STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02487

ZIKHROYNES VEGN VL.I. LENIN

Nadezhda Konstantinovna Krupskaya

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

נ. ק. קרופּסקאַיאַ

זיכרוינעס
וועגן
וול. אי. לענין

צווייטער טייל

פאַרלאַג „עמעס“ מאָסקווע, 1932

אינהאלט

פאָרוואָרט	
ארײַנפיר	8
רעאקציע־יאָרן. (זשענעווע 1908 יאָר)	15
פאריז (1910—1909)	39
די יאָרן פון נײַעם רעוואָלוציאָנערן אופשטײַג (1914—1911)	
פאריז (1912—1911)	66
דער אָנהייב 1912 יאָר	80
קראָקע (1914—1912)	89
בערן (1915—1914)	145
ציוריך (1916)	180
1917 (ביז דער אָקטיאבער־רעוואָלוציע)	202

וול. אי. לענין

1916 יאָר

(א ציוריכער פאָטאָגראַפיע)

פאָרוואָרט

דער צווייטער טייל זיכרוינעס איז אָנגעשריבן אין עטלעכע יאָר ארום נאָך די ערשטע, דעמלט, ווען עס זיינען שוין דערשינען אַסאַך אַנדערע זיכרוינעס, זאַמלביכער און די צווייטע אויפלאַגע פון לענינס געקליבענע ווערק. דאָס אַלץ האָט אָף די זיכרוינעס וועגן דער צווייטער עמיגראַציע אַרויפגעלייגט אַ באַשטימטן שטעמפּל. פון איין זייט האָט מען שוין איצט געקאָנט בעסער זיך קאָנטראָלירן, פון דער צווייטער זייט אָבער האָט די אומיטלבאַרקייט פון די זיכרוינעס גופא אין אַ געוויסער מאָס זיך אָפּגעריבן. אויסער דעם, איז דער פעריאָד, וועלכער ווערט באַרירט אין די זיכרוינעס — די יאָרן 1908—1917 — אַסאַך קאָמפּליצירטער, ווי דער פאָריקער. דער ערשטער פעריאָד — די יאָרן 1893—1907 — האָט אַרומגעכאַפּט די ערשטע טריט פון דער אַרבעטער־באַוועגונג דעם קאַמף פאַר שאַפן די פאַרטיי, דעם אָנוווקס פון דער ערשטער רעוואָליוציע, וואָס איז געווען געווענדעט דעריקער קעגן דעם צאַריזם, און נאָכדעם — דאָס צעגראָמירן די ערשטע רעוואָליוציע. דער אַנדער פעריאָד — די יאָרן פון דער צווייטער עמיגראַציע — זיינען אָן אַ ערעך קאָמפּליצירטער. דאָס זיינען געווען יאָרן פון פאַרסאַכאַקלען דעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף פונעם ערשטן פעריאָד, יאָרן פון קאַמף קעגן דער רעאַקציע און קעגן איר צעלייגנדיקער ווירקונג אָף דער פאַרטיי. דאָס זיינען געווען יאָרן פון פאַרביטערסטן קאַמף קעגן אָפּאָרטוניזם אין אַלע זיינע פאָרמען, אַ קאַמף פאַר דער נייטיקייט צוצופּאַסן די אייגענע אַרבעט צו פאַרשיידענע אומשטענדן, ניט דערנידערנדיק איר רעוואָליוציאָנערן טאָן, יאָרן, ווען עס האָט זיך געהאַלטן אין אָנרוקן די וועלט־מילכאָמע, ווען דער אָפּאָרטוניזם פון די אַרבעטער־פאַרטייען האָט געבראַכט צו דער מאַפּאָלע פונעם צווייטן אינטערנאַציאָנאַל, ווען פאַרן וועלט־פּראָלעטאַריאַט זיינען אויסגעוואַקסן אינגאַנצן

נייע אויפֿגאַבעס, ווען מע האָט געמוזט דורכלייגן אינגאַנצן נייע וועגן און אַ שטיין צו אַ שטיין פֿאַרלייגן דעם פֿונדאַמענט פֿאַרן דריטן אינטערנאַציאָנאַל, ווען מע האָט געדאַרפֿט, אין די שווערסטע באַדינגונגען, אָנהייבן אַ קאַמף פֿאַרן סאָציאַליזם. אין דער עמיגראַציע זיינען אָט די אַלע אויפֿגאַבעס אַרויסגעטראָטן אין זייער גאַנצער קאָנקרעטקייט און פֿאַראַנטוואָרטלעכקייט. ווען מע זאָל ניט באַנעמען אָט די אַלע אויפֿגאַבעס, וועט מען ניט פֿאַרשטיין, וויאַזוי לענין איז אויסגעוואַקסן אין דעם פֿירער פֿון אָקטיאַבער, אין דעם פֿירער פֿון דער וועלט-רעוואָלוציע. פֿירער פֿורעמען זיך אויס און וואַקסן אויס אין קאַמף און אין קאַמף שעפּן זיי זייער קראַפֿט. שרייבן זכרונות וועגן איליטשן פֿאַר די יאָרן עמיגראַציע קאָן מען ניט, ניט צונויפֿבינדנדיק יעדע איינצלהייט פֿון זיין לעבן מיט יענעם קאַמף, וואָס ער האָט געפֿירט אין אָט די יאָרן.

פֿאַר די ניין יאָר אין דער צווייטער עמיגראַציע איז איליטש געבליבן דערזעלבער, ווי געווען. ער האָט נאָך אַלץ, ווי פֿריער, אַסאַך און אָרגאַניזירט געאַרבעט, שאַרף זיך איינגעקוקט אין יעדע איינצלהייט און נאָכדעם אַלץ צוזאַמענגעבונדן אין איין קנויפּ, פּונקט אַזוי געקוקט דעם עמעס גלייך אין די אויגן, ווי ביטער ער זאָל ניט זיין. ער האָט, ווי פֿריער, געהאַסט יעדן מין אונטערדריקונג און עקספּלואַטאַציע, פּונקט אַזוי גיציק געווען איבערגעגעבן די אינטערעסן פֿונעם פּראָלעטאַריאַט, די אינטערעסן פֿון די האָרעפּאַשניקעס, פּונקט אַזוי נאָענט גענומען צום האַרצן זייערע לעבנס-פֿראַגן, און דאָס גאַנצע לעבן זיינס איז געווען אונטערגעוואָרפֿן די אינטערעסן פֿון דער אַרבעטער-זאַך. דאָס האָט זיך שוין בעמיילע באַקומען אַזוי, ווייל אַנדערש האָט ער ניט געקאָנט לעבן. ער האָט פּונקט אַזוי היים און שאַרף געקעמפֿט קעגן דעם אָפּאָרטוניזם, קעגן יעדן פּרוּוו אַרויסצודרייען זיך. ער האָט פּונקט, ווי פֿריער, איינגעריסן מיט די נאָענטסטע פֿריינט, אויב ער האָט געזען, אַז זיי שלעפּן די באַוועגונג אַף צוריק. ער האָט געקאָנט פֿאָשעט, כאַוועריש, צוגיין צו אַ געכטיקן קעגנער, אויב דאָס האָבן געפֿאָדערט די אינטערעסן פֿון דער אַרבעט, ווי פֿריער געהערט אָפֿענע און קלאָרע דיבורים, ווי פֿריער, האָט ער ליב געהאַט די נאַטור, דעם אויפֿוואַכנדיקן וואַלד אין פֿרילינג, די באַרג-שטעגעלעך און די אָזיערעס, דעם טומל פֿון אַ גרויסער שטאָט, די אַרבעטער-מאַסע, ליב געהאַט כאַווירים, באַוועגונג, קאַמף, דאָס לעבן אין זיין גאַנצער פֿילזייטיקייט. דערזעלבער איליטש, נאָר אַז מע שפּירט

אים נאָך טאָג־אויס, טאָג־איין, באַמערקט מען, אַז ער איז געוואָרן פיל צוריקגעהאַלטענער, נאָך אויפמערקזאַמער צו מענטשן, ער גייט אום אַ לאַנגע צייט פאַרטראַכטערהייט, און אַז דו רייסט אים אָפּ פון זיינע געדאַנקען, לויכטן זיך עפּעס אין דער ערשטער מינוט זיינע אויגן מיט אַ מין טרויער. שווערע זיינען זיי געווען, די יאָרן עמיגראַציע, און באַ וולאַדימיר איליטשן האָבן זיי אוועקגערויבט ניט ווייניק קויכעס. דערפאַר אָבער האָבן זיי פון אים אויסגעקאָוועט יענעם קעמפער, וועלכער איז געווען נייטיק די מאַסן, וועלכער האָט זיי געפירט צו ניצכוינעס.

נ. קרופסקאַיאַ.

אַרייַנפיר

די צווייטע עמיגראַציע ווערט צעטיילט אַף דריי פעריאָדן.

דער ערשטער פעריאָד (1908—1911) דאָס זיינען געווען יאָרן ווען אין רוסלאַנד האָט געהערשט די סאַמע צעיושעטע רעאַקציע. די צאַרישע רעגירונג האָט זיך אַכזאָריעסדיק אָפּגערעכנט מיט די רעוואָלוציאָנערן. די טפיסעס זיינען געווען געפּאַקט, געווילדעוועט האָט אין זיי דער ערנסטער קאַטאָרגע-רעזשים, שלאָגן ביז טויט די אַרעסטירטע איז געווען אַ געוויינלעכע זאַך, טויט-אורטיילן — איינער נאָך דעם אַנדערן. די אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציעס זיינען געווען געצוווּנגען אַוועקצוגיין אין טיפער אונטערערד. ניט שטענדיק האָט זיך עס איינגעגעבן. פאַר דער צייט פון דער רעוואָלוציע איז דער באַשטאַנד אין דער פּאַרטיי געוואָרן גאָר אַן אַנדערער: אין דער פּאַרטיי האָבן זיך אַריינגעגאָסן נייע קאַדרען, וועלכע האָבן ניט געוווּסט די פּאָררעוואָלוציאָנערע אונטערערד און ניט געוווינט געווען צו קאָנספּיראַציע. פון דער צווייטער זייט, האָט די צאַרישע רעגירונג ניט געקאַרגט קיין געלט אַף אָרגאַניזירן די פּראָוואָקאַטעריי. די גאַנצע סיסטעם פון פּראָוואָקאַטעריי איז געווען אַ גוט דורכגעטראַכטע, אַ פאַרצווייגטע און האָט אַרומגערינגלט די צענטראַלע פּאַרטיי-אָרגאַנען. די אינפאָרמאַציע באַ דער רעגירונג איז געווען אַ מוסטערהאַפטע.

פּאַראַלעל דערמיט פלעגט מען סיסטעמאַטיש פאַרפאָלגן די טעטיקייט פון פאַרשיידענע לעגאַלע געזעלשאַפטן, פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען, די פּרעסע. מיט אַלע קויכעס האָט די רעגירונג געשטרעבט אָפּצורויבן באַ די אַרבעטער-מאַסן די רעכט, וואָס זיי האָבן געהאַט דעראָבערט פאַר די יאָרן רעוואָלוציע. אָבער אומקערן צוריק די אַלטע צייטן איז שוין געווען אוממעגלעך. פאַר די אַרבעטער-מאַסן איז די רעוואָלוציע

שפּורלאָז ניט אַדורך. און די אַרבעטער=זעלבסטעטיקייט פּלעגט ווידער און ווידער אַמאָל זיך דורכרייסן דורך יעדער שפּאַרונג.

דאָס זיינען געווען יאָרן פון העכסטן אידייִשן פּאַנאַנדערפאַל אין דער סאָציאַל=דעמאָקראַטישער סוויווע. עס האָבן זיך גענומען ווייזן פּרוּוון צו רעווידירן די גרונט=יעסוידעס פונעם מאַרקסיזם, עס זיינען אויפגעקומען פילאָסאָפישע ריכטונגען, וועלכע האָבן געפּרוּווט אַ וואַקל טאָן די מאַטעריאַליסטישע וועלט־אָנשויונג, אויף וועלכער עס באַזירט זיך דער גאַנצער מאַרקסיזם. די ווירקלעכקייט איז געווען אַ גרויזאַמע. און אָט האָט מען אָנגעהויבן פּרוּוון געפינען אַן אויסוועג און צוטראַכטן עפּעס אַ נייע פאַרפיינערטע רעליגיע און פילאָסאָפיש זי באַגרינדן.

אין שפּיץ פון אָט דער נייער פילאָסאָפישער שול, וועלכע האָט געעפנט די טירן פאַר פאַרשיידענער גאָטזוכעריי און גאָטבויעריי, איז געשטאַנען באָגדאַנאָוו, צו אים איז צוגעשטאַנען לונאַטשאַרסקי, באַזאַראָוו און אַנדערע. מאַרקס איז געקומען צום מאַרקסיזם דורך פילאָסאָפיע, דורך קאַמף מיטן אידעאַליזם. פּלעכאַנאָוו אין זיין צייט האָט דער פראַגע פון באַגרינדן די מאַטעריאַליסטישע וועלט=אָנשויונג אָפּגעגעבן זייער אַ סך אויפמערקזאַמקייט. לענין האָט דערלערנט זייערע ווערק, נאָך אין דער פאַרשיקונג פלייסיק שטודירט פילאָסאָפיע. דעריבער האָט ער ניט געקאָנט ניט נעמען אין אַכט די באַדייטונג פונעם פילאָסאָפישן רעווידירן דעם מאַרקסיזם, דאָס ספּעציפישע געוויכט פון דער רעוויזיע אין די יאָרן רעאַקציע. און לענין איז מיט דער גאַנצער שאַרפקייט אַרויסגעטראָטן קעגן באָגדאַנאָוון און זיין שול.

באָגדאַנאָוו איז געווען אַ קעגנער ניט נאָר אויפן פילאָסאָפישן פראָנט. ער האָט אויך גרופּירט אַרום זיך די אָפּרופער (אָטזאָוויסטן) און אולטימאַטיסטן. די אָפּרופער האָבן געטיינעט, אַז די מעלוכע=דומע איז געוואָרן אַזוי רעאַקציאָנער, אַז מע מוז אָפּרופן פון דומע די סאָציאַל=דעמאָקראַטישע פראַקציע; די אולטימאַטיסטן האָבן געהאַלטן, אַז מע מוז איר דערקלערן אַן אולטימאַטום, אַז זי זאָל אין דומע פון דער טריבונע אַרויסטרעטן אַזוי, מע זאָל זי בעמיילע אַרויסשליידערן. אין טאָך גענומען איז צווישן די ביידע גרופּעס קיין שום כילעק ניט געווען... צו די אולטימאַטיסטן האָבן געהערט אַלעקסינסקי, מאַראַט און אַנדערע. סיי די אָפּרופער, סיי די אולטימאַטיסטן זיינען געווען אויך קעגן דעם

אַנטייל פון די באָלשעוויקעס אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַרייגען און אין די לעגאַלע געזעלשאַפטן. די באָלשעוויקעס, הייסט עס, דאַרפן זיין אייזן־האַרט און ניט בייגעוועריק. לענין האָט דעמאָזיקן שטאַנדפּונקט געהאַלטן פאַר אַ פעלערהאַפטן, ווייל ער האָט געפירט צום אָפּגרענעצן זיך פון יערן מין פּראַקטישער אַרבעט, צום אָפּרייסן זיך פון די מאַסן, פון אָרגאַניזירן זיי בײַ לעבעדיקער אַרבעט. די באָלשעוויקעס האָבן אינעם פעריאָד פאַר דער רעוואָליוציע פון 1905 יאָר באַוויזן אויסצונוצן יעדע לעגאַלע מעגלעכקייט. אין די שווערסטע באַדינגונגען האָבן זיי געקאָנט זיך דורכשלאָגן פאָרויס און פירן נאָך זיך די מאַסן. פונעם קאַמף פאַר געזאָטן וואַסער, פאַר ווענטילאַציע, האָבן זיי טראָט נאָך טראָט געפירט די מאַסן צו אַן אַלגעמיינעם באַוואָפנטן אויפשטאַנד. דאָס קאָנען צופּאַסן זיך צו די סאַמע שווערע באַדינגונגען און דערביי פאַרהיטן די פּרינציפּיעלע אויסגעהאַלטנקייט, ניט אָפּגעבן די רעוואָליוציאָנערע פּאָזיציעס — אָט דאָס זײַנען געווען די טראַדיציעס פונעם לעניניזם. די אָפּרופער האָבן אײַנגעריסן מיט די באָלשעוויסטישע טראַדיציעס. דער קאַמף קעגן די אָפּרופער איז געווען אַ קאַמף פאַר דער אויסגעפּרוווטער באָלשעוויסטישער לענינישער טאַקטיק.

און, צולעצט, זײַנען די יאָרן, 1908—1911, געווען יאָרן פון פאַרשאַרפטן קאַמף פאַר דער פּאַרטיי, פאַר איר אומלעגאַלער אָרגאַניזאַציע.

ס'איז גאַנץ נאַטירלעך, אַז אינעם פעריאָד פון רעאַקציע האָבן די סימאָנים פון יערידע־שטימונגען זיך אָנגעהויבן אַרויסצואַווײַזן פריער פאַר אַלץ צווישן די מענשעוויקעס־פּראַקטיקער, וועלכע זײַנען אויך פריער געווען גענייגט צו שווימען מיטן שטראָם, ווו נאָר ס'איז מעגלעך אַרומשניידן די רעוואָליוציאָנערע לאָזונגען, צווישן די, וואָס זײַנען געווען ענג פאַרקניפּט מיט דער ליבעראַלער בורזשואַזיע. די דאָזיקע יערידע־שטימונגען האָבן זייער בולט זיך אויסגעדריקט אין דער שטרעבונג פון ברייטע שיכטן מענשעוויקעס צו ליקווידירן די פּאַרטיי, די ליקווידאַטערס האָבן פאַרזיכערט, אַז אַן אומלעגאַלע פּאַרטיי פירט נאָר צו דורכפאַלן, פאַרשמעלערט דעם שוווּנג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג. אינדערעמעסן אָבער וואָלט ליקווידירן די אומלעגאַלע פּאַרטיי באַטײַט זיך אָפּזאָגן פון דעם פּראָלעטאַריאַטס זעלבשטענדיקער פּאָליטיק, דערנידערן די רעוואָליוציאָנערע שטימונגען פון פּראָלעטאַרישן קאַמף, דאָס וואָלט באַטײַט אָפּשוואַכן דעם פּראָלעטאַריאַטס אָרגאַניזירטקייט און אייניקייט

פון טאָט. ליקווידירן די פּאַרטיי וואָלט באַטייט זיך אָפּזאָגן פון מאַרקס לערע, פון אַלע זײַנע אײַנשטעלונגען.

פאַרשטייט זיך, אַז אַזוינע מענשעוויקעס, ווי פּלעכאַנאָוו, וועלכע האָבן אין זייער צייט אַזויפיל אויפגעטאָן פאַר פּראָפּאַגאַנדירן דעם מאַרקסיזם, פאַרן קאַמף קעגן אָפּאָרטוניזם, האָבן ניט געקאָנט ניט אײַנזען די גאַנצע רעאַקציאָנערקייט פון די ליקווידאַטערישע שטימונגען, און ווען דאָס פּרייִדיקן צו ליקווידירן די פּאַרטיי האָט אָנגעהויבן אַריבערוואַקסן אין פּרייִדיקן צו ליקווידירן די סאַמע גרונט־יעסוידעס פונעם מאַרקסיזם, האָט ער מיט אַלע מעגלעכקייטן גענומען זיך אָפּגרעניצן פון זיי און געשאַפן זײַנע אַן אייגענע גרופּע, אַ גרופּע מענשעוויקעס־פּאַרטייער.

דער פּאַנאַנדערגעוויקלטער קאַמף פאַר דער פּאַרטיי האָט אַרײַנגעטראָגן אַ קלאָרקייט אין אַ גאַנצער ריי אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגן, האָט פאַרשאַרפט, פאַרפינקטלעכט און פאַרטיפט בײַ די ברייטע מאַסן פאַרשטייער דאָס פאַרשטיין די ראָליע פון דער פּאַרטיי און די פליכטן פון אירע מיטגלידער.

דער קאַמף פאַר אַ מאַטעריאַליסטישער וועלט־אָנשויונג, פאַר אַ בונד מיט די מאַסן, פאַר דער לענינשער טאַקטיק, דער קאַמף פאַר דער פּאַרטיי, — דאָס אַלץ איז פאָרגעקומען אין באַדינגונגען פון אַן עמיגראַנטישער סוויווע.

אין די רעאַקציע־יאָרן איז זיך די עמיגראַציע צעוואַקסן זייער ברייט; עס זײַנען צו איר קעסיידער צוגעקומען מענטשן, וועלכע זײַנען אַנטלאָפן פון די ווילדע פאַרפאָלגונגען מיצאַד דער צאַרישער רעגירונג, מענטשן אויסגעמאַטערטע מיט אויסגעריסענע קויכעס און נערוון, אָן אַ פּערספּעקטיוו און אָן אַ גראָשן געלט, אָן אַ וועלכער ניט איז שטיצע פון רוסלאַנד. דעם קאַמף, וואָס איז דעמלט אָנגעגאַנגען, האָט דאָס אַלץ צוגעגעבן אַ באַזונדערס הארבן כאַראַקטער. מאַכלויקעסן, רייסערייען זײַנען דעמלט פאָרגעקומען איבערגענוג.

אַציִנד, אין אַכצן יאָרן אַרום, איז שוין ביז דורכזיכטיקייט קלאָר, צוליב וואָס עס איז אָנגעגאַנגען דער קאַמף. איצט, ווען דאָס לעבן האָט אַזוי אָנשוילעך באַשטעטיקט די ריכטיקייט פון דער לענינשער ליניע, קאָן זיך שוין פאַר אַסאַך אָט דער גאַנצער קאַמף אויסווייזן ווייניק אינטערעסאַנט. אינדערעמעסן אָבער וואָלט אַן דעמדאָזיקן קאַמף די

פאַרטיי ניט געקאָנט אַזוי שנעל פאַנאַנדערוויקלען איר אַרבעט אין די יאָרן פון אופשטייג, דער וועג אירער צום זיג וואָלט דעמלט פאַרשווערט געוואָרן. דער קאַמף איז פאָרגעקומען אין באַדינגונגען, ווען די אויבנדערמאָנטע ריכטונגען האָבן ערשט אָנגעהויבן זיך פאָרמירן, פאָרגעקומען איז ער צווישן מענטשן, וואָס האָבן אָט ניט לאַנג געקעמפט האַנט בא האַנט און פילע האָט זיך אויסגעגעבן, אַז שולדיק אין דעם איז לעניניס ניט קאָנען איינלעבן זיך, זיין שאַרפקייט, זיין שווערער כאַראַקטער. אינדערעמעסן אָבער איז געגאַנגען אַ קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ פון דער פאַרטיי, פאַר דער אויסגעהאַלטנקייט פון איר ליניע, פאַר דער ריכטיקייט פון איר טאַקטיק. די שאַרפע פאָרם פון דער פּאָלעמיק איז געווען דיקטירט אויך דורך דער פאַרפלאָנטערטקייט פון די פראַגן, און איליטש האָט אָפט געשטעלט די פראַגן באַזונדערס שאַרף, ווייל אַנדערש וואָלט בלייבן ניט קלאָר דער סאַמע טאָך פון דער פראַגע.

1911—1908 זיינען געווען יאָרן ניט פון סטאַם זיצן אין אויסלאַנד, נאָר פון אָנגעשטרענגטן קאַמף אַפן סאַמע וויכטיקסטן פראָנט — אַפן פראָנט פון אידעאָלאָגישן קאַמף.

דער צווייטער פעריאָד פון דער צווייטער עמיגראַציע, 1911—1914, דאָס זיינען געווען יאָרן פון אופשטייג אין רוסלאַנד. דער וווקס פונעם שטרייק-קאַמף, די לענער געשעענישן, וועלכע האָבן אַרויסגערופן אַן איינמוטיקע אַרויסטרעטונג פונעם אַרבעטער-קלאַס, די אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטער-פּרעסע, די וואַלן אין דומע און די אַרבעט פון דער פראַקציע אין דומע — דאָס אַלץ האָט אַרויסגערופן צום לעבן נייע פאָרמען פאַרטיי-אַרבעט, האָט איר צוגעגעבן אינגאַנצן אַ נייעם שוווּנג, האָט געמאַכט די פאַרטיי לויטן באַשטאַנד מער אַן אַרבעטערשע און דערנעענטערט זי צו די מאַסן.

עס האָבן זיך גיך אָנגעהויבן פאַרפעסטיקן די פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד, און די ווירקונג אַף דער רוסישער אַרבעט איז געוואַקסן. די פראַגער פאַרטיי-קאָנפערענץ אין יאַנוואַר 1912 יאָר האָט אויסגעשלאָסן די ליקווידאַטערס, אויספאָרמירט אַן אומלעגאַלע פאַרטיי-אָרגאַניזאַציע. פלעכאַנאָוו איז מיט די באָלשעוויקעס ניט געגאַנגען.

אין 1912 יאָר זיינען מיר אַריבערגעפאָרן קיין קראָקע. דער קאַמף פאַר דער פאַרטיי, פאַר איר פאַרפעסטיקונג, איז אָנגעגאַנגען שוין ניט צווישן די אויסלענדישע גרופירונגען. דער קראָקעווער פעריאָד איז גע-

ווען אַזאַ, ווען אין רוסלאַנד האָט די לענינשע טאַקטיק זיך איינגעצן
באַרעכטיקט אַף פאַקטן, אַף דער פּראַקטיק. די פראַגן פון פּראַקטישער
אַרבעט פאַרכאַפּן איינגאַנצן איליטשן. נאָר אין דער צייט, ווען אין רוס=
לאַנד האָט ברייט זיך פונאַנדערגעוויקלט אַן אַרבעטער=באַוועגונג, האָט
אָפן צווישנפעלקערלעכן פראָנט שוין געהאַלטן אין בליצן, אין דער לופט
האָט אַלץ מער און מער פאַרשמעקט מיט מילכאָמע. און איליטש
טראַכט שוין דעמלט וועגן יענע נייע צווישנבאַציונגען, וואָס דאַרפן זיך
איינשטעלן צווישן פאַרשיידענע נאַציאָנאַליטעטן, ווען די אָנקומענדיקע
מילכאָמע וועט זיך פאַרוואַנדלען אין אַ בירגער=קריג. לעבנדיק אין קראָ=
קע, איז איליטשן אויסגעקומען נענטער זיך צונויפצושטויסן מיט די
פוילישע סאָציאַל=דעמאָקראַטן, מיט זייער שטאַנדפּונקט אין דער נאַ=
ציאָנאַלער פראַגע. ער פירט אַקשאָנעסדיק אַ קאַמף קעגן זייערע טאָ=
עסן, פאַרשאַרפט, פאַרפּינקטלעכט די פאָרמולירונגען. איינעם קראָקע=
ווער פעריאָד האָבן די באָלשעוויקעס אָנגענומען אַ גאַנצע ריי רעזאָליו=
ציעס איבער דער נאַציאָנאַלער פראַגע, וועלכע האָבן געהאַט אַן אומ=
געהויער=גרויסע באַדייטונג.

דער דריטער פעריאָד פון דער צווייטער עמיג=ראַציע (1917—1914) כאַפּט אַרום די מילכאָמע=יאָרן, ווען דער
גאַנצער כאַראַקטער פון אונדזער עמיגראַציע=לעבן האָט זיך שאַרף גע=
ענדערט. דאָס איז געווען אַ פעריאָד, ווען די פראַגן פון צווישנפעלקער=
לעכן כאַראַקטער האָבן באַקומען אַן אַנטשיידנדיקע באַדייטונג. ווען אויך
אונדזערע רוסישע איניאָנים האָבן געקאָנט באַהאַנדלט ווערן אויסשליס=
לעך נאָר פונעם שטאַנדפּונקט פון דער אינטערנאַציאָנאַלער באַוועגונג.

גאָר אַן אַנדער באַזע, אָן אַן ערעד אַ ברייטערע, אַ באַזע אַן אינ=
טערנאַציאָנאַלע, האָט איצט אומפאַרמיידלעך געמוזט אויפקומען
ווערן אין זייער גרונט. עס איז געטאָן געוואָרן אַלץ, וואָס ס'איז נאָר
מעגלעך געווען צו טאָן, זיצנדיק אין אַ נייטראַל לאַנד, אַף פּראָפּאַגאַנ=
דירן דעם קאַמף קעגן דער אימפּעריאַליסטישער מילכאָמע, פאַר פאַר=
וואַנדלען זי אין אַ בירגער=קריג, פאַר פאַרלייגן די ערשטע גרונט=שטיי=
נער פאַרן נייעם אינטערנאַציאָנאַל. דידאָזיקע אַרבעט האָט פאַרשלונגען
אַלע קויכעס לענינס אין די ערשטע מילכאָמע=יאָרן (סאָף 1914—1915
יאָר).

אָבער פאַראַלעל דערמיט — אונטער דער ווירקונג פון די אַרומיקע

געשעענישן — קומט באַ אים אויף אַ גאַנצע רײ נײע געדאַנקען: עס ציט אים צו פאַרטיפערטער אַרבעט איבער די פראַגן וועגן אימפּעריאַליזם, וועגן דעם כאַראַקטער פון דער מילכאָמע, וועגן די נײע פאָרמען פון מעלוכע-מאַכט, וועלכע וועלן זיך אויסבילדן אַף מאָרגן נאָך דעם פּראָלעטאַריאַטס ניצאָכן, וועגן דעם דיאַלעקטישן מעטאָד און זײַן אָנווענדונג צו דער פּאָליטיק און טאַקטיק פונעם אַרבעטער-קלאַס.

פון בערן פאָרן מיר אַריבער קײן ציוריך, ווו עס איז געווען באַקוועמער צו אַרבעטן, און איליטש נעמט זיך פעסט פאָרן שרײַבן, גאַנצע טעג פלעגט ער אָפּזיצן אין די ביבליאָטעקן, ביז עס איז אָנגעקומען די יעדיע וועגן דער פעווראַלער רעוואָליוציע און עס האָבן זיך אָנגעהויבן די צוגרײטונגען צו פאָרן אין רוסלאַנד.

רעאַקציע-יאָרן

זשענעווע

(1908 יאָר)

דעמזעלבן טאָג, ווען מיר זיינען אָנגעקומען אין זשענעווע, אינאָוונט האָט איליטש אָנגעשריבן אַ בריוו אַלעקסינסקין — דעם באָלשעוויסטישן דעפּוטאַט אין דער 2-טער דומע, וואָס איז פאַרמישפּעט געוואָרן אַף קאַטאָרגע צוזאַמען מיט אַנדערע באָלשעוויסטישע דעפּוטאַטן, און וועלכער האָט עמיגרירט קיין אויסלאַנד און געלעבט צו יענער צייט אין עסטרייך, — אַלס ענטפער אַף זיין בריוו, וואָס איז דערהאַלטן געוואָרן נאָך אין בערלין, און אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט ער געענטפערט א. מ. גאָרקין, וועלכער האָט זייער שטאַרק געבעטן איליטשן קומען צו אים קיין איטאַליע, אַף קאַפּרי.

פאָרן אַף קאַפּרי איז געווען אומעגלעך, מע האָט געדאַרפט איינאָרדענען דעם אומלעגאַלן צענטראַלן פּאַרטיי-אָרגאַן „פּראָלעטאַרי“. טאָן דאָס האָט מען געדאַרפט וואָס שנעלער, קעדיי אין דיזאָזיקע שווערע רעאַקציע-יאָרן, וואָס גיכער אַוועקשטעלן דורכן צענטראַל-אָרגאַן אַ סיסטעמאַטישע אָנפירונג. פאָרן האָט מען ניט געקאָנט, איליטש האָט אָבער אינעם בריוו געטרוימט: „ווירקלעך, עס וואָלט זייער נייטיק געווען אַוועקלאָזן זיך אַף קאַפּרי!“ און ווייטער שרייבט ער: „ צו אייך קומען, האַלט איך, איז בעסער דעמלט, ווען איר וועט ניט זיין פאַרנומען מיט קיין גרויסער אַרבעט, קעדיי מע זאָל קאָנען פריי אַרומשפּאַצירן און שמועסן צוזאַמען“ *. פאַר דער לעצטער צייט האָט איליטש זייער אַסאַך איבערגעלעבט און דורכגעטראַכט און אים האָט

*) „לענין-זאַמלבוך“ 1, דריטע אופלאַגע, זייט 92.

זיך געוואָלט געמיטלעך דורכשמועסן זיך מיט גאָרקין. מע האָט אָבער געמוזט די נעסיע אָפּלייגן.

ס'איז נאָך ניט געווען פּעסט באַשלאָסן, צי דער „פּראָלעטאַרי" וועט דערשיינען אין זשענעווע אָדער ערגעץ אין אַן אַנדער אָרט אין אויסלאַנד. מע האָט געהאַט געשריבן אין עסטרייך, צום עסטרייכישן סאָציאַל־דעמאָקראַט אַדלערן און צו יוזעפּן (דזערזשינסקין), וועלכער האָט אויך דאָרטן געוווינט. עסטרייך איז נעענטער צו דער גרענעץ, און אייניקע הינזיכטן וואָלט דאָרטן געווען באַקוועמער צו דרוקן, בעסער איינצואָרדענען דעם טראַנספּאָרט, איליטש אָבער האָט ווייניק געהאָפט, אַז מע זאָל ערגעץ־ווו, אויסער זשענעווע, קאָנען אַוועקשטעלן די אויסגאַבע פונעם צענטראַל־אָרגאַן. און האָט אָנגענומען מיטלען אַף איינצוריכטן דעם איניען גופא אין זשענעווע. צו אונדזער גרויסער פאַרוווּנדערונג, האָבן מיר זיך דערוווּסט, אַז פון די פאַריקע צייטן איז אין זשענעווע נאָך פאַרבליבן באַ אונדז א זאַץ־מאַשין, וואָס האָט אַף אַסאַך פאַרקירצט די הויצאָעס און פאַרייַנפאַכט דעם גאַנצן איניען.

עס איז געקומען דער כאַוועך וולאַדימיראָוו — דער פריערדיקער זעצער, וועלכער פלעגט פאַר דער רעוואָלוציע זעצן אין זשענעווע די באָלשעוויסטישע צייטונג „וופּעריאָד". די אַלגעמיין ווירטשאַפטלעכע זאָרגן האָט מען אַרופגעלייגט אַף ד. מ. קאָטליאַרענקאָ.

צו פעווראַל זיינען זיך שוין צונויפגעפאָרן קיין זשענעווע אַלע כאַווירים, וואָס זיינען געשיקט געוואָרן פון רוסלאַנד אַוועקצושטעלן דעם „פּראָלעטאַרי", ד. ה. וולאַדימיר איליטש, באָגדאַנאָוו און אינאָקענטי (דובראָווינסקי).

אינעם בריוו פונעם 2־טן פעוראַל האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן א. מ. גאָרקין:

„אַלץ איז איינגעאָרדנט, די טעג לאָזן מיר אַרויס אַן אַנאָנס, מיר שטעלן אייך אַריין אַלס מיטאַרבעטער. שרייבט אָן עטלעכע ווערטער, צי וואָלט איר געקאָנט געבן אונדז עפּעס־וואָס פאַר די ערשטע נומערן (צי אין דער פאָרם פון נאָטיצן וועגן באַלעבעטלטום פון „נאָוואיא זשיזן" אָדער אויסצוגן פון א דערציילונג, וועלכע איר שרייבט, א.ד.ג.ל.)" *. נאָך אין 1894 יאָר, אין זיין ביכל „וואָס זיינען אַזוינס די

*) „לענין־זאַמלבוך" I, דריטע אופלאַגע, זייט 95.

פריינט פונעם פאָלק און וויאַזוי זיי קעמפן קעגן די סאָציאַל-דעמאָקראַטן" האָט איליטש געשריבן וועגן דער בורזשואַזער קולטור, וועגן דער באַלעבעסלדיקייט, וועלכע ער האָט אַזוי פיינט געהאַט און פאַראַכט. דעריבער זיינען גאָרקיס פאַרצייכענונגען וועגן באַלעבעסלטום אים שטאַרק געווען געפעלן.

צו לונאַטשאַרסקין, וועלכער האָט זיך איינגעאָרדנט בא גאָרקין, אַף קאַפּרי, האָט איליטש געשריבן: „גיט צו וויסן, צי האָט איר זיך איינגעאָרדנט פעסט און צי זייט איר שוין געוואָרן אַרבעטפייִק?" *.

דער רעדאַקציע-דריילינג (לעניז, באָגדאַנאָוו, אינאָקענטי) האָט אַוועקגעשיקט אַ בריוו קיין ווין צו טראָצקין, און אים איינגעלאַדן מיטאַרבעטן אינעם „פּראָלעטאַרי". טראָצקי האָט זיך אָפּגעזאָגט, ער האָט ניט געוואָלט מיטאַרבעטן מיט די באָלשעוויקעס, ער האָט דאָס אָבער אָפן ניט געזאָגט, מאָטיווירנדיק זיין אָפּזאָג, מיט דעם, וואָס ער איז שטאַרק פאַרנומען.

ס'האָבן זיך אָנגעהויבן זאָרגן וועגן באַוואָרענען דעם טראַנספּאָרט פאַרן „פּראָלעטאַרי". מע האָט גענומען אויפזוכן אַלטע פאַרבינדונגען. אַמאָל פלעגט אונדזער טראַנספּאָרט גיין מיטן ים, דורך מאַרסעל א. אַז. וו. איליטש האָט געטראַכט, אַז איצט וואָלט מען, אייגנטלעך געקאָנט איינרעגולירן דעם טראַנספּאָרט דורך קאַפּרי, ווו עס האָט געוווינט גאָרקי. האָט ער אָנגעשריבן צו מאַריאַ פיאָדאָראָוונאַ אַנדרייעוואַ, גאָרקיס פרוי, וועגן דעם, וויאַזוי איינצואָרדענען דאָס אַריבערפירן ליטעראַטור קיין אָדעס דורך די אַרבעטער און שיף-אָנגעשטעלטע. וועגן דעם טראַנספּאָרט האָט ער זיך צונויפגעשריבן דורך ווין אויך מיט אַלעקסינסקין, ווייניק, אַגעוו, האָפנדיק אַף דערפאָלג. פאַר אַזוינע איניאָנים איז אַלעקסינסקי געווען זייער ווייניק צוגעפאַסט. האָט מען אָנגעהויבן אַרויסרופן קיין אויסלאַנד פון רוסלאַנד אונדזער „ספּעץ" איבער טראַנספּאָרט-איניאָנים — דעם כאַווער פּיאַטניצקי, איצטיקער טוער אין קאָמינטערן, וועלכער האָט אין זיין צייט זייער גוט אַוועקגעשטעלט דעם טראַנספּאָרט דורך דער דייטשישער גרענעץ. נאָר ביז אים האָט זיך איינגעגעבן אויסדרייען זיך פון אונטער דער נאָכשפּירונג, פון אונטער אַרעסט און דורכקלייבן זיך דורך דער גרענעץ איז אַריבער

---

*) „לעניך-זאמלבוך" 1, דריטע אופלאגע, זייט 160

בא אבט כאַראָשים. באַלד נאָכן אָנקומען קיין אויסלאַנד האָט פּיאַטניצקי געפּרוווט אַוועקשטעלן דעם טראַנספּאָרט דורך לעמבערג, נאָר דאָרט האָט זיך גאָרניט איינגעגעבן אופצוטאָן. האַרבסט 1908 יאָר איז ער געקומען קיין זשענעווע: האָט מען זיך צונויפגערעדט, אז ער זאָל ווידער זיך באַזעצן אַף זיין פריערדיקן וווינ-אָרט, אין לייפּציק, און זאָל איינרעגולירן דעם טראַנספּאָרט ווידער דורך דער דייטשישער גרענעץ און אופשטעלן די אַלטע פאַרבינדונגען.

אַלעקסינסקי האָט באַשלאָסן אַריבערפאָרן קיין זשענעווע. אַלעקסינסקיס פרוי, טאַטיאַנא איוואַנאָוונא, האָט מען גערעכנט צוציען אַלס מיינע אַ מיטהעלפערן פאַר די שריפטלעכע פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד. דאָס זיינען אָבער אַלץ געווען נאָר פּלענער. וואָס איז שייעך פּריוו, האָבן מיר זיי מער דערוואַרט, ווי באַקומען. איינגיכן נאָך אונדזער אָנקומען קיין זשענעווע איז פאָרגעקומען אַ געשיכטע מיט צעבייטן געלט.

אין יולי 1907 יאָר איז אין טיפליס, אַפן עריוואַנער פּלאַץ, פאָרגעקומען אַן עקספּראָפּריאַציע. אין סאַמע ברען פון דער רעוואָליוציע, ווען ס'איז אָנגעגאַנגען אַף אַ פאַנאַנדערגעוויקלטן פראָנט דער קאַמף מיט דער זעלבסטהערשונג, האָבן די באָלשעוויקעס געהאַלטן פאַר דערלאָזלעך צו פאַרכאַפּן די צאַרישע קאַזנאַ, מאַכן אַן עקספּראָפּריאַציע. דאָס געלט פון דער טיפליסער עקספּראָפּריאַציע איז איבערגעגעבן געוואָרן די באָלשעוויקעס פאַר רעוואָליוציאָנערע צוועקן. מע האָט עס אָבער ניט געקאָנט אויסנוצן. דאָס גאַנצע געלט איז געווען אַלץ אין 500 רובלדיקע אַסיגנאַציעס, און מע האָט זיי געמוזט צעבייטן. אין רוסלאַנד האָט מען עס ניט געקאָנט טאָן, ווייל אין די בענק זיינען שטענדיק געווען די צעטלען מיט די נומערן פון די עקספּראָפּריִרטע פינפהונדערטערס. איצט, ווען די רעאַקציע האָט געווילדעוועט אין דער העכסטער מאָס, האָט מען געמוזט איינאָרדענען באַפרייונגען פון די טפיסעס, ווו די צאַרישע רעגירונג האָט געפּייניקט די רעוואָליוציאָנערן. קעדיי די באַוועגונג זאָל ניט פאַרטויבט ווערן, האָט מען געדאַרפט אָרגאַניזירן אומלעגאַלע דרוקערייען א.ד.גל. געלט האָט מען געדאַרפט נייטיק, ווי דאָס לעבן. און אָט האָט אַ גרופּע כאַווײרים געמאַכט אַ פּרווו צו צעבייטן די פינפהונדערטערס אין אויסלאַנד אין עטלעכע שטעט מיט אַמאָל. דער פּרווו מיטן צעבייטן דאָס געלט איז געמאַכט געוואָרן פונקט אין עטלעכע טעג אַרום נאָך אונדזער אָנקומען קיין

אויסלאַנד. געוווּסט וועגן דעם און אַפּילע אָנטייל גענומען אין אָרגאַניזירן דעמדאָזיקן צעבייט האָט דער פּראָוואָקאַטער זשיטאָמירסקי. דעמלט האָט נאָך קיינער ניט געוווּסט, אַז זשיטאָמירסקי איז אַ פּראָוואָקאַטער. אַלע האָבן זיך צו אים באַצויגן מיט פולן צוטרוי. און ער האָט שוין צו יענער צייט געהאַט אַרויסגעגעבן אין בערלין דעם כאַווער קאַמאָ, באַ וועמען מע האָט צוגענומען אַ טשעמאָדאַן מיט דינאַמיט און וועלכן עס איז אויסגעקומען נאָכדעם זיצן לאַנג אין דער דייטשישער טפיסע. שפּעטער האָט די דייטשישע רעגירונג אַרויסגעגעבן קאַמאָ דער רוסישער רעגירונג. זשיטאָמירסקי האָט געוואָרנט די פּאָליציי, און די, וואָס האָבן געמאַכט דעם פּרווו מיטן צעבייטן דאָס געלט, האָט מען פאַרהאַלטן און אַרעסטירט. אין שטאָקהאָלם האָט מען אַרעסטירט איינעם אַ לעט, אַ מיטגלידער פון דער ציוריכער גרופּע. אין מינכען — אָלגאַ ראַוויטש, אַ מיטגליד פון זשענעווער גרופּע, אונדזערע אַ פּאַרטייערן, וועלכע האָט ניט לאַנג זיך צוריקגעקערט פון רוסלאַנד, באָגדאַסאַריאַן און כאָדזשאַמיריאַן. אין זשענעווע גופע האָט מען אַרעסטירט נ. אַ. סעמאַשקאָ, אַף וועמעס אַדרעס עס האָט זיך באַקומען אַ קאַרטל פון איינעם פון די אַרעסטירטע.

די שווייצאַרישע קליינבירגער זיינען געווען איבערגעשראָקן אַף טויט. מע האָט ניט אויפגעהערט ריידן וועגן די רוסישע עקספּראָפּריאַטערס. אין פּאַנסיאָן, וווּהין איך מיט איליטשן פלעגן גיין עסן מיטאָג, האָט מען וועגן דעם גערעדט מיט גרויל. ווען צו אונדז איז געקומען דאָס ערשטע מאָל מיכאַ צכאַקאַיאַ, אַ קאַווקאַזער כאַווער, דער פּאָרזיצער פונעם דריטן פּאַרטיי-צוזאַמענפאָר אין 1905, וועלכער האָט צו יענער צייט געוווינט אין זשענעווע, האָט זיין קאַווקאַזער אויסזען אַזוי איבערגעשראָקן אונדזער הויז-באַלעבאָסטע, וועלכע האָט באַשלאָסן, אַז דאָס איז עס טאַקע ער אַליין — דער הויפּט-עקספּראָפּריאַטער, — אַז זי האָט מיט אַ שוידערלעכן אויסגעשריי פאַרהאַקט פאַר אים די טיר.

די שווייצאַרישע פּאַרטיי איז דעמלט געווען געשטימט אַרכי-אָפּאָרטוניסטיש. און די שווייצאַרישע סאָציאַל-דעמאָקראַטן האָבן אין צוזאַמענהאַנג מיט א. נ. סעמאַשקאָס אַרעסט גערעדט וועגן דעם, אַז באַ זיי איז דאָס מאַמע דעמאָקראַטישע לאַנד און אַז די געזעצלעכקייט שטייט דאָרט אַף דער געהעריקער הייך, דעריבער דולדן זיי ניט אַף זייער טעריטאָריע קיין פאַרברעכנס קעגן אייגנטום.

די רוסישע רעגירונג האָט געפאָדערט, מע זאָל איר אַרויסגעבן די אַרעסטירטע. די סאָציאַל־דעמאָקראַטן פון שווייץ זיינען געווען גרייט זיך אַריינמישן אינעם איניען, זיי האָבן אָבער געפאָדערט, אַז די ציוריכער גרופּע, אין וועלכער עס איז אַריין דער אַרעסטירטער כאַווער, זאָל באַשטעטיקן, אַז דער יאַט, וועלכן מע האָט אַרעסטירט אין שטאָקהאָלם — איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט און האָט די גאַנצע צייט געוווינט אין ציוריך. די ציוריכער גרופּע, וווּ די מערהייט איז באַשטאַנען פון מענשעוויקעס, האָט זיך אָפּגעזאָגט דאָס צו טאָן. אין דער אָרטיקער בערנער צייטונג האָבן די מענשעוויקעס אַפילע זיך צוגעיילט אָפּצוגרענעצן זיך פון סעמאַשקאָן, פאַרשטעלנדיק די זאַך אַזוי, ווי ער וואָלט גאָרניט געווען קיין סאָציאַל־דעמאָקראַט און ניט געהאַט פאַרגעשטעלט מיט זיך די זשענעווער גרופּע אַפן שטוטגאַרטער קאָנגרעס.

די מענשעוויקעס האָבן פאַרורטיילט דעם מאָסקווער אויפשטאַנד אין 1905 יאָר, זיי זיינען געווען קעגן דעם אַלעם, וואָס קאָן אָפּשרעקן די ליבעראַלע בורזשואַזיע. דאָס, וואָס נאָך דער מאַפּאָלע פון דער רעוואָלוציע איז די בורזשואַזע אינטעליגענץ אָפּגעפלאָסן פון דער רעוואָלוציע, האָבן זיי דערקלערט ניט מיט דעם קלאַסן־נאַטור פון דער אינטעליגענץ גופע, נאָר דערמיט, וואָס די באָלשעוויקעס מיט זייערע קאַמף־מעטאָדן האָבן זי אָפּגעשראָקן. די באַהויפּטונג פון די באָלשעוויקעס, אַז אין דער צייט פון אויפשטייג אינעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף איז דערלאָזלעך געווען אַן עקספּראָפּריאַציע צוליב רעוואָליוציאָנערע צוועקן, איז דורך זיי שאַרף פאַרורטיילט געוואָרן. לויט זייער מיינונג, האָבן די באָלשעוויקעס אָפּגעשראָקן די ליבעראַלע בורזשואַזיע. דעריבער איז נייטיק צו קעמפן מיט די באָלשעוויקעס, און אין דעמאָזיקן קאַמף זיינען אַלע מיטלען גוט.

אינ׳ם בריוו פונעם 26־טן פעוראַל 1908 יאָר, וואָס איז געווען אַדרעסירט צו פּלעכאַנאָוון, האָט פּ. ב. אַקסעלראָד אַנטוויקלט אַ פּלאַן, וויאַזוי דיסקרעדיטירן די באָלשעוויקעס אין די אויגן פון די אויסלענדער, אויסנוצנדיק צוליב דעם ציל אָט די גאַנצע געשיכטע, צונויפשטעלן אַ באַריכט, איבערזעצן אים אַף דייטש און פראַנצויזיש, אַריינשיקן דער דייטשישער פּאַרטיי־פאַרוואַלטונג (דעם פאַרשטאַנד) קאַוטסקין, אַדלערן, דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ, אין לאָנדאָן א.אַ.וו.

דערדאָזיקער בריוו אַקסעלראָדס, וואָס איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן

אין אַסאַך יאָרן אַרום, אין 1926 יאָר, באַווייזט אַמבוילעטסטן, ווי ווייט עס זיינען זיך אין יענער צייט פאַנאַנדערגעגאַנגען די וועגן פון די באָלשעוויקעס און מענשעוויקעס.

וועגן נ. א. סעמאַשקאָס אַרעסט האָט וולאַדימיר איליטש, אַלס פאָרשטייער פון ר.ס.ד.אַ.פּ. אַוועקגעשיקט אַן אָפיציעלע מעלדונג אין דער צווישנפעלקערלעכער ביוראָ. ער האָט אויך גאָרקין געשריבן, אַז אויב ער קאָן סעמאַשקאָן פעריזענלעך פון ניזשני, וואָלט ער געדאַרפט אַרויסטרעטן אים צו פאַרטיידיקן אין דער שווייצאַרישער פרעסע. נ. א. סעמאַשקאָן האָט מען אינגיכן באַפרייט.

נאָך דער רעוואָליוציע איז אונדז שווער געווען ווידער זיך צוגעוווינען צום עמיגראַנטישן לעבן. גאַנצע טעג פלעגט וולאַדימיר איליטש אָפּזיצן אין ביבליאָטעק. אָבער אין די אָוונטן האָבן מיר ניט געהאַט ווו זיך אַהינצוטאָן. זיצן אין דעם אומהיימלעכן, קאַלטן צימער, וואָס מיר האָבן געדונגען, האָט זיך ניט געגלוסט, עס האָט געצויגן צו מענטשן, פלעגן מיר יעדן טאָג ערגעץ גיין — אַמאָל אין קינאָ, אַמאָל אין טעאַטער. כאָטש זייער זעלטן זיינען מיר אויסגעזעסן ביזן סאָף, אָפטער פאַר אַלץ פלעגן מיר אַוועקגיין אינמיטן פאָרשטעלונג ערגעץ ווו אַרומבלאָנקען, דאָסראָוו צו דער אָזיערע.

ענדלעך, אין פעוראַל איז דערשינען שוין אין זשענעווע דער ערשטער (21־טער) נומער „פּראָלעטאַרי". כאַראַקטעריסטיש אין אים איז וולאַדימיר איליטשס ערשטער אַרטיקל. „מיר האָבן געקאָנט, — האָט ער געשריבן, — לאַנגע יאָרן אַרבעטן ערעוו דער רעוואָליוציע. ניט אומזיסט האָט מען אונדז אָנגערופן שטיינפעסטע. די סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן אויסגעבויט אַ פּראָלעטאַרישע פּאַרטיי, וועלכע פאַלט באַ זיך ניט אַראָפּ פונעם אומדערפאָלג באַם ערשטן קריג־אָנגריף, און וועלכע וועט ניט פאַרלירן דעם קאָפּ און ניט פאַרפירט ווערן דורך אַוואַנטיוריזם. די דאָזיקע פּאַרטיי גייט צום סאָציאַליזם ניט פאַרבינדנדיק זיך און דעם גורל אירן מיטן אויסגאַנג פון דעם אָדער יענעם פעריאָד פון די בורזשואַזע רעוואָליוציעס. און נאָך דערפאַר טאַקע איז זי פריי אויך פון די שוואַכע זייטן אין די בורזשואַזע רעוואָליוציעס. און אָט די פּראָלעטאַרישע פּאַרטיי גייט צום ניצחון*.

---

*) לענין, באַנד XII, זייט 126.

אָט די װערטער האָט געשריבן װלאַדימיר איליטש. און זײ האָבן אויסגעדריקט דאָס, מיט װאָס ער האָט דעמלט געלעבט. אין דער צײט פון מאַפּאָלע האָט ער ניט אויפגעהערט צו טראַכטן װעגן דעם פּראָלעטאַריאַטס גרעסטע ניצחונעס. אין די אָװנטן, װען מיר פלעגן גײן בא די ברעגעס פון זשענעװער אָזיערע, פלעגט ער שטענדיק װעגן דעם רײדן.

דעם כאַװער אַדאָראַטסקי, װעלכער איז אין 1906 יאָר געװען אַרויסגעשיקט קײן אויסלאַנד און װעלכער האָט אין אָנהײב 1908 יאָר װידער זיך אומגעקערט קײן רוסלאַנד, האָבן מיר נאָך דעמלט געטראָפן אין זשענעװע. ער דערמאָנט איצט די געשפּרעכן מיט איליטשן װעגן דעם כאַראַקטער פון דער קומענדיקער רעװאָליוציע, װעגן דעם, אז די דאָזיקע רעװאָליוציע װעט, אָן שום צװײפל, איבערגעבן די מאַכט אין די הענט פונעם פּראָלעטאַריאַט. דעם כאַװער אַדאָראַטסקיס זיכרוינעס שטימען אינגאַנצן מיטן גײסט פונעם אויבנגעבראַכטן אַרטיקל און מיט אַלץ, װאָס איליטש האָט דעמלט אַרויסגעזאָגט. אַז דעם פּראָלעטאַריאַטס מאַפּאָלע איז נאָר אַ צײטװײליקע — אין דעם האָט איליטש קײן אײן רעגע ניט געצװײפלט.

דער כאַװער אַדאָראַטסקי דערמאָנט אויך, אַז װלאַדימיר איליטש האָט אים געצװוּנגען אָנשרײבן גענויע זיכרוינעס װעגן 1905 יאָר, װעגן די אָקטיאַבער-טעג און באַזונדערס װעגן יענע לעקציעס, װאָס האָבן אַ שײכעס צו די פראַגן װעגן באַװאָפנען די אַרבעטער, װעגן די שלאַכט-דרוזשינעס, װעגן אָרגאַניזירן דעם אויפשטאַנד און פאַרכאַפּן די מאַכט*.

װלאַדימיר איליטש האָט געהאַלטן, אַז מע מוז אַפן מאַמע זאָרגזאַמען אויפן דערלערנען די דערפאַרונג פון דער רעװאָליוציע, אַז די דאָזיקע דערפאַרונג װעט געװיס צונויץ קומען שפּעטער. ער פלעגט זיך אײנקלאַמערן אין יעדן אָנטײלנעמער פון דעם ניט לאַנג פאַרגעקומענעם קאַמף און אַ לאַנגע צײט אײנטײנען מיט אים. ער האָט געהאַלטן, אַז אַף דעם רוסישן אַרבעטער-קלאַס איז געפאַלן די פליכט „אופצוהיטן די טראַדיציעס פון רעװאָליוציאָנערן קאַמף, פון װעלכע די אינטעליגענץ און דאָס קלײנבירגערטום אײלן זיך אָפּצוזאָגן, אַנטװיקלען און פאַרפע-

* װ. אַדאָראַטסקי, „פאַר 18 יאָר״, („פּראָלעטאַרסקאיא רעװאָליוציא״, נומ 3 (26), 1924 יאָר, זײט 97).

סטיקן דידאָזיקע טראַדיציעס, איינוואָרצלען זיי איגעם באַוווסטזיין פון די ברייטע פאָלק-מאַסן, דערטראָגן זיי ביז דעם קומענדיקן, אומפאַר-מיידלעכן אופשטייג פון דער דעמאָקראַטישער באַוועגונג"*.

„די אַרבעטער אַליין, — האָט ער געשריבן, — פירן טאַקע סטיכיש אָט די ליניע, ווייל צו לײדנשאַפטלעך האָבן זיי איבערגעלעבט דעם קאַמף אין אָקטיאַבער און דעקאַבער, צו אָנשוילעך האָבן זיי געזען די ענדערונג אין זייער לאַגע אויסשליסלעך אין צוזאַמענהאַנג מיט אָט דעם אומיטלבאַרן רעוואָליוציאָנערן קאַמף. און איצט זאָגן, זיי, אָדער אמווייניקסטן פילן זיי אלע, ווי יענער וועבער, וואָס האָט געמאָלדן אין אַ בריוו צו זיין פראָפעסיאָנעלן אָרגאַן: „די פאַבריקאַנטן האָבן אָפּגענומען אַלע אונדזערע דעראָבערונגען, די געהילף-מייסטערס איזדיעקעווען זיך איבער אונדז אַלציינס, ווי פריער, וואַרט צו, עס וועט נאָך ווידער קומען דאָס 1905 יאָר".

„וואַרט צו, עס וועט נאָך ווידער קומען דאָס 1905 יאָר" — אָט וויאַזוי עס האַלטן די ארבעטער. פאַר זיי האָט דאָס יאָר קאַמף געגעבן אַ מוסטער פון דעם, וואָס מע דאַרף טאָן. פאַר דער אינטעליגענץ און פאַרן רענעגאַטישן באַלעבעסלטום, איז דאָס אַ „דול יאָר", איז דאָס — אַ מוסטער פון דעם, וואָס מע דאַרף ניט טאָן.

פאַרן פראָלעטאַריאַט דאַרף דאָס איבעראַרבעטן און דאָס קריטישע איבערנעמען די דערפאַרונג פון דער רעוואָליוציע באַשטיין אין דעם, ער זאָל זיך אויסלערנען אָנווענדן די דעמלטיקע קאַמף-מעטאָדן גאָר מיט מער דערפאָלג, אַז דערזעלבער שטרייק-קאַמף אין אָקטיאַבער און באַוואָפנטער אופשטאַנד אין דעקאַבער זאָלן געמאַכט ווערן ברייטער, מער קאָנצענטרירט און מער באַוווסטזיניק**.

די פאָרשטייענדיקע יאָרן האָבן זיך פאַרגעשטעלט איליטשן אַלס יאָרן פאַר צוגרייטן זיך צו אַ נייעם אָנגריף.

מע האָט געדאַרפט אויסנוצן דעם „אָטעם-איבערכאַפּ" איגעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף פאַרן ווייטערדיקן פאַרטיפערן זיין טאָד.

פריער פאַר אַלץ האָט מען געמוזט אויסאַרבעטן אַ קאַמף-ליניע אין די באַדינגונגען פון רעאַקציע. אַריבערפירנדיק די פאַרטיי אַף אַן אומ-

* לעניך, באנד XII, זייט 206.

** דאָרטן, זייט 206.

לעגאַלער לאַגע, האָט מען געדאַרפט באַטראַכטן, וויאַזוי איבערלאָזן פאַר איר די מעגלעכקייט צו אַרבעטן מיט לעגאַלע מיטלען, וויאַזוי אויפצוהיטן די מעגלעכקייט צו ריידן מיט די ברייטע מאַסן אַרבעטער און פויערים דורך דער דומע-טריבונע. איליטש האָט געזען, אַז בײַ אַ סאַך פון די באָלשעוויקעס, בײַ די אַזויגערופענע אָפרופער, איז דאָ אַ שטרעבונג אומגעהייער צו פאַרפּראָסטערן דעם איניען: ווערנדיק אויפצוהיטן אומבאַדינגט די פאָרם פון קאַמף, וועלכע איז געווען גילטיק אין דער צייט, ווען די רעוואָלוציע איז אַמשנעלסטן געשטיגן באַרג-אַרויף, זיינען זיי אין די שווערע רעאַקציע-יאָרן, אין טאָך גענומען, אָפגעזאָגן פונעם קאַמף און פון אַלע שוועריקייטן באַם צופּאַסן די אַרבעט צו די נייע באַדינגונגען. איליטש האָט אָפגעשאַצט די אָפרופעריי, ווי ליקווידאַטעריי פון דער לינקער זייט. דער סאַמע אַנטפלעקטער אָפרופער איז געווען אַלעקסינסקי. ווען ער האָט זיך צוריקגעקערט קיין זשענעווע, זיינען די באַציונגען צווישן אים און איליטשן זייער גיך אונטערגעריסן געוואָרן. איבער אַ גאַנצער ריי פראַגן איז איליטשן אויסגעקומען האָבן מיט אים צו טאָן, און איצט, מער ווי ווען עס איז פריער, האָט איליטשן געעקלט די אין זיך איינגעגלייבטע באַגרענעצטקייט בײַ דעמאָזיקן מענטשן. אַלעקסינסקין איז זייער ווייניק אָנגעגאַנגען, אַז די דומע-טריבונע זאָל אויך אין די רעאַקציע-יאָרן זיין אַ פאַרקער-מיטל מיט די ברייטע מאַסן אַרבעטער און פויערים. ער, אַלעקסינסקי, האָט דאָך נאָכן צעטרייבן די צווייטע דומע שוין ניט געקאָנט אַרויסטרעטן פון דער דאָזיקער טריבונע. אָפן זשענעווער פּאָן איז די זעלבסטפאַרליבטע כוליגאַנעריי פון אָט דעם מענטשן אַרויסגעטראָטן באַזונדערס בולעט, מיט קיין זאַך ניט פאַרשטעלט, און ער האָט זיך דאָך דערמיט נאָך גערעכנט פאַר אַ באָלשעוויק. מיר געדענקט זיך אַזאַ מין בילד. איך גיי איבער דער גאַס קאַרוזש („קאַרוזשקאַ“ איז פון טאָמיד אָן געווען אַן עמיגראַנטישער צענטער) און זע, ווי צוויי בונדאָווצעס שטייען עפּעס פאַרלאָרן אינמיטן טראָטואַר; צוזאַמען מיט אַלעקסינסקין זיינען זיי אַרײַן אין דער קאָמיסיע אַף רעדאַגירן די פּראָטאָקאָלן פונעם לאָנדאָנער צוזאַמענפאָר (די דאָזיקע פּראָטאָקאָלן זיינען צום ערשטן מאָל דערשינען אין 1908 יאָר אין זשענעווע), ס'איז בײַ זיי אַוועק אַ מאַכלויקעס וועגן עפּעס איינער אַ פאָרמולירונג, האָט אַלעקסינסקי זיך צעשריִען, פאַרכאַפּט פון טיש אַלע פּראָטאָקאָלן און אַנטלאָפן. איך האָב געכאַפּט אַ

קוק אַהינטער — האָב איך באַמערקט פון ווייטן אַלעקסינסקיס נידעריקע גיך שפּאַנענדיקע פיגור, וועלכע האָט מיט א שטאָלץ־פאַרהייבענעם קאָפּ, מיט גרויסע פּאַפּקעס פּאַפּירן אונטער די אָרעמס, פאַרקערעוועט אַהינטערן ראָג. ס'איז געווען אַפילע ניט צום לאַכן.

נאָר ניט אין אַלעקסינסקין אַליין איז דאָ געגאַנגען. עס האָט זיך געפילט, אַז אין דער באָלשעוויסטישער פראַקציע איז שוין ניט פאַראַן די פריערדיקע צונויפגעשמאָלצנקייט, אַז עס רוקט זיך אָן אַ שפּאַלטונג, אין דער ערשטער ריי אַ שפּאַלטונג מיט א. א. באָגדאַנאָוון.

אין רוסלאַנד זיינען דערשינען „אָפּהאַנדלונגען איבער דער מאַרקסיסטישער פילאָסאָפיע“ מיט באָגדאַנאָווס, לונאַטשאַרסקיס, באַזאַראָווס, כוואָראָווס, בערמאַנס, יושקעוויטשעס און געלפאַנדס אַרטיקלען. דידאָזיקע „אָפּהאַנדלונגען“ זיינען געווען א פּרווו צו רעווידירן די מאַטעריאַליסטישע וועלט־אָנשויונג דאָס מאַטעריאַליסטיש־מאַרקסיסטישע באַנעמען די אַנטוויקלונג פון דער מענטשהייט, דאָס באַנעמען דעם קלאַסנקאַמף.

די נייע פילאָסאָפיע האָט געעפנט די טירן פאַר פאַרשיידענע מינים מיסטיק. אין די רעאַקציע־יאָרן האָט דער רעוויזיאָניזם געקאָנט זיך צעבליען באַזונדערס העל, די יערידע־שטימונגען צווישן דער אינטעליגענץ וואָלטן דערצו זייער פיל מיטגעהאָלפן. אָפּגרענעצן זיך איז געוואָרן אומפאַרמיידלעך.

איליטש האָט שטענדיק זיך אינטערעסירט מיט פילאָסאָפישע פראַגעס און אין דער צייט פון פאַרשיקונג זייער פיל פאַרנומען זיך מיט דעם. ער האָט גוט געוווסט ק. מאַרקס, פ. ענגעלס, פּלעכאַנאָווס אַרויסזאָגונגען אַף דעם געביט, דערלערנט העגעלן, פייערבאַכן, קאַנטן, נאָך אין דער פאַרשיקונג האָט ער שטאַרק זיך געקריגט מיט די כאַווייריםֿ, וועלכע האָבן געהאַט זיך אָפּגענויגט צו קאַנטן, ער האָט נאָכגעשפּירט נאָך דעם, וואָס מע האָט געשריבן אין דער „Neue Zeit“, וועגן אָט דער פראַגע און, ביכלאַל, איז ער אַפן פילאָסאָפישן געביט געווען גאַנץ באַהאַוונט.

אינעם בריוו צו גאָרקין פונעם 25־טן פעווראַל (10 מאַרט) האָט איליטש געשילדערט די געשיכטע פון זיינע מיינונג־פאַרשיידנהייטן מיט באָגדאַנאָוון. נאָך אין דער פאַרשיקונג האָט איליטש געלייענט באָגדאַנאָווס בוך „די גרונט־עלעמענטן פונעם געשיכטלעכן קוק אַף דער נאַ־

מור“. די דעמלטיקע פּאָזיציע באָגדאַנאָווס איז אָבער געווען אַן איבערגאַנג צו זיינע שפּעטערדיקע פילאָסאָפישע אָנשויונגען.

שפּעטער, אין 1903, ווען איליטש האָט געאַרבעט צוזאַמען מיט פּלעכאַנאָוון, האָט פּלעכאַנאָוו פאַר איליטשן ניט איינמאָל געזידלט באָגדאַנאָוון פאַר זיינע פילאָסאָפישע אַרויסזאָגונגען. אין 1904 יאָר איז דערשינען באָגדאַנאָווס ביכל „עמפּיריאָמאָניזם“ און איליטש האָט אָפן דערקלערט באָגדאַנאָוון, אַז ער האַלט, אַז ריכטיק איז פּלעכאַנאָווס שטאַנדפּונקט, און ניט זיינער, באָגדאַנאָווס.

„דעם זומער און האַרבסט 1904 יאָר זיינען מיר זיך ענדגילטיק צונויפגעגאַנגען מיט באָגדאַנאָוון, אַלס באָלשעוויקעס, — האָט איליטש געשריבן גאָרקין, — און געשלאָסן צווישן זיך יענעם שווייגעדיקן בלאָק, וואָס ווענדט אָפּ שווייגנדיק די פילאָסאָפיע, אַלס ניטראַלן געביט, א בלאָק, וועלכער האָט עקזיסטירט די גאַנצע צייט פון דער רעוואָליוציע און האָט אונדז געגעבן די מעגלעכקייט צוזאַמען דורכפירן אין דער רעוואָליוציע יענע טאַקטיק פון דער רעוואָליוציאָנערער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע (פון באָלשעוויזם), וועלכע איז, לויט מיין טיפסטער איבערצייגונג, געווען די איינציק ריכטיקע.

פאַרנעמען זיך מיט פילאָסאָפיע אין סאַמע ברען פון רעוואָליוציע איז אויסגעקומען ווייניק. אין טורמע, אין 1906 יאָר, האָט באָגדאַנאָוו אָנגעשריבן נאָך א זאַך, — דאַכט זיך דאָס דריטע העפט פונעם „עמפּיריאָמאָניזם“. זומער 1906 י. האָט ער מיר עס פּרעזענטירט, און איך האָב זיך אַוועקגעזעצט און אויפמערקזאַם עס דורכגעשטודירט. איבערגעלייענט, בין איך געוואָרן בייז און שטאַרק אויפגערעגט: פאַר מיר איז געוואָרן נאָך מער קלאָר, אַז דער וועג זיינער איז אינגאַנצן א פאַלשער, ניט קיין מאַרקסיסטישער. האָב איך אים דעמאָלט אָנגעשריבן א „ליבע־דערקלערונג“, א בריוועלע איבער פילאָסאָפיע אַף דריי העפטן פּאַפּיר. דערקלערט האָב איך אים דאָרטן, אַז אין פילאָסאָפיע בין איך, פאַרשטייט זיך, אַן *איינפאַכער מאַרקסיסט*, נאָר דאַפקע זיינע דייטלעכע, פּאָפּולערע, זעלטן גוט אָנגעשריבענע אַרבעטן איבערצייגן מיך ענדגילטיק אין זיין אומגערעכטיקייט לויטן טאָך און אַז גערעכט איז פּלעכאַנאָוו. די דאָזיקע העפטלעך האָב איך באַוויזן איניקע פריינט (דערין אויך לונאַטשאַרסקין) און אַפילע א טראַכט געטאָן וועגן אָפּדרוקן זיי אונטערן קעפּל „נאָטיצן פון אַן איינפאַכן מאַרקסיסט וועגן פילאָסאָפיע“,

איך האָב זיך אָבער אַלץ ניט אויסגעקליבן. איצטער טוט מיר באַנג, וואָס איך האָב עס דעמאָלט טייקעף ניט אָפּגעדרוקט.

איצט זיינען דערשינען „אָפּהאַנדלונגען וועגן דער מאַרקסיסטישער פילאָסאָפיע". איך האָב שוין איבערגעלייענט אַלע אַרטיקלען, אויסער סוואָראָווס (איך האַלט ערשט אין לייענען), און מיט יעדן אַרטיקל בין איך געוואָרן אַלץ מער צערייצט און אויפגעבראַכט... איך וועל זיך בעסער לאָזן פערטלען, איידער מאַסקים זיין אָנטייל צו נעמען אין אַן אָרגאַן אָדער אין אַ קאָלעגיע, וועלכע פּריידיקט אַזוינע זאַכן.

מיך האָט ווידער אַ צי געטאָן צו די „נאָטיצן פון אַן איינפאַכן מאַרקסיסט וועגן פילאָסאָפיע", און איך האָב זיי אָנגעהויבן שרייבן, און אַלעקסאַנדער אַלעקסאַנדראָוויטש (באָגדאַנאָוו) — אין פּראָצעס פון לייענען די „אָפּהאַנדלונגען", — האָב איך, פאַרשטייט זיך, דערקלערט מיינע איינדרוקן אָפן און גראָב" *.

אַזוי האָט וולאַדימיר איליטש געשילדערט דעם איניען פאַר גאָרקין.

ביים עס איז דערשינען דער ערשטער אויסלענדישער נומ. „פּראָלעטאַרי" (13 פעווראַל, 1908 יאָר) זיינען שוין איליטשס באַציונגען מיט באָגדאַנאָוון געווען קימאַט אינגאַנצן איינגעריסן.

נאָך אין סאָף מאַרט האָט איליטש געהאַלטן, אַז מע קאָן און מע דאַרף אָפּטיילן די פילאָסאָפישע מאַכלויקעס פון דער פּאָליטישער גרופּירונג אין דער באָלשעוויסטישער פראַקציע. ער האָט געהאַלטן, אַז די פילאָסאָפישע רייסערייען אינווייניק אין דער פראַקציע וועלן אַמבוילעטמסטן באַווייזן, אַז מע קאָן ניט אָוועקשטעלן קיין גלייכונג־צייכן צווישן דעם באָלשעוויזם און דער באָגדאַנאָווישער פילאָסאָפיע.

פונדעסטוועגן איז מיט יעדן טאָג געוואָרן קלאָרער, אַז די באָלשעוויקישע פראַקציע וועט אינגיכן זיך פאַנאַנדערפאַלן.

אין אָט דער שווערער צייט האָט איליטש באַזונדערס זיך דערנעענט מיט אינאָקענטין (דובראָווינסקי).

ביזן 1905 יאָר האָבן מיר פון אינאָקענטין נאָר געהערט. אים האָט פאַרליבט דער „פעטערקע" (לידיאַ מיכיילאָווונאַ קניפּאָוויטש), וועלכע האָט אים געקאָנט לויט דער פאַרשיקונג אין אַסטראַכאַן, געליבט אים האָבן אויך די סאַמאַרער (די קרזשיזשאַנאָווסקים), אָבער באַגעגענען זיך

* „לענין־זאמלבוך" 1, דריטע אופלאגע, זייט, 99—100.

מיט אים איז אונדז ניט אויסגעקומען. קיין שריפטלעכע פאַרבינדונג איז צווישן אונדז אויך ניט געווען. איינמאָל נאָר, נאָכן צווייטן פּאַרטיי־צוזאַמענפאָר, ווען עס האָט זיך צעפלאַקערט דער קריג מיט די מענשעוויקעס, האָט זיך באַקומען פון אים אַ בריוו, ווו ער האָט געשריבן וועגן דער נייטיקייט אָפּצוהיטן די פּאַרטייִשע אייגהייט. נאָכדעם איז ער אַריין אינעם קאָמפּראָמיסלעכן צ״ק און איז דורכגעפאַלן צוזאַמען מיט אַנדערע צעקיסטן באַ לעאָניד אַנדרייעוון אין דירע.

אין 1905 יאָר האָט איליטש דערקענט אינאָקענטין באַ דער אַרבעט. ער האָט געזען, ווי גינציק ער איז געווען איבערגעגעבן דער רעוואָליוציע, ווי ער האָט אַף זיך שטענדיק גענומען די סאַמע שווערסטע, די סאַמע געפערלעכסטע אַרבעטן — דעריבער טאַקע איז אינאָקענטין ניט אויסגעקומען בייצוזיין אַף קיין איינעם פון די פּאַרטיי־צוזאַמענפאָרן: ערעוו יעדן צוזאַמענפאָר פלעגט ער סיסטעמאַטיש דורכפאַלן. איליטש האָט געזען, ווי אַנטשלאָסן אינאָקענטי איז אין קאַמף — ער האָט אָנטייל גענומען אינעם מאָסקווער אויפשטאַנד, געווען ביים אויפשטאַנד אין קראָנשטאַט. אינאָקענטי איז ניט געווען קיין ליטעראַטאָר, ער פלעגט נאָר אַרויסטרעטן אַף אַרבעטער־פאַרזאַמלונגען, אין די פאַבריקן, זיינע רעדעס פלעגן באַגייסטערן די אַרבעטער צום קאַמף, נאָר, פאַרשטייט זיך, אַז קיינער האָט דידאָזיקע רעדעס זיינע ניט פאַרשריבן, ניט סטענאָגראַפירט. איליטש האָט זייער געשעצט אינאָקענטיס גינציקע איבערגעגעבנקייט דער אַרבעט און איז געווען זייער שטאַרק צופרידן מיט זיין קומען קיין זשענעווע. זייער פיל זאַכן האָט זיי דערגעענטערט צווישן זיך. סיי דער, סיי יענער האָבן צוגעגעבן אַן אומגעהייער גרויסע באַדייטונג דער פּאַרטיי און האָבן געהאַלטן, אַז עס איז נייטיק דער סאַמע אַנטשיידענער קאַמף קעגן די ליקווידאַטערס, וועלכע האָבן געטיינעט, אַז די אומלעגאַלע פּאַרטיי דאַרף מען ליקווידירן, ווייל זי שטערט נאָר אַרבעטן. סיי דער, סיי יענער האָבן געשעצט פּלעכאַנאָוון און געווען צופרידן, וואָס פּלעכאַנאָוו סאָלידאַריזירט זיך ניט מיט די ליקווידאַטערס, ביידע האָבן זיי געהאַלטן, אַז אַפן פילאָסאָפישן געביט איז גערעכט פּלעכאַנאָוו און גערעכנט, אַז אין געביט פון פילאָסאָפישע פראַגן מוז מען אַנטשיידן זיך אָפּגרענעצן פון באָגדאַנאָוון, אַז איצט איז אַזאַ מאָמענט, ווען דער קאַמף אַפן פילאָסאָפישן פראָנט האָט באַקומען גאָר אַ באַזונדערע באַדייטונג. איליטש האָט געזען, אַז קיינער פאַרשטייט אים ניט אַפן וווּנק

אַזוי גוט, ווי אינאָקענטי. ער פלעגט קומען צו אונדז עסן מיטאָג, און נאָכדעם פלעגן זיי שאָענלאַנג זיצן און באַטראַכטן די אַרבעט־פּלענער, באַהאַנדלען די געשאַפענע לאַגע. אין די אָוונטן פלעגן זיי זיך טרעפן אין קאַפע „לאַנדאָלד" און דאָרטן פאַרזעצן די אָנגעהויבענע געשפּרעכן. איליטש פלעגט אָנשטעקן אינאָקענטין מיט זיין „פילאָסאָפישער פאַרשיקערטקייט" — ווי ער אַליין האָט זיך אויסגעדריקט. דאָס אַלץ האָט זיי ביידן צווישן זיך דערנעענטערט. איליטש האָט זיך דעמאָלט שטאַרק צוגעבונדן צו אינאָקענטין.

די צייט איז געווען אַ שווערע. אין רוסלאַנד האָבן די אָרגאַניזאַציעס געהאַלטן באַם פאַנאַנדערפאַלן זיך. מיט דער הילף פון די פּראָוואָקאַציעס פלעגט די פּאָליציי אויספאַנגען די סאַמע אָנגעזעענע טוער. צונויפרופן גרויסע פאַרזאַמלונגען אָדער קאָנפערענצן איז געוואָרן אוממעגלעך. מענטשן, וועלכע זיינען נאָרוואָס געווען באַ אַלעמען אַף די אויגן, זאָלן אַוועקגיין אין אונטערערד, איז אויך ניט גאָר פון די לייכטע זאַכן. פרילינג־צייט (אַפּרעל־מיי) האָט מען אַרעסטירט אין גאַס קאַמעניעוון און וואַרסקין (אַ פוילישער סאָציאַל־דעמאָקראַט — דזערזשינסקיס, טישקעס און ראָזע ליוקסעמבורגס נאָענטסטער כאַווער); אין עטלעכע טעג אַרום האָט מען אַרעסטירט, ווידער אין גאַס, זינאָוויעוון און צולעצט, ג. אַ. ראָזשקאָוון (אַ מיטגליד פון אונדזער צ. ק. — אַ באָלשעוויק). די מאַסן האָבן זיך פאַרגראָבן אין זיך. זיי האָט זיך געוואָלט באַזינען דאָס געשעענע, גוט דורכטראַכטן עס, די אַגיטאַציע פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער האָט שוין דערעסן, האָט שוין קיינעם ניט באַפרידיקט, מע איז גערן געגאַנגען אין די קרייזלעך, נאָר ווער עס זאָל אָנפירן מיט די קרייזלעך איז ניט געווען. אַפן באָדן פון אַזוינע שטימונגען האָט אַ געוויסן דערפאָלג געהאַט די אָפּרופעריי. איבערבלייבנדיק אָן דער געהעריקער אָנפירונג מיצאַד דער אָרגאַניזאַציע, אַרבעטנדיק ניט אַפן פּאָן פון מאַסן־קאַמף, נאָר אויסער אים, אומאָפּהענגיק פון אים, האָבן די שלאַכט־גרופּעס גענומען דעגענערירן, און אינאָקענטין איז אויסגעקומען פאַנאַנדערצוקלייבן ניט איין האַרבן איניען, וואָס איז אופגעקומען אַף אָט דעם באָדן.

גאָרקי האָט גערופן איליטשן צו זיך אַף קאַפּרי, ווו עס האָבן דעמאָלט געוווינט באָגדאַנאָוו, באַזאַראָוו און אַנדערע, קעדיי אַלע צוזאַמען ווי עס איז זיך צונויפריידן. איליטש איז ניט געפאָרן. ער האָט גוט גע־

וווסט, אַז צונויפֿרײדן זיך איז אומעגלעך. אינעם בריוו פֿון 16 אַפּרעל האָט איליטש געשריבן גאָרקין:

„מיין פֿאָרן וועט זיין אומזיסט און שעדלעך. ריידן מיט מענטשן, וואָס האָבן גענומען פּריידיקן אַ בונד צווישן דעם וויסנשאַפֿטלעכן סאָציאַליזם מיט רעליגיע, קאָן איך ניט און וועל דאָס ניט טאָן. די צייט פֿון שרייבן העפֿטלעך איז שוין אריבער. קריגן זיך קאָן מען ניט און אומזיסט פֿאַטערן נערוון איז נאַריש“ *.

איליטש האָט נאָכגעגעבן גאָרקיס פֿאָדערונגען און אין מײַ־כוידעש איז ער צוגעפֿאָרן קיין קאַפּרי. פֿאַרהאַלטן זיך דאָרט האָט ער סאַכאַקל אַ פּאָר טעג. די געסיע האָט, פֿאַרשטייט זיך, ניט געבראַכט צו קיין העסקעם מיט באָגדאַנאָוום פֿילאָסאָפֿישע אָנשויונגען. איליטש פֿלעגט נאָכדעם דערמאָנען, וואָס ער האָט געזאָגט באָגדאַנאָוון און באַזאַראָוון — ס'וועט אויסקומען אַף אַ יאָר צוויי־דריי זיך פֿאַנאַנדערגיין און גאָרקיס פֿרוי, מאַריאַ פֿיאָדאָראָווגאַ, האָט לאַכנדיק גערופֿן אים צו אָרדענונג.

ס'איז געווען אַסאַך אוילעם, געווען טומלדיק, מע האָט געשפּילט אין שאַך, זיך געשיפֿט. איליטש האָט עפּעס ווייניק דערציילט וועגן זיין געסיע. ער האָט מער גערעדט וועגן דער שיינקייט פֿונעם יאַם און וועגן דאָרטיקן וויין. אָבער וועגן די געשפּרעכן אַף די אָנגעווייטיקטע טעמעס, וואָס זיינען פֿאָרגעקומען אַף קאַפּרי האָט ער זייער ווייניק גערעדט, עס איז אים געווען שווערלעך וועגן דעם צו ריידן.

און איליטש האָט ווידער זיך גענומען פֿאַר דער פֿילאָסאָפֿיע.

אָט וויאַזוי וולאַדימיר איליטש כאַראַקטעריזירט די געשאַפֿענע לאַגע אין אַ בריוו, וואָס ער האָט געשריבן זומער 1908 יאָר צו וואָראָווסקין — אַ כאַווער לויט דער אַרבעט אין „וופּעריאָד“ און ביים דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר. געוווינט האָט וואָראָווסקי צו יענער צייט אין אָדעס.

„טייערער כאַווער! אַדאַנק פֿאַר בריוו. אייערע ביידע „כשאַדן“ זיינען ניט קיין ריכטיקע. איך האָב זיך ניט דערנערווירט, נאָר די לאַגע איז באַאונדז אַ שווערע. עס רוקט זיך אָן אַ שפּאַלטונג מיט באָגדאַנאָוון. די עמעסע סיבע — אַ באַליידיקונג פֿאַר אַ שאַרפֿער קריטיק ביים די רעפֿעראַטן (בעשומויפֿן ניט אין דער רעדאַקציע) איבער זיינע פֿילאָסאָ-

* „לעניו־זאַמלבוך“ I, דריטע אופֿלאַגע, זייט 109.

פּישע אַרויסזאָגונגען. איצטער גראָבט אויס באַגדאַנאָוו פֿאַרשיידענע מיינונגס־פֿאַרשיידנהייטן. ער האָט אַרויסגעשלעפּט אַף דער ליכטיקער וועלט א בויקאָט באַנאַנר מיט אַלעקסינסקין, וועלכער סקאַנדאַלעוועט אַף רעכטס און אַף לינקס און מיט וועמען איך בין געווען געצוווּנגען צערייסן יעדע מין באַציונג. די שפּאַלטונג גרייטן זיי אָפּן עמפּיריאָמאָניסטיש־באָיקאָטיסטישן באָדן. דער איניען וועט אויסברעכן איגיכן. אַף דער אָרדנטלעכער קאָנפֿערענץ איז אומפֿאַרמיידלעך א געשלעג. ס'איז זייער מעגלעך א שפּאַלטונג, ווי נאָר די ליניע פֿונעם „לינקן“, עכטן באָיקאָטיזם וועט נעמען די איבערהאַנט, גיי איך אַרויס פֿון דער פֿראַקציע. אייך האָב איך גערופֿן מיטן מיין, אַז אייער גיכער קומען וועט העלפֿן איינצושטילן די געמיטן. פֿונדעסטוועגן אין אַווגוסט, לויטן נייעם סטיל, רעכענען מיר אַף אייך אויס, ווי אַף אַן אָנטיילנעמער אין דער קאָנפֿערענץ. אָרדנט אומבאַדינגט איין אַזוי, איר זאָלט קאָנען דורכפֿאָרן זיך קיין אויסלאַנד. געלט אַפֿן וועג וועלן מיר אַרויסשיקן פֿאַר אַלע באָלשעוויקעס. אַף די ערטער גיט אַרויס א לאָזונג: מאַנדאַטן געבן נאָר די אָרטיקע און נאָר די עכטע טוער. מיר בעטן שטאַרק שרייבן פֿאַר אונדזער צייטונג. מיר קאָנען איצט צאָלן פֿאַר אַרטיקלען און צאָלן וועלן מיר פּינקטלעך.

איך דריק אייער האַנט.

צי ווייסט איר ניט עפּעס א פֿאַרלעגער, וואָס זאָל זיך אונטערנעמען אַרויסצוגעבן מיין פֿילאָסאָפֿיע, וואָס איך קלייב זיך אָנשרייבן?“ *.

צו יענער צייט האָבן די באָלשעוויקעס געקראָגן א פֿעסטע מאַטעריעלע באַזע.

דער דרייאונצוואַנציקיאָריקער ניקאָליי פֿאַוולאָוויטש שמידט, מאָראָזאָווס פּלימעניק, אַן אייגנטימער פֿון א מעבל־פֿאַבריק אַף מאָסקווער פּרעסניע, איז אין 1905 יאָר אינגאַנצן אַריבער אַף דער זייט פֿון די אַרבעטער און איז געוואָרן א באָלשעוויק. ער האָט געגעבן געלט אַף דער „נאָוואַיאַ זשיזן“, אַף באַוואָפֿענונג, דערנענט זיך מיט די אַרבעטער און געוואָרן זייערער א גאָר נאָענטער פֿריינט. די פּאָליציי האָט שמידטס פֿאַבריק אָנגערופֿן די „טייוולשע נעסט“. בײַם מאָסקווער אופֿשטאַנד האָט די דאָזיקע פֿאַבריק אָפּגעשפּילט א גרויסע ראָל. ניקאָליי פֿאַוולאָ־

---

* „לענין־זאמלבוך“, XIII, זייט 169.

וויטשן האָט מען אַרעסטירט, אין טפיסע האָט מען אים אָפּ פֿאַרשיידענע אויפֿאַנים געפּייניקט, אַז ער זאָל אים ווייזן, וואָס עס איז געוואָרן פֿון זיין פֿאַבריק, געפֿירט ווייזן די דערהרגעטע אַרבעטער, און שפּעטער האָט מען אים אין טפיסע געקיילעט. פֿאַרן טויט האָט ער באַוויזן איבערגעבן אָפּ דער פֿריי, אַז זיין גאַנץ פֿאַרמעגן לאָזט ער איבער די באָלשעוויקעס.

ניקאָליי פּאָוולאָוויטשעס יינגערע שוועסטער — יעליזאַוועטאַ פּאָוולאָוונאַ שמידט — האָט דעם טייל יערושע, וואָס איר איז אָנגעקומען נאָכן ברודערס טויט, באַשלאָסן איבערגעבן די באָלשעוויקעס. זי האָט נאָך אָבער ניט געהאַט דערגרייכט דעם געהעריקן עלטער און מע האָט איר געמוזט איינאָרדענען אַ פֿיקטיווע הייראַט, קעדיי זי זאָל קענען פֿריי באַגיין זיך מיטן געלט. יעליזאַוועטאַ פּאָוולאָוונאַ האָט כאַסענע געהאַט מיטן כאַווער איגנאַטיעוו, וועלכער האָט דעמאָלט געאַרבעט אין דער שלאַכט־אָרגאַניזאַציע און איז אין דערזעלבער צייט געבליבן לעגאַל, זי האָט זיך גערעכנט פֿאַר זיין פֿרוי און מיטן מאַנס דערלויבעניש האָט זי שוין געקאָנט טאָן מיטן געלט, וואָס זי האָט געפֿונען פֿאַר נייטיק. אינדערעמעסן איז אָבער יעליזאַוועטאַ פּאָוולאָוונאַ געווען די פֿרוי פֿון אַ צווייטן באָלשעוויק, וויקטאָר טאַראַטוטאַ. די פֿיקטיווע הייראַט האָט געגעבן די מעגלעכקייט טייקעף צו באַקומען די יערושע, דאָס געלט האָט מען איבערגעגעבן די באָלשעוויקעס. אָט פֿאַרוואָס איליטש האָט אַזוי זיכער גערעדט וועגן דעם, אַז דער „פּראָלעטאַרי" וועט צאָלן פֿאַר אַרטיקלען און די דעלעגאַטן וועט מען אַרויסשיקן געלט אויפֿן וועג.

זומער־צייט איז וויקטאָר טאַראַטוטאַ געקומען קיין זשענעווע, אָנגעהויבן העלפֿן אין די ווירטשאַפֿטלעכע איניאָנים און געפֿירט די שריפֿטלעכע אונטערהאַנדלונגען מיט די איבעריקע אויסלענדישע צענטערס אַלס סעקרעטאַר פֿון דער אויסלענדישער ביוראָ פֿונעם צענטראַל־קאָמיטעט.

ביסלעכווייז האָבן זיך איינגעשטעלט די פֿאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד, עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ שריפֿטלעכער פֿאַרקער, פֿרייע צייט אָבער פֿלעגט בײַ מיר נאָך בלייבן אַסאַך. עס האָט זיך געפֿילט, אַז זיצן אין אויסלאַנד וועט נאָך אויסקומען לאַנג און איך האָב באַשלאָסן פֿעסט פֿאַרנעמען זיך מיט דערלערנען די פֿראַנצויזישע שפּראַך, קעדיי אַריינגיין אין דער אַרבעט פֿון דער אָרטיקער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַר=

טיי. אָנגעקומען בין איך אַף קורסן פאַר דערלערנען די פראַנצויזישע שפראַך, וועלכע פלעגן זיך אָרגאַניזירן זומער באַם זשענעווער אוניווערסיטעט פאַר די אויסלענדער־פעדאַגאָגן — לערער פון דער פראַנצויזישער שפראַך. איך האָב זיך צוגעקוקט צו די אויסלענדישע פעדאַגאָגן און האָב זיך אויסגעלערנט אַף די קורסן ניט נאָר די פראַנצויזישע שפראַך, נאָר אויך דאָס שווייצאַרישע קענען זאַכלעך, אָנגעשטרענגט און געוויסנהאַפט אַרבעטן.

ווערנדיק מיד פון דער אַרבעט איבער זיין פילאָסאָפיש בוך, פלעגט איליטש געמען מיינע פראַנצויזישע גראַמאַטיקעס, ביכלעך איבער דער געשיכטע פון דער שפראַך און וועגן דערלערנען די אייגנשאַפטן פון דער פראַנצויזישער שפראַך און שאַנעווייז לייענען ליגנדיק אין בעט, ביז עס פלעגן זיך ניט באַרויקן די נערוון, וואָס זיינען געווען שטאַרק אופגעשרויפט דורך די פילאָסאָפישע מאַכלויקעס.

דערלערנט האָב איך אויך, וויאַזוי עס איז אַוועקגעשטעלט דאָס שולוועזן אין זשענעווע. אָט דאָרט האָב איך ערשט פאַרשטאַנען, וואָס הייסט אַ בורזשואַזע „פאָלק־שול“. איך האָב געזען, ווי אין זעלטן־שיינע געביידעס, מיט גרויסע, ליכטיקע פענצטער דרעסירט מען פון אַרבעטער־קינדער געהאָרכזאַמע קנעכט. איך האָב געזען, ווי אין איינעם און דעם זעלבן קלאַס שלאָגן די לערער, גיבן פעטש די אַרבעטער־קינדער און די רייכע קינדער לאָזן זיי צורו, איך האָב געזען, ווי אַזוי מע דערשטיקט יעדן זעלבשטענדיקן געדאַנק באַם קינד, ווי אַלץ ווערט פאַרפולט דורך דעם טויטן איינבאַזערן אַף אויסווייניק און ווי אַף יעדן טראָט טיינעט מען איין מיטן קינד וועגן בוקן זיך פאַר קראַפט, פאַר רייכקייט. איך האָב זיך גאָר קיינמאָל ניט געקאָנט פאָרשטעלן אַזויגס אין אַ דעמאָקראַטיש לאַנד. וועגן מיינע איינדרוקן פלעג איך אויספירלעך דערציילן איליטשן, און ער פלעגט מיך זייער אופמערקזאַם אויסהערן.

אין דער ערשטער עמיגראַציע — ביז 1905 יאָר — פלעגט איליטשס אופמערקזאַמקייט, ביים ער האָט זיך צוגעקוקט צו דער אַרומיקער אויסלענדישער ווירקלעכקייט, דעריקר זיך צוגעשמידט צו דער אַרבעטער־באַוועגונג, אים האָבן באַזונדערס אינטערעסירט די אַרבעטער־פאַרזאַמלונגען, דעמאָנסטראַציעס און אַנד. באַ אונדז אין רוסלאַנד איז דאָס אַלץ ניט געווען ביז 1901 יאָר, ווען איליטש איז אָפּגעפאָרן קיין

אויסלאַנד. איצטער אָבער, נאָך דער רעוואָליוציע פון 1905 יאָר, נאָכן קאָלאָסאַלן אויפשטייג פון דער אַרבעטער־באַוועגונג אין רוסלאַנד, נאָכן קאַמף פון די פּאַרטייען, נאָך דער דערפאַרונג מיט דער דומע און באַזונדערס נאָכן אויפקומען פון די ראַטן פון אַרבעטער־דעפּוטאַטן האָט שוין איליטש, באַגלייך מיטן אינטערעס צו די פאָרמען פון דער אַרבעטער־באַוועגונג, באַזונדערס גענומען זיך אינטערעסירן אויך מיט דעם, וואָס שטעלט מיט זיך אַזוינס פאָר, אין טאָך גענומען, די בורזשואַזע דעמאָקראַטישע רעפּובליק, וואָס פאַר אַ ראָל עס שפּילן אין איר די אַרבעטער־מאַסן, ווי גרויס עס איז אין איר די ווירקונג פון די אַרבעטער און ווי גרויס עס איז די ווירקונג פון אַנדערע פּאַרטייען.

מיר האָט זיך פאַרגעדענקט, ווי אַזוי איליטש האָט איבערגעגעבן אין אַ האַלב פאַרכידעשטן, האַלב פאַראַכטנדיקן טאָן די ווערטער פון איינעם אַ שווייצאַרישן דעפּוטאַט, וועלכער האָט געזאָגט (אין צוזאַמענהאַנג מיט אַרעסטירן סעמאַשקאָן), אַז זייער רעפּובליק עקזיסטירט שוין הונדערטער יאָרן, און זי קאָן דעריבער ניט דולדן, אַז עמעצער רירט אָן די רעכט אַף אייגנטום.

„דער קאַמף פאַר אַ דעמאָקראַטישער רעפּובליק" איז געווען איינער פון די פּונקטן אין אונדזער דעמאָלטיקער פּראָגראַם. איליטשן האָט די בורזשואַז־דעמאָקראַטישע רעפּובליק גענומען איצט באַזונדערס שאַרף זיך אויסמאָלן אַלס אַ מער פאַרפיינערט געצייג איידער דער צאַריזם, אָבער דאָך, אָן שום סאָפעק, אַלס אַ געצייג צו פאַרשקלאַפן די האָרעפּאַשנע מאַסן. די אָרגאַניזאַציע פון דער מאַכט אין אַ דעמאָקראַטישער רעפּובליק האָט אַף פאַרשיידענע אויפאַנים מיטגעהאָלפן דערצו, אַז דאָס גאַנצע לעבן זאָל דורכגעזאַפּט ווערן אַף דורך און דורך מיטן בורזשואַזן גייסט.

איך מיין, אַז ניט איבערלעבנדיק די רעוואָליוציע פון 1905 יאָר, ניט איבערלעבנדיק די צווייטע עמיגראַציע, וואָלט איליטש ניט געקאָנט אָנשרייבן זיין בוך „מעלוכע און רעוואָליוציע".

די פאַנאַנדערגעוויקלטע דיסקוסיע איבער די פילאָסאָפישע פראַגעס האָט געפאָדערט, אַז מע זאָל וואָס גיכער אַרויסלאָזן דעם פילאָסאָפישן בוך, וואָס איליטש האָט אָנגעהויבן שרייבן. איליטש האָט אָבער געדאַרפט דערצו קריגן אייניקע מאַטעריאַלן, וועלכע האָבן אויסגעפעלט אין זשענעווע, דערצו נאָך האָט די עמיגראַנטישע אַטמאָספער מיט

אירע רייסעריייען זייער פיל געשטערט אים אין דער אַרבעט, דעריבער איז ער אַוועקגעפאָרן קיין לאָנדאָן, קעדיי אַז ארבעט טאָן דאָרטן אינעם בריטישן מוזיי און פאַרענדיקן דעם אָנגעהויבענעם בוך.

אין דער צייט פון זיין אָפוועזנהייט איז פאָרגעקומען לונאַטשאַרסקיס אַ רעפעראַט. אַף דעמדאָזיקן רעפעראַט איז אַרויסגעטראָטן אינאָקענטי. איליטש האָט צוגעשיקט טעזיסן, אין וועלכע אינאָקענטי האָט אַריינגעטראָגן זיינע אויסבעסערונגען. ערשט דער אַרויסטרעטונג איז ער געווען שטאַרק צעטראָגן, גאַנצע טעג געזעסן בא אונדז אַרומגעלייגט מיט ביכער און געשריבן אויסצוגן. די אַרויסטרעטונג איז געווען אַ געלונגענע. ער האָט דערקלערט אין זיין אייגענעם נאָמען און אין לענינס נאָמען, אַז דער באָלשעוויזם האָט קיין שום געמיינזאַמעס ניט מיט באָגדאַנאָווס פילאָסאָפישער ריכטונג (עמפיריאָקריטיציזם) אַז ער און לענין זיינען אָנהענגער פונעם דיאַלעקטישן מאַטעריאַליזם און סאָלידאַריזירן זיך מיט פּלעכאַנאָוון.

כאָטש דעם רעפעראַט האָט געהאַלטן לונאַטשאַרסקי, אָבער דער הויפּט־פאַרטיידיקער פונעם עמפּיריאָמאָניזם אַף אָט דעם רעפעראַט איז געווען באָגדאַנאָוו, וועלכער איז באַזונדערס שאַרף אָנגעפאַלן אַף אינאָקענטין, ער האָט גוט געקענט אינאָקן, געוווּסט, אַז ער איז פאַר אַן אָפענער, אַקשאָנעסדיקן קאַמף אַפן פילאָסאָפישן פראָנט, געוווּסט, ווי נאַטירלעך עס איז פאַר אינאָקן דאָס געפיל פון רעוואָלוציאָנערן שטאָלץ און ערע און דערווידערנדיק אים, האָט ער זיך געסטאַרעט דערלאַנגען אים אַ קלאַפּ דאַפקע איבער דעמדאָזיקן געפיל. „אַרויסגעפאָרן — האָט ער געזאָגט וועגן דעם פאָרטרעגער, — איז אַ ריטער אין אַ קראַנץ פון רויזן, נאָך דער קלאַפּ איז אים געקומען פון הינטן אַרום“ אינאָקענטי האָט זיך פון אַזוינע רייד פונדעסטוועגן ניט פאַרלאָרן. ער האָט נאָכדעם אַלץ אויספירלעך איבערגעגעבן איליטשן, וועלכער איז אינגיכן געקומען צוריק פון לאָנדאָן.

מיט זיין נעסיע קיין לאָנדאָן איז איליטש געווען צופרידן — אים האָט זיך איינגעגעבן צונויפזאַמלען דעם נייטיקן מאַטעריאַל און אים באַאַרבעטן.

אינגיכן נאָך לענינס אומקערן זיך פון לאָנדאָן, דעם 24־טן אַווגוסט, איז פאָרגעקומען אַ פּלענום פון צענטראַל־קאָמיטעט. אַפן פּלענום פון צ.ק. האָט מען באַשלאָסן וואָס גיכער צונויפרופן די פאַרטיי־קאָנפערענץ.

אף אָרגאַניזירן די קאָנפערענץ איז קיין רוסלאַנד געפאָרן אינאָקענטי. צו יענער צייט האָט זיך שוין גענומען בוילעט אַנטפּלעקן און פאַרפעסטיקן די ליניע פון דער ליקווידאַטעריי, וועלכע האָט אַרומגעכאַפּט ברייטע שיכטן צווישן די מענשעוויקעס. די ליקווידאַטערס האָבן געוואָלט ליקווידירן די פּאַרטיי, איר אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציע, וועלכע האָט, לויט זייער מיינונג, געפירט נאָר צו דורכפאַלן: זיי האָבן געוואָלט האַלטן דעם קורס אַף לעגאַלער און נאָר אַף לעגאַלער טעטיקייט אין די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען, פאַרשיידענע געזעלשאַפטן א. ד. גל. אין די רעאַקציע־באַדינגונגען וואָלט דאָס געהייסן פולשטענדיק אָפּזאָגן זיך פון יעדן מין רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, פון אָנפירונג, — אָפּגעבן אַלע פּאָזיציעס. פון דער אַנדער זייט, זיינען אין דער באָלשעוויסטישער פראַקציע די אולטימאַטיסטן און אָפּרופער אַריינגעפאַלן אין פאַרקערטער עקסטרעמקייט: זיי זיינען געווען קעגן אָנטיילנעמען ניט נאָר אין דער דומע, נאָר אַפילע אין די קולטור־אויפקלערישע געזעלשאַפטן, אין דער קלוב־אַרבעט, אין די שולן און לעגאַלע פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען, אין די סטראַכיר־קאַסעס. זיי זיינען אינגאַנצן אָפּגעגאַנגען פון דער ברייטער טעטיקייט צווישן די מאַסן, פון אָנפירן מיט זיי.

אינאָקענטי און איליטש האָבן ניט ווייניק געשמועסט צווישן זיך וועגן דער נייטיקייט צו קאָאָרדינירן די פּאַרטיי־אָנפירונג (צוליב וואָס מע האָט געמוזט אומבאַדינגט אויפהיטן דעם אומלעגאַלן אַפּאַראַט) מיט דער ברייטער טעטיקייט צווישן די מאַסן. אַפן טאָג־סדר איז געשטאַנען דאָס צוגרייטן די פּאַרטיי־קאָנפערענץ. אַפן גרונט פון וואַלן האָט מען דאָ געדאַרפט פירן א ברייטע אַגיטאַציע קעגן דער ליקווידאַטעריי סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס.

אינאָק איז טאַקע דעריבער געפאָרן קיין רוסלאַנד, קעדיי דאָס אַלץ דורכפירן אין לעבן. ער האָט זיך באַזעצט אין פּיטער, אַוועקגעשטעלט דאָרט די אַרבעט פונעם צעקאַ־פינפלינג, וווהין עס זיינען אַריין ער, מעשקאָווסקי (גאָלדענבערג), דער מענשעוויק מ. אי. בראָודאַ, א פּאָרשטייער פון בונד און אַ פאָרשטייער פון די לעטן. אַוועקגעשטעלט האָט אינאָק אויך די אַרבעט פון ביוראָ, וווהין עס איז, אגעוו, אריין גאָלובקאָוו, וועלכער איז נאָכדעם געפאָרן אַלס דעלעגאַט פון ביוראָ פונעם צ.ק. אַף דער פּאַרטיי־קאָנפערענץ. אינאָק אַליין איז אַף דער קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען אין דעקאַבער 1908 יאָר, ניט בייגעווען.

צוויי וואָכן פאַר דער קאָנפערענץ האָט ער זיך אויסגעקליבן פאָרן קיין אויסלאַנד, האָט מען אים אָבער אַפּן וואָקזאַל אין וואַרשע אַרעסטירט און אַרויסגעשיקט אין וואָלאָגדער גובערניע.

ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז וועגן איגנאַקענטיס פאָרן קיין אויסלאַנד האָט די פּאָליציי געוווּסט באַצייטנס. און עס איז קיין שום ספק ניט אַז וועגן דעם האָט דעם פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט איבערגעגעבן זשיטאָמירסקי. אויסער דעם, האָט מען צו דער אַרבעט פונעם ביוראָ פונעם צ.ק., וואָס איגנאַקענטי האָט אָרגאַניזירט, צוגעצויגן די פרוי פון דעם דעפּוטאַט אין דער צווייטער דומע סעראָוו — „ליוסיאַ". די דאָזיקע „ליוסיאַ", ווי עס זיך נאָכדעם אַרויסגעוויזן, איז געווען אַ פּראָוואָקאַטערן.

איליטש האָט פאַרענדיקט זיין פילאָסאָפיש בוך אין סענטיאַבער, שוין נאָך איגנאַקענטיס אָפּפאָרן קיין רוסלאַנד. דערשינען איז עס אַ סאַך שפּעטער, ערשט אין מאַי 1909 יאָר.

מיר האָבן זיך שוין געהאַט גרינטלעך באַזעצט אין זשענעווע.

עס איז געקומען צופאָרן די מוטער מיינע, און מיר האָבן זיך איינגעאָרדנט אַף אַ היימישן אופן — געדונגען אַ דירע, פאַרפירט אַ באַלעבאַטישקייט. דאָס אויסערלעכע לעבן האָט שוין ווי אָנגעהויבן אַריין אין דער קאָליע. פון רוסלאַנד איז געקומען צופאָרן מאַריאַ איליניִשנאַ, עס האָבן אָנגעהויבן קומען אויך אַנדערע כאַווייריִם. איך געדענק, עס איז געקומען דער כאַווער סקריפּניק, וועלכער האָט דעמלט דערלערנט די פראַגן פון קאָאָפּעראַציע. אַלס איבערזעצער בין איך צוזאַמען מיט אים געגאַנגען צום שווייצאַרישן דעפּוטאַט סיג (אַ שרעקלעכער אָפּאָרטוניסט). גערעדט האָט מיט אים דער כאַווער סקריפּניק וועגן קאָאָפּעראַציע. סקריפּניק איז צוגעגאַנגען פונעם שטאַנדפּונקט פון אַ רעוואָלוציאָנער, סיג אָבער האָט קיין זאַך ניט איינגעזען אין דער קאָאָפּעראַציע, אויסער אַ גוט איינגעאָרדנט „סאָכריש קרעמל".

פון רוסלאַנד זיינען געקומען צופאָרן זינאָוויעוו און לילינאַ. בא זיי איז געבאָרן געוואָרן אַ זון, האָבן זיי זיך פאַרנומען מיט איינאָרדענען דאָס פאַמיליען־לעבן. נאָכדעם איז געקומען קאַמעניעוו מיט דער פאַמיליע. נאָך פריִער איז אין דעמדאָזיקן רויִקן, קליינבירגערלעכן געמיינעכץ — זשענעווע געווען שטאַרק אומעטיק. עס האָט זיך געוואָלט אַריבערציִען ערגעץ־ווו אין אַ גרויסן צענטער, די מענשעוויקעס און עסער־

האָבן זיך שוין געהאַט אריבערגעקליבן קיין פּאַריז. אילימש האָט זיך אַליין געוואַקלט: אין זשענעווע איז דאָס לעבן וועלוועלער, בעסער צו אַרבעטן. צולעצט אָבער זיינען געקומען צופאָרן פון פּאַריז ליאַדאָוו און זשיטאָמירסקי און גענומען איינריידן, מע זאָל אומבאַדינגט אַריבערפאָרן קיין פּאַריז. מאָטיוון זיינען געווען פאַרשיידענע: 1) מע וועט קאָנען אָנטייל נעמען אין דער פראַנצויזישער באַוועגונג, 2) פּאַריז איז אַ גרויסע שטאָט — דאָרט וועט מען ווייניקער נאָכשפּירן. דער לעצטער אַרגומענט האָט אילימשן איבערצייגט און אין שפּעטן האַרבסט האָבן מיר זיך גענומען קלייבן אין וועג.

אין פּאַריז איז אויסגעקומען דורכמאַכן די סאַמע שווערע עמיגראַציע־יאָרן. אילימש פלעגט וועגן זיי שטענדיק דערמאָנען מיט אַ שווער געמיט און ניט איינמאָל האָט ער נאָכדעם איבערגעכאַזערט: „וואָסער טייוול האָט אונדז געטראָגן קיין פּאַריז!“ ניט קיין טייוול, נאָר די נויטווענדיקייט צו פאַנאַנדערוויקלען דעם קאַמף פאַרן מאַרקסיזם, פאַרן לעניניזם, פאַר דער פּאַרטיי אין צענטער פונעם עמיגראַנטישן לעבן. און אזא צענטער אין די רעאַקציע־יאָרן איז געווען פּאַריז.

פּאַריז

(1909—1910)

האַלב דעקאַבער האָבן מיר זיך אַוועקגעלאָזן קיין פּאַריז. דעם 21=טן האָט דאָרט געזאָלט פאָרקומען אַ פאַראייניקטע פּאַרטיי=קאָנפערענץ, צוזאַמען מיט די מענשעוויקעס. וולאַדימיר איליטשעס אַלע געדאַנקען זיינען געווען פאַרנומען מיט דערהאָזיקער קאָנפערענץ. מע האָט געדאַרפט געבן אַ ריכטיקע אָפּשאַצונג פונעם מאָמענט, אויסגלייכן די פּאַרטיי=ליניע — זיך דערשלאָגן, אַז די פּאַרטיי זאָל בלייבן אַ קלאַסן=פּאַרטיי, זי זאָל פאַרבלייבן דער אַוואַנגאַרד, וועלכער קען אַפילע אין די סאַמע שווערע צייטן זיך ניט אָפּרייסן פון די מאַסן, נאָר העלפן זיי בייקומען אַלע שוועריקייטן און אָרגאַניזירן זיך פאַר נייע שלאַכטן. מע האָט געדאַרפט געבן אַ קלאַפּ איבער די ליקווידאַטערס. מיט די רוסישע אָרגאַניזאַציעס זיינען די פאַרבינדונגען שוואַכע, די קאָנפערענץ האָט ניט געקאָנט אויסרעכענען אַף באַזונדערער הילף מיצאַד די רוסישע אָרגאַניזאַציעס (פון די רוסלענדער זיינען געקומען אַף דער קאָנפערענץ נאָר אַ פּאָר מאָסקווער, פון אוראַל איז געווען באַמורין, און אַפן צווייטן טאָג איז געקומען פון פּיטער דער מיטגליד אין דער דריטער דומע פּאָלעטאַיעוו), די אָפּרופער האָבן זיך אָרגאַניזירט באַזונדער און האָבן זיך געוואַלדיק דערנערווירט. די מענשעוויקעס האָבן ערעוו דער פּאַרטיי=קאָנפערענץ צונויפגערופן אין באַזעל אַ צוזאַמענפאָר פון אַלע זייערע אויסלענדישע גרופּעס, ווו מע האָט אָנגענומען אַ גאַנצע ריי שפּאַלטערישע רעזאָלוציעס. די לופט איז געוואָרן שטאַרק אָנגעגליט.

אַף אונדזער גאַנצן האָווען מיטן איינאָרדענען אַ היים אַפן נייעם אָרט האָט איליטש דעמאָלט געקוקט מיט אָפּגעפרעמדטע אויגן: ס'איז אים ניט געקראָכן אין קאָפּ. אַ דירע האָבן מיר געדונגען אַפן עק שטאָט באַם סאַמע שטאָט=וואַל, אַף איינער פון די גאַסן, וועלכע ליגן נעבן דער

אוועניו ד'אָרלעאַן, אַף דער גאַס באַניע, ניט ווייט פונעם מאָנסורער פּאַרק. די דירע איז געווען אַ גרויסע, אַ ליכטיקע און אַפילע מיט שפּיגלען איבער די קאַמינען (דאָס איז געווען די אייגנשאַפט פון די נייע הייזער). געוווינט איז דאָרט אַ צימער פאַר מיין מוטער, פאַר מאַריאַ אַיליטשנאַ, וועלכע איז צו יענער צייט געקומען קיין פּאַריז, אַ צימער פאַר מיר מיט איליטשן און אַן אויפנעם־צימער. נאָר דידאָזיקע קימאַט גרויסאַרטיקע דירע איז געווען גאָר ווייניק אָנגעמאָסטן פאַר אונדזער לעבן־שטייגער און פאַרן „מעבל", וואָס מיר האָבן מיטגעבראַכט פון זשענעווע. מע האָט געדאַרפט זען מיט וואָס פאַר אַ פאַראַכטונג עס האָט געקוקט די קאָנסיערזשקע (הויז־וועכטערן) אַף אונדזערע ווייסע טישן, אַף די פּראָסטע שטולן און טאַבורעטן. אין אונדזער „אויפנעם־צימער" זיינען געשטאַנען נאָר אַ פּאָר שטולן און אַ קליין טישעלע, ס'איז ניט געווען קיין סימען היימלעכקייט.

אַף מיר זיינען באַלד אויסגעפאַלן אַסאַך פאַרשיידענע זאָרג: פאַר דער באַלעבאַטישקייט.

אין זשענעווע פלעגן אַלע ווירטשאַפטלעכע איניאַנים זיך איינאָרדענען אַסאַך איינפאַכער, און דאָ האָט זיך עפּעס אָנגעהויבן אַ גאַנצע פּאַרהרייעניש: מע האָט געדאַרפט עפענען דעם גאַז, האָט מען געמוזט אַמאָל דריי פאָרן ערגעץ אין צענטער שטאָט אַף דערשלאָגן זיך דאָס נייטיקע פּאַפּירל. דער ביוראָקראַטיזם אין פראַנקרייך איז אַן אומגעהייערער. קעדיי באַקומען אַ ביכל פון דער קאָמונאַלער ביבליאָטעק, האָט מען געדאַרפט ברענגען אַן אָרוועס פונעם באַלעבאָס, און ער האָט זיך — איבער אונדזער אָרעמער הויז־אויסשטאַטונג ניט אַנטשלאָסן פאַר אונדז אָרעוו צו זיין. מיט דער באַלעבאַטישקייט איז די ערשטע צייט געווען אַ גרויסע קאָפּ־דרייעניש. אַ באַלעבאָסטע בין איך געווען אַ שלעכטע — נאָר איליטש און איגנאָק האָבן זיך געהאַלטן באַ אַן אַנדער מיינונג, אָבער מענטשן, וואָס זיינען געוווינט צו אַן עמעטער באַלעבאַטישקייט, האָבן זיך זייער קריטיש באַצויגן צו מיין פּאַראייפאַכטער אופירונג.

אין פּאַריז האָט זיך געלעבט זייער טומלדיק. פון אומעטום האָט זיך דעמלט צונויפגעצויגן קיין פּאַריז עמיגראַנטישער אוילעם, איליטש פלעגט ווייניק זיצן אינדערהיים. ביז שפּעט אין דער נאַכט אריין פלעגט אונדזער אוילעם אָפּזיצן אין קאַפע. אַ באַזונדערס גרויסער ליבהאָבער

פון קאַפּע איז געווען טאַראַטוטאַ. ביסלעכווייז האָבן זיך אַריינגעצויגן אויך די איבעריקע.

אַף דער פּאַרטיי-קאָנפערענץ אין דעקאַבער, נאָך גרויסע מאַכלויקעס, האָט זיך פונדעסטוועגן אָנגעצייכנט אַן אַלגעמיינע ליניע. דער „סאָציאַל-דעמאָקראַט" האָט געזאָלט ווערן דער אַלגעמיינער אָרגאַן. אַפן פּלענום, וועלכער איז פאָרגעקומען נאָך דער קאָנפערענץ, האָט מען אויסגעוויילט אַ נייע רעדאַקציע פאַרן „סאָציאַל-דעמאָקראַט": לענין, זינאָוויעוו, קאַמעניעוו, מאַרטאָוו, מאַרכלעווסקי. אין משך פון יאָר האָט מען אַרויסגעלאָזן ניין נומערן. אין דער רעדאַקציע איז מאַרטאָוו געווען איינזאַם און ער פלעגט אָפט פאַרגעסן אָן זיין מענשעוויזם. אַמאָל, געדענק איך, האָט וולאַדימיר איליטש, מיט אַ צופרידן פּנים גערעדט וועגן דעם, אַז מיט מאַרטאָוון איז זייער גוט צו אַרבעטן, אַז ער איז אַ זעלטן באַגאַבטער זשורנאַליסט. געווען איז עס אָבער אַלץ ביז עס איז געקומען צופאָרן דאַן.

און וואָס איז שייך דער לאַגע אינווייניק אין דער באָלשעוויסטישער פראַקציע, האָבן זיך די באַציונגען מיט די אָפּרופער אַלץ מער און מער פאַרשאַרפט. די אָפּרופער זיינען אַרויסגעטראָטן אָנגרייפעריש. סאָף פעווראַל זיינען די באַציונגען מיט זיי אינגאַנצן איבערגעריסן געוואָרן. פאַר דעם האָט מען אַ יאָר דריי נאָכאַנאַנד געאַרבעט, מיט באָגדאַנאָוון און מיט זיינע אָנהענגער האַנט בא האַנט, — ניט פּראָסט געאַרבעט, צוזאַמען געקעמפט. קיין זאַך דערנענטערט ניט אַזוי ווי אַ געמיינזאַמער קאַמף. איליטש האָט אָבער נאָך דערצו פאַרמאָגט יענע באַזונדערע אייגנשאַפט, וואָס ער האָט, ווי קיינער, געקאָנט פאַרכאַפּן מענטשן מיט זיינע אידייען, אָנשטעקן זיי מיט זיין ליידנשאַפטלעכקייט, און אין דערזעלבער צייט האָט ער געקאָנט דערוועקן און אָנטפּלעקן אין זיי זייערע בעסטע פייקייטן און נעמען פון זיי דאָס, וואָס אַנדערע האָבן נעמען ניט געקאָנט. אין יעדן פון די באוויירים-מיטאַרבעטער האָט זיך געפילט אַ טייל פון איליטשן — דעריבער, עפּשער האָט מען אים געפילט אַזוי נאָענט.

דער צעפּלאַקערטער קאַמף אינווייניק אין דער פראַקציע האָט אין אַ היפּשער מאָס געטרייבערט די נערוון. אַמאָל, געדענק איך, נאָך עפּעס אַ היציקן שמועס מיט די אָפּרופער, איז איליטש געקומען אַהיים בלאַס, ווי קאַלך, אַפּילע די צונג איז בא אים געוואָרן שוואַרץ. האָבן מיר באַ-

שלאָסן, אַז ער זאָל זיך דורכפאָרן אַף אַ וואָך צייט אין ניצע, דאָרט אַביסל אָפּרוען פון דעם גאַנצן טומל. זיצן אַף דער זון. איז ער אַוועקגעפאָרן און געקומען צו=זיך.

אין פּאריז טאָן עפּעס איז געווען זייער ניט באַקוועם. די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק איז געווען זייער ווייט. געווײַנלעך פלעגט אילימש אַהינצופאָרן אַף אַ וועלאָסיפּעד, נאָר פאָרן אַף אַ וועלאָסיפּעד אין פּאַריז איז גאָר ניט דאָס, וואָס אין דער אומגעגנט פון זשענעווע — עס האָט זיך געפאָדערט אַ גרויסע אָנשטרענגונג. אילימש פלעגט שטאַרק מיד ווערן פון אַזאַ מין געסיע. אַף וואַרעמעס־צייט פלעגט די ביבליאָטעק זיך צומאַכן. מיטן אויסשרייבן די נייטיקע ציטאַטן איז אויך געווען אַ גרויסע ביוראָקראַטישע פּאַרשלעפּעניש. אילימש האָט שטאַרק געזידלט די ביבליאָטעק און צוזאַמען מיט איר גאַנץ פּאַריז. האָב איך אָנגעשריבן אַ בריוו צו אַ פראַנצויזישן פּראָפעסער, וועלכער האָט זומער־צייט אַף די זשענעווער קורסן אונטערריכט די פראַנצויזישע שפּראַך, מיט אַ ביטע, ער זאָל אונדז אָנווייזן אַנדערע גוטע ביבליאָטעקן. איך האָב טייקעף באַקומען אַן ענטפער מיט אַלע נייטיקע אָנווייזונגען. אילימש איז אויסגעווען אין אַלע אָנגעוויזענע ביבליאָטעקן, און צו קיין איינער פון זיי זיך ניט צוגעפּאַסט. ס'אַפּקאָלמאָך האָט מען בײַ אים אַוועקגעגנוועט דעם וועלאָסיפּעד. ער פלעגט אים טאָמיד איבערלאָזן אַף די טרעפּ אין איין הויז, בײַשכייגעם מיט דער נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק, און פלעגט אָפּצאָלן דערפאַר דער קאָנסיערזשקע 10 סאַנטים, אָבער איינמאָל, אַז ער איז געקומען נאָכן וועלאָסיפּעד, האָט ער אים שוין ניט געפונען. די קאָנסיערזשקע האָט געטײַנעט, אַז זי האָט זיך ניט אונטערגענומען צו היטן דעם וועלאָסיפּעד, אַז זי האָט נאָר דערלויבט איבערלאָזן אַף די טרעפּ.

באַם אַרומפאָרן אַף אַ וועלאָסיפּעד אין פּאַריז אָדער אַרום פּאַריז, האָט מען געמוזט זײַן שטאַרק פאָרזיכטיק. פאָרנדיק אַפן וועג קיין זשוווזי, איז אילימש אַמאָל אונטערגעפאַלן אונטער אַן אַוטאָמאָביל, ער האָט קוים באַוויזן אָפּשפּרינגען אָן אַ זײַט, דער וועלאָסיפּעד איז אינגאַנצן צעקאַליעטשעט געוואָרן.

עס איז געקומען צעפאָרן אינאָק, וועלכער איז אַנטלאָפן פון סאָלווימשעגאָרסק. זשיטאָמירסקי האָט אים זייער העפליך פאָרגעלייגט זיך באַזעצן בײַ אים אין דירע. אינאָק איז געקומען אינגאַנצן אַ קראַנקער. בײַם ער איז געגאַנגען צופוס אין פאַרשיקונג, האָבן אים די קאַנדאַלן

אָנגעריבן די פּיס ביז וווּנדן. אַז אונדזערע דאָקטוירים האָבן אַ קוק געטאָן אַף אינאָקענטיס פּוס, האָבן זיי אַף אים אָנגעוואָרפן אַ גרויל. איז איליטש אוועקגעפאָרן זיך דאָן אַן אייצע האַלטן צום פראַנצויזישן פּראָפעסער דיובושע, אַן אויסגעצייכנטער כירורג, וועלכער האָט בייַם דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר געאַרבעט אַלס דאָקטער אין אָדעס. געפאָרן צו אים איז איליטש צוזאַמען מיט נאַטאַשע גאָפּנער, וועלכער האָט אים געקענט פון אָדעס. אויסגעהערט, וואָס אונדזערע כאַווייִרים־דאָקטוירים האָבן אָנגערעדט אינאָקענטין, וואָס פאַר אַ פּאַכער זיי האָבן אַף אים אָנגעוואָרפן, האָט דיובושע שטאַרק זיך פאַנאַנדערגעלאַכט. „אייערע כאַווייִרים־דאָקטוירים זייַנען גוטע רעוואָליוציאָנערן, נאָר אַלס דאָקטוירים — זייַנען זיי אייזלען!“ איליטש האָט געלאַכט ביז טרערן און נאָכדעם פלעגט ער אָפט איבערכאַזערן דידאָזיקע כאַראַקטעריסטיק. פונדעסטוועגן איז אינאָקן אויסגעקומען אַ לאַנגע צייט היילן דעם פוס.

איליטש האָט זיך זייער דערפרייט מיט אינאָקס אָנקומען, ביידע זייַנען זיי געווען העכסט צופרידן דערפון, וואָס פלעכאַנאָוו האָט אָנגעהויבן זייער אַנטשיידן זיך אָפּגרענעצן פון די ליקווידאַטערס. וועגן זיין אַרויסגיין פון דער רעדאַקציע „גאָלאָס סאָציאַל־דעמאָקראַטאַ“, ווו די אויבערהאַנט האָבן גענומען די ליקווידאַטערס האָט פלעכאַנאָוו דערקלערט נאָך אין דעקאַבער 1908 יאָר, נאָכדעם האָט ער דידאָזיקע מעלדונג צוריקגעצויגן, אָבער די באַציונגען זיינע מיט די ליקווידאַטערס האָבן זיך די גאַנצע צייט אַלץ מער און מער פאַרשאַרפט, און אין 1909 יאָר, ווען עס איז אַרויס דער ערשטער באַנד פונעם מענשעוויסטישן זאַמלבוך „די געזעלשאַפטלעכע באַוועגונג אין רוסלאַנד אין אָנהייב 20 יאָרהונדערט“, ווו עס איז געווען געדרוקט פּאָטרעסאָווס אַן אַרטיקל, אין וועלכן ער לייקנט אָפּ די פירנדיקע ראָל פונעם פּראָלעטאַריאַט אין דער בורזשואַז־דעמאָקראַטישער רעוואָליוציע, איז פלעכאַנאָוו, דעם 26־טן מיי, אינגאַנצן אַרויס פון דער רעדאַקציע „גאָלאָס“. און סיי איליטש, סיי אינאָק האָבן נאָך געהאָפט, אַז מיט פלעכאַנאָוון וועט נאָך מעגלעך זיין אַ געמיינזאַמע אַרבעט. דער ייִנגערער דאָר האָט שוין ניט געפילט צו פלעכאַנאָוון דאָס, וואָס עס האָט געפילט דער עלטערער דאָר מאַרקסיסטן, אין וועמעס לעבן פלעכאַנאָוו האָט אָפּגעשפּילט אַן אַנטשיידנדיקע ראָליע. דעם קאַמף אַפן פילאָסאָפישן פראָנט האָבן איליטש און אינאָק גענומען זייער נאָענט צום האַרצן. פאַר זיי ביידן איז

די פילאָסאָפיע געווען אַ געווער אין קאַמף, און איז געווען אָרגאַניש פאַרבונדן מיט דער פראַגע פון אָפּשאַצן פאַרשיידענע געשעענישן פונעם שטאַנדפּונקט פון דיאַלעקטישן מאַטעריאַליזם, מיט פראַגן פון פּראַקטישן קאַמף אין אַלע ריכטונגען. איליטש האָט צוגעיילט אַנאַ איליניטשנען מיט אַרויסגעבן דאָס ביכל, געשריבן איר וועגן דעם קיין רוסלאַנד. ס'האָט זיך אָנגעמערקט אַ פאַרברייטערטע זיצונג פון דער רעדאַקציע „פּראָלעטאַרי", אַף וועלכער מע האָט געהאַט בעדייע ענדגילטיק זיך אָפּגרעגעצן אויך פון די אָפּרופער. „בא אונדז זיינען די געשעפן טרויעריקע—האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן צו דער שוועסטער—אַנאַ איליניטשנען דעם 26טן מיי:—אַ שפּאַלטונג וועט זיכער פאָרקומען; איך האָף, אַז אין אַ כוידעש־אָגדערהאַלבן אַרום וועל איך דיר קאָנען וועגן דעם געבן גענויע ידיעס" *.

אין מיי איז דערשינען איליטשס ביכל „מאַטעריאַליזם און עמפּיריאָקריטיציזם".

אַלע פראַגן זיינען פאַרשאַרפט געוואָרן. פאַר איליטשן זיינען די פילאָסאָפישע פראַגן געווען ענג פאַרבונדן מיט די פראַגן פון קאַמף קעגן רעליגיע. אָט פאַרוואָס איליטש האָט אין מיי כוידעש אין קלוב „פּראָלעטאַרי" דורכגעלייענט אַ רעפעראַט אַף דער טעמע: „רעליגיע און דער אַרבעטער־קלאַס" און האָט אָנגעשריבן פאַרן 45־טן נומער „פּראָלעטאַרי" אַן אַרטיקל וועגן דער באַציונג פון דער אַרבעטער־פּאַרטיי צו רעליגיע און פאַרן 6־טן נומער „סאָציאַל־דעמאָקראַט" אַן אַרטיקל: „די קלאַסן און די פּאַרטיי אין זייער באַציונג צו דער רעליגיע און דער קירך". די דאָזיקע אַרטיקלען, באַזונדערס דער אַרטיקל אין „פּראָלעטאַרי", האָבן אַ באַדייטונג נאָך ביז היינטיקן טאָג. מיט דער גאַנצער קראַפט איז אין זיי אונטערגעשטראָכן דער קלאַסן־כאַראַקטער פון דער רעליגיע, דאָרט ווערט אָנגעוויזן דערויף, אַז אין די הענט פון דער בורזשואַזיע איז רעליגיע — אַ מיטל אָפּצוווענדן די מאַסן פונעם קלאַסן־קאַמף, אַף פאַרטשאַדען און פאַרטונקלען זייער באַוווסטזיין. מע קאָן ניט דורכגיין גלייכגילטיק פאַרביי אָט דעם קאַמף־פראָנט, ניט דערזען אים. מע קאָן אָבער אויך ניט צוגיין צו אָט דער פראַגע צו=

---

* וו. אי. לעניק, „בריוו צו די קרויווים" פארלאג „גיז", 1931 יאָר, זייט 343.

אײנפאד, מע דארף אופדעקן די סאָציאַלע װאָרצלען פון דער רעליגיע, אַרומנעמען די פראַגע אין איר גאַנצער קאָמפּליצירטקײט.

דעם שאָדן פון רעליגיע האָט איליטש פאַרשטאַנען שױן צו פופצן יאָר. אראָפּגעװאָרפן פון זיך דעם קרײץ, אופגעהערט צו גײן אין קירך. דעמלט איז עס געװען ניט אַזױ פּראָסט, װי הײנט.

אָבער פאַר באַזונדערס שעדלעך האָט לענין געהאַלטן די רעליגיע די פאַרפײנערטע, די אָפּגערײניקטע פון פאַרשײדענע אײנגרײדעניש, װעלכע װאַרפן זיך יעדערן אין די אױגן, די אױסגעשײלטע פון די אױסערלעכע שקלאַפן־פאָרמען. אַזאַ מין פאַרפײנערטע רעליגיע איז פײִק צו װירקן נאָך שטאַרקער. פאַר אַזאַ פאַרפײנערטער רעליגיע האָט ער געהאַלטן די גאָטבױערײ, די פּרוּװן אױסצוטראַכטן עפּעס אַ נײע רעליגיע, אַ נײעם גלױבן.

אין יוני האָבן שױן געגומען בײַסלעכװײז זיך צונױפאָרן די דעלעגאַטן אַף דער פאַרברײטערטער רעדאַקציע פונעם „פּראָלעטאַרי“. פאַרברײטערטע רעדאַקציע פונעם „פּראָלעטאַרי“ האָט געהײסן, אין טאָג גענומען, דער באָלשעװיסטישער צענטער, װוּהין עס זײנען צו יענער צײט אַרײן אױך די װפּעריאָדאָװצעס.

פון מאָסקװע איז געקומען גאָלובקאָװ (דאַװידאָװ), אַ פּאַרטײ־טוער, װעלכער האָט אין רוסלאַנד געאַרבעט אין ביוראָ פון צ״ק אונטער איִנאָקענטיס אָנפירונג און איז בײגעװען אַף דער פּאַריזער פּאַרטײ־קאָנפערענץ אין 1908 יאָר. געקומען איז שוליאַטיקאָװ (דאָנאַט), דער דומע־דעפּוטאַט. שורקאַנאָװ (שפּעטער האָט זיך אַרױסגעװיזן, אַז ער איז אַ פּראָװאָקאַטער). דער לעצטער, אַגעװ, ניט אַף דער באַראַטונג.

לױטן פראַנצױזישן מינהעג זײנען אונדזערע אַװעק מיט זײ אין קאַפע. שורקאַנאָװ האָט געזױפט ביר אַ קופּל נאָך אַ קופּל, אױך שוליאַטיקאָװ האָט געטרונקען. שוליאַטיקאָװ האָט אָבער ניט געטאָרט טרינקען, ער איז געװען אַ געבאָרענער אַלקאָהאָליקער. די ביר האָט בײַ אים אַרױסגערופן אַ שאַרפן נערװן־שלאָג. אַרױסגײענדיק פון קאַפע האָט ער פּלוצעם זיך אַרופגעװאָרפן אַף שורקאַנאָװן מיט אַ שטעקן. איִנאָקענטי און גאָלובקאָװ האָבן אים קױם אײנגעהאַלטן און געבראַכט צו אונדז. ביז זײ זײנען אַװעק זוכן אַ דאָקטער און אַ צימער הינטערן שטאָט אים דאָרט אײנצואָרדענען, בין איך מיט אים געבליבן זיצן. אַ

צימער האָבן זיי געפונען אין פּאָנטענעי-אָ-ראָז, ווו עס האָבן געוווינט סעמאַשקאָ און וולאַדימירסקי.

אַ שאָ צוויי בין איך אָפּגעזעסן מיטן קראַנקן שוליאַטיקאָוון אין אונדזער פּוסטן „אופנעם-צימער“. ער האָט זיך גערוויייש ארומגעוואָרפן, אופגעשפּרונגען פונעם אָרט, אים איז די גאַנצע צייט געשטאַנען פאַר די אויגן זיין אופגעהאַנגענע שוועסטער. עס איז אויסגעקומען אים באַרויִקן, אָפּווענדן זיינע געדאַנקען, האַלטן אים בײַ דער האַנט. ווי נאָר איך פלעג די האַנט אָפּלאָזן, פלעגט ער באַלד זיך נעמען וואַרפן. איך האָב קוים זיך דערוואַרט אף אינאָקענטין מיט גאָלובקאָוון, וועלכע זיינען נאָך אים געקומען.

אין דער באַראַטונג פון דער פאַרברייטערטער רעדאַקציע „פּראָלעטאַרי“ האָבן אָנטיילגענומען די פאָלגנדיקע רעדאַקציע-מיטגלידער: לענין, זינאָוויעוו, קאַמעניעוו, באָגדאַנאָוו, פאַרשטייער פון די אָרטיקע באָלשעוויסטישע אָרגאַניזאַציעס — טאָמסקי (פּעטערבורג), שוליאַטיקאָוו (מאָסקווע), נאָקאָריאַקאָוו (אוראַל), די מיטגלידער פון צ״ק — אינאָקענטי, ריקאָוו, גאָלדענבערג, טאַראַטוטאַ און מאַראַט (שאַנצער). אויסער דעם זיינען אף דער באַראַטונג בייגעווען סקריפּניק (שטשור), ליובימאָוו (זאָמער, מאַרק) פאָלעטאַיעוו (מיטגליד פון דער מעלוכע-דומע) און האַווידאָוו—גאָלובקאָוו. די זיצונגען פון דער פאַרברייטערטער רעדאַקציע האָבן זיך געצויגן פונעם 4-טן ביזן 13-טן יולי.

עס זיינען אָנגענומען געוואָרן רעזאָליוציעס וועגן די אָפּרופער-אולטימאַטיסטן, פאַר דער פּאַרטיי-איינהייט, קעגן א ספּעציעל באָלשעוויסטישן צוזאַמענפאָר. די פראַגע וועגן דער קאַפּריער שול איז געשטאַנען באַזונדער. פאַר באָגדאַנאָוון איז געווען קלאָר, אז די באָלשעוויסטישע פראַקציע מוז זיך אומפאַרמיידלעך צעפאַלן, האָט ער טאַקע דעריבער פאַרפריער אונטערגעקליבן און אָרגאַניזירט זיינע אן אייגענע פראַקציע. באָגדאַנאָוו, אַלעקסינסקי, גאָרקי און לונאַטשאַרסקי האָבן אף קאַפּרי אָרגאַניזירט א העכערע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פּראָפּאַגאַנדיסטישע שול פאַר אַרבעטער. צוהערער פאַר דער דאָזיקער שול האָט אין רוסלאַנד אונטערגעקליבן דער אַרבעטער ווילאָנאָוו — פּעסטע, זיבערע זיינען זיי געקומען זיך לערנען. נאָך דער דורכגעמאַכטער רעוואָליוציע האָבן די אַרבעטער זייער שאַרף געשפּירט די נויטווענדיקייט פון א טעאָרעטישער צוגרייטונג, דערצו נאָך איז די צייט געווען אזא, ווען דער

דירעקטער קאמף איז איינגעשטעלט געוואָרן. זיי זיינען געפּאָרן לערנען
זיך, אָבער פאַר יעדער אויסגעפּרוווטן פּאַרטיי=טוער איז געווען קלאָר,
אַז די שול קאַפּרי וועט פאַרלייגן א פונדאַמענט פאַר א נייער פראַק=
ציע. און די באַראַטונג פון דער פאַרברייטערטער רעדאַקציע „פּראָלע=
טאַרי" האָט פאַרורטיילט אָט דאָס אָרגאַניזירן א נייע פראַקציע. באָג=
דאַנאָוו האָט דערקלערט אָפן, אַז ער וואַרפט זיך ניט אונטער די באַ=
שלוסן פון דער באַראַטונג, און ער איז אויסגעשלאָסן געוואָרן פון דער
באָלשעוויסטישער פראַקציע. פאַר אים האָט זיך אָנגענומען קראַסין און
די באָלשעוויסטישע פראַקציע האָט אָנגעהויבן זיך צעפאַלן.

פרילינג=צייט, נאָך ביז דער באַראַטונג פון דער פאַרברייטערטער
רעדאַקציע „פּראָלעטאַרי", איז מאַריא איליניטשנא זייער ערגסט פאַר=
שלאָפט געוואָרן. איליטש האָט זיך עס זייער שטאַרק גענומען צום
האַרצן. עס האָט זיך אָבער איינגעגעבן באַצייטנס צו פאַרכאַפּן די
קראַנקייט, דורך אַן אָפּעראַציע. די אָפּעראַציע האָט געמאַכט דיובושע.
דאָס פאַריכטן זיך איז אָבער געגאַנגען לאַנגזאַם. מע האָט געמוזט אָפּ=
ריוען ערגעץ=ווו אויסער פּאַריז, אַף דער פרייער נאַטור.

די באַראַטונג האָט אָפּגענומען ניט ווייניק קויכעס בא איליטשן, און
נאָך דער באַראַטונג האָט ער אויך געמוזט זיך אָפּרוען ערגעץ אַפן גרי=
נעם גראָז, דאָרט, ווו ער וואָלט געקאָנט זיין פריי פון די עמיגראַנטישע
רייסערייען און טומל.

איליטש האָט גענומען דורכקוקן די פראַנצויזישע צייטונגען, זוכנדיק
דאָרט מעלדונגען וועגן וואָלוועלע פּאַנסיאָנען. געפונען האָט ער אַזא
מין פּאַנסיאָן אינעם דאָרף באָנבאָן, אינעם דעפּאַרטאַמענט סענע און
לואַר. ווו פאַר פיר מענטשן האָט מען געדאַרפט צאָלן סאַכאַקל 10
פראַנק א טאָג. נאָכדעם האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָרט איז זייער
באַקוועם און מיר זיינען דאָרט אָפּגעזעסן בא א כוידעש צייט.

אין באָנבאָן האָט איליטש קיין זאַך ניט געטאָן און וועגן די אָנגע=
ווייטיקטע פראַגן האָבן מיר זיך געסטאַרעט ניט צו ריידן. אַרומגע=
שפּאַצירט, קימאַט יעדן טאָג אַרומגעפאָרן אַף וועלאָסיפּעדן פאַר 15
קילאָמעטער אין קלאַמאַרער וואַלד. מיר האָבן זיך אויך צוגעקוקט צו
די פראַנצויזישע מידעס. אין דעם פּאַנסיאָן, ווו מיר האָבן זיך באַזעצט,
האָבן געוווינט פאַרשיידענע קליינע אָנגעשטעלטע, א פאַרקויפערן אין
א גרויסן מאָדע=מאַגאַזין מיט א מאַן און מיט א טאָכטער, א קאַמער=

דינער עפּעס באַ איינעם א גראַף א. א. וו. ניט ווייניק אינטערעסאַנט
איז געווען נאָכצושפּירן אַט דעם אויפֿלעם, וואָס איז געווען אַף דורך
און דורך דורכגעזאַפּט מיט דער קליינבירגערלעכער פּסיכאָלאָגיע. פֿון
איין זייט, איז דאָס אַן אויפֿלעם אַן אַרכיפּראַקטישער, וועלכער האָט גע=
זען, מע זאָל געבן צו עסן זאַט און אַז אַלץ זאָל זיין איינגעאָרדנט מיט
אַלע באַקוועמלעכקייטן. פֿון דער צווייטער זייט, האָבן זיי אַלע געשטרעבט
צו זיין ענלעך אַף עכטע פּריצים. באַזונדערס טיפּיש אין דעם זין איז
געווען מאַדאַם לאַגורעט (אַזוי האָט געהייסן די פּאַרקויפֿערן), וועלכע
איז געווים דורכגעגאַנגען אי פֿייער אי וואַסער, האָט געשאָטן מיט
צווייזדייטיקע אַנעקדאָטן און אין דער זעלבער צייט געטרוימט, ווי אַזוי
זי וועט פֿירן די טאָכטער אירע אין קירך צום ערשטן ווידוי, ווי רירנד
דאָס וועט זיין א. א. וו. פֿאַרשטייט זיך, אין א גרויסער מאָס פּלעגט
עס אונדז שטאַרק דערעסן. נאָר גוט, וואָס מע האָט דאָרט געקאָנט
לעבן אָפּגעזונדערט, ווי יעדער איינעם האָט זיך געוואָלט, אין אַלגעמיין
אָבער האָט איליטש אין באַנבאָן אָפּגערוט ניט שלעכט.

האַרבסט=צייט האָבן מיר זיך אַריבערגעצויגן אין אַן אַנדער דירע,
אין דערזעלבער געגנט, אין א פֿאַרוואָרפֿן געסל מאַרי=ראָז. די דירע
איז באַשטאַנען פֿון צוויי צימערן מיט א קיך. די פֿענצטער זיינען אַרויס=
געגאַנגען אין עפּעס א סאָד. דער „אויפֿנעם=צימער" אונדזערער איז
איצט געווען די קיך, דאָרטן האָבן זיך געפֿירט אַלע אינטימע גע=
שפּרעכן. באַ איליטשן איז דעמלט געווען אַן אַרבעט=שטימונג. ער
האָט זיך איינגעפֿירט א רעזשים („פּריזשים" — א „צוואַנג" —
פּלעגט ער וועגן דעם זיך אויסדריקן אין א שפּאַס); אויפֿשטיין פּלעגט
ער אַכט אַזייגער אינדערפֿרי, אַוועקפֿאָרן אין דער נאַציאָנאַל=ביבליאָטעק
און קומען צוריק 2 אַזייגער באַטאָג. נאָכדעם פּלעגט ער זייער פֿיל אַר=
בעטן אינדערהיים. איך האָב אים שטאַרק אויסגעהיט פֿון עם אַרומיקן
אויפֿלעם. באַ אונדז זיינען שטענדיק געווען זייער פֿיל מענטשן, ניט דורכ=
צושטופּן זיך, און נאָר באַזונדערס איצט, ווען צוליב דער רעאַקציע, צו=
ליב די שווערסטע אַרבעט=באַדינגונגען אין רוסלאַנד, איז די רוסישע עמי=
גראַציע זייער שנעל געוואַקסן. מע פּלעגט קומען פֿון רוסלאַנד, דערציילן
מיט גרויסער באַגייסטערונג וואָס דאָרט טוט זיך אָפּ און נאָכדעם פּלעגט
מען עפּעס זייער גיך זיך אויסלעשן. עס פּלעגט פֿאַרשלינגען דער עמי=
גראַנטישער אַרט לעבן, די זאָרגן וועגן פֿאַרדינען, וועגן די לעבנס=נויטן.

האַרבסט־צייט האָבן די צוהערער פון דער קאַפּריער שול איינגעלאַדן אילימשן, ער זאָל קומען אַף קאַפּרי לייענען לעקציעס. אילימש האָט זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט, דערקלערט זיי דעם פראַקציאָנעלן כאַראַקטער פון דער שול און גערופן זיי קיין פּאַריז. איבוויייניק, אין דער קאַפּריער שול האָט זיך צעפלאַקערט אַ פראַקציאָנעלער קאַמף. אָנהייב נאָיאַבער האָבן פינף צוהערער (אינגאַנצן איז דאָרט געווען צוועלף) פון דער קאַפּריער שול, צווישן זיי ווילאָנאָוו, דער אָרגאַניזאַטער פון דער שול, אינגאַנצן זיך אויסגעפורעמט אַלס אויסגעשפּראָכענע לעניניסטן, און מע האָט זיי אויסגעשלאָסן פון דער שול. דערדאָזיקער פאַקט האָט אַמבוילעטסטן כאַראַקטעריזירט און באַוויזן, ווי גערעכט עס איז געווען אילימש, ווען ער האָט אָנגעוויזן אַפן פראַקציאָנעלן כאַראַקטער פון דער שול. די אויסגעשלאָסענע צוהערער זיינען געקומען קיין פּאַריז. איך געדענק די ערשטע באַגעגעניש מיט ווילאָנאָוון. אָנגעהויבן האָט ער דערציילן וועגן זיין אַרבעט אין יעקאַטערינאָסלאַוו. פון יעקאַטערינאָסלאַוו פלעגט אונדז פריער אָפט שיקן קאָרעספּאָנדענצן עפּעס איינער אַן אַרבעטער, וואָס האָט זיך אונטערגעשריבן „מישע זאַוואָדסקי“. די קאָרעספּאָנדענצן זיינען געווען זייער גוטע, זיי פלעגן באַרירן די סאַמע צאַפּלדיקע פראַגן פון פּאַרטייִשן און זאַוואָדישן לעבן. „צי קענט איר ניט איינעם מישע זאַוואָדסקי“? — האָב איך אַ פרעג געטאָן ווילאָנאָוון. „דאָס בין איך טאַקע אַליין“ — האָט ער געענטפערט. אילימש האָט טייקעף דערשפּירט אַ נאָענטקייט צו מיכאַילן און זיי האָבן יענעם טאָג זייער לאַנג געשמועסט, און אינאָוונט האָט אילימש אָנגעשריבן גאָרקין אַ בריוו: „טייערער אַלעקסיי מאַקסימאָוויטש! די גאַנצע צייט בין איך געווען פולקום איבערצייגט, אַז איר און דער כאַווער מיכאַיל זיינט די סאַמע האַרטנעקיקע פראַקציאָנערן אין דער נייער פראַקציע, מיט וועמען עס וואָלט געווען נאַריש פון מיין זייט צו פּרוּוון זיך דורכריידן פריינטלעך. הייַנט האָב איך צום ערשטן מאָל געזען דעם כאַווער מיכאַיל, געמיטלעך זיך דורכגעשמועסט מיט אים וועגן פּאַרטייִדענע איניאָנים און וועגן אייך און כ׳האָב דערזען, אַז איך האָב געהאַט אַ גראָבן טאָעס. ערן־וואָרט, גערעכט איז געווען דער פילאָסאָף העגעל: דאָס לעבן גייט פאָרויס דורך ווידערשפּרוכן און די לעבעדיקע ווידערשפּרוכן זיינען אָ אַן ערעך רייכער, פילזייטיקער, אינהאַלטלעכער איידער עס ווייזט זיך אויס דעם מענטשנס געדאַנק פון אָנפאַנג. איך

האָב געקוקט אַף דער שול נאָר, ווי אַף אַ צענטער פון דער נייער פראַקציע. האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דאָס איז ניט ריכטיק—ניט אין דעם זין, וואָס זי איז ניט קיין צענטער פון דער נייער פראַקציע (די שול איז געווען און איז נאָך ביז איצט אַזאַ מין צענטער), נאָר אין דעם זין, וואָס דאָס איז נאָך ניט אַלץ, ניט דער גאַנצער עמעס. סוביעקטיוו האָבן אייניקע מענטשן געמאַכט די שול פאַר אַזאַ מין צענטער, און אָביעקטיוו איז די שול אַזאַ צענטער געווען. אויסער דעם אָבער האָט אָט די שול אַ שעפּ געטאָן פונעם עכטן אַרבעטער-לעבן עכטע פאָרגעשריטענע אַרבעטער". און מיט וואָס פאַר אַ ליידנשאַפטלעכן גלויבן אין די קויכעס פונעם אַרבעטער-קלאַס עטעמט דער סאָף פון אָט דעם בריוו, ווו איליטש שרייבט וועגן דעם, אַז דעם אַרבעטער-קלאַס קומט אויס אויסצושמידן אַ פּאַרטיי פון פאַרשיידענע עלעמענטן. „יעדנפאַלס, זי וועט אויסשמידן, און אויסשמידן וועט זי אין רוסלאַנד אַ מוסטערהאַפטע רעוואָליוציאָנערע סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, אויסשמידן אַסאַך שנעלער, ווי ס'ווייזט זיך אויס אַמאָל פונעם שטאַנדפּונקט פון דער פאַרפלוכטער עמיגראַנטישער לאַגע, אויסשמידן זיכערער, איידער דאָס שטעלט זיך פאָר, אויב מע זאָל אורטיילן לויט אייניקע אויסערלעכע דערשיינונגען און באַזונדערע עפּיזאָדן. אַזוינע מענטשן, ווי מיכאַיל, זיינען אַ גאַראַנטיע דערפאַר" *.

צוזאַמען מיט מיכאַילן זיינען געקומען נאָך פינף צוהערער פון דער קאַפּריער שול. צווישן זיי האָט זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט „וואַניאַ קאַזאַנער" (פּאַנקראַטאָוו) מיט זיין אַקטיווקייט און גראָדליניקייט. ער איז געווען שאַרפער פאַר אַלעמען געשטימט קעגן דער קאַפּריער שול, עס זיינען געווען נאָך — ליוושין (פאַכאָם), קאָזירעוו (פאָמאַ), אוסמינאָוו (וואַסילי), ראָמאַנאָוו (אליאַ אַלעקסינסקי). איליטש האָט זייער גערן און פלייסיק געלייענט לעקציעס פאַר די געקומענע פון קאַפּרי. די צוהערער זיינען נאָכדעם אַוועקגעפאָרן קיין רוסלאַנד. מיכאַיל האָט געהאַט לונגען-טובערקוליאָז, וואָס ער האָט געפאַקט אין די ניקאָלאַיעווער אַרעסטאַנטן-ראָטעס, ווו מע האָט אים אַף פאַרשיידענע אופנים געפּייניקט. מיכאַילן האָט מען איינגעאָרדנט אין דאַוואָס, ער האָט אָבער דאָרטן לאַנג ניט געצויגן — דעם ערשטן מיי 1910 יאָר איז ער געשטאָרבן.

---

* „לענין-זאַמלבוך" II, זייט 416 - 417.

סאָף דעקאַבער, נאָכן ענדיקן די לימודים אף קאַפּרי, זיינען אויך די איבעריקע צוהערער געקומען קיין פּאַריז — און איליטש האָט פאַר זיי געלייענט לעקציעס. געשמועסט האָט ער מיט זיי וועגן דעם לויפנדיקן מאָמענט, וועגן דער סטאָליפּינישער רעפאָרם און זיין קורס אף א „פעסטן“ פּויער, וועגן דער פירנדיקער ראָל פונעם פּראָלעטאַריאַט און וועגן דער דומע-פראַקציע. עמעצער פון די קאַפּריער האָט, לויט כאַווער קאָסירעווס רייד (קאָסירעוו איז דעמלט געווען אייגער פון די צוהערער), האָט לעבאַטכילע געפּרווט כאַפּן איליטשן אף דעם, אז די אַרבעט פון דער מעלוכע-דומע שטעלט ער איצט העכער פון דער אַגיטאַציע אינעם מיליטער. איליטש האָט א שמייכל געטאָן און האָט ווידער אָנגעהויבן ריידן וועגן דער וויכטיקייט פון דער אַרבעט אין דומע. פאַרשטייט זיך, אז ער האָט ניט געטראַכט, אז מע דאַרף אין דער קלענסטער מאָס אָפּשוואַכן די אַרבעט אינעם מיליטער, ער האָט אָבער געהאַלטן, אז זי מוז מען אַמבעסטן פאַרקאָנספּירירן. וועגן דערדאָזיקער אַרבעט האָט מען געדאַרפט ניט ריידן, נאָר טאָן זי. פּונקט צו יענער צייט האָט זיך באַקומען א בריוו פון טולאָן פון א גרופּע מאַטראָסן-סאָציאַל-דעמאָקראַטן פונעם קרייסער „סלאַוואַ“, וועלכע האָבן געבעטן צושיקן זיי ליטעראַטור און באַזונדערס א מענטשן, וואָס זאָל זיי העלפן פירן א רעוואָלוציאָנערע אַרבעט צווישן די מאַטראָסן. איליטש האָט אויסגעריכט אהין איינעם א כאַווער, וואָס האָט גוט געוווסט די באַדינגונגען פון קאָנספּיראַטיווער אַרבעט און וועלכער האָט זיך טאַקע באַזעצט אין טולאָן. פאַר די צוהערער האָט איליטש, פאַרשטייט זיך, וועגן דעם קיין איין וואָרט ניט דערמאָנט.

לעבנדיק אין די געדאַנקען אין רוסלאַנד, האָט איליטש אין דערזעלבער צייט זייער זאָרגזאַם דערלערנט אויך די פראַנצויזישע אַרבעטער-באַוועגונג. די פראַנצויזישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי איז צו יענער צייט געווען אף דורך און אָפּאָרטוניסטישע. פרילינג 1909 יאָר, צום ביישפּיל, איז פאָרגעקומען א קאָלאָסאַלער שטרייק פון די פּאָסט-אָנגעשטעלטע. די גאַנצע שטאָט איז געווען אויפגעבראַכט, און נאָר די פּאַרטיי איז געשטאַנען אָן א זייט: האָם קערן זיך אָן, הייסט עס, נאָר די פּראָפאַריינען און ניט זיי. פאַר אונדז, רוסישע, האָט אַזא מין אַרבעט-צעטיילונג, אַזא באַזייטיקן די פּאַרטיי פון נעמען אָנטייל אין עקאָנאָמישן קאַמף, אויסגעזען מאַמעש ווילד.

באזונדערס אויפמערקזאם האָט איליטש נאָכגעשפירט נאָך דער פאָרוואל=קאמפאניע. דאָ איז אלץ פארשלונגען געוואָרן דורך פערזענלעכע רייסערייען און קעגנזייטיקע דעמאסקירונגען, פאָליטישע פראגן פלעגט מען אָפרוקן אפן הינטערגרונט. די אקטועלע פראגן פון פאָליטישן לעבן פלעגט מען קימאט אינגאנצן ניט באהאנדלען. נאָר אייניקע פארזאמלונגען זיינען געווען אינטערעסאנט, אף איינער פון זיי האָב איך געזען זשאָרעסן, זיין קאָלאָסאלע ווירקונג אפן עולם, די ארויסטרעטונג זיינע איז אָבער מיר ניט געפעלן געוואָרן — שוין צופיל אויסגערעכנט איז געווען יעדעס וואָרט. מיר איז מער געפעלן געוואָרן וואיאנס ארויסטרעטונג. אן אלטער קאָמונאר, און די ארבעטער האָבן אים באזונדערס ליב געהאט. מיר האָט זיך פארגעדענקט די פיגור פון איינעם א הויכן אַרבעטער, וואָס איז נאָרוואָס געקומען פון דער אַרבעט נאָך מיט פארשווארצטע ארבל. מיט דער טיפסטער אויפמערקזאמקייט האָט דערהאָזיקער ארבעטער אויסגעהערט וואיאנען. „אָט ווי ער רעדט עס, אונדזער אלטער!“ — האָט ער אויסגעשריען. און פונקט מיט אזא באוואונדערונג האָבן געקוקט אף וואיאנען צוויי יונגטלעכע, דעם ארבעטערס זין. אָבער ניט אומעטום זיינען דאָך ארויסגעטראָטן זשאָרעס און וואיאן. און די דורכשניטלעכע רעדנער האָבן שוין געדרייט, זיך צוגעפאסט צו דער אודיטאָריע, און אַן ארבעטער=אודיטאָריע האָבן זיי גערעדט איינס, צווישן אינטעליגענץ — אנדערש. דאָס באזוכן די פראנצויזישע פאָרוואל=פארזאמלונגען האָט געגעבן א העל בילד, וואָס הייסט אזוינס וואלן אין א „דעמאָקראטישער רעפובליק“. פון דער זייט האָט עס מאמעש איבערראשט. דעריבער זיינען איליטשן געווען געפעלן די לידער פון די רעוואָליוציאָנערע שאנסאָנעטן=זינגער, וועלכע פלעגן אויסלאכן די וואלן=קאמפאניעס. איך געדענק איין לידל, ווו עס ווערט געשילדערט, וויאזוי א דעפוטאט פאָרט אין דאָרף צוגויפזאמלען שטימען, טרינקט אויס צוזאמען מיט די פויערים, דערציילט זיי פארשיידענע בייקעס און שיקערלעכע פויערים וויילן אים אויס צוזינגענדיק דערביי: „Tàs: ben dit mon ga“ (ריכטיק, כעוורעמאן, רעדסטו!) און נאָכדעם, האָבנדיק די פויערים=שטימען, פלעגט דער דעפוטאט אָנהייבן באקומען 15 טויזנט פראנק דעפוטאטן=געהאלט און דערפאר פאראטן אין פאלאטע זייערע פויערשע אינטערעסן.

איינמאָל עפעס איז צו אונדז געקומען דער דעפוטאט אין דער

פראַנצויזישער פּאַלאַטע, דער סאָציאַליסט דיומאַ, ער האָט אונדז דערציילט, וויאַזוי ער איז ערעוו די וואַלן אַרומגעפאָרן איבער די דערפער און גיטווילנדיק האָבן זיך דערמאָנט די שאַנסאָנעטן-זינגער. דער אָנגעזעענסטער פון די שאַנסאָנעטן-זינגער איז געווען מאָנטעגיוס. אַ קאָמונאַרס אַ זון, אַ ליבלינג בײַ די פּאָבורן (אַרבעטער פאָרשטעט), אין זײַנע לידער איז געווען אַ געמיש פון קלייןבירגערלעכער סאַנטימענטאַלקייט מיט עכטער רעוואָליוציאָנערישקייט.

איליטש האָט ליב געהאַט גיין אין טעאַטער ואַף די עקן שטאָט, קענדיי נאָכשפּירן נאָכן אַרבעטער-אוילעם. אַמאָל, געדענק איך, זײַנען מיר געגאַנגען אַף אַ פאָרשטעלונג, וואָס האָט געשילדערט די פּײַניקונגען פון די שטראָף-סאָלדאַטן אין מאַראָקאָ. אינטערעסאַנט איז געווען דער צושויער-זאַל: שוין צו אומיטלבאַר האָט דער אַרבעטער-אוילעם, וואָס האָט פאַרפולט דעם זאַל, רעאַגירט ואַף יעדער זאַך. די פאָרשטעלונג האָט זיך נאָך ניט אָנגעהויבן. פּלוצעם האָט דער גאַנצער טעאַטער צום טאַקט זיך צעשריען: „דעם הוט! דעם הוט!“ ווײַזט זיך אַרויס, אַז אין זאַל איז אַרײַן עפּעס אַ דאַמע אין אַ הויכער מאָדישער הוט מיט פעדערן. דער אוילעם האָט געפאָדערט, אַז די דאַמע זאָל אומבאַדינגט אויסטאָן דעם הוט, און זי האָט עס געמוזט טאָן.

די פאָרשטעלונג האָט זיך אָנגעהויבן. אין דער פּיעסע ווערט געשילדערט, וויאַזוי מע נעמט און מע ריכט אים אויס אַ סאָלדאַט קיין מאַראָקאָ און די מוטער זײַנע מיט דער שוועסטער בלײַבן לעבן אין נויט. דער באַלעבאָס פון דער דירע איז מאַסקים צו באַפרײַען זיי פון דירעגעלט נאָר מיט איין תנאי אַז דעם סאָלדאַטס שוועסטער זאָל ווערן זײַן קעפּס-ווײַב. „פּערד! הולטיי!“ — האָט זיך גענומען טראָגן פון אַלע זײַטן. איך געדענק שוין ניט גענוי דעם אינהאַלט פון דער פּיעסע נאָר געהאַנדלט האָט זיך דאָרט וועגן דעם וויאַזוי מע פּײַניקט אין מאַראָקאָ סאָלדאַטן, וועלכע פאָלגן ניט נאַטשאַלסטווע. געענדיקט האָט זיך די פּיעסע מיט אַן אופשטאַנד און מיט זינגען דעם „אינטערנאַציאָנאַל“. אין צענטער האָט מען דידאָזיקע פּיעסע פאַרבאָטן שפּילן, אָבער אַף די עקן פּאַריז האָט מען די פּיעסע געשפּילט און זי פלעגט אַרויסרופן אַ דונער אַפּלאָדיסמענטן. אין 1910 יאָר, אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַוואַנטיורע אין מאַראָקאָ, איז פאָרגעקומען אַ הונדערטווײַזנט-קעפּיקע טעמפּ-דעמאָנסטראַציע. מיר זײַנען געגאַנגען קוקן. די דעמאָנסטראַציע

איז פארגעקומען מיט א דערלויבעניש פון דער פאליציי. בעראש זיינען געגאנגען די דעפוטאטן — פארשטייער פון דער סאציאליסטישער פארטיי, איבערגעבונדענע מיט רויטע שאלעכלעך. די ארבעטער זיינען געווען זייער קריגעריש געשטימט און, גייענדיק פארביי די רייכע קווארטאלן האבן זיי געדראט מיט די פויסטן. אין אייניקע הייזער אזוינע האט מען אפילע פארהאקט די לאדנס, די דעמאנסטראציע איז אבער דורכגעגאנגען פרידלעך, וואס פרידלעכער קאן שוין ניט זיין. זי האט אבסאליוט ניט געהאט קיין אויסזען פון א פראטעסט-דעמאנסטראציע.

דורך שארל ראפאפארט האט איליטש זיך פארבונדן מיט לאפארגן מארקס איידעם, אן אויסגעפרווטן קעמפער, וועמעס מיינונג ער האט באזונדערס געשעצט. פאל לאפארג צוזאמען מיט זיין פרוי לאורא — מארקס טאכטער — האבן געוווינט אין דרייוועל, 20-25 ווערסט פון פאריז. פון דירעקטער ארבעט זיינען זיי שוין געווען אפגעגאנגען. אמאל, געדענק איך, זיינען מיר מיט איליטשן געפארן אף וועלאסיפעדן צו די לאפארגס. זיי האבן אונדז אויפגענומען זייער פריינטלעך. וולאדימיר איליטש האט פארפירט א שמועס מיט לאפארגן מיקויעך זיין פילאסאפישן בוך און לאורא לאפארג האט מיך געפירט שפאצירן איבערן פארק. איך בין געווען שטארק אויפגערעגט—א קלייניקייט, קארל מארקס טאכטער שטייט דאך פאר מיר; איך האב נייגעריק זיך איינגעקוקט אין איר פאנעם און, ניט ווילנדיק געזוכט דארט דעם פאטערס אנבליק. א פארלארענע האב איך עפעס גערעדט וועגן דעם אנטייל פון פרויען אין דער רעוואליוציאנערער באוועגונג, וועגן רוסלאנד; זי האט געענטפערט נאך קיין עכטער געשפרעך האט זיך עפעס ניט באקומען. אז מיר האבן זיך צוריקגעקערט, האבן לאפארג און איליטש גערעדט וועגן פילאסאפיע. „ער וועט אינגיכן דערווייזן, — האט לאורא געזאגט וועגן איר מאן,—אף וויפל אופריכטיק עס זיינען זיינע פילאסאפישע איבערצייגונגען“, און זיי האבן זיך עפעס מאדנע איבערגעקוקט. דעם זין פון די דאזיקע ווערטער און פונעם איבערקוקן זיך האב איך פארשטאנען ערשט דעמלט, ווען איך האב זיך דערוווסט וועגן זייער ביידנס טויט. זיי זיינען געשטארבן ווי אטעיסטן, נעמענדיק זיך דאס לעבן דערפאר, ווייל עס איז אנגעקומען די עלטער און עס זיינען שוין אוועק די קויכעס, וואס מע דארף האבן צום קאמף.

דאס 1910 האט זיך אנגעהויבן מיט א פארברייטערטן פלענום פו-

נעם צענטראַל־קאָמיטעט. נאָך אף דער פאַרברייטערטער זיצונג פון דער רעדאַקציע „פּראָלעטאַרי" האָט מען אָנגענומען רעזאָלוציעס פאַר פּאַרטיי־אײנהייט, קעגן אַ באַזונדערן באָלשעװיסטישן צוזאַמענפאָר. איליטש און די גרופּע כאַװײרים, װאָס האָבן צו אים זיך באַהעפט, האָבן געפירט די דאָזיקע ליניע אויך אפן פּלענום פונעם צענטראַל־קאָמיטעט. די עקזיסטענץ פון דער פּאַרטיי, װעלכע האָט, זאָל זיין פון אונטערערד, אָבער דרייסט געזאָגט דעם גאַנצן עמעס, איז אין דעם רעאַקציע־פּעריאָד געװען באַזונדערס װיכטיק. דאָס איז געװען אַזאַ צייט, װען די רעאַקציע האָט גראָמירט די פּאַרטיי, װען די אָפּאָרטוניסטישע סטיכיע האָט פאַרפלייצט די פּאַרטיי, װען עס איז געװען װיכטיק אום יעדן פּרייז איינהאַלטן די פאָן פון דער פּאַרטיי. די ליקװידאַטערס האָבן געהאַט אין רוסלאַנד אַן אייגענעם, אַ פעסטן, אַ לעגאַלן אָפּאָרטוניסטישן צענטער, און די פּאַרטיי איז געװען נייטיק, קעדיי זיך קעגנשטעלן אים. דער פּרוּװ מיט דער קאַפּריער שול האָט באַװיזן, װי פאַרהעלטעניסמעסיק, װי אייגנאַרטיק עס איז אָפט געװען אין יענער צייט די פראַקציאָנערקייט בא די אַרבעטער. װיכטיק איז געװען, עס זאָל זיין אַן איינהייטלעכער פּאַרטיי־צענטער, אַרום װעלכן עס זאָלן זיך באַהעפטן אַלע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אַרבעטער־מאַסן.

אין 1910 יאָר איז אָנגעגאַנגען אַ קאַמף פאַר דעם עצעם עקזיסטענץ פון דער פּאַרטיי, פאַר דער אױפװירקונג דורך דער פּאַרטיי אף די אַרבעטער־מאַסן. װלאַדימיר איליטש האָט ניט געצװייפלט, אַז אינעװייניק, אין דער פּאַרטיי װעלן די באָלשעװיקעס זיין אין דער מערהייט, אַז סאָפּקאָלסאָף װעט די פּאַרטיי אַריבער אפן באָלשעװיסטישן װעג, דאָס האָט אָבער געדאַרפט זיין ניט קיין פראַקציע, נאָר אַ פּאַרטיי. אָט די ליניע האָט איליטש דורכגעפירט אויך אין 1911 יאָר, װען נעבן פּאַריז האָט זיך אָרגאַניזירט אַ פּאַרטיי־שול, װוהין מע האָט צוגענומען סיי פּערעדאָװצעס, סיי מענשעװיקעס־פּאַרטייער. די זעלבע ליניע איז דורכגעפירט געװאָרן אויך שפּעטער אף דער פּראַגער פּאַרטיי־קאָנפערענץ, אין 1912 יאָר. ניט קיין פראַקציע, נאָר די פּאַרטיי, װעלכע פירט דורך די באָלשעװיסטישע ליניע. פאַרשטייט זיך, אין דערדאָזיקער פּאַרטיי איז ניטאָ קיין אָרט פאַר ליקװידאַטערס, מיט װעמען מע האָט זיך געקליבן קעמפן אַנטשיידן און צוליב װאָס מע האָט געזאַמלט קױכעס. פאַרשטייט זיך, אין דער פּאַרטיי איז ניט געװען קיין אָרט פאַר יענע,

וואָס האָבן לעכאטכילע באשלאָסן ניט אונטערצוווארפן זיך די באשלוסן פון דער פּארטיי. אַגעוו, איז דער קאמף פאר דער פּארטיי בא א גאַנ־צער ריי כאַוויירים איבערגעוואַקסן אין אַ קאָמרפאָמיס, וועלכער לאָזט ארויס פון אויג דעם ציל פון דער פאריייניקונג און גליטשט זיך אראָפּ צום קלייגבירגערלעכן שטרעבן צו פאריייניקן אלץ און אלעמען, ניט געקוקט אַף דעם, ווער פאַר וואָס עס האָט געקעמפט. אַפילע אינאָקעגטי, וועלכער איז געשטאנען אינגאנצן אף איליטש שטאנדפונקט, וועלכער האָט געהאלטן, אז דער איקער איז — פאריייניקן זיך מיט די מענשע־וויקעס־פּארטייער און מיט די פלעכאנאָוועצעס, אפילע ער, א פארכאַפּ־טער דורכן שטאריקן ווילן צו דערשלאָגן זיך, עס זאָל פאַרהיט ווערן די גאַנציקייט פון דער פּארטיי, פלעגט זיך אמאָל אראָפּגליטשן צו א קאָמ־פּראָמיסלעכן שטאנדפונקט. איליטש פלעגט אים פאריכטן.

אין אלגעמיין זיינען די רעזאָליוציעס אָנגענומען געוואָרן איינשטי־מיק. ס'איז לעכערלעך צו טראכטן, אז די קאָמפּראָמיכלער האָבן איינ־פאך פארשריען איליטשן, און ער האָט געמוזט אָפּגעבן די פּאָזיציעס. דער פּלענום האָט זיך געצויגן דריי וואָכן. איליטש האָט געהאלטן, אז ניט אָפּטרעטנדיק אף קיין האָר פון דער פרינציפּיעלער פּאָזיציע, דארף מען גיין אף די מאקסימאלסטע האנאָכעס אין אָרגאניזאציאָנעלער הינ־זיכט. דעם פּראקציאָנעלן באָלשעוויסטישן אָרגאן „פּראָלעטארי" האָט מען פארמאכט. די איבערגעבליבענע פינפהונדערטערם האָט מען פאר־ברענט. די באָלשעוויסטישע פּראקציאָנעלע געלטער האָט מען איבער־געגעבן די אַזוי גערופענע „אַנגעטרויטע" — דריי דייטשישע כאַוויירים: קאוטסקי, מערינג, און צעטקינא, אז זיי זאָלן ארויסגעבן דאָס געלט אויסשליסלעך אף אלגעמיין פּארטייישע צוועקן. אפן פאל, אויב עס וועט פּאָרקומען א שפּאלטונג, זאָל מען דאָס איבעריקע געלט אומקערן די באָלשעוויקעס. קאמעניעוון האָט מען אוועקגעשיקט קיין ווין, ווו ער האָט געזאָלט זיין דער פאָרשטייער פון די באָלשעוויקעס אין דער טראָצקיסטישער „פּראַוודא". „די לעצטע צייט איז בא אונדז זייער א „שטורמישע", אָבער געענדיקט האָט זיך עס מיט א פּרווו צו מאכן שאָלעם מיט די מענשעוויקעס, — האָט וולאדימיר איליטש געשריבן צו אַנאַ איליגישנאַ. — „יאָ, יאָ. ווי מאָדנע דאָס זאָל ניט זיין: דעם פּראקציאָנעלן אָרגאן האָט מען צוגעמאכט און מיר פּרווון זיך שטאר־קער ארוק טאָן די פאריייניקונג".

אינאַק און נאַגין זייַנען אוועקגעפאָרן קיין רוסלאַנד אָרגאַניזירן די רוסישע (ד. ה., וואָס האָט געאַרבעט אין רוסלאַנד) קאָלעגיע פונעם צענטראַל-קאָמיטעט. נאַגין איז געווען אַ קאָמפּראָמיסלער, וועלכער האָט געוואָלט פאַרייניקן אַלץ און אַלעמען, און זייַנע רעדעס פלעגן באַגעגענען אַ ווידערשטאַנד צווישן די באָלשעוויקעס. אינאַק האָט געפירט אַן אַנדער ליניע. רוסלאַנד איז אָבער ניט אויסלאַנד, וווּ יעדעס וואָרט איז אָפן און קלאָר, זייַנען אויך זייַנע ווערטער אויסגעטייטשט געוואָרן אין נאַגינישן שייַן, ווען דעם האָבן זיך שוין באַמיט אַלע ניטבאָלשעוויקעס. אין צ״ק זייַנען קאָאָפּטירט געוואָרן לינדאָוו און מיליוטין. אינאַקן האָט מען אינגיכן אַרעסטירט. לינדאָוו איז געשטאַנען אויף נאַגינס שטאַנדפּונקט. ער איז געווען ווייניק אַקטיוו. אין 1910 יאָר האָט מיטן רוסישן צ״ק געהאַלטן אַזוי שלעכט, וואָס ערגער קאָן שוין ניט זייַן.

אויך אין אויסלאַנד האָט מיט דער אַרבעט ניט געגאָלטן. מאַרק (ליובימאָוו) און ליאָווע (וולאַדימיראָוו) זייַנען געווען שאָלעם-מאַכער ביכלאַל. זייער אָפט פלעגן זיי זיך אונטערגעבן פאַרשיידענע בייקעס ווען די רייסערייען און ניט לאָיאַלקייט פון די באָלשעוויקעס. מאַרק פלעגט באַזונדערס פיל זיך אָנהערן דערמיט, ווייל ער איז אַרייַן אין דער פאַרייניקטער אויסלענדישער ביוראָ פון צ״ק (ז. ב. צ. ק.), וווּ עס זייַנען געווען פאָרשטייער פון אַלע פראַקציעס.

די וופּעריאָדאָווצעס האָבן ניט אויפגעהערט צו אָרגאַניזירן זיך. אַלעקסינסקיס גרופּע האָט אַמאָל זיך אַרייַנגעריסן אויף אַ זיצונג פון דער באָלשעוויסטישער גרופּע, וואָס האָט זיך פאַרזאַמלט אין אַ קאַפע אויף אַוועניו ד׳אָרלעאַן (Avenue d‘Orléan). מיט אַ פרעך פּאָנעם האָט זיך אַלעקסינסקי אַוועקגעזעצט בײַם טיש און גענומען פאָדערן אַ וואָרט. אַז מע האָט אים אין דעם אָפּגעזאָגט, האָט ער אַ שאַרפן פייַף געטאָן. די וופּעריאָדאָווצעס, וואָס זייַנען מיט אים געקומען, האָבן זיך באַלד אַרויפגעוואָרפן אויף אונדזערע. די מיטגלידער פון אונדזער גרופּע אַבראַם סקאָווננאַ און איסאַאַק קריוואָי האָבן זיך פריער אַ לאָז געטאָן אין אַ געשלעג. נאָר ניקאָלאַי וואַסיליעוויטש סאַפּאָזשקאָוו (קוזניעצאָוו), אַ מוירעדיקער גוואַר, האָט אַ כאַפּ געטאָן אַבראַמען אונטער איין האַנט, איסאַקן אונטער דער צווייטער און דער אין געשלעגן דערפאַרענער קאַפע-אייגנטימער האָט אויסגעלאָשן די שייַן, דאָס געשלעג איז ניט פאָרגעקומען. לאַנג אָבער נאָך אָט דעם צופאַל, קימאַט אַ גאַנצע

נאָכט האָט איליטש אַרומגעבלאָנקעט איבער די פּאַריזער גאַסן און אַז ער האָט זיך שוין צוריקגעקערט אַהיים, האָט ער נאָך אַלץ ניט געקאָנט איינשלאָפן.

„אָט קומט מאַקע אויס אַזוי, — האָט איליטש געשריבן גאָרקין דעם 11 אַפּרעל 1910 יאָר,—אַז „דאָס אַנעקדאָטישע“ אין דער פאַראייניקונג וועגט איצט אַריבער, ווערט אַרויסגערוקט אָפן פאָדערגרונט, גיט אַ געלעגנהייט צו לאַכן, צו מאַכן כוויזעק א. ד. גל.

זיצן אין דער געדיכטעניש פון אָט דער „אַנעקדאָטישקייט“, רייטעוויען, סקאַנדאַלן, מאַטערניש און „אָנזאָט“ איז עקלדיק, אָנקוקן דאָס אַלץ — איז אויך דערווידער. עס איז אָבער ניט דערלאָזבאַר זיך אונטערגעבן דער שטימונג. די עמיגראַנטשטשינע איצט איז הונדערט מאָל שווערער, איידער זי איז געווען פאַר דער רעוואָליוציע. עמיגראַנטשטשינע און רייסערייען קען מען ניט צעטיילן.

די רייסערייען אָבער פאַלן אָפּ, אַף ביין צענטל בלייבט איבער די רייסעריי אין אויסלאַנד; די רייסעריי, — דאָס איז א בייזאך. אָבער די אַנטוויקלונג פון דער פּאַרטיי, די אַנטוויקלונג פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער באַוועגונג גייט אַלץ פאָרויס און פאָרויס דורך אַלע טייוולאָנישע שוועריקייטן פון דער איצטיקער לאַגע. דאָס אָפּרייניקן די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פּאַרטיי פון אירע געפערלעכע „אָפּנויגן“ — פון דער ליקווידאַטאָרעריי און אָטזאָווע־... פון דער ליקווידאַטעריי און אָטרופּעריי, גייט קעסיידער פאָרויס אין די ראַמען פון דער פאַראייניקונג האָט זיך עס אַרוק געטאָן באַדייטנדיק ווייטער, איידער פריער“.

און ווייטער: „איך קאָן זיך פאָרשטעלן, ווי שווער ס'איז גאָכשפּירן נאָכן ווּקס פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער באַוועגונג פאַר יענע, וואָס האָבן ניט געזען און ניט דורכגעלעבט דעם שווערן ווּקס פון סאָף 80-ער יאָרן און אָנהייב 90-ער יאָרן. אַזוינע סאָציאַל-דעמאָקראַטן זיינען דעמאָלט געווען צענדליקער, אויב ניט יעכידים. איצט זיינען דאָ הונדערטער און טויזנטער. דערפון שטאַמען אַלע קריזיסן. און די סאָציאַל-דעמאָקראַטיע איינגאַנצן גענומען לעבט זיי אויס אָפן און לעבט זיי אויס ערלעך“ *.

די רייסערייען פלעגן אַרויסרופן א שטרעבונג אָוועקצוגיין פון זיי.

* „לענין זאַמלבוך“, I, דריטע אופלאגע, זייט 116—117.

לאַזאָווסקי, צום ביישפּיל, איז אינגאַנצן אַריין אין דער פראַנצויזישער פּראָפעסיאָנעלער באַוועגונג. אויך אונדז האָט געצויגן זיך דערנענטערן צו דער פראַנצויזישער באַוועגונג. מיר האָבן געמיינט, אַז העלפן וועט דערצו, אויב מיר זאָלן זיך באַזעצן אין דער פראַנצויזישער פּאַרטיי־ישער קאָלאָניע. געפונען האָט זי זיך באַם ברעג יאַם, ניט ווייט פון פּאָרניק,—ניט קיין גרויס שטעטל, אין דער באַרימטע וואַנדייע. לעבאָט־כילע בין איך געפאָרן אַהין נאָר מיט דער מוטער. מיר האָבן זיך אָבער דאָרט ניט איינגעלעבט. די פראַנצויזן האָבן געלעבט זייער איינגעשלאָסן אין זיך. יעדער פאַמיליע האָט זיך געהאַלטן באַזונדער, צו די רוסישע האָבן זיי זיך באַצויגן אומפריינטלעך, באַזונדערס די פּאַרוואַלטערן פון דער קאָלאָניע. נעענטער בין איך זיך צונויפגעגאַנגען מיט איינער אַ פראַנצויזישער לערערן. קיין אַרבעטער זיינען דאָרט קימאַט ווי ניט געווען. אינגיכן זיינען אַהין אָנגעקומען די קאָסטיציינס און סאַווישקע—ווּפּעריאָראָווצעס — און באַלד איז בא זיי אויסגעבראָכן אַ סקאַנדאַל מיט דער פּאַרוואַלטערן. דעמאָלט האָבן מיר אַלע באַשלאָסן זיך אַריבער־ציען קיין פּאָרניק און שפּייזן זיך דאָרט געמיינזאַם. מיר מיט דער מוטער האָבן דאָרט אָפּגעדונגען צוויי קליינע צימערלעך בא אַ טאַ־מאָזשנע־וועכטער. אינגיכן איז געקומען אַהין איליטש. אַסאַך געבאָדן זיך אין יאַם, אַסאַך אַרומגעפאָרן אויפן וועלאָסיפּעד — דעם יאַם און די יאַם־לופט האָט איליטש שטאַרק ליב געהאַט — געפירט לוסטיקע גע־שפּרעכן וועגן פּאַרשיידענע זאַכן מיט די קאָסטיציינס, מיט גרויס האַ־נאָע געגעסן די קראַבעס, וואָס דער באַלעבאָס פלעגט פאַר אונדז כאַפּן.

ביכלאַל האָט ער געפילט אַ שטאַרקע סימפּאַטיע צו די באַלעבאַ־טים. די גראָבע הויכריידעוודיקע באַלעבאָסטע — אַ וועשערן — האָט דערציילט וועגן איר מילכאָמע מיט די קסיאָנדזן. די באַלעבאַטים האָבן געהאַט אַ קליינעם זון, איז ער געגאַנגען לערנען אין אַ וועלט־לעכע שול, נאָר אַזוי־ווי דאָס קינד האָט זייער גוט געלערנט און איז געווען זייער אַ לעבעדיק, טאַלאַנטפול יאַטל, האָבן די קסיאָנדזן מיט פּאַרשיידענע מיטלען זיך געסטאַרעט איינשמועסן די מוטער, זי זאָל אים אָפּגעבן לערנען צו זיי אין מאָנאַסטיר. זיי האָבן אַפילע צוגעזאָגט אַ סטיפּענדיע. און די אופגעבראַכטע וועשערן האָט דערציילט, וויאַזוי זי האָט אַרויסגעטריבן פון שטוב דעם קסיאָנדז: ניט צוליב דעם האָט

זי דאָס קינד געבוירן, זי זאָל פון אים מאַכן א יעזויט. אָט פאַרוואָס איליטש פלעגט אַזוי ליבן אין טאָג אַריין די קראַבעס אירע. קיין פאָרניק איז איליטש געקומען צופאָרן דעם 1־טן אַווגוסט, און דעם 26־טן איז ער שוין געווען אין קאָפּענהאַגען, וווהין ער איז געפאָרן אַף א זיצונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ און אַף אַ אינטערנאַציאָנאַלן קאָנגרעס. כאַראַקטעריזירנדיק די אַרבעט פונעם קאָנגרעס, האָט איליטש געשריבן: „די מיינונג־פאַרשיידנהייטן מיט די רעוויזיאָניסטן האָבן זיך שוין אָנגעמערקט, נאָר ביז די רעוויזיאָניסטן וועלן אַרויסטרעטן מיט אַן אייגענער פּראָגראַם איז נאָך ווייט. דער קאַמף מיט די רעוויזיאָניסטן איז אָפּגעלייגט, דער קאַמף וועט אָבער קומען אומפאַרמיידלעך“. די רוסישע דעלעגאַציע אַפן קאָנגרעס איז געווען א פילצאָליקע — 20 מאַן: 10 סאָציאַל־דעמאָקראַטן, 7 סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערן, 3 — פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען. אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער גרופּע זיינען געווען פאָרשטייער פון אַלע ריכטונגען: לענין, זינאָוויעוו, קאַמעניעוו, פּלעכאַנאָוו, וואַרסקי, מאַרטאָוו, מאַרטינאָוו; מיט באַראַטונג־רעכט זיינען געווען: טראָצקי, לונאַטשאַרסקי, קאָלאָנטיי א.א.וו. עס זיינען געווע אַסאַך געסט. ביים דעם קאָנגרעס איז פאָרגעקומען אַ באַראַטונג, אין וועלכער עס האָבן גענומען אָנטייל: לענין, פּלעכאַנאָוו, זינאָוויעוו, קאַמעניעוו, די מיטגלידער פון דער 3־טער דומע פּאָלעטייעוו און א. פּ. פּאָקראָווסקי. אַף דער־דאָזיקער באַראַטונג האָט מען באַשלאָסן אַרויסגעבן אַן אויסלענדישן פּאָפּולערן אָרגאַן — „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ“. פּלעכאַנאָוו האָט געשפּילט אין דיפּלאָמאַטיע, ער האָט אָבער פאַרן ערשטן נומער געגעבן אַן אַרטיקל „אונדזער לאַגע“.

נאָכן קאָפּענהאַגענער קאָנגרעס איז איליטש געפאָרן קיין שטאָקהאָלם זען זיך מיט דער מוטער און מיט מאַריאַ איליניטשנאַ, און ער איז דאָרט אָפּגעזעסן 10 טעג. דעמאָלט האָט ער געזען די מוטער שוין דאָס לעצטע מאָל, ער האָט עס פאַרויסגעפילט און מיט טרויעריקע בליקן באַגלייט די אָפּגייענדיקע שיף. אין 1917 — אין 7 יאָר אַרום — ווען ער האָט זיך צוריקגעקערט קיין רוסלאַנד, האָט ער זי שוין ניט געטראָפן.

אַז איליטש איז געקומען צוריק קיין פּאַריז האָט ער דערציילט, אַז אַפן קאָנגרעס האָט זיך אים איינגעגעבן גוט דורכשמועסן זיך מיט

לונאַטשאַרסקין — צו לונאַטשאַרסקין האָט איליטש שטענדיק זיך באַצויגן מיט אַ גוואַלדיקן אינטערעס — עס האָט אים שטאַרק אונטערגעקויפט אַנאַטאָלי וואַסיליעוויטשעס טאַלאַנטירטקייט. פונדעסטוועגן איז איגיכן דערשינען אין „Peple“ לונאַטשאַרסקיס אַן אַרטיקל „די טאַקטישע ריכטונגען אין אונדזער פּאַרטיי“, ווו אַלע פראַגן זיינען געווען באַלויכטן פונעם אָפּרופערישן שטאַנדפּונקט. איליטש האָט עס דורכגעקוקט און פאַרשוויגן, נאָכדעם האָט ער געענטפערט מיט אַן אַרטיקל. אויך אַנדערע אָנטיילנעמער אינעם קאָנגרעס האָבן געגעבן זייערע אָפּשאַצונגען. אין צוזאַמענהאַנג מיטן אינטערנאַציאָנאַלן קאָנגרעס האָט טראָצקי אָפּגעדרוקט אין („פאָרווערטס“) אַן אַנאָנימען אַרטיקל, ווו ער איז אַרויסגעטראָטן מיט פאַרשיידענע אָנפאַלן קעגן די באָלשעוויקעס און געלויבט אין טאָג אַריין זיין ווינער „פּראַוודאַ“. קעגן דרוקן דעמדאָזיקן אַרטיקל אין „פאָרווערטס“ האָבן פּראָטעסטירט די דעלעגאַטן פונעם קאָנגרעס פּלעכאַנאָוו, לענין, וואַרסקי. נאָך פון די ערשטע טריט טראָצקיס, נאָך זיין באַווייזן זיך אין אויסלאַנד, אין 1903 יאָר, פאַרן צווייטן צוזאַמענפאָר, איז פּלעכאַנאָוו שוין געווען קעגן אים געשטימט פייַנטלעך. פאַרן צווייטן צוזאַמענפאָר האָבן זיי זיך שאַרף צעקריגט איבער דער פראַגע וועגן דער פּאָפּולערער צייטונג. אַפן קאָפּענהאַגענער קאָנגרעס האָט פּלעכאַנאָוו ניט איבעריידנדיק קיין צוויי ווערטער אונטערגעשריבן אַ פּראָטעסט קעגן טראָצקיס אַרויסטרעטונג, און טראָצקי האָט אויפגעהויבן אַ קאַמפּאַניע קעגן דער „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ“, וואָס די באָלשעוויקעס האָבן אָנגעהויבן אַרויסגעבן, קוואַליפיצירט זי ווי אַן ענג פראַקציאָנעלן אָרגאַן, געמאַכט אַף אָט דער טעמע אַ באַריכט אינעם ווינער קלוב, קאַמעניעוו איז צוליב דעם אַרויס פון דער רעדאַקציע פון דער טראָצקיסטישער „פּראַוודאַ“, וווהין ער איז געווען קאָמאַנדירט אַרבעטן נאָכן פּלענום אין יאַנואַר כוידעש. די פּאַריזער קאָמפּראָמיסלער מיט מאַרקן בעראָש האָבן, אונטער דער ווירקונג פון טראָצקיס אָנפאַלן און אויס מוירע פאַר פראַקציאָנעלקייט, אויך אויפגעהויבן אַ קאַמפּאַניע קעגן דער „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ“. איליטש האָט דולדן ניט געקאָנט די צעשוווּמענע פּרינציפּלאָזע פּשאָרעמאַכעריי, אַ פּשאָרע מיט אַלעמען, ווער עס וויל נאָר, וואָס איז געליכן צו אָפּגעבן די פּאָזיציעס אין סאַמע ברען פון קאַמף.

אין נומ. 50 („Neue Zeit“ „נייע צייט“) איז דערשינען טראָצקיס

אַן אַרטיקל „די אַנטוויקלונג-טענדענצן פון דער רוסישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע“, און אין נומ. 51 — מאַרטאָווס אַן אַרטיקל „די פרייסישע דיסקוסיע און די רוסישע דערפאַרונג“. וולאַדימיר איליטש האָט אָנגעשריבן אַן ענטפער „דער היסטאָרישער טאָך פונעם אינערלעכן פאַרטייִשן קאַמף אין רוסלאַנד“, די רעדאַקטאָרן פון „נייע צייט“ — קאַוטסקי און וורם — האָבן לענינס אַרטיקל ניט געדרוקט. געענטפערט טראָצקין און מאַרטאָוון האָט מאַרכלעווסקי (קאַרסקי), וועלכער האָט פריער זיך צונויפגעשריבן מיט וולאַדימיר איליטשן.

אין 1911 יאָר איז קיין פאַריז צו אונדז געקומען דער כאַווער קאַמאָ, וועמען מע האָט אין אָנהייב 1908 יאָר אַרעסטירט אין בערלין מיט א טשעמאָדאַן דינאַמיט. אין דער דייטשישער טפיסע איז ער אָפּגעזעסן העכער אָנדערהאַלבן יאָר סימולירנדיק אַ מעשוגענעם. נאָכדעם אין אָקטיאַבער 1909 יאָר, האָט מען אים אַרויסגעגעבן דער רוסישער רעגירונג, אַוועקגעשיקט קיין טיפליס, וו ער איז אָפּגעזעסן אין מעטעכער שלאָס נאָך אַ יאָר מיט פיר כאַדאָשים. דאָרט האָט מען אים אָנערקענט פאַר אַ פסיכיש קראַנקן און אַריבערגעפירט אין מיכײַלאָווער פסיכיאַטרישן שפיטאָל, פון דאָרטן איז ער אַנטלאָפן, און נאָכדעם אומלעגאַל, אויסבאַהאַלטנדיק זיך אין א טריום, איז ער געקומען קיין פאַריז זיך דורכשמועסן מיט איליטשן. ער האָט זייער פיל איבערגעלעבט דערפון, וואָס עס איז פאָרגעקומען די שפאַלטונג צווישן איליטשן, פון איין זייט און באָגדאַנאָוון מיט קראַסינען — פון דער צווייטער. ער איז געווען זייער צוגעבונדן צו אַלע דרייען. אויסער דעם האָט ער שלעכט זיך אָריענטירט אין די אומשטענדן, וואָס האָבן זיך געשאַפן אין די יאָרן, וואָס ער איז געזעסן אין טפיסע. איליטש האָט אים דערקלערט די גאַנצע לאַגע.

קאַמאָ האָט מיך געבעטן קויפן אים מאַנדלען, און נאָכדעם איז ער געזעסן אין אונדזער פאַריזער קיך אָדער אויפנעם-צימער, געגעסן די מאַנדלען, ווי ער פלעגט עס טאָן בא זיך אינדערהיים, און דערציילט וועגן זיין אַרעסט אין בערלין, וועגן די יאָרן סימוליאַציע, ווען ער האָט זיך געמאַכט פאַר אַ מעשוגענעם, וועגן דעם שפערלינג, מיט וועלכן ער האָט זיך געשפילט אין טפיסע. איליטש האָט געהערט און ס'האָט אים שטאַרק באַנק געטאָן אָף דעמאָזיקן ווונדערלעכן דרייסטן מענטשן, דעם קינדעריש-נאַיוון, מיטן ברויזיקן האַרץ, וועלכער איז

גרייט אַף די גרעסטע העלדנטאַטן און וועלכער ווייסט ניט איצט, נאָכן אַנטלויפן, פאר וואָס פאר אַן ארבעט ער זאָל זיך נעמען. זיינע ארבעט־פראָיעקטן זיינען געווען פאַנטאַסטישע. אילימש האָט אים ניט דערווירעדט, ער האָט אָבער געסטארעט זיך זייער פּאָרזיכטיק אוועקשטעלן קאַמאָן אַף דער ערד, גערעדט וועגן דער נייטיקייט צו אָרגאַניזירן דעם טראַנספּאָרט א.א.וו. כאָפּקאָלסאָף האָט מען באַשלאָסן, אַז קאַמאָ זאָל אַוועקפאָרן קיין בעלגיע און אָפּערירן דאָרט דאָס אויג זיינס (ער האָט אַביסל געקאָסעט, און די שפּיקן פלעגן אים נאָך דעמדאָזיקן סימען טייקעף דעריקענען). און נאָכדעם זאָל ער מיטן יאַם זיך דורכקלייבן אַף דאָרעם און פון דאָרטן — אַף קאַווקאַז. אַרומקוקנדיק קאַמאָס מאַנטל, האָט אילימש אַ פרעג געטאָן: „און אַ וואַרעמן מאַנטל האָט איר? אין דעם וועט דאָך אייך זיין קאַלט אַרומצושפּאַצירן אַפן שיפּדעק?“ אילימש אַליין, ווען ער פלעגט פאָרן אַף אַ שיף, פלעגט ער שאָענלאַנג אומדערמידלעך ארומשפּאַנען אַפן שיפּדעק. און אז עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז קיין אַנדער מאַנטל האָט ער ניט, האָט אילימש אים געבראַכט צו טראָגן זיין גראָען ווייכן מאַנטל, וואָס די מוטער האָט אים געהאַט געשענקט אין שטאָקהאָלם און וועלכער איז אילימשן באַזונדערס געווען געפעלן.

דער געשפּרעך מיט אילימשן, אילימשס צערטלעכקייט האָט קאַמאָן אַביסל באַרויִקט.

שפּעטער, אין פּעריאָד פון בירגער־קריג האָט קאַמאָ געפונען זיין אָרט, און ווידער אָנגעהויבן באַווייזן וונדער פון העלדנמוט. עמעס, באַם איבערגיין אַף דער נייער עקאָנאָמישער פּאָליטיק, האָט ער זיך ווידער אַראָפּגעשלאָגן פון וועג, האָט אַלץ געטייגעט וועגן דער נייטיקייט צו לערנען זיך און אין דערזעלבער צייט געטרוימט וועגן פאַרשיידענע העלדנטאַטן. אומגעקומען איז ער ביים אילימשס לעצטער קרענק. געפאָרן אין טיפליס איבער ווערייסקער שיפּוע אַף אַ וועלאָסיפּעד, זיך אָנגעשטויסן אַף אַן אַוטאָמאָביל און איז געהאַרגעט געוואָרן.

אין 1910 יאָר איז פון בריוסעל געקומען קיין פּאַריז אינעסאַ אַרמאַנד און טייקעף געוואָרן איינער פון די אַקטיווע מיטגלידער אין אונדזער פּאַריזער גרופּע. צוזאַמען מיט סעמאַשקאָן און בריטמאַנען (קאַזאַקאָוו) איז זי אַריין אין פּרעזידיום פון דער גרופּע און אַוועקגעשטעלט

א ברייטע שריפטלעכע פארבינדונג מיט אנדערע אויסלענדישע גרופעס. געלעבט האט זי צוזאמען מיט אירע צוויי קליינע טעכטער און נאך א קלענערן זון. זי איז געווען זייער א הייסע באלשעוויטשקע, און אונדזער פאריזער אוילעם האט זייער גיך ארום איר גענומען זיך גרופירן.

ביכלאל האט אונדזער פאריזער אוילעם אנגעהויבן בישלעכווייז זיך פארפעסטיקן. די אידיישע אייניקייט איז געשטיגן. נאר פיל פון זיי האבן זייער ארעם געלעבט. די ארבעטער פלעגן נאך ווי עס איז זיך איינאָרדענען, אבער די לאגע פון דער אינטעליגענץ איז געווען זייער א שווערע. איבערגיין אף דער לאגע פון אן ארבעטער האבן ניט שטענדיק געקלעקט קויכעס, לעבן אף די מיטלען פון דער עמיגראנטישער קאסע, דערנערן זיך אף בארג אין דער עמיגראנטישער קיך איז געווען זייער ניט אנגענעם. מיר געדענקט זיך עטלעכע שווערע פאלן. איינער א כאווער איז געווארן א לאקירער, די פארבקענטעניש האט זיך אים גלייך ניט געגעבן און ס'איז אויסגעקומען אפט בייטן די ארבעט־פלעצער. געוווינט האט ער אין אן ארבעטער־קווארטאל, ווייט פון דער עמיגראנטישער סוויווע. און עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז ער האט שוין פאר הונגער קיין קויעך ניט געהאט אופצושטיין פון בעט און האט אנגעשריבן א בריוועלע מע זאל אים ברענגען אביסל געלט, אבער צו אים זאל מען ניט ארייגיין, מע זאל עס איבערלאזן בא דער קאנסיערזשקע.

שווער איז געווען ניקאלײ וואסיליעוויטשן סאפאזשקאוון (קוזניעצאוון);ביידע, ער מיט דער פרוי, האבן געפונען אן ארבעט — פארבן לײמענע געפעס, זיי האבן אבער ביידע צוזאמען פארדינט גראשנס, און מע האט געזען ווי בא אט דעם מענטשן, בא דעמדאזיקן הויכן גוואר, לייגן זיך אויס פון הונגער קנייטשן אפן פאנעם, כאטש ער האט זיך קיינמאל ניט געקלאגט אף זיין שווערער לאגע. אזוינע פאלן זיינען געווען אסאך. נאר דער סאמע הארבסטער פאל איז געווען מיטן כאווער פריגארא, מיטן אנטיילנעמער אין מאסקווער אופשטאנד. געלעבט האט ער ערגעץ אין אן ארבעטער־פארשטאט, און די כאווײרים האבן ווייניק וואס פון אים געוווסט. איינמאל קומט ער אריין צו אונדז א אופגערעגטער, און ניט אפשטעלנדיק זיך אף קיין רעגע, הייבט ער אן עפעס ריידן אין דער וועלט אריין — וועגן רייטוואגנס, פולע מיט גארבן טווע, וועגן א שיינהייט א פרוי, וועלכע איז געשטאנען אפן רייטוואגן. א.א.וו.

א.א.וו. מע האָט געזען בעשיימפערלעך, אז דער מענטש איז אראָפּ פון זינען. דער ערשטער געדאַנק, וואָס איז אַרופגעשווומען: פון הונגער. די מוטער האָט אַפּגיך געגומען אים צוגרייטן עסן, איליטש, בלייך, ווי די וואַנט, איז געבליבן מיט פריגאראָ, און איך בין אַוועקגעלאָפן נאָך א באַקאַנטן דאָקטער, אַ פּסיכיאַטער. דער דאָקטער איז געקומען, זיך דורכגערעדט מיטן קראַנקן און אָנערקענט, אַז דאָס איז אַ שווערע פאָרם צעמישונג, וואָס איז אים געקומען פון הונגער. איצט איז נאָך ניט אזוי געפערלעך, אז עס וועט אָבער אריבער אין א פארפאָלגונגמאניע, דעמלט וועט מען אים מוזן היטן, ווייל ער קאָן זיך נעמען דאָס לעבן. מיר האָבן אפילע ניט געוווסט דעם אדרעס זיינעם. בריטמאן איז אַוועק אים באַגלייטן אַהיים, נאָר אינמיטן וועג איז פריגאראָ ניט געוואָרן. האָט מען אופגעהויבן אַף די פּיס די גאַנצע גרופּע אונדזערע — אַ מענטש איז פאַרפאַלן געוואָרן. שפּעטער האָט מען געפונען זיין קערפּער אין דער סענע מיט שטיינער צוגעבונדענע צום האַלדז און צו די פיס — דער מענטש האָט זיך גענומען דאָס לעבן...

נאָך אַ צוויי יאָר אָפּלעבן אין דער אַטמאָספער פון רייסעריי און עמיגראַנטשינע וואָלט מען זיך געוויס אונטערגעריסן, זיינען אָבער אָנשטאָט די רעאַקציע-יאָרן אונטערגעקומען יאָרן פון אופשטייג.

אין צוזאַמענהאַנג מיט ל. נ. טאָלסטאָיס טויט האָבן זיך אָנגעהויבן דעמאָנסטראַציעס, ס'איז אַרויס דער ערשטער נומער פון דער צייטונג „זוועזדאַ“, אין מאָסקווע האָט אָנגעהויבן דערשיינען די באָלשעוויסטישע „מיסל“. איליטש האָט טייקעף אָפּגעלעבט. זיין ארטיקל „דער אָנהייב פון דעמאָנסטראַציעס“, פון 31 דעקאַבער 1910 יאָר עטעמט מיט אַנויסשעפּלעכער ענערגיע. דער אַרטיקל ענדיקט זיך מיט אַ רוף: „איז פאַר דער אַרבעט, כאַווײרים! נעמט זיך אומעטום אויסבויען די אָרגאַניזאַציעס, שאַפן און פאַרפעסטיקן די אַרבעטערישע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע קעמערלעך, אנטוויקלען די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אגיטאַציע. אין דער ערשטער רוסישער רעוואָליוציע האָט דער פּראָלעטאַריאַט אויסגעלערנט די פאָלקסמאַסן קעמפן פאַר פרייהייט, אין דער צווייטער רעוואָליוציע דאַרף ער זיי ברענגען צום זיג!“ *.

---

* לענין, באנד XIV, זייט 392.

די יאָרן פון נייעם רעוואָליוציאָנערן אויפשטייג

(1911—1914)

פּאַריז

(1911—1912)

שוין דער סאָף 1910 יאָר איז אַדורך אונטערן צייכן פון רעוואָליוציאָנערן אויפשטייג. די יאָרן 1911—1914 זיינען געווען אַזעלכע, ווען ביזן סאמע אָנהייב מילכאָמע, ביז אויגוסט 1914-טן יאָר, פלעגט יעדער כוידעש ברענגען פאַקטן פון אויפשטייג אין דער אַרבעטער-באַוועגונג. דער אָנוווקס פון דער דאָזיקער באַוועגונג איז אָבער פאָרגעקומען אין גאָר אַנדערע אומשטענדן, איידער דער וווקס פון דער אַרבעטער-באַוועגונג פאַר דער רעוואָליוציע פון 1905 יאָר. ער איז פאָרגעקומען אויפן באָדן פון דער דערפאַרונג פון דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר. דער פּראָלעטאַריאַט איז שוין געווען גאָר ניט דער, וואָס פריער. ער האָט שוין זייער פיל געהאַט איבערגעלעבט — אַ גאַנצע ריי שטרייקן, באַוואָפנטע אויפשטאַנדן, אַ קאָלאָסאַלע מאַסן-באַוועגונג, ער האָט איבערגעלעבט יאָרן פון מאַפּאָלע. אין דעם איז באַשטאַנען דער טאַך פון דער פראַגע. דאָס האָט זיך בוילעט אַרויסבאַוויזן אין אַלץ, און אַליטש, וועלכער פלעגט זיך איינבייסן אינעם לעבעדיקן לעבן מיט דער גאַנצער ליידנשאַפט, וועלכער האָט געקענט רעשיפרירן די באַדייטונג פון יעדער פראַזע, וואָס אַן אַרבעטער האָט אַרויסגעזאָגט, איך ספּעציפיש געוויכט, מיט זיין גאַנצן וועזן, מיט אַלע זיינע כושים געפילט אָט דעם דאָזיקן וווקס פונעם פּראָלעטאַריאַט. אָבער, פון דער צווייטער זייט, האָט ער געוווסט, אַז ניט נאָר דער פּראָלעטאַריאַט, נאָר די גאַנצע אומגעבונג איז שוין גאָר ניט די, וואָס איז געווען פריער. די אינטעליגענץ איז שוין געוואָרן גאָר אַן אַנדערע. אין 1905 י. האָבן ברייטע שיכטן אינטעליגענץ מיט אַלע מע-

לעכקייטן אונטערגעהאַלטן די אַרבעטער. איצט אָבער איז שוין געווען גאָר ניט דאָס. דער כאַראַקטער פונעם קאַמף, וואָס דער פּראָלעטאַריאַט וועט פירן, איז שוין איצט געווען קלאָר. דער קאַמף וועט זיין אַ האַרבער, אַן אומבעשאָלעמדיקער, דער פּראָלעטאַריאַט וועט אָפּשלייַדערן אַלץ, וואָס וועט זיך אים קעגנשטעלן אַף זיין וועג. און קעמפן מיט זיינע הענט פאַר אַן אַרומגעפליקטער קאָנסטיטוציע, ווי דאָס האָט געוואָלט מאָן די ליבעראַלע בורזשואַזיע, וועט מען שוין ניט קאָנען, — דער אַרבעטער־קלאַס וועט ניט לאָזן, מע זאָל זי אַרומפּליקן. ער וועט פירן און ניט מע וועט אים פירן. דערצו זיינען די באַדינגונגען פון קאַמף אויך געוואָרן אינגאַנצן אַנדערע. ווייל אויך די צאַרישע רעגירונג האָט שוין היינטער זיך די דערפאַרונג פון דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר. איצט האָט זי שוין באַוויזן אַרומצושפּינען די אַרבעטער אָרגאַניזאַציע מיט אַ גאַנצער געץ פּראָוואָקאַטערס. דאָס זיינען שוין געווען ניט יענע אַלטע שפּיקעס, וואָס פלעגן לאָקערן אַף די ראָגן, פון וועמען מע האָט געקענט זיך אויסבאַהאַלטן, דאָס זיינען שוין געווען די מאַלינאָווסקעס, ראָמאַנאָווס, ברענדינסקיס, טשערנאָמאַזאָווס, וועלכע האָבן פאַרנומען פאַראַנטוואָרטלעכע פּאָסטנס אינווייניק אין דער פּאַרטיי. גאָכשפּירונג, אַרעסטן — אַלץ האָט די רעגירונג געטאָן ניט אַף בלינד, גאָר שטרענג דורכגעטראַכט.

דיזאָזיקע אומשטענדן זיינען געווען דער בעסטער באָדן פאַר אויפציען אָפּאָרטוניסטן פון סאַמע העכסטן גראַד. דער קורס פון די ליקווידאַטערס צו ליקווידירן די פּאַרטיי — דעם פאַרויסגייענדיקן, דעם פירנדיקן אָטריאַד צווישן דעם אַרבעטער־קלאַס, איז געשטיצט געוואָרן דורך ברייטע שיכטן אינטעליגענץ. ווי שוואָמען זיינען די ליקווידאַטערס געוואָקסן סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס. אַ ליאַדע קאַדעטל האָט געציילט אַ ביל צוטאָן אַף דער אומלעגאַלער פּאַרטיי. ניט פירן מיט זיי אַלעמען קיין פאַראַקשנטן קאַמף האָט מען ניט געקאָנט. די באַדינגונגען פאַרן קאַמף זיינען אָבער געווען ניט קיין גלייכע. די ליקווידאַטערס האָבן פאַרמאָגט אַ שטאַרקן, אַ לעגאַלן צענטער אין רוסלאַנד, געהאַט אַ מעגלעכקייט צו פירן אַ ברייטע ליקווידאַטערישע אַרבעט צווישן די מאַסן און באַ די באָלשעוויקעס — קאַמף פאַר יעדן שפּאַן אין די שווערסטע באַדינגונגען פון דעמאָלטיקן אונטערערד.

דאָס 1911 יאָר האָט זיך אָנגעהויבן, פון איין זייט, מיט דורכרייסן די

צענזור־שטרויכלונגען, און מיט אַן ענערגישן קאַמף פֿאַר פֿאַרפֿעסטיקן די אומלעגאַלע פּאַרטיי־אָרגאַניזאַציע — פֿון דער צווייטער. אָנגעהויבן האָט זיך דער קאַמף אינעווייניק אין דער אויסלענדישער פֿאַראייניקונג, וועלכע עס האָט געשאַפֿן דער פּלענום אין יאַנוואַר 1910 יאָר. אײַנגיכן אָבער האָט דער קאַמף אריבערגעפּליצט אריבער אַלע ראַנדן און צווימען און איז אַוועק מיט זיין אייגענעם גאַנג.

דאָס, וואָס אין פּיטער דערשיינט די „זוועזדאַ“ און אין מאָסקווע „מיסל“, האָט איליטשן זייער שטאַרק געפֿרייט. די אויסלענדישע אומלעגאַלע צייטונגען פֿלעגן דערגיין קיין רוסלאַנד אַזוי שלעכט, וואָס ערגער קאָן שוין ניט זיין, אַסאַך ערגער, ווי אינעם פֿריִאָר ביזן 1905 יאָר:

סיי אויסלאַנד, סיי רוסלאַנד זיינען געווען איבערגעזעטיקט מיט פּראָוואָקאַטערס, צוליב וועלכע עס זיינען פֿאָרגעקומען איין דורכפֿאַל נאָכן צווייטן. דעריבער האָט איליטשן שטאַרק געפֿרייט, וואָס אין רוסלאַנד גופֿא דערשיינען צייטונגען און זשורנאַלן, ווו עס האָבן געקאָנט שרייבן באָלשעוויקעם.

אין דער רעדאַקציע פֿון דער „זוועזדאַ“ זיינען אַריין וו. באָנטש־ברויעוויטש. (א באָלשעוויק), נ. יאָרדאַנסקי (דעמאָלט א פּלעכאַנאָוועץ) און אי. פּאָקראָווסקי (פֿון דער דומע־פֿראַקציע, מיטגעפֿילט מיט די באָלשעוויקעם). די צייטונג האָט זיך גערעכנט פֿאַרן אָרגאַן פֿון דער דומע־פֿראַקציע. אינעם ערשטן נומער איז געווען אָפּגעדרוקט פּלעכאַנאָווס א פֿעליעטאָן. דער ערשטער נומער האָט וולאַדימיר איליטשן ניט שטאַרק באַפֿרידיקט, ער האָט זיך אים אויסגעוויזן, ווי פֿאַרנעפּלט. דערפֿאַר אָבער האָט אים דערפֿרייט דער ערשטער נומער פֿון דער מאָסקווער „מיסל“.

— „אינגאַנצן אַן אונדזעריקע און זי פֿרייט מיך אָן א שיר“ *

האָט איליטש געשריבן וועגן איר צו גאָרקין. איליטש האָט זיך גענומען פֿלייסיק שרייבן פֿאַר דער „זוועזדאַ“ און פֿאַר דער „מיסל“, נאָר דעמאָלט אַרויסגעגעבן לעגאַלע צייטונגען איז געווען גאָר ניט אַזוי לייכט. אין פֿעוורואַל האָט מען אין מאָסקווע אַרעסטירט סקוואָרצאָוו־סטעפּאַנאָוו, און אין פּיטער — באָנטש־ברויעוויטשן און לידיאַ מיכײַלאָוונאַ

* „לענין־זאַמלבוך“. I, דריטע אויפֿלאַגע זייט 124.

קניפּאָוויטש, וועלכע האָט צו יענער צייט געאַרבעט צוזאַמען מיט פּאָלעטייעוו און אַנדערע. אין אַפּרעל האָט מען פאַרמאַכט די „מיסל“, און אין יוני, אויפן 25־טן נומער, האָט מען אָפּגעשטעלט אויך די „זוועזדאַ“ אַלס אָרגאַן פון דער דומע־פראַקציע. אויפגעשטעלט צוריק האָט מען זי ערשט אין נאָיאַבער (דער נומער 26 „זוועזדאַ“ איז דערשינען דעם 5־טן נאָיאַבער). עמעס, זי איז שוין דעמאָלט געוואָרן אַן אויסגעשפּראָכן באָלשעוויסטישע. אויך אין באַקו האָט אָנגעהויבן דערשיינען אַ באָלשעוויסטישע צייטונג „סאָווּרעמיאָנאַיאַ זשיזן“. (היינטצייטיקער לעבן).

אין יולי האָט מען גענומען זיך צוגריידן מיטן כאַווער סאַוועליעוו וועגן אַרויסגעבן אין פּיטער אַ לעגאַלן זשורנאַל „פּראָסוועשטשעניע“. אַוועקשטעלן דעם זשורנאַל האָט זיך איינגעגעבן ערשט צום סאָף 1911 יאָר.

וולאַדימיר איליטש האָט אויפן סאַמע אויפמערקזאַמסטן אויפן נאָכגעשפּירט נאָך דידאָזיקע אויסגאַבן, געשריבן פאַר זיי.

און וואָס איז שייעך דער פאַרבינדונג מיט די אַרבעטער, האָט מען געוועזן געמאַכט אַ פּרוּוו אָנצווענדן די דערפאַרונג פון דער קאַפּריער שול. בענוגייע די שילער פון באָלאָנער שול, דערפון איז אָבער גאָרניט אַרויס.

נאָך אין נאָיאַבער 1910 יאָר האָבן די אָפּרופער אָרגאַניזירט אַ שול אין באָלאָן, אין איטאַליע; די שילער האָבן געשיקט איינלאַדונגען צו אַ גאַנצע ריי לעקטערס, דערין אויך צו דאַנען, פּלעכאַנאָוון, לענינען. וולאַדימיר איליטש האָט זיי געענטפערט, אַז ער זאָגט זיך אָפּ און גערופן זיי קומען קיין פּאַריז. אָבער די וופּעריאָדאָווצעס, שוין איינמאָל אָנגעלערנטע דורך דער קאַפּריער דערפאַרונג, האָבן גענומען דרייען און געפאָדערט אַן אָפיציעלע איינלאַדונג מיצאַד דער אויסלענדישער ביוראָ פון צ.ק. (אין דער „ז.ב.צ.ק.“ זיינען די מענשעוויקעס דעמאָלט געווען אין דער מערהייט) און קומענדיק קיין פּאַריז צוזאַמען מיט פרייע צוהערער, וועלכע האָבן געזאָלט געבן אַ ווידערשטאַנד דער לענינשער ווירקונג, האָבן די באָלאָניער געפאָדערט פאַר זיך אַוטאָנאָמיע. סאָפּקאָלסאָף זיינען די לימודים ערשט ניט פאָרגעקומען און די „ז.ב.צ.ק.“ האָט די געקומענע אויסגעריכט קיין רוסלאַנד.

פרילינג־צייט 1911 יאָר האָט פונדעסטוועגן זיך איינגעגעבן אָוועקצושטעלן נעבן פּאַריז אונדזערע אַן אייגענע פּאַרטיי־שול. אין שול האָט מען צוגענומען אַרבעטער, אי מענשעוויקעס־פּאַרטייער, אי אַרבעטער־וופּעריאָדאָווצעס (אָפּרופּער) גאָר אי די אי יענע צוזאַמען איז אין דער שול געווען אַ קליינע מינדערהייט.

די ערשטע זיינען געקומען די פּיטערער — צוויי אַרבעטער־מעטאַליסטן — בעלאָסטאָצקי (וולאַדימיר) און דער צווייטער — געאָרגי (די פאַמיליע געדענק איך ניט), אַ וופּעריאָדאָוועץ, און איינע אַן אַרבעטערין וועראַ וואַסיליעוונאַ. דער גאַנצער אוילעם, וואָס איז אָנגעקומען, איז געווען אַן אַנטוויקלטער, אַ פאָרגעשריטענער. דעם ערשטן אָוונט, וואָס זיי האָבן זיך נאָר באַוויזן אַפן האָריזאָנט, האָט איליטש זיי אוועקגעפירט ערגעץ אין אַ קאַפע עסן אָוונט־ברויט, און איך געדענק, ווי הייס ער האָט מיט זיי געשמועסט דעם גאַנצן אָוונט. זיך פאַנאַנדערגעפרעגט וועגן פּיטער, וועגן זייער אַרבעט. אין זייער דערציילן האָט ער אָנגעטאַפּט די צייכנס פון אופשטייג אין דער אַרבעטער־באַוועגונג. ביזוואַנען־וואָס האָט ניקאָליי אַלעקסאַנדראָוויטש סעמאַשקאָ זיי איינגעאָרדנט ניט ווייט פון זיך, אינעם פּאַריזער פאָרשטאָט פאָנטענעי־אָ־ראָז, ווו זיי האָבן וואַרטנדיק ביז די איבעריקע שילער וועלן קומען, געלייענט פאַרשיידענע ליטעראַטור. נאָכדעם זיינען געקומען צוויי פון מאָסקווע: איינער אַ לעדער־אַרבעטער, פּרוסיאַגין, דער צווייטער — אַ טעקסטיל־אַרבעטער, די פאַמיליע געדענק איך שוין ניט. מיט פּריסיאַגינען זיינען די פּיטערער זייער גיך זיך צונויפגעגאַנגען. געווען איז ער ניט קיין דורכשניטלעכער אַרבעטער, פאַר דעם האָט ער שוין געהאַט רעדאַגירט די אומלעגאַלע צייטונג בא די לעדער־אַרבעטער „פּאָסאַדטשיק“ און האָט אַליין גוט געשריבן. ער איז אָבער געווען זייער אַ שעמעוודיקער: ווי ער פלעגט נאָר אָנהייבן ריידן, פלעגן אים פון אויפרעגונג ציטערן הענט און פיס. בעלאָסטאָצקי פלעגט אים דערמיט רייצן, אָבער זייער ווייך, גוטמוטיק.

ביים בירגער־קריג האָט קאָלטשאַק צעשאָסן פּריסיאַגינען אַלס פאָרזיצער פון גובפּראָפראַט אין באַרנאַול.

אָבער שוין גאָר ניט גוטמוטיק פלעגט בעלאָסטאָצקי אויסלאַכן דעם צווייטן כאַווער פון מאָסקווע — דעם טעקסטיל־אַרבעטער. יענער איז געווען אַ ווייניק אַנטוויקלטער, דערפאַר אָבער — שטאַרק איינגע־

געבליבן אין זיך. געשריבן לידער, געסטאַרעט זיך אויסדריקן וואָס מער
געקיצלט און מיט פּליטערלעך. אַמאָל, געדענק איך, בין איך עפּעס
אַריין צו זיי אין צוזאַמענוווינונג און באַגעגנט דעם מאָסקווער כאַ=
ווער. ער האָט גענומען צוגייפּרופן דעם אוילעם און איז דערביי אַרויס
מיט אַזאַ מין לאָשן: „מיסטער קרופּסקאַיאַ איז געקומען“. פאַר אָט=
דעם „מיסטער קרופּסקאַיאַ“ האָט בעלאָסטאָצקי אופּגעהויבן דעם יאַט
אַף אַ הוראַ. שטענדיק פּלעגן צווישן זיי פאָרקומען קאָנפליקטן און
געענדיקט האָט זיך עס דערמיט, וואָס די פּיטערער האָבן געפאָדערט,
מע זאָל דעם יאַט צונעמען פון דער שול. „ער באַנעמט גאָרניט, וועגן
פּראָסטיטוציע פּלוידערט ער שיידים וויסן וואָס“. מיר האָבן געפּרווט
זיי איינרעדן, אַז דער יאַט וועט זיך צולערנען, אָבער די פּיטערער זיי=
נען באַשטאַנען אַף זייערס: איינמאָל פאַר אַלעמאָל—אָפּשיקן צוריק.
צייטווייליק האָבן מיר אים איינגעאָרדנט אַף אַרבעט אין דייטשלאַנד.
די שול האָט מען באַשלאָסן אָרגאַניזירן אינעם דאָרף לאָגנזשיומאָ,
15 קילאָמעטער פון פּאַריז, אין אַן אָרט, וו עס האָט ניט געוווינט קיין
איין רוסישער, קיין איין דאַטשניק. לאָגנזשיומאָ איז אַ פראַנצויזיש
דאָרף, וואָס ציט זיך לענגוים דעם שאָסיי, איבער וועלכן עס פּלעגן
יעדע נאַכט אַן אויפהער פאָרן וואָגנס, געפּאַקטע מיט פּראָדוקטן, וואָס
זיינען געווען באַשטימט אַף אָנצושטאָפּן דעם „פּאַריזער בויך“... גע=
ווען איז אין לאָגנזשיומאָ גאָר אַ קליין לעדער=זאַוואָדל און פון אַלע
זייטן — פעלדער און פרוכט=גערטנער.

דער פּלאַן צו באַזעצן זיך איז געווען אַזאַ: די שילער דינגען זיך
צימערן, און אינעסאַ דינגט אָפּ אַ גאַנצע שטוב. אין דערדאָזיקער
שטוב אָרגאַניזירן זיי אַ גאָרקיך פאַר די שילער. אויך מיר מיט די
זינאָוויעווס באַזעצן זיך אין לאָגנזשיומא. אַזוי איז טאַקע געווען. די
גאַנצע ווירטשאַפט האָט אַף זיך גענומען קאַטיאַ מאַזאַנאָווא, אַ פרוי
פון איינעם אַן אַרבעטער, וועלכער איז געווען צוזאַמען מיט מאַרטאָוון
פאַרשיקט אין טורוכאַנסק און נאָכדעם אומלעגאַל געאַרבעט אַף או=
ראַל. קאַטיאַ איז געווען זייער אַ גוטע באַלעבאָסטע און אַ גוטער כאַ=
ווער. אַלץ איז געווען איינגעאָרדנט וואָס בעסער קאָן שוין ניט זיין.
אין דער שטוב, וואָס אינעסאַ האָט אָפּגעדונגען, האָבן זיך דעמלט
באַזעצט אונדזערע פרייע צוהערער: סערגאָ (אָרדזשאָניקידזע), סעמיאָן
(שוואַרץ), זאַכאַר (ברעסלאַוו). סערגאָ איז געווען ערשט ניט לאַנג גע=

קומען קיין פּאַריז. ביז דאַן האָט ער איין צייט געוווינט אין פּערסיע און איך געדענק ווי מיר האָבן זיך דורכגעשריבן מיט אים, קעדיי קלאָר מאַכן די ליגיע, וואָס איליטש האָט פּאַרגומען בענוגייע די פּלעכאַנאָווצעס, ליקווידאַטערס און ווּפּעריאָדאָווצעס. מיט דער גרופּע קאַווקאַזער באָלשעוויקעס איז בײַ אונדז געווען אײַנגעשטעלט אַ באַזונדערס פריינטלעכע שריפטלעכע פאַרבינדונג. אַפן בריוו וועגן דעם קאַמף, וואָס קומט פאָר אין אויסלאַנד, איז עפּעס זייער אַ לאַנגע צייט ניט געווען קיין ענטפער. דערנאָך קומט איינמאָל אַריין די קאַנסיערזשקע און זאָגט: „געקומען עפּעס איינער, קיין וואָרט פראַנצויזיש ווייס ער ניט, אַפּאָנעם צו אייך". האָב איך זיך אַראָפּגעלאָזט אונטן — שטייט אַ מענטש מיט אַ קאַווקאַזער אויסזען און שמייכלט. נאָכדעם האָט זיך אַרויסגעוויזן — סערגאָ. פון דעמאָלט אָן איז ער געוואָרן איינער פון די סאַמע נאָענטע כאַווײרים. סעמיאָן שוואַרץ האָבן מיר שוין געקענט פון לאַנג, אים האָט זייער שטאַרק ליב געהאַט די מוטער מײַנע, אין וועמעס אָנוועזנהייט ער האָט עפּעס איינמאָל דערציילט, וויאַזוי ער, אַ נייגציאָריקער יאַט, האָט צום ערשטן מאָל פאַרשפּרייט פּראָקלאַמאַציעס אַפן זאַוואָד, פאַרשטעלנדיק זיך פאַר אַ שיקער. געווען איז ער אַ ניקאָלייעווער אַרבעטער. אויך ברעסלאַוון האָבן מיר געקאָנט פון 1905 יאָר, פון פּיטער, ווו ער האָט געאַרבעט אין מאָסקווער ראַיאָן.

אַזוי אַרום האָט בײַ אינעסאַן אין שטוב געוווינט דער גאַנצער אויַלעם. מיר האָבן געוווינט אַפן צווייטן עק דאָרף, נאָר עסן וואַרעמס פלעגן מיר גיין אין דער אַלגעמיינער גאָרקיך, ווו עס איז געווען זייער אָנגענעם צו כאַפּן אַ שמועס מיט די שילער, זיך פונאַנדערפרעגן בײַ זיי וועגן פאַרשיידענע זאַכן, ווו מע האָט רעגולער געקאָנט באַהאַנדלען די לויפנדיקע איניאָנים.

מיר האָבן אָפּגעדונגען אַ פּאָר צימערן אין אַ צווייסטאָקיק געמויערט שטיבל (אין לאָנזשיומאָ זיינען אַלע הייזער געווען געמויערטע) בײַ איינעם אַ לעדער־אַרבעטער און מיר האָבן געהאַט די מעגלעכקייט נאָכצושפּירן דעם שטייגער פון אַן אַרבעטער אין אַ קליינער אונטערנעמונג. אַוועקגיין אַף דער אַרבעט פלעגט ער גאַנץ פרי און קומען צוריק אינאָוונט אינגאַנצן אַן אויסגעמאַטערטער. פון זיינע אַרבעטכאַווײרים פלעגט צו אים קיינער קיינמאָל ניט פאַרגיין. אין די זונטיקן פלעגט ער גיין אין קאָסטיאָל, וואָס איז געשטאַנען אַביסל אָן אַ זייט

פון אונדזער שטוב. די מוזיק פון קאַסטיאַל פלעגט אים שטאַרק פאַר־
כאַפּן. מאָנאָשקעס מיט זעלטענע אָפּערע־שטימען פלעגן קומען אַהין
זינגען, און געזונגען האָבן זיי בעטכאָווענען און אַנדערע, און פאַר־
שטענדלעך, ווי אַזוי דאָס פלעגט פאַרכאַפּן דעם לעדער־אַרבעטער,
וועמעס לעבן עס איז געגאַנגען אַזוי שווער און אויסזיכטלאָז. ניט
ווילנדיק פלעגט עס אַרויסרופן אַ פאַרגלייך מיט פריסיאַגינען, לויטן
פאַך אויך אַ לעדער־אַרבעטער. אים האָט זיך אויך לייכטער ניט גע־
לעבט, אָבער ער איז געווען אַ באַוווסטזיניקער קעמפער, דער ליבלינג
באַ אַלע כאַווײרים. דעם פראַנצויזישן לעדער־אַרבעטערס פרוי פלעגט
גאַנץ פרי שוין אָנטאָן די הילצערנע שיכלעך, נעמען אין די הענט אַ
בעזעם, אַוועקגיין אין דערבייִיקן שלאָס, וווּ זי האָט געאַרבעט אַלס
טאָג־אַרבעטערן. פאַר אַ באַלעבאָסטע אין שטוב פלעגן איבערבלייבן
איר אונטערגעוואַקסן מיידעלע, וועלכע האָט אַ גאַנצן טאָג אין דער
האַלבפינצטערער געביידע זיך געפּאָרעט מיט דערווירטשאַפט און
מיט די נאָך קלענערע פון איר ברידערלעך און שוועסטערלעך. אויך
צו איר פלעגן קיינמאָל קיין כאַווערטעס ניט קומען, אויך זי פלעגט
אַ גאַנצע וואָך האָבן צו טאָן גאָר מיט דער שטוב און אין די זונטיקן
האָט זי געהאַט — דעם קאַסטיאַל. אין דעם לעדער־אַרבעטערס פאַ־
מיליע איז קיינעם קיינמאָל ניט איינגעפאַלן, אַז ס'וואָלט גאָר ניט גע־
שאַדט, מע זאַל עפּעס־וואָס ענדערן אין דער עקזיסטירנדיקער אָרדע־
נונג. גאָט אַליין האָט דאָך באַשאַפן אָרעם און רייך, הייסט עס, אַז
אַזוי מוז זיין — אַזוי האָט זיך געטראַכט דער לעדער־אַרבעטער.

די פראַנצויזישע אַם, וואָס די זינאָוויעווס האָבן גענומען צו זייער
דרייִיאָריקן זון, האָט אויך געהאַלטן פון דעמזעלבן שטאַנדפּונקט און
אַז דאָס יאַטל פלעגט פּרוּוון דורכדרינגען אין שלאָס־פּאַרק, וואָס האָט
זיך געפונען דערבײַ, פלעגט זי אים דערקלערן: „דאָס איז ניט פאַר
אונדז, דאָס איז פאַר די פּריצים“. מיר פלעגן זיך היפּש אָנלאַכן, ווען
דאָס יאַטל פלעגט זייער טיפזיניק איבערכאַזערן די טוירע פון זיין אַם.

איניקכן זיינען זיך צונויפגעפאָרן אַלע שילער: אַ ניקאָלייעווער אַר־
בעטער אַנדרייעוו, וועלכער האָט שוין אין פאַרשיקונג, דוכט זיך, אין
וואָלאָגדער גובערניע, דורכגעמאַכט אַ איינאַרטיקן לערן־קורס. איליטש
האָט אים גערופן אין אַ שפּאַס — דער ערשטער שילער. פון באַקו—
דאָגאַדאָוו (פּאַוול), סיאַמאַ (סיעמקאָוו); פון קיעוו זיינען געקומען צוויי:

אַנדריי מאַלינאָווסקי און משוגורין — פּלעכאַנאָווצעס. אַנדריי מאַלינאָווסקי, ווי ס'האָט זיך נאָכדעם אַרויסגעוויזן, איז געווען אַ פּראָוואָקאַטער. ער האָט זיך מיט קיינזאַך ניט אויסגעצייכנט, אויסער מיט זיין זעלטענער שטימע: געווען איז ער אַ יאָט נאָך גאָר אַ יונגער.

אַמאָל האָט ער מיר דערציילט, ווי אַזוי קלייבנדיק זיך קיין פּאַריז, האָט ער זיך אַרויסגעדרייט פון אונטער דער נאָכשפּירונג. מיר האָט זיך דעמלט אויסגעגעבן עפּעס ווייניק וואָרהאַפטיק, קיין שום כשאַד אָבער האָט עס באַ מיר ניט אַרויסגערופן. דער צווייטער, משוגורין, האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ פּלעכאַנאָוועץ. געווען איז ער אַ סאָרמאָווער אַרבעטער, וועלכער איז אַ לאַנגע צייט אָפּגעזעסן אין טפיסע, אַן אַנטוויקלטער אַרבעטער, נאָר זייער אַ נערוועזער. אינגיכן איז ער געוואָרן אַ באָלשעוויק. אויך פון יעקאַטערינאָסלאַוו איז געקומען אַ פּלעכאַנאָוועץ — סאַווא (זעווין). באַם דינגען די דירעס פאַר די שילער, האָבן מיר געזאָגט, אַז דאָס זיינען רוסישע דאָרפישע לערערס. זייענדיק אין לאָנזשיומאָ איז סאַווא קראַנק געוואָרן אף טיפוס. דער פראַנצויזישער דאָקטער, וואָס האָט אים געהיילט, פלעגט נאָכדעם איבערכאַזערן מיט אַ שמייכל: „עפּעס מאָדנע לערערס באַ אייך דאָרט". מער פאַר אַלץ האָט די פראַנצויזן געכידעשט דאָס, וואָס אוגרוזיצרע „לערערס" גייען אום די גאַנצע צייט באָרוועס. (יענעם זומער איז געשטאַנען אַ מוירדיקע היץ. איז אַ האַלב יאָר אַרום האָט זעווין שוין אָנטייל גענומען אין דער פּראַגער פּאַרטיי-קאָנפערענץ, און שפּעטער אַ לאַנגע צייט געקעמפט אין די באָלשעוויסטישע רייען, ביז די ווייסע האָבן אים צעשאָסן אַלס איינעם פון די 26 באַקוער קאָמיסאַרן.

פון איוואַנאָוואָ-וואָזנעסענסק איז געקומען צופאָרן וואַסילי (ס. איסקריאַניסטאָוו). ער האָט זיך זייער גוט געלערנט, אָבער אויפגעפירט האָט ער זיך עפּעס מאָדנע. מיט אַלעמען זיך געהאַלטן פונדערווייטנס און אָפט געזעסן פאַרשפּאַרט באַ זיך אין צימער. אַז ער האָט געדאַרפט פאָרן קיין רוסלאַנד, האָט ער קאַטעגאָריש זיך אָפּגעזאָגט צו נעמען אף זיך וואָסער ניט איז שעליכעס. ער איז געווען זייער אַ זאַכלעכער מוער. אין מעשעך פון אַ גאַנצע ריי יאָרן האָט ער פאַרנומען פּאַראַנטוואָרטלעכ:ע פּאָסטנס. דאָס גאַנצע לעבן געלעבט אין דאַכקעס. אַרבעטן אף אַ פאַבריק אָדער זאַוואָד פלעגט מען אים, אַלס „ניט זיכערן" אינערגעץ ניט צונעמען, און ער מיט די צוויי קינדער האָבן געמוזט

זיך דורכשלאָגן אַף דער ווייבס זייער קנאַפּן פאַרדינסט — אַלס וועַ-
בערן. ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן נאָכדעם, האָט איסקריאַניסטאָוו ניט אויסגעהאַלטן, געוואָרן אַ פּראָוואָקאַטער און אָנגעהויבן שטאַרק שיקערן. אין לאָנזשיומאָ האָט ער ניט געטרונקען. צוריקערגדיק זיך קיין רוסלאַנד, האָט ער ניט אויסגעהאַלטן און זיך גענומען דאָס לעבן. איינמאָל אינאָווגט האָט ער אַרויסגעטריבן פון שטוב דאָס ווייב און די קינדער, איינגעהייצט דעם אויוון און פאַרמאַכט דעם קוימען. אַף מאָרגן האָט מען אים געפונען אַ טויטן. באַקומען האָט ער פאַר זיין „אַרבעט“ עפּעס גראָשנס, פאַר אַ פּראָוואָקאַטער האָט ער זיי געדינט אַ קאַרגן יאָר.

פון די פוילן איז געווען אָלעג (פּרוכניאַק). אינמיטן די לימודים איז געקומען קיין לאָנזשיומאָ מאַנצעוו.

די לימודים זיינען געגאַנגען זייער רעגוליער, וולאַדימיר איליטש האָט געלייענט לעקציעס איבער פּאָליטישער עקאָנאָמיע (30 לעקציעס), איבער דער אַגראַר-פראַגע (10 לעקציעס), טעאָריע און פּראַקטיק פון סאָציאַליזם (5 לעקציעס). מיט דער סעמינאַר-אַרבעט איבער פּאָליט-עקאָנאָמיע האָט אָנגעפירט אינעסאַ. זינאָוויעוו און קאַמעניעוו האָבן געלייענט געשיכטע פון דער פּאַרטיי, איינציקע לעקציעס האָט געלייענט סעמאַשקאָ. פון די איבעריקע לעקטערס האָט ריאַזאַנאָוו געלייענט וועגן דער געשיכטע פון דער מייריוו-אייראָפּייִשער אַרבעטער-באַוועגונג, שאַרל ראַפּאַפּאָרט — וועגן דער פראַנצויזישער באַוועגונג, סטעקלאָוו און פין-יענאָטאַיעווסקי וועגן מעלוכע-געזעץ און בודזשעט, לונאַטשאַרסקי — וועגן ליטעראַטור און סטאַניסלאַוו וואָלסקי — וועגן צייטונג-טעכניק. געלערנט האָט מען אַסאַך און זייער פלייסיק, און די אַוונטן פלעגט מען אַמאָל אַוועקגיין שפּאַצירן אין פעלד, ווו מע האָט אַסאַך געזונגען, געלעגן אונטער די סטויגן און געשמועסט וועגן פאַרשיידענע זאַכן. אַמאָל פלעגט אויך איליטש מיטגיין מיט זיי.

קאַמעניעוו האָט ניט געוווינט אין לאָנזשיומאָ, ער פלעגט נאָר קומען אַהין לייענען לעקציעס. ער האָט דעמאָלט געשריבן זיין ביכל „צוויי פּאַרטייען“. ער האָט עס באַהאַנדלט צוזאַמען מיט איליטשן. אַמאָל געדענק איך, זיינען זיי געלעגן הינטערן דאָרף אַפן גראָז און איליטש האָט אַנטוויקלט פאַר קאַמעניעוון זיינע געדאַנקען. צו דעם דאָזיקן ביכל קאַמעניעווס האָט איליטש אָנגעשריבן אַ פאָרוואָרט.

מיר פלעגט זייער אָפט אויסקומען פאָרן קיין פּאַריז, אין דער עקספּעדיציע, ווו איך פלעג צוליב פאַרשיידענע איניאַגים זיך טרעפן מיט אונדזער אוילעם. דאָס איז געווען נייטיק, קעדיי אויסמיידן זייער קומען קיין לאָנזשיומאָ. אַלע אונדזערע שילער האָבן זיך געגרייט טייקעף אָפּפאָרן צוריק קיין רוסלאַנד אַף אַרבעט און מע האָט געמוזט אָנעמען מיטלען כאָטש אַף וויפל ניט איז פאַרקאָנספּירירן זייער זיין אין פּאַריז. מיט דער אַרבעט פון דער שול איז איליטש געווען זייער צופרידן. אין אַ פרייער צייט פלעגן מיר מיט אים געוויינלעך פאָרן שפּאַצירן אַף וועלאָסיפּעדן, זיך אופהייבן אַפן באַרג, און דאָרטן — פופצן קילאָמעטער ווייט — איז געווען דער אַעראָדראָם. אַ פּאַרוואָרפענער ערגעץ אין דער טיף, פלעגט ער אַסאַך ווייניקער באַזוכט ווערן, איידער דער אַעראָדראָם זשיווויזי. גאַנץ אָפט פלעגן מיר זיין דאָרט די איינציקע צושויער, און איליטש האָט געהאַט די מעגלעכקייט אָנצושפּיגלען זיך, וויפל דאָס האַרץ האָט געלוסט, מיט פאַרשיידענע אַעראָפּלאַנמאַנעווערס. האַלב אַווגוסט זיינען מיר אריבערגעפאָרן צוריק קיין פּאַריז.

די פאַרייניקונג פון אַלע פראַקציעס, וואָס מע האָט צונויפגעשלאָגן מיט גרויסע שוועריקייטן אין יאַנוואַר 1910 יאָר, האָט אינגיכן זיך גענומען פאַנאַנדערפאַלן. אַף וויפל עס פלעגן אַנטשטיין פראַקטישע אופגאַבעס פון אַרבעט אין רוסלאַנד, פלעגט ווערן וואָס אַמאָל אַלץ קלאָרער, אַז אַ געמיינזאַמע אַרבעט איז אומעגלעך. די פאָדערונגען פון דער פראַקטישער אַרבעט פלעגן אַראָפּרייסן די מאַסקע פון פאַרטיישקייט, מיט וועלכער אייניקע מענשעוויקעס האָבן זיך געווען צוגעדעקט. עס איז אַרויסגעטראָטן אַף דער ליכטיקער שיין דער טאָך פון טראָצקיס „לאָיאַלקייט“, — ער האָט געשטרעבט אונטער דער מאַסקע פון לאָיאַליטעט פאַרייניקן די ליקווידאַטערס מיט די וופּעריאָדאָווצעס. ווען עס האָט זיך אָבער אָנגעהויבן אין רוסלאַנד שפּירן אַ נויטווענדיקייט בעסער צו אָרגאַניזירן זיך צוליב אַרבעט, אַט דאָ האָט זיך ערשט אַרויסגעוויזן די גאַנצע געקינסטלטקייט פון דער פאַרייניקונג. נאָך אין סאָף דעקאַבער 1910 יאָר האָבן לעגין, זינאָוויעוו און קאַמעניעוו אָנגעגעבן אַ מעלדונג אין דער אויסלענדישער ביוראָ פון צ״ק וועגן דער נייטיקייט צונויפצורופן אין אויסלאַנד אַ פלענום פונעם צענטראַל־קאָמיטעט. ערשט אין אַ כוידעש אַרום האָבן זיי באַקומען אַן ענטפער אַף זייער מעלדונג: די מענשעוויסטישע אויסלענ=

דישע ביוראָ פון צ״ק האָט דעם געמאַכטן פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפן. די אונטערהאַנדלונגען אַף דערדאָזיקער טעמע האָבן זיך פאַרצויגן ביזן סאָף מיי 1911 יאָר. עס איז געוואָרן קלאָר, אַז מיט דער אבצ״ק וועט מען זיך ניט צונויפרייידן. דער באָלשעוויסטישער פאָרשטייער אין אבצ״ק, כאַווער סעמאַשקאָ, איז אַרויס פון איר באַשטאַנד און די באָלשעוויקעס האָבן אָנגעהויבן צונויפרופן אַ באַראַטונג פון די צ״ק=מיטגלידער, וואָס האָבן זיך געפונען צו יענער צייט אין אויסלאַנד. אַזוינע מיטגלידער זיינען אין יוני 1911 יאָר געווען ניין. דער בונדיסט יאָנאָוו איז געווען קראַנק, די איבעריקע זיינען זיך צונויפגעפאָרן צום 10=טן יוני, אָבער דער מענשעוויק גאָרעוו און דער בונדיסט ליבער זיינען אַוועק פון דער באַראַטונג. די איבעריקע האָבן באַהאַנדלט די סאַמע דרינגענדיקע פראַגן, די פראַגע וועגן צונויפרופן אַ פאַרטיי=קאָנפערענץ. מע האָט באַשטימט שאַפן אין רוסלאַנד אַ רוסלענדישע אָרגאַניזיר=קאָמיסיע אַף צונויפרופן די פאַרטיי=קאָנפערענץ (ראָק). אין אַווגוסט זיינען קיין רוסלאַנד אַוועקגעפאָרן — ברעסלאָוו (זאַכאַר) — קיין פּיטער און מאָסקווע, שוואַרץ — אַף אוראַל און קיין יעקאַטערינאָסלאַוו, סערגאָ — אַף דאָרעם. געפאָרן איז אויך ריקאָוו, ווען מע האָט אַרעסטירט אין גאַס באַלד נאָכן אָנקומען. אין די צייטונגען איז געווען געדרוקט, אַז מע האָט באַ ריקאָוון פאַרכאַפּט אַסאַך אַדרעסן. אין דערעמעסן איז עס געווען ניט אַזוי. ווירקלעך, גלייכצייטיק מיט ריקאָוון האָט מען אַרעסטירט אַ גאַנצע ריי באָלשעוויקעס, דערין אויך פּריסיאַגינען, וועלכער האָט זיך נאָר וואָס געהאַט צוריקגעקערט קיין רוסלאַנד. נאָכדעם אָבער האָט זיך אַרויסבאַוויזן, אַז אין לייפּציק, וווּ איבערן טראַנספּאָרט האָט דעמלט געאַרבעט פּיאַטניצקי און וווּהין עס איז פאָרן אָפּפאָרן קיין רוסלאַנד פאַרפאָרן אויך ריקאָוו, האָט צו יענער צייט געוווינט אונדזער טראַנספּאָרטיאָר ברענדינסקי, צו וועמען פּיאַטניצקי און מאַרק האָבן זיך באַצויגן מיטן גרעסטן צוטרוי, אָבער ער האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן פאַר אַ פּראָוואָקאַטער. דאָס האָט ער פאַרשיפירט ריקאָוון די אַדרעסן. אָט פאַרוואָס עס איז געשען, אַז כאָטש באַ דער אונטערזוכונג האָט מען באַ ריקאָוון קיין גאָרנישט ניט צוגענומען, פונדעסטוועגן זיינען אַלע אַדרעסן דורכגעפאַלן.

אין באַקו האָט מען צונויפגערופן אַ באַראַטונג, און ס׳איז גאַנץ צופעליק, וואָס מע האָט זי ניט אַרעסטירט, ווייל אַרעסטירט האָט מען

אַז אָנטײלנעמער אין דער באַראַטונג, דעם אָנגעזעענעם באַקוּער טוער סטעפּאַן שאַומיאַן, און אַ גאַנצע רײ אַנדערע באַקוּער טוער.

די באַראַטונג האָט מען אַריבערגעטראָגן קײן טיפליס און דאָרטן טאַקע איז זי פֿאָרגעקומען. עס זײנען דאָרט געװען פֿאָרשטײער פֿון פֿינף אָרגאַניזאַציעס; בײגעװען זײנען אַף איר שװאַרץ, סערגאָ און אַנד. אַף דער באַראַטונג זײנען געװען פֿאָרגעשטעלט באָלשעװיקעס און די פּלעכאַנאָװצעס. בײגעװען איז דאָרט אױך טשאָרנאָמאַזאָװ, װעלכער האָט זיך נאָכדעם אַרױסגעװיזן פֿאַר אַ פּראָװאָקאַטער. די רוסלענדישע אָרגאַניזיר־קאָמיסיע האָט אָבער איר אַרבעט אָפּגעטאָן — אין יאַנואַר 1912 האָט מען די פּאַרטײ־קאָנפֿערענץ צונױפֿגערופֿן.

די פּאַריזער באָלשעװיסטישע גרופּע האָט אין 1911 י. פֿאָרגעשטעלט מיט זיך אַ גאַנץ פֿעסטע אָרגאַניזאַציע. אין איר זײנען געװען די כאַװײרים: סעמאַשקאָ, װלאַדימירסקי, אַנטאָנאָװ (בריטמאַן), קוזנעצאָװ (סאַפּאַזשקאָװ), די בעלענקיס (אַבראַם און שפּעטער אױך זײן ברודער, גרישאַ), אינעסאַ, סטאַל, נאַטאַשאַ גאָפּנער, קאָטליאַרענקאָ, טשערנאָװ (די עמעסע פֿאַמיליע געדענק איך ניט) לעניז, זינאָװיעװ, קאַמעניעװ, לילינאַ, טאַראַטוטאַ, מאַרק (ליובימאָװ), ליאָװע (װלאַדימיראָװ) און אַנד. אַרום און אַרום זײנען געװען העכער 40 מאַן. אין אַלגעמײן האָט די גרופּע געהאַט גאַנץ גוטע פֿאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד און אַ גרױסע רעװאָליוציאָנערע דערפֿאַרונג. דער קאַמף קעגן די ליקװידאַטערס און די טראָצקיסטן און אַנד. האָט פֿאַרהאַרטעװעט די גרופּע. דידאָזיקע גרופּע האָט ניט װײניק מיטגעהאָלפֿן דער רוסישער אַרבעט געפֿירט אַ געװיסע אַרבעט צװישן די פּראַנצױזן און צװישן דעם ברײטן עמיגראַנטישן אַרבעטער־אױלעם. אין פּאַריז איז אַזאַ אױלעם געװען גאַנץ היפּש. אײנמאָל האָבן מיר מיט דער כאַװערטע סטאַל געפּרוּװט דורכפֿירן אַן אַרבעט צװישן דער עמיגראַנטישער מאַסע אַרבעטערנס: מאָדיסטקעס, גײטערקעס און ד. גל. עס איז פֿאָרגעקומען אַ גאַנצע רײ פֿאַרזאַמלונגען, עס האָט אָבער געשטערט דאָס ניט דערשאַצן אָט די אַרבעט. אַף יעדער פֿאַרזאַמלונג פֿלעגט עמעצער אומבאַדינגט אַרײנפֿאָרן מיט אַ קלאָץ־קאַשע: „צוליב װאָס דאַרף מען עס צונױפֿרופֿן דאַפֿקע אַ פֿרויען־פֿאַרזאַמלונג? א. ד. גל. און אַזױ טאַקע איז דערפֿון גאָר ניט געװאָרן כאָטש אַ געװיסן נוצן האָט עס, עפּשער, יאָ געבראַכט. איליטש האָט געהאַלטן די אַרבעט פֿאַר אַ נײטיקע.

סאָף סענטיאַבער איז וולאַדימיר איליטש געפֿאָרן קיין ציוריך אַף אַ זיצונג פֿון דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ. עס האָט זיך דאָרט באַהאַנדלט מאַלקענבורגס בריוו אין צ"ק פֿון דער דייטשישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע וועגן דעם, אַז אין צוזאַמענהאַנג מיט די וואַלן איז איבער די געשעענישן אין מאַראָקאָ ניט קעדיי ארויסצושטעלן אַפֿן פֿאָדערגרונט די קריטיק פֿון דער קאָלאָניאַלער פּאָליטיק. ראָזע ליוקסעמבורג האָט דאָסדאָזיקע בריוו פֿאַרעפֿנטלעכט. בעבעל איז דערפֿון געווען שטאַרק אופֿגעבראַכט. וולאַדימיר איליטש האָט פֿאַרטיידיקט ראָזען. אַף דערדאָזיקער זיצונג האָט זיך שוין בוילעט אַרויסגעוויזן די אָפּאָרטוניסטישע פּאָליטיק פֿון דער דייטשישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע.

בעיים אָט דער נעסיע זיינער האָט איליטש דורכגעלייענט אין דער שווייץ אַ גאַנצע ריי רעפֿעראַטן.

אין אָקטיאַבער האָבן די לאַפֿאַרגס זיך גענומען דאָס לעבן. דערדאָזיקער טויט האָט געמאַכט אַף איליטשן אַ גוואַלדיקן איינדרוק. מיר פֿלעגן דערמאָנען אונדזער נעסיע צו זיי. איליטש האָט געזאָגט: „אויב דו קאָנסט שוין מער ניט אַרבעטן פֿאַר דער פּאַרטיי, דאַרף מען קאָנען אַ קוק טאָן דעם עמעס גלייך אין די אויגן און שטאַרבן אַזוי, ווי די לאַפֿאַרגס". און געוואָלט האָט זיך אים זאָגן איבער די קערפּערס פֿון די לאַפֿאַרגס, אַז ניט אומזיסט איז אַדורך זייער אַרבעט, אַז די אַרבעט, וואָס זיי האָבן אָנגעהויבן, מאַרקס לערע, מיט וועלכער פּאָל לאַפֿאַרג און לאַורא לאַפֿאַרג זיינען געווען אַזוי ענג פֿאַרבונדן, ווערט איצט פֿאַרברייטערט, צעוואַקסט זיך און וואַרפֿט זיך אַריבער אַפֿיש אין דער ווייטער אַזיע. אין כינע האָט פּונקט צו יענער צייט זיך אופֿגעהויבן אַ גרויסע כוואַליע פֿון רעוואָליוציאָנערער מאַסן-באַוועגונג. וולאַדימיר איליטש האָט זיין רעדע אָנגעשריבן און אינעסא האָט זי איבערגעזעצט. איך געדענק, ווי נערוועז ער האָט געהאַלטן אָט די רעדע אַף דער לעוואַיע אין נאָמען פֿון דער רסדא"פּ.

ערעוו ניי-יאָר האָבן די באָלשעוויקעס צונויפֿגערופֿן אַ באַראַטונג פֿון אַלע אויסלענדישע באָלשעוויסטישע גרופּעס. די שטימונג איז געווען אַ מונטערע, כאָטש די עמיגראַציע האָט באַ אַלעמען איז אַ היפּשער מאָס צעטרייסלט די נערוון און אונטערגעריסן די קויכעס.

דער אָנהייב 1912 יאָר

עס איז געגאַנגען די צוגרייטונג צו דער קאָנפערענץ. וולאַדימיר איליטש האָט זיך צונויפגעשריבן מיטן פאָרשטייער פון דער טשעכישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ, נעמעץ וועגן איינאָרדענען די קאָנפערענץ אין פראָג. פראָג האָט אים זיך געהאַט יענע מיילע, וואָס דאָרט איז ניט געווען קיין רוסישע קאָלאָניע, און פראָג האָט איליטש געקענט נאָך פון דער ערשטער עמיגראַציע, ווען ער האָט דאָרט איין צייט געווינט בא מאַרחאַטשעקן.

פון די זיכרוינעס, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער פראַגער קאָנפערענץ האָבן זיך בא מיר פאַרהיט נאָר צוויי (אַף דער קאָנפערענץ גופע בין איך ניט געווען). ערשטנס — אַ קריג צווישן סאַווען (זעווינען), דעם דעלעגאַט פון יעקאַטערינאָסלאַוו, דעם געוועזענעם צוהערער אין לאָנזשיומאָווער שול, מיטן דעלעגאַט פון קיעוו, דאַווידן (שוואַרצמאַנען) און, דוכט זיך, מיט סערגאָ. סאַוועס אופגערעגט פּנים האָט זיך מיר פאַרקריצט אין זיקאָרן. איך געדענק שוין ניט גענוי דעם אינהאַלט פונעם געשפּרעך, נאָר דאָס געדענק איך, אַז סאַווע איז געווען אַ פלעכאַנאָוועץ. פלעכאַנאָוו איז אַף דער קאָנפערענץ ניט געפאָרן. „דער באַשטאַנד פון אייער קאָנפערענץ, — האָט ער געשריבן אַלס ענטפער אַף דער איינלאַדונג, — איז אַף אַזוי פיל אַן איינאַרטיקער, אַז פאַר מיר איז שוין בעסער ד. ה. עס שטימט מער מיט די אינטערעסן פון דער פּאַרטיי־איינסיקייט, אַז איך זאָל אין איר קיין אָנטייל ניט נעמען". אויך סאַווען האָט ער אַף אַ געהעריקן אויפן אָנגעדרייט און יענער האָט אַף דער קאָנפערענץ אַרייַנגעטראָגן איין פּראָטעסט נאָכן אַנדערן, אַף פלעכאַנאָווס שטייגער. נאָכדעם, ווי באַוווּסט, איז סאַווע געוואָרן אַ באָלשעוויק. דער צווייטער פלעכאַנאָוועץ, דאַוויד, האָט געהאַלטן מיט די באָלשעוויקעס. פאַרגעדענקט האָט זיך מיר, אַז דער גאַנצער געשפּרעך איז געווען וועגן

דעם, צי זאָל סאַווע יאָ פאָרן אַף דער קאָנפערענץ, צי ניט. אין לאָנזשיומאָ איז סאַווע שטענדיק געווען אַ פריילעכער, זייער אַ מעסיקער, דעריבער טאַקע האָט מיך אַזוי פאַרכידעשט באַ אים אַזאַ אומגעבראַכטקייט.

דאָס צווייטע, וואָס מיר האָט זיך פאַרגעדענקט: וולאַדימיר איליטש איז שוין געווען אַוועקגעפאָרן קיין פראָג. איז געקומען צופאָרן פיליפ (גאָלאָשטשאָקין) צוזאַמען מיט ברענדינסקין, קעדיי פון דאָרטן פאָרן אַף דער פאַרטיי-קאָנפערענץ. ברענדינסקין האָב איך געקענט נאָר לויטן נאָמען, ער האָט דעמלט געאַרבעט באַם טראַנספּאָרט. געווינט האָט ער אין ווילנע, ווו עס האָט דעמלט געווינט אויך גאָלאָשטשאָקין. די הויפּטפונקציע זיינע איז געווען אַריבערפירן די באַקומענע ליטעראַטור אין די אָרגאַניזאַציעס, דערהויפּט קיין מאָסקווע. געווינט האָט ער אַף אַ פרעמדן פּאַס. פיליפ האָט דערציילט, אַז מיט צוויי וואָכן פאַר דער קאָנפערענץ האָט מען ברענדינסקין אַרעסטירט, אַרויסגעלאָזט האָט מען אים אין אַ טאָג צוויי אַרום, ניט אַרויסשטעלנדיק אים קיינע באַשולדיקונגען, אָבער פאַר דער צייט, וואָס ער איז געזעסן, זיינען צו אים געקומען עטלעכע מענטשן, וועלכע מע האָט באַלד אַרעסטירט. גענוי ווער איז אַרעסטירט — איז גאָר ניט געווען קלאָר. האָב איך געבעטן פיליפן ברענגען ברענדינסקין אַהער און ביז-וואַנען-וואָס ניט זאָגן אים, ווו עס וועט פאָרקומען די קאָנפערענץ. דער געשפּרעך מיט ברענדינסקין האָט זיך באַקומען עפּעס זייער אַ מאָדנער. פון פּיאַטניצקין פלעגן מיר באַקומען ידיעות, אַז די ליטעראַטור איז אַריבערגעפירט בעשאָלעם, אַז די ליטעראַטור איז צוגעשטעלט געוואָרן קיין מאָסקווע, און די מאָסקוועער כאַווײרים קלאָגן זיך אַלץ, אַז זיי באַקומען גאָרניט. איך האָב גענומען נאָכפרעגן זיך באַ ברענדינסקין לויט וועלכן אַדרעס, וועמען גיט ער איבער די ליטעראַטור, האָט ער זיך פאַרלאָרן און געזאָגט, אַז ער גיט איצט איבער ניט ק[illegible] אָרגאַניזאַציעס, ווייל איצט איז דאָס געפערלעך, נאָר זיינע באַקאַנטע אַרבעטער. האָב איך אָנגעהויבן פרעגן די פאַמיליעס זייערע, האָט ער גענומען פלאָנטערן און אָנרופן די ערשטע, וואָס זיינען אים געקומען אַפן זינען—קיין אַדרעסן, קלוימערשט געדענקט ער ניט. מע האָט געזען באַשיינפערלעך, אַז דער מענטש ליגט. האָב איך גענומען זיך פאַנאַנדערפרעגן וועגן זיינע מאַרשרוטן, וועגן עפּעס איינער אַ שטאָט, דוכט זיך, יאַראָסלאַוול; האָט ער געענטפערט, אַז אַהינצו קאָן

ער ניט פֿאָרן, ווייל ער איז דאָרט געווען אַרעסטירט. פֿרעג איך אים: „צוליב וואָס פֿאַר אַן איניען?“. ענטפֿערט ער מיר: „צוליב אַ קרימינעלן“. בין איך באַלד געבליבן אַפּהענטיק, וואָס אַמאָל זיינען די ענטפֿערס זיינע געוואָרן אַלץ מער פֿאַרפּלאָנטערט. און איך פֿון מיין זייט האָב אים גענומען בריען וועגן דעם, אַז די קאָנפֿערענץ וועט פֿאָרקומען אין ברעטאַן, אַז איליטש און זינאָוויעוו זיינען שוין אַהין אַוועקגעפֿאָרן. נאָכדעם האָב איך זיך צונויפֿגערעדט מיט פּיליפּן, אַז ער מיט גריגאָרין זאָלן באַנאַכט אַוועקפֿאָרן קיין פּראָג און ברענדינסקין איבערלאָזן אַ צעטל, אַז ער פֿאָרט אָפּ קיין ברעטאַן. אַליין האָב איך זיך אַוועקגעלאָזן צו בורצעוון, וועלכער האָט זיך היפּש אָנגעספּעציאַליזירט דעמלט אויף אויפֿדעקן פּראָוואָקאַטערס: „אַן עמעסער פּראָוואָקאַטער“,—האָב איך אים געזאָגט. בורצעוו האָט מיך אויסגעהערט און פֿאַרגעלייגט: שיקט אים צו מיר. שיקן צו בורצעוון אַ פּראָוואָקאַטער איז געווען איבעריק. שפּעטער האָט זיך אַנטפּלעקט ברענדינסקיס אַלערליי קונצן. קיין רוסלאַנד האָט ער זיך שוין מער ניט צוריקגעקערט, די צאַרישע רעגירונג האָט פֿאַר אים געקויפֿט אַ ווילע נעבן פּאַריז פֿאַר 40.000 פֿראַנק.

איך האָב זייער שטאָלצירט דערמיט, וואָס איך האָב איינגעהיט די קאָנפֿערענץ פֿון אַ פּראָוואָקאַטער. איך האָב ניט געוווּסט, אַז אויף דער פּראַגער קאָנפֿערענץ זיינען אָן אים אויך בייגעווען צוויי פּראָוואָקאַטערס: ראָמאַן מאַלינאָווסקי. און ראָמאַנאָוו (אַליע אַלעקסינסקי)—דער געוועזענער שילער אויף קאַפּרי.

די פּראַגער קאָנפֿערענץ איז געווען די ערשטע פּאַרטיי־קאָנפֿערענץ מיט די רוסלענדישע טוער, וועלכע עס האָט זיך איינגעגעבן צונויפֿרופֿן נאָכן 1908 יאָר. דאָרט האָט זיך איינגעגעבן באַהאַנדלען אויף אַ זאַכלעכן אופֿן די פֿראַגן, וואָס זיינען נויגייע דער רוסישער אַרבעט און אויסאַרבעטן אַ ריכטלעכע ליניע פֿאַר דערהאָזיקער אַרבעט. עס זיינען אָנגענומען געוואָרן רעזאָלוציעס וועגן לויפֿנדיקן מאָמענט און די אויפֿגאַבן פֿון דער פּאַרטיי, וועגן די וואַלן אין דער פֿערטער מעלוכע־דומע, וועגן דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פֿראַקציע אין דער דומע, וועגן דעם כאַראַקטער און אָרגאַניזיר־פֿאָרמען פֿון דער פּאַרטיי־אַרבעט, וועגן די אויפֿגאַבן פֿון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין קאַמף קעגן הונגער, מיקוויעך דער באַציונג צום געזעץ־פּראָיעקט פֿון דער דומע וועגן מעלוכישן פֿאַרסטראַכירן אַרבעטער, מיקוויעך דער פּעטיציע־קאַמפּאַניע.

אַ דייטלעכע פּאַרטיי־ליניע אין די פֿראַגן פֿון דער רוסישער אַרבעט, ווירקלעכע אָנפֿירונג מיט דער פּ ר אַ ק ט י ש ע ר אַרבעט — אָט וואָס די פּראָגער קאָנפֿערענץ האָט געגעבן.

הערין איז באַשטאַנען איר קאָלאָסאַלע באַדייטונג. אַף דער קאָנפֿערענץ האָט מען אויסגעקליבן אַ צענטראַל־קאָמיטעט, וווהין עס זייַנען אַריין: לענין, זינאָוויעוו, אָרדזשאָניקידזע (סערגאָ), שוואַרצמאַן (דאַוויד), גאָלאָשטשאָקין (פֿיליפּ), ספּאַנדאַריאַן, מאַלינאָווסקי.

עס זייַנען געווען אָנגעמערקט קאַנדידאַטן אַפֿן פֿאַל פֿון אַן אַרעסט. אינגיכן נאָך דער קאָנפֿערענץ זייַנען קאָאָפּטירט געוואָרן אין צ״ק סטאַלין און בעלאָסטאָצקי (אַ שילער פֿון לאָנזשיומאָער שול), אין צ״ק איז געשאַפֿן געוואָרן יענע אייַנהייט, אָן וועלכער עס וואָלט געווען אוממעגלעך צו אַרבעטן אין אַזאַ שווערער צייַט. די קאָנפֿערענץ איז אָן צווייפֿל געווען אַ גרויסער טראָט פֿאָרויס. זי האָט געמאַכט אַ סאָף צו דער צעפֿאַלונג אין דער רוסישער אַרבעט. די בייַזוויליקע העצע מיצאַד די ליקווידאַטערס און טראָצקין, די דיפּלאָמאַטישקייט פֿון פּלעכאַנאָוון, פֿון די בונדיסטן און אַנד. — כאָטש דאָס אַלץ האָט געפֿאָדערט אַ שאַרפֿן ווידערשטאַנד, דעמאַסקירונג, פֿונדעסטוועגן איז דאָס ספּעציפֿישע געוויכט פֿון דיזאָזיקע אַלע רייסערייען געוואָרן קלענער, די הויפּטאויפֿמערקזאַמקייט איז איצט געווענדעט געוואָרן אַף דער אַרבעט אין רוסלאַנד. און אַ האַלבע צאָרע איז געווען דאָס, וואָס אין צ.ק. איז אַריין מאַלינאָווסקי, און וואָס וועגן דער באַראַטונג, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרן נאָך דער קאָנפֿערענץ — אין לייפּציק—מיט די פֿאָרשטייער אין דער דריטער דומע — פּאָלעטייעוו און שורקאַנאָוו, איז געווען געגנוי באַוווּסט דער פּאָליציי. שורקאַנאָוו האָט שפּעטער זיך אַרויסגעוויזן פֿאַר אַ פּראָוואָקאַטער. געווים, די פּראָוואָקאַטור האָט אומגעבראַכט טוער, האָט אָפּגעשוואַכט די אָרגאַניזאַציע, די פּאָליציי איז אָבער געווען אָנמעכטיק אָפּצוהאַלטן דעם אויפֿשטייג פֿון דער אַרבעטער־באַוועגונג און די ריכטיק אָנגעמערקטע ליניע האָט געפֿירט די באַוועגונג אין דער געהעריקער ריכטונג און אויפֿגעצויגן אַלץ נייע און נייע קרעפֿטן.

פֿון לייפּציק, וווהין אילִיטש איז געפֿאָרן זען זיך מיט פּאָלעטייעוון און שורקאַנאָוון, איז ער אַוועקגעפֿאָרן קיין בערלין, כּדי זיך דאָרט צונויפֿרייִדן מיט „אָנגעטרויטע“ וועגן אויסקערן די באָלשעוויקעס דאָס געלט, וואָס איז איצט געווען באַזונדערס נייטיק פֿאַר אַרבעט. דערווייל

איז קיין פּאַריז צו אונדז געקומען שאָטמאַן. די לעצטע צייט האָט ער געאַרבעט אין פינלאַנד. די פּראַגער קאָנפערענץ האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע, וואָס פאַרורטיילט שאַרף די פּאָליטיק פונעם צאַריזם און פון דער דריטער דומע בענוגע פינלאַנד, און שטרייכט אונטער די אינטערעסן־איינהייט פון די אַרבעטער אין פינלאַנד מיט די רוסלענדישע אַרבעטער אין קאַמף קעגן צאַריזם און קעגן דער רוסישער קאָנטר־רעוואָלוציאָנערער בורזשואַזיע. אין פינלאַנד האָט צו יענער צייט אונדזער אָרגאַניזאַציע געאַרבעט אומלעגאַל. צווישן די מאַטראָסן פונעם באַלטישן פלאָט האָט זיך געפירט אַן אַרבעט, איז אָט שאָטמאַן געקומען צופאָרן מעלדן, אַז אין פינלאַנד איז שוין אַלץ גרייט צו אַן אויפשטאַנד, אונדזער אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציע, וועלכע אַרבעט אין אונדזערע מיליטער־טיילן איז שוין גרייט צום שלאַכט (מע האָט גערעכנט פאַרכאַפּן סוועאַבאָרגער און קראָנשטאַטער פעסטונגען). איליטש האָט זיך נאָך ניט געהאַט צוריקגעקערט קיין פּאַריז. אַז ער איז געקומען, האָט ער מיט גרויס אינטערעס גענומען זיך פאַנאַנדערפרעגן בײַ שאָטמאַנען וועגן דער אָרגאַניזאַציע, וועלכע איז אַליין פאַר זיך אויך געווען זייער אַן אינטערעסאַנטער פאַקט (אין דער אָרגאַניזאַציע האָבן געאַרבעט ראַכיאַ, ס.וו. וואָהאַביאָוו, קאָקאָ). ער האָט אָבער אָנגעוויזן אַף דער ניט־צוועקמעסיקייט פון אַזוינע אַרויסטרעטונגען אין געגעבענעם מאָמענט. מע האָט ניט געקאָנט זײַן זיכער, אַז די פּיטערער אַרבעטער וועלן אין געגעבענעם מאָמענט אונטערשטיצן דעם אויפשטאַנד. ביז אַן אַרויסטרעטונג — ווי ס'האָט זיך אײַנגיכן אַרויסגעוויזן — איז ניט דערגאַנגען: די אָרגאַניזאַציע איז זייער שנעל דורכגעפאַלן, אײַנגיכן האָבן זיך אָנגעהויבן מאַסן־אַרעסטן און 52 מאַן זײַנען צוגעצויגן געוואָרן צום געריכט פאַר צוגרייטן אַן אויפשטאַנד. ביז אַן אויפשטאַנד, פאַרשטייט זיך, איז נאָך געווען ווייט, די לענער געשעענישן אָבער, וואָס זײַנען אויסגעבראָכן אין האַלבן אַפּרעל, די פּראָטעסט־שטרייקן, וואָס זיי האָבן אומעטום אַרויסגערופן, האָבן בוילעט באַוויזן, ווי אויסגעוואָקסן עס איז דער פּראָלעטאַריאַט נאָך די דאָזיקע יאָרן, אַז ער האָט קיין זאַך ניט פאַרגעסן, זיי האָבן באַוויזן, אַז איצט הייבט זיך שוין אויף די באַוועגונג אַף אַ העכערן שטאַפּל, אַז עס שאַפן זיך שוין גאָר אַנדערע באַדינגונגען פאַר דער אַרבעט.

איליטש האָט זיך אינגאַנצן געענדערט, מיטאַמאָל געוואָרן ווייניקער נערוועז, מער קאָנצענטרירט, מער געטראַכט וועגן די אויפגאַבן, וואָס

האָבן זיך אַוועקגעשטעלט פֿאַר דער רוסישער אַרבעטער־באַוועגונג. מע קאָן זאָגן, אַז פֿולער ווי ערגעץ־ווו אַנדערש האָט איליטשס שטימונג זיך אויסגעדריקט אין זיין אַרטיקל וועגן הערצענען, וואָס ער האָט אָנגעשריבן אָנהייב מיי. אין אָט דעם אַרטיקל איז דאָ זייער פֿיל פֿון איליטשן, פֿון יענעם הייסן פּאַטאָס איליטשס, וועלכער פֿלעגט אַזוי שטאַרק פֿאַרכאַפּן און אָנשטעקן. „באַערנדיק הערצענען זעען מיר אָנשווילעד דריי דורות, דריי קלאַסן, וועלכע זיינען געווען טעטיק אין דער רוסישער רעוואָלוציע", — האָט ער געשריבן. „פֿון אָנהייב — אַדל־לייט און גוטס־באַזיצער, דעקאַבריסטן און הערצען. ענג איז דער קרייז פֿון די דאָזיקע רעוואָלוציאָנערן. מוירעדיק ווייט זיינען זיי פֿונעם פֿאָלק. אָבער זייער אַרבעט איז ניט פֿאַרלאָרן געגאַנגען. די דעקאַבריסטן האָבן אויפֿגעוועקט הערצענען און הערצען האָט שוין פֿאַנאַנדערגעוויקלט אַ רעוואָלוציאָנערע אַגיטאַציע. אונטערגעכאַפּט, פֿאַרברייטערט, פֿאַרפֿעסטיקט און פֿאַרהאַרטעוועט האָבן זי די רעוואָלוציאָנערן ראַזנאָטשינצעס, אָנגעהויבן פֿון טשערנישעווסקין און געענדיקט מיט די העלדן פֿון „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ". ברייטער איז געוואָרן דער קרייז קעמפֿער, נעענטער די פֿאַרבינדונג זייערע מיטן פֿאָלק. „די יונגע שטורעמאַנען פֿונעם קומענדיקן שטורעם" — האָט זיי הערצען גערופֿן. דאָס איז אָבער נאָך ניט געווען דער שטורעם גופֿא.

דער שטורעם, דאָס איז — די באַוועגונג פֿון די מאַסן גופֿא. דער פּראָלעטאַריאַט, דער איינציקער ביזן סוף רעוואָלוציאָנערער קלאַס, האָט זיך אַוועקגעשטעלט בעראָש פֿון זיי און האָט צום ערשטן מאָל אויפֿגעהויבן צום אָפֿענעם, רעוואָלוציאָנערן קאַמף מיליאָנען פּויערים. דער ערשטער שטורעם־אָנגריף איז געווען אין 1905 יאָר. דער צווייטער הייבט אָן שטייגן פֿאַר אונדזערע אויגן" *. ערשט מיט עטלעכע כאַדאָשים צוריק האָט וולאַדימיר איליטש אַמאָל אומעטיק אַ זאָג געטאָן אַנע איליניטשנען, וועלכע איז געקומען צופֿאָרן קיין פּאַריז: „איך ווייס ניט צי וועלן מיר דערלעבן ביזן קומענדיקן אויפֿשטייג". — איצט האָט ער שוין געפֿילט מיט אַלע כושים אָט דעם שטייגנדיקן שטורעם — די באַוועגונג פֿון די מאַסן גופֿא.

אַז עס איז דערשינען דער ערשטער נומער „פּראַוודאַ", האָבן מיר גענומען זיך קלייבן קיין קראָקע. אין אַסאַך הינזיכטן איז קראָקע געווען

---

* לענין, באַנד XV, זייט 469—468.

באקוועמער, ווי פאריז. באקוועמער איז דארט געווען אין פאליציייִשער הינזיכט. די פראנצויזישע פאליציי האט אף פארשיידענע אויפאנים מיטגעהאלפן דער רוסישער פאליציי. די פוילישע פאליציי אבער האט זיך באצויגן פיינטלעך סיי צו דער רוסישער פאליציי, סיי צו דער גאנצער רוסישער רעגירונג. אין קראקע האט מען געקאנט זיין רויִק אין דער הינזיכט, אז די בריוו וועט מען ניט עפענען און נאך די בייגעקומענע וועט מען אזוי ניט נאכשפירן. דערצו נאך איז די רוסישע גרענעץ פון דארטן זייער נאענט און מע האט געקאנט אפטער קומען צופארן. בריוו און פאקעטן זיינען געגאנגען קיין רוסלאנד אן שום פארשלע־פענישן. מיר האבן אייליק זיך געקליבן. איליטש איז געווארן לעבע־דיקער, עפעס באזונדערס אופמערקזאם איז ער געווען צו די כאוויי־רים, וואס בלייבן איבער. אונדזער דירע איז דעמלט פארוואנדלט גע־ווארן אין א דורכגאנג־הויף.

איינמאל, געדענק איך, איז געקומען אויך קורנאטאווסקי. קורנא־טאווסקין האבן מיר געקענט לויט דער פארשיקונג אין שושא — דאט איז געווען שוין די דריטע פארשיקונג, וואס ער איז אפגעקומען. ער האט געענדיקט דעם ציוריכער אוניווערסיטעט, געווען אן אינזשעניער־כעמיקער און געארבעט אף א צוקער־זאוואד נעבן מינוסינסק: צוריקערג־דיק זיך קיין רוסלאנד, איז ער אין טיפליס ווידער ארייגעפאלן, אפגע־זעסן צוויי יאר אין דער מיליטערישער טפיסע אין מעטעכער שלאס, נאכדעם האט מען אים ארויסגעשיקט קיין יאקוטיע, אפן וועג האט ער זיך אריינגעכאפט אין דער „ראמאנאווער" געשיכטע און מע האט אים פארמישפעט אף 12 יאר קאטארגע. אין 1905 יאר איז ער אמ־ניסטירט געווארן. האט ער ארגאניזירט די טשיטער רעפובליק. פאר־כאפט האט אים מעלער־זאקאמעלסקי און שפעטער איבערגעגעבן רע־נענקאמפן. מע האט אים אפגעמישפעט צו טויט־שטראף און ארומ־געפירט אין צוג, ער זאל אנקוקן די צעשיסונגען. נאכדעם האט מען אים די טויט־שטראף פארביטן אף אייביקער פארשיקונג. אין 1906 יאר איז קורנאטאווסקין געלונגען צו אנטלויפן פון נערטשינסק קיין יאפאניע. פון דארטן האט ער זיך דורכגעקליבן קיין אווסטראליע, וווּ ער האט שטארק געליטן פון נויט. איין צייט איז ער דארט געווען א וואלד־העקער און פון א פארקילונג איז אים געקומען אן אויער־אנציג־

דונג, ער האָט דאָרט אונטערגעריסן די גאַנצע קויכעס און קוים זיך דערקליבן קיין פּאַריז.

דער אויסערגעוויינלעך שווערער גורל האָט אים אינגאַנצן איינגעבראָכן. האַרבסט־צייט 1910 י. באַלד נאָך זיין אָנקומען זיינען מיר מיט איליטשן געגאַנגען צו אים אין שפּיטאָל — ער האָט דעמלט געליטן שאַרפע קאָפּ־שמערצן און האָט זיך זייער שטאַרק געמאַטערט. באַזוכט האָט אים אויך יעקאַטערינאַ איוואַנאָוונאַ אָקולאָווא, מיט איר קליינער טאָכטער אירינאַ, וואָס האָט מיט קינדערשע קאָטשערעס עפּעס געשריבן קורנאַטאָווסקין, וועלכער איז שוין אַף דער העלפט געווען טויב. נאָכדעם איז ער אַביסל געקומען צו זיך. אַריינגעפאַלן צו די פשאָרעמאַכער און האָט שוין עפּעס ווי אָנגעהויבן אַליין אויך ריידן פשאָרעדיקע רייד. נאָכדעם איז אונדזער באַקאַנטשאַפט אַף אַ צייט איבערגעריסן געוואָרן. די נערוון זיינען באַ אַלעמען געווען אָפּגעשוואַכט. נאָך האַרבסט־צייט 1911 יאָר בין איך אַמאָל צו אים פאַרגאַנגען,—אַ צימערל האָט ער זיך אָפּגעדונגען אַפן מאָנפּאַרנאַסער בולוואַר,—געבראַכט אים אונדזערע צייטונגען, דערציילט אים וועגן דער שול אין לאָנזשיומאָ, און מיר האָבן מיט אים לאַנג און האַרציק געשמועסט. ער האָט אינגאַנצן איינגעשטימט מיט דער ליניע פון צ"ק. איליטשן האָט עס זייער געפרייט און די לעצטע צייט פלעגט ער גאַנץ אָפט צו אים אַריינקומען. קורנאַטאָווסקי האָט געזען, ווי מיר קלייבן זיך, ווי פריילעך מיין מוטער האָט עפּעס דאָרט פּאַרפּאַקט און זיך אָנגערופן: „אָט באַ מענטשן איז נאָך דאָ ענערגיע“. האַרבסט 1912 יאָר, ווען מיר זיינען שוין געווען אין קראָקע, איז קורנאַטאָווסקי געשטאָרבן.

אונדזער דירע האָבן מיר איבערגעגעבן עפּעס איינעם אַ פּאָליאַק, אַ קראָקעווער רעגענט, וועלכער האָט איבערגענעמענדיק די דירע צוזאַמען מיטן מעבל, זיך שטאַרק נאָכגעפרעגט באַ איליטשן וועגן ווירטשאַפט־פראַגן: „און ווי טייער זיינען גענדז? און קאַלב־פלייש ווי טייער?“. איליטש האָט ניט געוווסט, וואָס אים צו ענטפערן: „גענדז?“ „קאַלב־פלייש?“ ניט נאָר איליטש, וואָס האָט זייער אַ קנאַפּע שייכעס געהאַט צו דער באַלעבאַטישקייט, נאָר אַפילע איך האָב אים ניט געקאָנט זאָגן וועגן גענדז און קאַלב־פלייש, ווייל אין פּאַריז האָבן מיר ניט

געגעסן ניט דאָס און ניט יענץ, און מיטן פרייז אַף פערדן־פלייש און סאלאט האָט זיך דער רעגענט ניט אינטערעסירט.

אונדזער פאַריזער אוילעם האָט דעמלט שטאַרק געשטרעבט פאָרן קיין רוסלאַנד. געקליבן זיך אַהינצו האָבן אינעסא, סאַפאַראָוו און אַנ־. און מיר האָבן זיך דערווייל געקליבן נעענטער צו רוסלאַנד.

קראָקע

(1912—1914)

די קראָקער עמיגראַציע איז געווען ניט ענלעך אַף דער עמיגראַציע אין פּאַריז און אין דער שווייץ. אין טאָג גענומען איז עס געווען אַ האַלבע עמיגראַציע. אין קראָקע האָבן מיר קימאַט אינגאַנצן געלעבט מיט די אינטערעסן פון דער רוסישער אַרבעט. מיט רוסלאַנד האָבן זיך אײַנגעשטעלט די סאַמע ענגע פאַרבינדונגען און זייער שנעל. די צײַטונגען פון פּיטער פלעגן אָנקומען אַפן דריטן טאָג. צו יענער צײַט האָט אין רוסלאַנד אָנגעהויבן דערשײַנען די „פּראַוודאַ“. „און אין רוסלאַנד קומט פאַר אַ ר ע וו אָ ל י וּ צ י אָ נ ע ר ע ר אופשטײַג, ניט קיין אַבי וועלכער, נאָר טאַקע אַ רעוואָליוציאָנערער,“ — האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן גאָרקין. „און אונדז האָט זיך פאַרט אײַנגעגעבן אַוועקצושטעלן אַ טעגלעכע „פּראַוודאַ“ — אַגעוו, — נאָך אַהאַנק יענער (יאַנוואַרער) קאָנפערענץ, וועלכע די נאַראָנים זידלען אַזוי“. מיט דער „פּראַוודאַ“ זײַנען געווען אײַנגערעגולירט די ענגסטע פאַרבינדונגען. קימאַט יעדן טאָג האָט איליטש געשריבן אַרטיקלען, געשיקט אַהינצו בריוו, נאָכגעשפּירט נאָך דער אַרבעט פון דער „פּראַוודאַ“, ווערבירט פאַר איר מיטאַרבעטער. ער איז באַשטאַנען דערויף, אַז גאָרקי זאָל אומבאַדינגט נעמען אין איר אַנטייל. רעגוליער געשריבן פאַר דער „פּראַוודאַ“ האָבן זינאָוויעוו און לילינאַ, וועלכע פלעגט צוקלײַבן פאַר דער צײַטונג אינטערעסאַנטן אויסלענדישן מאַטעריאַל. סײַ פון פּאַריז, סײַ פון דער שווייץ וואָלט אומגעלעד געווען אײַנצורעגולירן אַזאַ פּלאַנמעסיקע מיטאַרבעטערשאַפט. אויך די שריפטלעכע פאַרבינדונג מיט רוסלאַנד איז זייער גיך אײַנגערעגולירט געוואָרן. די קראָקער כאַווײַרים האָבן אונדז אויסגעלערנט, ווי אַזוי אַמבעסטן קאָנספּיראַטיוו צו אָרגאַניזירן דעמדאָזיקן איניען. וויכטיק איז געווען, אַז אַף די בריוו זאָל ניט זײַן קיין אויסלענדישער שטעמפּל, דעמלט וועט די רוסישע פּאָליציי אַף זיי ווייניקער אַכט לייגן.

די פויערטעס, וועלכע פלעגן קומען פון רוסלאַנד אַהערצו אַפן מאַרק, פלעגן פאר א גאָר קליין געצאָלט זיך אונטערנעמען אריינוואַרפן אונדזערע בריוו אין פּאָסט=קעסטל אין רוסלאַנד גופא.

אין קראָקע האָבן געוווינט בא 4000 פּוילישע עמיגראַנטן.

אז מיר זיינען געקומען צו פאָרן קיין קראָקע, האָט אונדז באַגעגנט דער כאַווער באַנאַצקי — א פּוילישער עמיגראַנט, א פּאָליטקאַטאָרזשאַן, וועלכער האָט טייקעף גענומען איבער אונדז שעפּטום און געהאָלפן אונדז אין אַלע היימישע און קאָנספּיראַטיווע איניאָנים. ער האָט אונדז אויסגעלערנט, ווי אַזוי צו באַנוצן זיך מיט די „פּאָלופּאַסקעס“, „האַלב=פּאַספּאָרטן“—אַזוי האָבן געהייסן די שיין=צעטלען, מיט וועלכע ס'פלעגן אומפאָרן די איינוווינער פונעם גרענעץ=פּאַס סיי פון דער רוסישער, סיי פון דער גאַליציאַנישער זייט. (די „פּאָלופּאַסקעס“ האָבן געקאָסט גראָשנס, און דעריקער — זיי האָבן אומגעהייער פאַרלייכטערט פאַר אונדזער אומלעגאַלן אוילעם דאָס אריבערפאָרן איבער דער גרענעץ. מיט דער הילף פון אָט די „פּאָלופּאַסקעס“ האָבן מיר אַריבערגעשיקט וואַרוואַרא ניקאָלייעוונא יאַקאָוולעוועו, וועלכע איז פון פאַרשיקונג, ווי זי איז קראַנק געוואָרן אף טובערקוליאָז, אנטלאָפן קיין אויסלאַנד, קעדיי דאָרט זיך צוהיילן אביסל און דערוויל זען זיך מיטן ברודער, וואָס האָט דעמאָלט געוווינט אין דייטשלאַנד. צוריק איז זי געפאָרן דורך קראָקע און מע האָט געדאַרפט זי צונויפרייידן וועגן א שריפטלעכן פאַרקער, וועגן דער אַרבעט. דורכגעפאָרן איז זי בעשאָלעם. ערשט ניט לאַנג האָב איך זיך דערוווסט, אַז ביים זי איז אַריבער די גרענעץ, האָבן די זשאַנדאַרמען געוואָרפן א כשאַד אף דער גרויס פון איר טשעמאָדאַן און האָבן געוואָלט קלאָר מאַכן, צי פאָרט זי טאַקע אהין, וווהין ס'איז אָנגעוויזן אפן בילעט. דער קאָנדוקטער אָבער האָט דאָס באַמערקט, געוואָרנט זי וועגן דעם און פאַרגעלייגט פאַר א געוויסן געצאָלט קויפן איר א בילעט ביז וואַרשע. אף אַזאַ אויפן איז זי בעשאָלעם דורכגעפאָרן ווייטער. מיט א „פּאָלופּאַסקע“ האָבן מיר אַמאָל אַריבערגעפעקלט אויך סטאַלינען. מע האָט געדאַרפט, אַז ווען מע רופט אויס אף דער גרענעץ די איינגנטימער פון די „פּאָלופּאַסקעס“, זאָל מען צו דער צייט זיך אָפּרופן אף פּויליש „יעסטעם“ („דאָ“). איך געדענק, וויאַזוי איך האָב זיך געסטאַרעט אויסלערנען די כאַווײרים דידאָזיקע כאָכמע. זייער שנעל איז איינגערעגולירט געוואָרן אויך דאָס אומלעגאַלע אַריבערגיין די גרענעץ.

פון דער רוסישער זייט זיינען די „יאווקעס" אָרגאניזירט געוואָרן דורך דעם כאווער קרילענקאָ, וואָס האָט צו יענער צייט געוווינט ניט ווייט פון דער גרענעץ — אין ליובלין. אזוי ארום האָט מען געקאָנט אריבערשיקן אויך אומלעגאלע ליטעראטור. מע דארף זאָגן, אז אין קראָקע האָט די פּאָליציי אינגאנצן ניט נאָכגעשפּירט, ניט דורכגעקוקט די בריוו און בכלל איז זי אינגאנצן ניט געווען פארבונדן מיט דער רוסישער פּאָליציי... איינמאָל האָבן מיר זיך דערין איבערצייגט. עפּעס איינמאָל איז צו אונדז געקומען נאָך ליטעראטור א מאָסקווער ארבעטער, דער כ. שומקין, וועלכער האָט זיך געקליבן דורכפירן די ליטעראטור אין א פּאנצער. (א ספּעציעל אופגענייטער זשילעט, אָן אָנגעשטאָפּטער מיט ליטעראטור). געווען איז ער א גרויסער קאָנספּיראטער. אין גאס איז ער אומגעגאנגען דאָס היטל אָנגערוקט ביז די אויגן. מיר זיינען געגאנגען אף א מיטינג און גערופן אים, ער זאָל גיין מיט אונדז. האָט ער זיך אָפּגעזאָגט, ווייל ער האָט געהאַלטן, אַז דאָס איז ניט קאָנספּיראַטיוו. ער איז געגאַנגען אַף אַ געוויסן מעהאַלעד ווייט פון אונדז מיט זיין קאָנספּיראַטיוון אויסזען האָט ער צוגעצויגן צו זיך די אופמערקזאמקייט פון דער קראָקער פּאָליציי. אַף מאָרגן איז צו אונדז געקומען אַ פּאָליציי-באַאַמטער און געפרעגט, צי קאָנען מיר דעם מענטשן, וואָס איז צו אונדז געקומען און צי קאָנען מיר פאַר אים אָרעוו זיין. מיר האָבן געענטפערט, אַז מיר זיינען פאַר אים אָרעוו. שומקין איז באַשטאַנען דערויף, אַז ער וועט פאָרט נעמען ליטעראַטור. מיר האָבן געפּרוווט אים אָפּריידן. ער האָט זיך אָבער ניט געלאָזט און איז אַריבער די גרענעץ בעשאָלעם.

געקומען זיינען מיר זומערצייט, און דער כ' באַגאָצקי האָט אונדז געגעבן אן אייצע, מיר זאָלן זיך באזעצן אין קראָקער פאָרשטאָט, — איגעם אַזויגערופענעם זווערזשינעץ. באַזעצט האָבן מיר זיך דאָרטן צוזאמען מיט די זינאָוויעווס. בלאָטיק איז דאָרט געווען אומגעהייער, דערפאר אָבער איז נאָענט געווען דער ווייכסל, ווו מע האָט זיך געקאָנט באָדן, און פינף קילאָמעטער ווייטער איז געווען „דער וואָלסקער וואלד" — א גרויסער, א זעלטן גוטער וואלד, וווהין מיר מיט איליטשן פלעג אָפט פאָרן אף וועלאָסיפּעדן. הארבסט-צייט זיינען מיר אריבערגעפאָרן אין א צווייטן עק שטאָט, אין אַ גיי אויסגעבויטן קוואַרטאַל, ווו עס האָבן זיך באזעצט אויך די זינאָוויעווס און באגאָצקי.

קראָקע איז איליטשן זייער געפעלן געוואָרן. זי האָט אים דערמאָנט

רוסלאַנד. די נייע אומגעבונג, די אַפּוועזנהייט פונעם עמיגראַנטישן הו־
הא האָבן אביסל באַרויקט אילימשס נערוון. זייער אומרמערקזאַם האָט
אילימש זיך איינגעקוקט אין די שטייגער־קלייניקייטן פון דער קראַקער
באַפעלקערונג, פון איר אָרעמשאַפט, אירע אַרבעטלייט. אויך מיר איז
פראַקע געפעלן געוואָרן. אַמאָל, אין דער קינדהייט נאָך, אין עלטער פון
2 ביז 5 יאָר, האָב איך געוווינט אין פוילן. עפּעס איז נאָך פאַרבליבן
אין זיכּאָרן און מיר זיינען ליב געווען די אָפענע הילצערנע גאַניקלעך
אין די הויפן, זיי האָבן מיר דערמאָנט אָן יענע גאַניקלעך, ווו איך האָב
זיך אַמאָל געשפּילט אַף די טרעפּ מיט פוילישע און יידישע קינדער:
ליב זיינען מיר געווען די „אָגרודקי“ (די גערטנדלעך), ווו מע
פלעגט פאַרקויפן זויערמילך מיט קאַרטאָפל. אויך דער מוטער מיי־
נער האָט עס דערמאָנט אירע יונגע יאָרן, און אילימש איז געווען צו־
פרידן דערמיט, וואָס ער האָט זיך אַרויסגעריסן פון דער פאַריזער גע־
פּענקעניש; ער האָט פרייִלעך געשפּאַסט און געלויבט סיי די „קוואַשנע
מלעקאָ“ (זויערמילך) און סיי די פוילישע „מאָצנו סטאַרקו“ (שטאַרקער)
פויליש האָט בעסער פון אונדז אַלעמען געקאָנט לילינאַ; איך האָב
געקענט שוואַך, עפּעס האָב איך געדענקט פון די קינדערשע יאָרן; און
ביים איך בין געווען אין סיביר און אין אופאַ האָב איך זיך אַביסל
צוגעלערנט. אָנהייבן רײדן איז מיר אָבער אויסגעקומען באַלד, ווי איך
האָב זיך אָנגעהויבן פאַרנעמען מיט דער באַלעבאַטישקייט. מיט דער
ווירטשאַפט איז דאָ געווען אַסאַך שווערער, ווי אין פאַריז. קיין גאַז איז
ניט געווען, און מע האָט געמוזט הייצן די פּליטע. איך האָב אַ פּרוּוו גע־
טאָן, אַפן פאַריזער שטייגער, אַ בעט טאָן אין יאַטקע. מע זאָל מיר געבן
פלייש אָן ביינער. האָט דער קאַצעוו אַף מיר אויסגעשטעלט אַ פּאָר אויגן
און דערקלערט: „גאָט האָט באַשאַפן די קו מיט ביינער, איז ווי זשע
קאָן איך אייך פאַרקויפן פלייש אָן ביינער?“

ווייס ברויט אַף מאָנטיק האָט מען געמוזט פאַרגרייטן פריער,
ווייל מאָנטיקדיקן טאָג האָבן די בעקער געהאַלטן ערשט אין אויסניכ־
טערן זיך און די קלייטן זיינען געווען פאַרמאַכט. מע האָט געדאַרפט
קאָנען דינגען זיך. קלייטן זיינען דאָרט געווען פוילישע און יידישע. אין
די יידישע קלייטן האָט מען אַלץ געקאָנט קויפן אין צווי מאָל וועל־
וועלער, מע האָט אָבער דערצו געמוזט קענען דינגען זיך, אַוועקגיין פון
קלייט און זיך אומקערן צוריק, פּאַטערן אַף דעם זייער פיל צייט.

די ייִדן האָבן געוווינט אין אַ באַזונדערן קוואַרטאַל, געגאַנגען אַנדערש אָנגעטאָן. אין שפּיטאָל, וואַרטנדיק אַפֿן אופֿנעם באַם דאָקטער, פֿלעגן די כאָלאָים פֿירן אַן ערנסטע דיסקוסיע וועגן דעם, צי איז אַ ייִדיש קינד דאָסזעלבע, וואָס אַ פּויליש קינד, אָדער ניט, צי איז עס טאַקע פֿאַרשאָלטן אָדער ניט. און דאָ, טאַקע דערביי, איז געזעסן שטילערהייט אַן ייִדיש ייִנגעלע און אויסגעהערט די גאַנצע דיסקוסיע. די מאַכט פֿון די קאַטוילישע קלעריקאַלן — די קסיאָנדזן — איז אין קראָקע געווען אומבאַגרענעצט. די קסיאָנדזן פֿלעגן געבן מאַטעריעלע הילף ניסראָפֿים, זקיינים, יעסוימים; די פֿרויען־מאָנאַסטירן פֿלעגן אויסגעפֿינען שטעלעס פֿאַר הויז־דינסטן און פֿאַרטיידיקן זייערע רעכט פֿאַר די באַלעבאַטים. פֿאַר דער פֿינצטערער דערשלאָגענער באַפֿעלקערונג זייַנען די גאַטעס־דינסטן אין קלויסטער געווען די איינציקע פֿאַרווייַלונג. אין גאַליציע האָבן זיך נאָך פֿעסט געהאַלטן די געוווינהייטן פֿון לייַבייגנטום, וועלכע דער קאַטוילישער קלויסטער האָט געשטיצט. צום בייַשפּיל, אַ פּריצטע אין אַ הימעלע שטייט אַפֿן מאַרק און דינגט אַ דינסט. שטייען פֿאַר איר אַ צען יונגע פּויערטעס, וועלכע ווילן זיך פֿאַרדינגען צו איר אַף אַרבעט און אַלע צען קושן באַ איר די הענט. ס'איז געווען איינגעפֿירט פֿאַר אַלץ איבערלאָזן טרינק־געלט. באַקומען דאָס ביסל טרינק־געלט טוט דער סטאָליער אָדער דער פֿורמאַן אַ פֿאַל אַף די קני און פֿאַרנויגט זיך טיף ביז דער ●אמע ערד. דערפֿאַר אָבער האָט צווישן די מאַסן געהערשט אַ ביטערער האַס צו די פּריצים. די אַם, וואָס די זינאָוויעווס האָבן גענומען פֿאַר זייער קינד, פֿלעג יעדן אינדערפֿרי גיין אין קאָסטיאָל, און געווען איז זי מאַמעש דורכזיכטיק פֿון פֿאַסטן און פֿון טפֿילעס. פֿונדעסטוועגן, אַז איך האָב זיך מיט איר איינמאָל צערעדט, האָט זי מיר דערציילט, אַז זי האָט פֿיינט די פּריצים טאַכלעס־סינע, דרייַ יאָר האָט זי געדינט באַ אַן אָפֿיצירס אַ פֿרוי, וועלכע פֿלעגט, ווי אַלע פּריצים, שלאָפֿן ביז 11 אַזייגער, טרינקען קאַווע אין בעט און צווינגען די דינסט, זי זאָל זי אָנטאָן, אַרופֿציען איר די זאָקן. און אַט די פֿאַנאַטיש פֿרומע אַם פֿלעג זאָגן, אַז אויב עס וועט זיין אַ רעוואָליוציע, וועט זי די ערשטע גיין אַף די פּריצים מיט אַ ווילע אין האַנט. די אָרעמקייט, די דערשלאָגנקייט באַ די פּויערים און באַ דער שטאָטישער אָרעמשאַפֿט האָט אַרויסגעשטאַרצט פֿון יעדע קלייניקייט און איז געווען נאָך האַרבער און גרעסער, ווי דעמלט באַ אונדז אין רוסלאַנד.

אין קראָקע האָט זיך וולאַדימיר איליטש באַגעגנט מיטן כ' גאַנעצקין, וועלכער איז געווען דעלעגירט פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין פוילן און אין ליטע אַפן צווייטן און נאָכדעם אַפן שטאָקהאָלמער און לאָנדאָנער פאַרטיי־צוזאַמענפאָרן. דעלעגירט איז ער געווען פון דער הויפּט־פאַרוואַלטונג. פון גאַנעצקין און פון אַנדערע פוילישע כאַווערים האָט זיך וולאַדימיר איליטש דערוווּסט אַלע איינצלהייטן פון דער שפּאַלטונג, וועלכע איז פאָרגעקומען צווישן דער פוילישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. די הויפּט־פאַרוואַלטונג האָט אויפגעהויבן אַ קאָמפּאַניע קעגן דעם וואַרשעווער קאָמיטעט, וועלכן די גאַנצע וואַרשעווער אָרגאַניזאַציע האָט געשטיצט. דער וואַרשעווער קאָמיטעט האָט געפאָדערט פון דער הויפּט־פאַרוואַלטונג אַ מער פּרינציפּיעלע ליניע, אַ מער באַשטימטע פּאָזיציע בנוגע די פּאַרטיי־פראַגעס אינעווייניק אין דער רסדא"פּ. די הויפּט־פאַרוואַלטונג האָט פאַנאַנדערגעלאָזט דעם וואַרשעווער קאָמיטעט און גענומען פאַרשפּרייטן קלאַנגען, אַז דער וואַרשעווער קאָמיטעט האָט פאַרבינדונגען מיט דער אָכראַנקע. וולאַדימיר איליטש האָט זיך געשטעלט אַף דער זייט פונעם וואַרשעווער קאָמיטעט („ראָזלאַמאָוצעס"), אָנגעשריבן אַן אַרטיקל אים צו פאַרטיידיקן. אויסער דעם, האָט ער אָנגעשריבן אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ אַ פּראָטעסט קעגן דער האַנדלונג פון דער הויפּט־פאַרוואַלטונג. דער וואַרשעווער קאָמיטעט איז געווען ענג פאַרבונדן מיט די אַרבעטער־מאַסן אין וואַרשע און אין אַנדערע אַרבעטער־צענטרען (לאָדז און אַנד.). וולאַדימיר איליטש האָט ניט געהאַלטן, אַז דער איניען פון די „ראָזלאַמאָוצעס" איז עפּעס אַ פרעמדע זאַך, — זי איז געווען ענג פאַרבונדן מיטן גאַנצן, צו יענער צייט שטאַרק פאַרשאַרפטן קאַמף אינעווייניק אין דער פּאַרטיי. דעריבער האָט איליטש ניט געקאָנט בלייבן שטיין אָן דער זייט. אָבער די הויפּט־אויפמערקזאַמקייט זיינע איז געווען געווענדעט און פאַרשלונגען דורך די רוסישע איניאָנים.

אַף צוגרייטן די וואַל־קאַמפּאַניע זיינען פון אונדזערע אויסלענדער פון פּאַריז אַוועקגעפאָרן קיין פּיטער די נאָענטסטע פריינט אונדזערע — סאַפאַראָוו און אינעסאַ. געפאָרן זיינען זיי אַף פרעמדע פּאַספּאָרטן. אַז אינעסאַ איז פאַרפאָרן צו אונדז קיין קראָקע, האָבן מיר נאָך געוווינט אין זוועזשינעץ. צוויי טעג האָט זי בא אונדז פאַרבראַכט, מיר האָבן זיך צונויפגערעדט מיט איר וועגן אַלץ, באַזאָרגט זי מיט פאַרשיידענע

אַדרעסן, פֿאַרבינדונגען און באַהאַנדלט צוזאַמען מיט איליטשן דעם גאַנצן אַרבעט־פּלאַן. אַפֿן וועג האָט אינעסאַ באַדאַרפֿט פֿאַרפֿאָרן צו ניקאָליי וואַסיליעוויטש קרילענקאָ, וועלכער האָט דעמאָלט געוווינט אין פּוילן, ניט ווייט פֿון דער גאַליציִשער גרענעץ, אין ליובלין, קעדיי דורך אים אָרגאַניזירן דאָס אַריבערגיין די גרענעץ פֿאַר די, וואָס פֿאָרן קיין קראָקע. דורך אינעסאַן און סאַפֿאַראָוון האָבן מיר געוווּסט גאַנץ גענוי וועגן דעם, וואָס עס טוט זיך אין פּיטער. אויסזוכנדיק פֿאַרבינדונגען, האָבן זיי דאָרט דערווייל געפֿירט אַ גרויסע מאַסן־אַרבעט צו באַקאָנען די אַרבעטער מיט די רעזאָלוציעס פֿון דער פּראַגער קאָנפֿערענץ און מיט יענע אויפֿגאַבעס, וועלכע שטייען איצט פֿאַר דער פּאַרטיי. דער נאַרווער ראַיאָן איז געוואָרן זייער באַזע. עס איז אויפֿגעשטעלט געוואָרן דער פּעטערבורגער קאָמיטעט (פּ.ק.), און נאָכדעם איז געשאַפֿן געוואָרן צאָפּנדיקע געגנט ביוראָ, וווּהין עס זיינען, אויסער אינעסאַן און סאַפֿאַראָוון, אַריין שאָטמאַן און זיינע כאַווייִרים ראַכיאַ און פּראַוודין. מיט די ליקווידאַטערם איז דעמאָלט אין פּיטער אָנגעגאַנגען אַ פֿאַרשאַרפֿטער קאַמף. די אַרבעט פֿון דער צאָפּנדיקער געגנט־ביוראָ האָט צוגעגרייט דעם באָדן פֿאַר אויסוויילן אַלס קאַנדידאַט פֿון פּיטער באַדאַיעוון—אַ באָלשעוויק, אַ טראַנספּאָרט־אַרבעטער. צווישן די אַרבעטער־מאַסן אין פּיטער האָבן די ליקווידאַטערם פֿאַרלאָרן זייער ווירקונג. די אַרבעטער האָבן דערזען, אַז אָנשטאָט רעוואָלוציאָנערן קאַמף, האָבן די ליקווידאַטערם זיך געשטעלט אַפֿן וועג פֿון רעפֿאָרמעס, אַז אין טאָך גענומען פֿירן זיי אַ ליניע פֿון אַ ליבעראַלער אַרבעטער־פּאָליטיק. מיט די ליקווידאַטערם האָט מען געמוזט פֿירן אַ האַרטנעקיקן קאַמף. אָט פֿאַרוואָס איליטשן האָט אַזוי שטאַרק אויפֿגעבראַכט דאָס, וואָס אין אָנהייב פּלעגט די „פּראַוודאַ“ אויסמעקן אין זיינע אַרטיקלען די פּאָלעמיק קעגן די ליקווידאַטערם. ער האָט געשריבן אין דער „פּראַוודאַ“ צאָרנדיקע בריוו. ערשט ביסלעכווייז האָט די „פּראַוודאַ“ זיך אַריינגעצויגן אין דעמדאָזיקן קאַמף.

אין פּיטער זיינען די וואַלן פֿון באַפּאָלמעכטיקטע לויט דער אַרבעטער־קוריע געווען באַשטימט אַף זונטיק, דעם 16־טן סענטיאַבער. די פּאָליציי האָט זיך געגרייט צו די וואַלן. דעם 14־טן האָט מען אַרעסטירט אינעסאַן און סאַפֿאַראָוון די פּאָליציי האָט אָבער נאָך ניט געוווּסט, אַז דעם 12־טן איז קיין פּיטער געקומען צופֿאָרן סטאַלין, וועלכער איז אַנטלאָפֿן פֿון פֿאַרשיקונג. די וואַלן זיינען דורכגעגאַנגען מיט גרויס דערפֿאָלג, קיי־

איין רעכטער קאַנדידאַט איז ניט דורכגעגאַנגען, אומעטום האָט מען אָנגענומען רעזאָליוציעס מיט אַ פּאָליטישן כאַראַקטער.

דעם כוידעש אָקטיאַבער איז די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט געווען געווענדט אַף די וואַלן, לויט די טראַדיציעס און צוליב איר אָפּגעשטאַנענקייט האָט די אַרבעטער־מאַסע אין אַ גאַנצע רײ ערטער זיך נאָך באַצויגן גלייכגילטיק צו די וואַלן, ניט צוגעגעבן זיי קיין באַזונדערע באַדייטונג. ס'איז געווען נייטיק אַ ברייטע אַגיטאַציע. פונדעסטוועגן זיינען אומעטום אַלס דעפּוטאַטן פון די אַרבעטער דורכגעגאַנגען סאָציאַל־דעמאָקראַטן. באַ די וואַלן אין אַלע זעקס אַרבעטער־קוריעס אַף די אונטערנעמונגען אין די גרעסטע אינדוסטריעלע צענטרען האָבן געזיגט די באָלשעוויקעס. עס זיינען אַדורך אַרבעטער פּאַרטייער, וועלכע האָבן געהאַט גרויס אויטאָריטעט באַ די אַרבעטער. באָלשעוויסטישע דעפּוטאַטן אין דומע זיינען אַדורך זעקס מאַן, מענשעוויקעס זיבן, אָבער די אַרבעטער־דעפּוטאַטן — באָלשעוויקעס האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ מיליאָן אַרבעטער און די מענשעוויקעס — ווייניקער פון אַ פערטל מיליאָן. אויסער דעם, האָט פון די ערשטע טריט זיך דערפילט די גרויסע אָרגאַניזירטקייט, די פעסטע באַהעפטיקייט באַ די באָלשעוויסטישע דעפּוטאַטן. די עפענונג פון דער דומע איז פאָרגעקומען דעם 18־טן אָקטיאַבער און איז באַגלייט געוואָרן מיט אַרבעטער־דעמאָנסטראַציעס און שטרייקן. די באָלשעוויסטישע דעפּוטאַטן איז אויסגעקומען אַרבעטן אין דומע צוזאַמען מיט די מענשעוויקעס. און גראָד די לעצטע צייט האָבן זיך די באַציונגען אינווייניק אין דער פּאַרטיי באַזונדערס פאַרשאַפּט. אין יאַנוואַר איז פאָרגעקומען די פּראָגער קאָנפערענץ, וועלכע האָט אָפּגעשפּילט זייער אַ גרויסע ראָליע אין אָרגאַניזירן די באָלשעוויסטישע קויכעס.

כאָף אַווגוסט 1912 יאָר, איז לויט טראָצקיס איניציאַטיוו און מיט זיין אַקטיוון אייגנטייל, צונויפגערופן געוואָרן אין ווין די אַזויגערופענע פּאַרטיי־קאָנפערענץ. זי איז צונויפגערופן געוואָרן אונטערן לאָזונג צו פאַראייניקן אַלע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע קויכעס, ס'איז אָבער אינגאַנצן ניט גענומען געוואָרן אין אַכט, ווי ווייט עס זיינען זיך שוין צעגאַנגען די וועגן פון די ליקווידאַטערס און פון די באָלשעוויקעס, ווי טיף עס איז סוימער די פּאַרטיי־ליניע די אויפירונג פון די ליקווידאַטערס. אַף דער קאָנפערענץ זיינען איינגעלאַדן געווען אויך די ווּפּעריאָדאָווצעס. ווי מ'ע האָט זיך פריער געקאָנט ריכטן, האָט די קאָנפערענץ געטראָגן אַן אויס-

געשפּראָכן ליקווידאַטאָרישן כאַראַקטער. ניט נאָר די באָלשעוויקעס, האָבן זיך גרופּירט אַרום צ.ק., האָבן ניט גענומען אין איר קיין אָנטייל, נאָר אַפילו די מענשעוויקעס-פּלעכאַנאָווצעס און באָלשעוויקעס-קאָמפּראָמיסלער, וועלכע האָבן זיך גרופּירט אַרום דעם פּלעכאַנאָווישן זשורנאַל, „זאַ פּאַרטיו“ (פּאַר דער פּאַרטיי), וואָס איז דערשינען אין אויסלאַנד, האָבן זיך אָפּגעזאָגט אָנטייל צו נעמען אין דערדאָזיקער קאָנפערענץ. אויך די פּוילישע כאַווירים האָבן קיין אָנטייל ניט גענומען, און אַלעקסינסקי, וועלכער איז געקומען אַף דער קאָנפערענץ אַלס פאָרשטייער פון דער גרופּע „וופּעריאָד“, האָט אויפגעדעקט דעם שוואַכן באַשטאַנד פון דער קאָנפערענץ. די גרעסטע מערהייט אָנטיילנעמער אין דער קאָנפערענץ איז באַשטאַנען פון פּערזאָנען, וועלכע האָבן געווינט אין אויסלאַנד. צוויי קאַווקאַזער דעלעגאַטן זיינען געווען געשיקט פון קאַווקאַזער געגנט-ביוראָ. און ביכלאַל זיינען די דעלעגאַטן אויסגעוויילט געווען פון זייער ענגע גרופּעס. די רעזאָליוציעס, וואָס די קאָנפערענץ האָט אָנגענומען, זיינען געווען עכט ליקווידאַטאָרישע. פון דער וואַל-פּלאַטפאָרמע האָט מען אויסגעמעקט דעם לאָזונג פון אַ דעמאָקראַטישער רעפּובליק, דעם לאָזונג צו קאָנפיסקירן די ערד באַ די גוט-באַזיצער האָט מען פאַרביטן מיטן לאָזונג „פאַר איבערקוקן די אַגראַרע געזעצגעבונג פון דער דריטער מעלוכע-דומע“.

באָרים גאָלדמאַן (גאָרעוו), איינער פון גרונט-פאָרטרעגער, האָט געזאָגט, אַז די אַלטע פּאַרטיי עקזיסטירט ניט, אַז די געגעבענע קאָנפערענץ דאַרף ווערן אַ „גרינדונג-קאָנפערענץ“. קעגן דעם האָט אַפילע אַלעקסינסקי פּראָטעסטירט. די אַווגוסט-פאַריינינונג, דער אַווגוסט-בלאָק, ווי מע האָט אים נאָכדעם אָנגערופן, האָט זיך אַנטקעגנגעשטעלט דעם צ.ק. און זיך געסטאַרעט דיסקרעדיטירן די באַשלוסן פון דער פּראַגער קאָנפערענץ. אונטערן שלייער פון פאַריינינקן די קויכעס האָט מען דורכגעפירט אַ פאַריינינונג קעגן די באָלשעוויקעס.

און אין רוסלאַנד איז די אַרבעטער-באַוועגונג געשטיגן באַרג-אַרויף. באַוויזן האָבן עס די וואַלן.

באַלד נאָך די וואַלן איז געקומען צופאָרן צו אונדז דער כאַוו. מוראַנאָוו. אַריבער די גרענעץ און געקומען אומלעגאַל. איליטש האָט אַזש אַ פלעסק געטאָן מיט די הענט. „אָט וואָלט געווען אַ סקאַנדאַל, — האָט ער זיך אָפּגערופן צום כאַוו. מוראַנאָוו, — ווען איר פאַלט דורך! איר

זײט אַ דעפּוטאַט און אַף אײך װערט פֿאַרשפּרײט דאָס רעכט פֿון אומבאַרירלעכקײט, אײך װאָלט קײן זאַך ניט געשאַדט, װען איר גײט אַריבער די גרענעץ לעגאַל. און אַזױ װאָלט געקאָנט אַרױסקומען אַ גרױסער סקאַנדאַל". מוראַנאָװ האָט דערצײלט אַסאַך אינטערעסאַנטע זאַכן װעגן די װאַלן אין כאַרקאָװ, װעגן זײן פּאַרטײ־אַרבעט, װעגן דעם, װי אַזױ ער האָט פֿאַרשפּרײט פֿלוג־בלעטלעך דורכן װײב, װי זי איז מיט זײ געגאַנגען אין מאַרק — און ד.גל. מוראַנאָװ איז געװען אַ פֿאַרביסענער קאָנספּיראַטער און עס האָט זיך אים בעשומױפֿן ניט געלײגט אַפֿן זינען, ער זאָל זיך באַנוצן מיט זײן „דעפּוטאַטישער אומבאַרירלעכקײט". דורכגערעדט זיך מיט אים װעגן דער פֿאָרשטײענדיקער אַרבעט אין דומע. האָט איליטש גענומען אײלן מוראַנאָװן, ער זאָל פֿאָרן צוריק. נאָכדעם פֿלעגן שױן די דעפּוטאַטן קומען צופֿאָרן אָפֿן.

די ערשטע באַראַטונג מיט די דעפּוטאַטן איז פֿאָרגעקומען סאָף דעקאַבער — אָנהײב יאַנוואַר.

דער ערשטער איז געקומען מאַלינאָװסקי. געקומען איז ער עפּעס זײער אַן אופּגערעגטער. די ערשטע רעגע איז ער מיר שטאַרק ניט געפֿעלן געװאָרן. די אױגן זײנען האָבן מיר אױסגעזען ניט קײן אָנגענעמע, אַ שלעכטן אײנדרוק האָט אַף מיר געמאַכט אױך זײן קינסטלעכער האַלטן זיך פֿרײ. אָבער באַם ערשטן זאַכלעכן געשפּרעך איז דערדאָזיקער אײנדרוק אױסגערונען. נאָכדעם זײנען אונטערגעפֿאָרן פּעטראָװסקי און באַדײעװ. די דעפּוטאַטן האָבן דערצײלט װעגן זײער ערשטן כוידעש אַרבעט אין דומע, װעגן זײער אַרבעט צװישן די מאַסן. איך געדענק, װי באַדײעװ האָט, שטײענדיק שױן באַ דער טיר און פֿאָכנדיק מיטן היטל, אַ זאָג געטאָן: „די מאַסן, זײ זײנען דאָך אױסגעװאָקסן פֿאַר אָט די יאָרן". מאַלינאָװסקי האָט געמאַכט אַן אײנדרוק פֿון זײער אַן אַנטװיקלטן, אַװאַנטאָריטעטן אַרבעטער. באַדײעװ און פּעטראָװסקי זײנען, װײזט אױס, געװען מער באַשײדענע, דערפֿאַר אָבער האָט מען גלײך געזען, אַז דאָס זײנען פֿעסטע זיכערע פּראָלעטאַריער, אַף װעמען מע האָט זיך געקאָנט רױק פֿאַרלאָזן. אַף דערדאָזיקער באַראַטונג האָט מען אָנגעמערקט אַן אַרבעט־פּלאַן, באַהאַנדלט דעם כאַראַקטער פֿון די אַרױסטרעטונגען, דעם כאַראַקטער פֿון דער אַרבעט צװישן די מאַסן, די נײטיקײט צו פֿאַרבינדן זיך אַפֿן סאַמע ענגסטן אופֿן מיט דער אַרבעט פֿון דער פּאַרטײ, מיט איר אומלעגאַלער טעטיקײט. די פֿליכט צו זאָרגן װעגן דער „פּראַװדאַ"

איז אַרופגעלייגט געוואָרן אַף באַדייעוון. צוזאַמען מיט די דעפּוטאַטן איז דעמאָלט געקומען דער כאַוו. מעדוועדיעוו, דערציילט האָט ער וועגן זיין אַרבעט באַם דרוקן פּראָקלאַמאַציעס און בלעטלעך. איליטש איז געווען שטאַרק צופרידן. „מאַלינאָווסקי, פּעטראָווסקי און באַדייעוו, — האָט ער געשריבן צו גאָרקין, דעם 1=טן יאַנוואַר 1913 יאָר, — שיקן אייך אַ הייסן גרוס און די בעסטע ווונטשן“. און צוגעגעבן: „די קראָקער באַזע האָט זיך אַרויסגעוויזן נוצלעך: אונדזער אַריבערפאָרן קיין קראָקע האָט זיך (פון שטאַנדפּונקט פון דער אַרבעט) פולקום באַרעכטיקט“.

האַרבסט=צייט, אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס די גרויסע מעלוכעס האָבן זיך אַריינגעמישט אין די באַלקאַנער איניאָנים, האָט זייער שטאַרק פאַרשמעקט מיט אַ מילכאָמע. די אינטערנאַציאָנאַלע ביוראָ האָט אומעטום אָרגאַניזירט פּראָטעסט=מיטינגען. אויך אין קראָקע זיינען אַזעלכע פאָרגעקומען. אין קראָקע אָבער איז דער מיטינג געווען אַ גאַנץ איינגאַרטיקער, דאָס איז אַסאַך גיכער געווען א מיטינג, וואָס אָרגאַניזירט די סינע פון די מאַסן צו רוסלאַנד, איידער אַ פּראָטעסט=מיטינג קעגן דער מילכאָמע.

די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע ביוראָ אַפן 11—12 נאָיאַבער באַשטימט צונויפרופן אין באַזעל אַן אויסעראָרדנטלעכן קאָנגרעס פונעם סאָציאַליסטישן אינטערנאַציאָנאַל. אַלס דעלעגאַט פון צ. ק. ר. ס. ד. ר. א. פּ. אַפן באַזעלער קאָנגרעס איז געפאָרן קאַמעניעוו. וולאַדימיר איליטשן האָט אופגעבראַכט קאַוטסקיס אַרטיקל, וואָס איז געווען געדרוקט אין דער „Neue Zeit“ („נייער צייט“), אַז אַרטיקל אַף דורך און דורך אַן אָפּאָרטוניסטישער, ווו עס איז געזאָגט געוואָרן, אַז עס וואָלט געווען אַ פעלער, ווען די אַרבעטער זאָלן אָרגאַניזירן אַלס פּראָטעסט קעגן די מילכאָמע באַוואָפנטע אופשטאַנדן אָדער שטרייקן. וועגן דער אָרגאַניזיר=ראָליע פון די שטרייקן ביים דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר האָט וולאַדימיר איליטש שוין געהאַט געשריבן אַסאַך פריער. איצט, נאָך קאַוטסקיס אַרטיקל, האָט ער נאָך זאָרגזאַמער — אין אַ גאַנצער ריי אַרטיקלען — באַלויכטן די דאָזיקע פראַגע, אַ קאָלאָסאַלע באַדייטונג האָט איליטש צוגעגעבן די שטרייקן, ווי אויך יעדן אומיטלבאַרן, אַקטיוון טאַט מיצאַד די אַרבעטער=מאַסן.

אַפן שטוטגאַרטער קאָנגרעס אין 1907 יאָר, מיט פינף יאָר פריער פאַרן קאָנגרעס אין באַזעל, האָט מען שוין געהאַט באַהאַנדלט די מילכאָמע=

פראַגע און געלייזט זי אינעם גייסט פון רעוואָליוציאָנערן מאַרקסיזם. פאַר די פאַרגאַנגענע פינף יאָר האָט דער אָפּאָרטוניזם געמאַכט קאָלאָסאַלע פאָרשריט. קאַוטסקיס אַרטיקל איז געווען אַ העלע איליוסטראַציע דערצו. פונדעסטוועגן האָט מען נאָך אַפּן באַזעלער קאָנגרעס אָנגענומען איינשטימיק אַ מאַניפעסט קעגן דער מילכאָמע, אָרגאַניזירט אַ פילקעפּיקע אַנטימילכאָמע־דעמאָנסטראַציע. און ערשט דאָס 1914 יאָר האָט באַוויזן, ווי אָנגעשטעקט עס איז געווען דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל אַף דורך און דורך מיט אָפּאָרטוניזם.

אינעם קראָקער פּעריאָד — אין די יאָרן ערעוו דער אימפּעריאַליסטישער מילכאָמע האָט וולאַדימיר איליטש אָפּגעגעבן זייער פיל אויפמערקזאַמקייט דער נאַציאָנאַלער פראַגע. פון דער פריער יוגנט אָן האָט ער געהאַט יעדן מין נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג. מאַרקס ווערטער, אַז עס איז ניטאָ קיין גרעסערער אומגליק פאַר אַ נאַציע, ווי באַצווינגען אַ צווייטע נאַציע, זיינען געווען נאָענט און פאַרשטענדלעך.

עס האָט זיך אָנגערוקט די מילכאָמע. די נאַציאָנאַליסטישע שטימונגען באַ דער בורזשואַזיע זיינען געוואַקסן. די בורזשואַזיע האָט אַף פאַרשיידענע אויפאַנים צעפלאַקערט דעם נאַציאָנאַלן אַנטאַגאָניזם. די מילכאָמע, וואָס האָט זיך אָנגערוקט האָט געטראָגן מיט זיך אונטערדריקונג פאַר די שוואַכע נאַציאָנאַליטעטן, אונטערדריקונג פון זייער זעלבשטענדיקייט. די מילכאָמע האָט אָבער געמוזט — פאַר איליטשן איז עס געווען קלאָר — אומפאַרמיידלעך אַריבערוואַקסן אין אַן אופשטאַנד. די אונטערדריקטע נאַציאָנאַליטעטן וועלן באַשיצן זייער אומאָפּהענגיקייט. דאָס איז זייער רעכט. נאָך אין 1896 יאָר האָט דער לאָנדאָנער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס דאָס דאָזיקע רעכט באַשטעטיקט. אין אַזאַ מאָמענט, ווי דער סאָף 1912 יאָר און אָנהייב 1913, ווען די מילכאָמע איז שוין געהאַנגען ווי אַ וואָלקן איבערן קאָפּ, פלעג דאָס ניט דערשאַצן די רעכט פון נאַציעס אַף זעלבסטבאַשטימונג אַרויסרופן באַ איליטשן אַ שאַרפן צאָרן. דער אַווגוסט־בלאָק האָט זיך ניט נאָר ניט אופגעהויבן אַף דער געהעריקער הויך, ווי דאָס האָט געפאָדערט דער לויפנדיקער מאָמענט. ער האָט ניט נאָר ניט פאַרשאַרפט דידאָזיקע פראַגע, נאָר ער האָט אָנגענומען אַ באַשלוס, אַז די קולטור־נאַציאָנאַלע אַווטאָנאָמיע, וועגן וועלכער עס האָבן זיך געפירט דיסקוסיעס נאָך אין 1903 יאָר ביים צווייטן צוזאַמענפאָר און וועלכער איז שוין דעמאָלט דורכגעפאַלן,

האָט ער אָנגענומען אַ באַשלוס, אַז אָט אַזאַ מין אווטאָנאָמיע פאָרט זיך קלוימערשט מיט דעם פונקט אין דער פּראָגראַם, וועלכער רעדט וועגן די רעכט פון נאַציעס אַף זעלבסטבאַשטימונג. אין דער נאַציאָנאַלער פראַגע האָט עס געהייסן אָפּגעבן די פּאָזיציעס, באַגרענעצן זיך נאָר מיטן קאַמף פאַר קולטור, ווי מע וואָלט גאָר ניט געוווּסט אַז די קולטור איז מיט טויזנטער פעדעם פאַרקניפּט און פאַרבונדן מיטן גאַנצן פּאָליטישן לעבן. איליטש האָט דערין איינגעזען דעם ערגסטן אָפּאָרטוניזם. איבער די הויפּט־קריגערייען וועגן דעם רעכט פון נאַציעס אַף זעלבסטבאַשטימונג זיינען אָנגעגאַנגען מיט די פּאָליאַקן. זיי האָבן באַהויפּטעט — אי ראָזע ליוקסעמבורג, אי די „ראָזלאַמאָווצעס“, — אַז דאָס רעכט פון נאַציעס אַף זעלבסטבאַשטימונג באַטייט נאָך ניט קיין רעכט אָפּצוטיילן זיך. איליטש האָט פאַרשטאַנען, פון וואַנען עס וואַקסט די פּוילישע אָנגעשפּיצטקייט אין דער פראַגע פון רעכט אַף זעלבסטבאַשטימונג. צווישן די פּוילישע מאַסן האָט געלעבט אַ שרעקלעכער האַס צום צאַריזם — דאָס האָט מען אין קראָקע געזען יעדן טאָג. איינער האָט זיך דערמאָנט, וואָס דער פאָטער זיינער האָט איבערגעלעבט בייסן פּוילישן אופשטאַנד, ווען ער האָט זיך קוים געראַטעוועט פון דער טליע: אַ צווייטער דערציילט, ווי אַזוי די צאַרישע מאַכט האָט זיך איזדיעקעוועט איבער די קוואָרים פון זיינע נאָענטע פריינט, ארופלאָזנדיק כאַזיירים אַפן בעסוילעם. און אַז.וו. און ד.גל. דער רוסישער צאַריזם האָט ניט פּאַשעט אונטערדריקט, זיין איזדיעקעווען זיך האָט קיין גרענעץ ניט געהאַט.

די מילכאָמע האָט געהאַלטן אין אָנרוקן זיך, און ס'איז געוואַקסן ניט נאָר דער שוואַרצמייעדיקער נאַציאָנאַליזם, ניט נאָר דער שאָוויניזם פון דער בורזשואַזיע אין די הערשנדיקע לענדער, נאָר באַגלייך דערמיט זיינען געוואַקסן אויך די האָפענונגען אַף דער באַפרייונג פון די אונטערדריקטע נאַציאָנאַליטעטן. די פּ.פּ.ס. (פּוילישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי) האָט אַלץ מער און מער געטרוימט וועגן פּוילנס אומאָפּהענגיקייט. דער שטייגנדיקער סעפּאַראַטיזם פון דער פּפּ"ס — אַ פּאַרטיי אַף דורך און דורך אַ קלייןבירגערלעכע — האָט אַרויסגערופן אומרו באַ דער פּוילישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע. און די פּוילישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן דערווידערט קעגן אָפּטיילן זיך. איליטש פלעג זיך באַגעגענען מיט די פּעפּעסאָווצעס, האָט עטלעכע מאָל געשמועסט מיט איינעם פון זייערע אָנגעזעענע טוער — יאָדקאָ, געהערט דאַשינסקים אַרויס־

טרעטונגען, דעריבער האָט ער פאַרשטאַנען, וואָס עס באַאומרויִקט די פּאָליאַקן. „מע קאָן דאָך אָבער ניט, — האָט ער זיי געזאָגט, — צוגיין צו דער פראַגע וועגן דעם רעכט פון די נאַציעס אַף זעלבסטבאַשטימונג אויסשליסלעך פונעם פּוילישן שטאַנדפּונקט!“.

די שטרייטן איבער דער נאַציאָנאַלער פראַגע, וועלכע זיינען אופגעקומען נאָך ביים דעם צווייטן צוזאַמענפאָר פון אונדזער פּאַרטיי, האָבן זיך פאַנאַנדערגעוויקלט מיט אַ באַזונדערער שאַרפקייט איצט, ערעוו דער מילכאָמע אין די יאָרן 1913—1914 און נאָכדעם זיינען זיי ווייטער געפירט געוואָרן אין 1916 יאָר, אין סאַמע ברען פון דער אימפּעריאַליסטישער מילכאָמע. אין די דאָזיקע קריגערייען האָט איליטש געשפּילט די אָנפירנדיקע ראָליע, יעדע פראַגע אַוועקגעשטעלט פעסט און דייטלעך, און אָט די קריגערייען זיינען אָן שפּור ניט אַדורך. זיי האָבן געגעבן דער פּאַרטיי אונדזערער אַ מעגלעכקייט ריכטיק צו לייזן די נאַציאָנאַלע פראַגע אין די ראַמען פון דער ראַטן-מעלוכע, שאַפנדיק דעם פאַרבאַנד פון די סאָציאַליסטישע ראַטן-רעפּובליקן, וועלכער ווייסט ניט פון ניט קיין גלייכבאַרעכטיקטע נאַציאָנאַליטעטן און פון אַ וועלכן ניט איז פאַרשמעלערן זייערע רעכט. מיר זעען אין אונדזער לאַנד אַ שנעלן קולטורעלן וווּקס ביי אַלע נאַציאָנאַליטעטן, וואָס פריער האָבן זיי זיך געפונען אונטער אַן אומדערטרעגלעכן דרוק, מיר זעען, ווי ענגער און ענגער עס ווערט דער צוזאַמענשלוס צווישן אַלע נאַציאָנאַליטעטן אין פ.ס.ס.ר., וועלכע פאַראייניקן זיך אַפן באָדן פון דער אַלגעמיינער סאָציאַליסטישער בויונג.

פונדעסטוועגן וואָלט געווען אַ פעלער, ווען מע מיינט, אַז ביי איליטשן האָט אינעם קראָקער-פעריאָד די נאַציאָנאַלע פראַגע פאַרשטעלט אַזוינע פּראָבלעמען, ווי די פּויערים-פראַגע, וועלכער ער האָט שטענדיק צוגעגעבן אַ קאָלאָסאַלע באַדייטונג. פאַרן קראָקער פעריאָד האָט איליטש אָנגעשריבן העכער 40 אַרטיקלען איבער דער פּויערים-פראַגע. פאַר דעם דעפּוטאַט שאַגאָוו האָט איליטש אָנגעשריבן אַ גענויעם פאָרטראָג „צו דער פראַגע וועגן דער אַגראַר-פּאָליטיק (דער אַלגעמיינער) פון דער איצטיקער רעגירונג“. פאַר ג. אי. פּעטראָווסקין האָט ער אָנגעשריבן אַ פאָרטראָג „צו דער פראַגע וועגן דער סמעטע פונעם מיניסטעריום פאַר לאַנדווירטשאַפט“: אין קראָקע האָט ער אָנגעהויבן אַ גרויסע אַרבעט אַפן גרונט פון דערלערנען די אַמעריקאַנישע אָנגאַבן. די אַר-

בעט האָט געהייסן „נייע אָנגאַבן וועגן די אַנטוויקלונגס־געזעצן פונעם קאַפּיטאַליזם אין דער לאַנדווירטשאַפט". אַמעריקע איז באַרימט מיט דער פּינקטלעכקייט און רייכקייט פון איר סטאַטיסטיק. די דאָזיקע אַרבעט איז ליטשעס האָט געהאַט דעם ציל צו צעקלאַפּן גימערס אָנשוייונגען (גימער איז די פאַמיליע פון סוכאַנאָוון, וועלכער איז איצט אַזוי באַרימט געוואָרן אַף דער ליניע פון שעדיקעריי). „גימער, — שרייבט וולאַדימיר איליטש, — איז ניט קיין מענטש פון דער גאַס, ניט קיין צופעליקער אַווטאָר פון אַ צופעליקן זשורנאַל־אַרטיקעלע, נאָר איינער פון די סאַמע אָנגעזעענע עקאָנאָמיסטן, וואָס רעפּרעזענטירט די סאַמע דעמאָקראַטישע, עקסטרעם ליבּיקע בורזשואַזע ריכטונג אינעם רוסישן און אייראָפּייִשן געזעלשאַפטלעכן געדאַנק. און טאַקע דערפאַר קאָנען דעם ה' גימערס אָנשוייונגען האָבן — און צווישן די ניט פּראָלעטאַרישע שיכטן האָבן זיי שוין טיילווייז — אַ באַזונדערס ברייטע פאַרשפּרייטונג און ווירקונג. ווייל דאָס זיינען ניט זיינע פּערזענלעכע אָנשוייונגען ניט זיינע אינדיווידועלע טאָעסן, נאָר דאָס איז בלויז אַן אויסדריק פון די אַלגעמיין־בורזשואַזע אָנשוייונגען, באַזונדערס דעמאָקראַטיזירטע, צוגעפאַרבטע מיט קלוימערשט סאָציאַליסטישער פראַזעאָלאָגיע, דאָס זיינען אַזוינע אָנשוייונגען, צו וועלכע עס קומט לייכטער פון אַלץ אין די באַדינגונגען פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט סיי אַ קאַזיאָנער פּראָפעסאָר, וועלכער גייט מיט אַן אויסגעטראָטן שטעגעלע, סיי אַ קליינער ערד־אַרבעטער, וועלכער טיילט זיך אויס מיט זיין באַוווסטזיניקייט פון די מיליאָנען פון זיין גלייכן.

די טעאָריע פון דער קאַפּיטאַליסטישער עוואָליוציע פון דער ערד־אַרבעט אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, וועלכע דער ה. גימער פאַרטיידיקט, איז אין טאָך גענומען, די טעאָריע פון אַ קאָלאָסאַלער מערהייט בורזשואַזע פּראָפעסאָרן, בורזשואַזע דעמאָקראַטן און אָפּאָרטוניסטן אין דער אַרבעטער־באַוועגונג פון גאָר דער וועלט"*.

די בראָשור וועגן דער אַמעריקאַנער ערד־אַרבעט, וועלכע ער האָט אָנגעהויבן שרייבן אין קראָקע איז פאַרענדיקט געוואָרן אין 1915 יאָר, און אָפּגעדרוקט איז זי געוואָרן ערשט אין 1917 יאָר.

אין אַכט יאָר אַרום, אין 1923 יאָר, האָט איליטש שוין קראַנקערהייט

---

* לענין, באַנד XVII זייט 576.

געבלעטערט סוכאַנאָווס מעמואַרן וועגן דער רעוואָליוציע און דיקטירט וועגן זיי אַן אַרטיקל („וועגן אונדזער רעוואָליוציע"—האָט אים אַ נאָמען געגעבן די „פּראַוודאַ"). אין דעמאָזיקן אַרטיקל האָט ער אָט וואָס געזאָגט: „איצט איז שוין קיין שום צווייפל ניטאָ, אַז אין גרונט גענומען האָבן מיר געזיגט" *. סוכאַנאָוו האָט עס ניט פאַרשטאַנען. אילייטש האָט דיקטירט: „די טעג האָב איך געבלעטערט סוכאַנאָווס מעמואַרן וועגן דער רעוואָליוציע. עס וואַרפט זיך אין די אויגן די פּעדאַנטישקייט פון אַלע אונדזערע קליינבירגערלעכע דעמאָקראַטן, ווי אויך פון אַלע העלדן פונעם צווייטן אינטערנאַציאָנאַל... שוין ניט רייִדנדיק וועגן דעם, אַז זיי זייִנען אויסערגעוויינלעכע פּאַכדאָנים... וואַרפט זיך אין די אויגן זייער קנעכטיש נאָכמאַכן די פאַרגאַנגענהייט...

...זיי אַלע רופן זיך אָן מאַרקסיסטן, זיי פאַרשטייען אָבער דעם מאַרקסיזם ניט דערלאָזבאַר פּעדאַנטיש. דאָס אַנטשיידנדיקע אינעם מאַרקסיזם האָבן זיי אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנען: נעמלעך זיין רעוואָליוציאָנערע דיאַלעקטיק.

... מיט זייער גאַנצער אויפירונג אַנטפּלעקן זיי זיך אַלס פּאַכדאָנעסדיקע רעפאָרמיסטן, וועלכע האָבן מוירע אָפּצוטרעטן פון דער בורזשואַזיע, ווער רעדט נאָך, איינרייסן מיט איר" **. און ווייטער רעדט דאָרט אילייטש וועגן דעם, אַז די אַלוועלטלעכע אימפּעריאַליסטישע מילכאָמע האָט געשאַפן אַזוינע באַדינגונגען, „ווען מיר האָבן געקאָנט פאַרווירקלעכן דאַפקע אָט די פאַרייניקונג פון „פּויערישער מילכאָמע" מיט דער אַרבעטער־באַוועגונג, וועגן וועלכן עס האָט געשריבן, ווי וועגן איינער פון די מעגלעכע פּערספּעקטיוון, אַזאַ „מאַרקסיסט" ווי מאַרקס, אין 1856 יאָר בנוגע פּרייסן" ***.

עס זייִנען אַוועק נאָך אַכט יאָר. אילייטש לעבט שוין ניט. און סוכאַנאָוו פאַרשטייט נאָך אַלץ ניט, וואָס פאַר אַ פאָרהאַנאָכעס אָקטיאַבער האָט געשאַפן פאַר דער בוייונג פונעם סאָציאַליזם און שטרעבט אַקטיוו צו שטערן, אַז עס זאָלן אויסגעוואָרצלט ווערן די רעשטן קאַפּיטאַליזם. ער זעט ניט, ווי געענדערט עס האָט זיך דער אויסזען פון אונדזער לאַנד, עס פאַרפעסטיקן זיך די קאָלווירטן און ראַטווירטן, מעכטיקע קאָמבינען אַרבעטן אויף די פעלדער, די אַלטע ניט געאַקערטע פּאַסיקלעך ערד

---

* לענין, באַנד XXVII, זייט 401. ** דאָרטן, זייט 398. *** דאָרטן, זייט 400.

ווערן אָפּגעמעקט און פֿאַרטרונקען אינעם דורכויסיקן צעכוואַליעטן ברויט-יאַם, די אַרבעט ווערט אָרגאַניזירט אַף גאָר אַ נייעם אויפֿן, עס האָט זיך אומגעביטן דער גאַנצער אויסזען פֿון דער לאַנדווירטשאַפֿט.

אין די פּילצאָליקע אַרטיקלען, וואָס איליטש האָט געשריבן אינעם קראָקער פּעריאָד, האָט ער אַרומגעכאַפּט אַ גאַנצע ריי וויכטיקסטע פּראַגעס, וועלכע גיבן אַ בולטע פֿאָרשטעלונג וועגן דער לאַגע פֿון דער פּויערשער און גוטבאַזיצערישער ווירטשאַפֿט, וועלכע מאָלן די אַגראַר-פּראָגראַם בײַ פֿאַרשיידענע פּאַרטייען, דעקן אויף דעם כאַראַקטער פֿון די מאַסמיטלען, וואָס עס נעמט אָן די רעגירונג, שמידן צו די אויפֿמערקזאַמקייט צו אַ גאַנצער ריי פּראַגעס פֿון אויסערגעוויינלעכער באַדייטונג: אַהער גייט אַריין די פּראַגע וועגן איבערוואַנדערונג, וועגן לוין-אַרבעט אין דער לאַנדווירטשאַפֿט, וועגן קינדער-אַרבעט, וועגן האַנדל מיט ערד, וועגן מאָביליזירן די פּויערישע ערדן א.ד.גל. דאָס דאָרף און די פּויערשע נויטן האָט איליטש געקענט זייער גוט און דאָס האָבן שטענדיק געפֿילט, דאָס האָבן געזען סיי די אַרבעטער, סיי די פּויערים.

דער אויפֿשטייג פֿון דער רעוואָליוציאָנערער אַרבעטער-באַוועגונג כּסוף 1912 יאָר און די ראָליע, וועלכע עס האָט אין דעם אויפֿשטייג אָפּגעשפּילט די „פּראַוודאַ", איז געווען קלאָר פֿאַר אַלעמען, דערין אויך פֿאַר די ווּפּעריאָדאָווצעס.

אין נאָיאַבער 1912 יאָר האָט אַלעקסינסקי זיך געווענדעט אין דער רעדאַקציע „פּראַוודאַ" אין נאָמען פֿון דער פּאַריזער גרופּע ווּפּעריאָדאָווצעס און האָט פֿאָרגעלייגט, אַז זיי ווילן אָנטייל נעמען אין דער „פּראַוודאַ". אַלעקסינסקי האָט אָנגעשריבן פֿאַר דער „פּראַוודאַ" אַ גאַנצע ריי אַרטיקלען און אינעם זאַמלבוך פֿון די ווּפּעריאָדאָווצעס „אַף טאָג-טעמעס" נום. 3 האָט ער אַפֿילע געשריבן, אַז מע דאַרף מאַכן אַ סאָף צו דעם קאַמף אינעווייניק צווישן די באָלשעוויקעס און ס'איז נייטיק אַ בלאָק פֿון אַלע באָלשעוויקעס אין קאַמף קעגן די ליקווידאַטערס. די רעדאַקציע „פּראַוודאַ" האָט אין צעטל פֿון אירע מיטאַרבעטער אַריינגעשטעלט ניט נאָר די פּאַריזער גרופּע, אין וועלכער עס איז אַריין אַלעקסינסקי, נאָר אַפֿילע באָגדאַנאָוון. איליטש האָט זיך וועגן דעם דערוווּסט ערשט פֿון די צייטונגען, איליטשס אייגנשאַפֿט איז באַשטאַנען דערין, וואָס ער האָט געקאָנט אָפּטיילן פּרינציפּיעלע דיסקוסיעס פֿון רייסעריי, פֿון פּערזענלעכע באַליידיקונגען, און האָט העכער פֿאַר אַלץ געשטעלט

די אינטערעסן פון דער אַרבעט. זאָל זיין, אַז פּליעכאַנאָוו האָט אים געזידלט מיט די ערגסטע זידלערייען אָבער צוליבן הערפּאָלג פון דער אַרבעט איז געווען ווינציק מיט אים זיך צו פּאַרייניקן, איז איליטש דערוף געגאַנגען. זאָל זיין, אַז אַלעקסינסקי פלעג מיט געשלעגן זיך אַריינרייסן אויף די זיצונגען פון דער גרופּע און האָט אָנגעמאַכט פאַרשיידענע סקאַנדאַלן. אָבער אויב ער האָט פאַרשטאַנען, אַז מע דאַרף מיט אַלע קויכעס אַרבעטן אין דער „פּראַוודאַ“, אַרויסטרעטן קעגן די ליקווידאַטערס, זיך איינשטעלן פאַר דער פּאַרטיי, האָט דאָס איליטשן בעעמעס געפרייט. אַזוינע ביישפּילן קאָן מען ברענגען צענדליקער. אויב עמעצער אַ קעגנער פלעג זידלען איליטשן, פלעגט איליטש ווערן שטאַרק אויפגעבראַכט, מיט אַלע קויכעס זיך געווערט, פאַרטיידיקט זיין שטאַנדפּונקט. אָבער אַז עס פלעגן אויפקומען נייע אויפגאַבעס און ס׳איז געוואָרן קלאָר, אַז מיטן קעגנער קאָן מען אַרבעטן צוזאַמען, האָט איליטש געקאָנט צוגיין צום נעכטיקן קעגנער, ווי צו אַ כאַווער. און ער האָט דערביי ניט געדאַרפט מאכן איבער זיך קיינע אָנשטרענגונגען. דערין איז באַשטאַנען איליטשס קאָלאָסאַלע קראַפט. בא זיין גאַנצער פּרינציפּיעלער אָנגעשפּיצטקייט, איז ער געווען אַ גרויסער אָפּטימיסט אין באַצוג צו מענטשן. אַמאָל פלעג ער אַ טאָעס האָבן אויך. אין אַלגעמיין אָבער איז דערדאָזיקער אָפּטימיזם זיינער געווען זייער נוצלעך פאַר דער אַרבעט. אָבער אויב קיין פּרינציפּיעלע צונויפגערעדקייט פלעג זיך ניט באַקומען פלעג צעשטערט ווערן אויך דער שאָלעם.

אין אַ בריוו צו גאָרקין האָט איליטש געשריבן: „איך בין גרייט מיטן גאַנצן האַרצן זיך טיילן מיט אייער פרייד אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס די ווּפּעריאָדאָווצעס האָבן זיך אומגעקערט צוריק א ו י ב... א ו י ב נאָר עס איז ריכטיק אייער האַשאָרע, אַז דער מ א כ י ז ם, די נאָט-בויערײַ און די אַלע שטיק זיינען שוין פאַרזונקען אויף שטענדיק“. ווי איר שרייבט, אויב דאָס איז טאַקע אַזוי, אויב די ווּפּעריאָדאָווצעס האָבן דאָס שוין פאַרשטאַנען אָדער זיי וועלן דאָס איצט פאַרשטיין, דעמלט פאַרייניק איך זיך הייס צו אייער פרייד, וואָס זיי האָבן זיך צוריק אומגעקערט, איך שטרייך אָבער אונטער דעם „א ו י ב“, ווייל ביז וואַנען וואָס איז עס נאָך מער אַ ווונטש, איידער אַ פאַקט... איך וויים ניט, צי באָגדאַנאָוו, באַזאַראָוו, וואָלסקי (אַ האַלבער אַנאַרכיסט), לונאַטשאַרסקי, אַלעקסינסקי זיינען פייק עפּעס אָ פּ צ ו ל ע ר נ ע ן פון דער שווערער דער-

פאַרונג אין די יאָרן 1908=1911. צי האָבן זיי פאַרשטאַנען, אַז דער מאַר=
קסיזם איז אַן איניגען אַסאַך אַן ערנסטערער און אַ טיפערער, איידער
זיי האָבן זיך עס פאָרגעשטעלט, אַז מע קאָן זיך איבער אים ניט איז=
דיעקעווען, ווי דאָס פלעגט טאָן אַלעקסינסקי, אָדער באַציען זיך דערצו,
ווי צו אַ טויטער זאַך, ווי עס פלעגן טאָן די איבעריקע. אויב זיי האָבן
דאָס פאַרשטאַנען — באַגרים איך זיי טויזנטער מאָל, און אַלדאָס פער=
זענלעכע (וואָס איז אומפאַרמיידלעך אַריינגעטראָגן געוואָרן דורכן פאַר=
שאַרפסטן קאַמף) וועט אין איין מינוט פאַרשווונדן ווערן. אָבער אויב זיי
האָבן דאָס ניט פאַרשטאַנען, זיי האָבן זיך נאָך ניט אויסגעלערנט, דע=
מלט זאָלט איר קיין טיינעס ניט האָבן: פריינטשאַפט איז טאַקע פריינ=
טשאַפט, צו אַרבעט אָבער קער זיך עס ניט אָן. קעגן פרוון צו פאַר=
שוועכן דעם מאַרקסיזם אָדער צעפלאָנטערן די פאָליטיק פון דער אַרבע=
טער=פאַרטיי וועלן מיר האַלטן מילכאָמע ניט שוינענדיק קיין קרעפטן.

עס פרייט מיך זייער, וואָס עס האָט זיך געפונען אַ וועג פאַר די
וופעריאָדאָווצעס אַף זיך אומקערן און דאַפקע דורך דער „פראַוודאַ“,
וועלכע האָט זיי אומיטלבאַר ניט געשלאָגן. עס פרייט מיך זייער. נאָר
דאַפקע אין די אינטערעסן פון אַ פעסטער דערנענטערונג דאַרף מען
צוגיין צו איר לאַנגזאַם און פאָרזיכטיק. אָט אַזוי טאַקע האָב איך אָנ=
געשריבן אויך אין דער „פראַוודאַ“. אָנווענדן דערויף זייערע קויכעס דאַר=
פן אויך אַלע אָנהענגער פון פאַרייניקן די וופעריאָדאָווצעס מיט אונדז:
דער פאָרזיכטיקער דורך דער פירונג דורכגעקאָנטראָלירטער צוריקער
מיצאַד די וופעריאָדאָווצעס פון מאַכיזם, אָפרופעריי, גאָטבויעריי, קאָן
געבן גוואַלדיק פיל. די קלענסטע ניט פאָרזיכטיקייט און אַ רעצידיוו
פון דער מאַכיסטישער, אָפרופערישער קרענק א.ד.ג.ל.“ — און דער
קאַמף וועט זיך צעפלאַקערן נאָך שטאַרקער.. .איך האָב ניט געלייענט
באָגדאַנאָווס נייע „פילאָזאָפיע פון לעבעדיקער דערפאַרונג“: מיסטאָמע
דער זעלבער מעכאַניזם, נאָר אַנדערש געשלייערט“ *.

אַז דו לייענסט איצט די דאָזיקע שורעס, לעבט אויף אין זיכּאָרן דער
גאַנצער וועג פון קאַמף מיט די וופעריאָדאָווצעס אינעם פעריאָד פון
טיפסטער צעפאַלונג—פון 1908 ביז 1911 יאָר. איצט, ווען דערדאָזיקער
צעפאַלונג=פעריאָד איז שוין געווען אַ דורך, ווען איליטש האָט שוין אי=

* לעניך, באַנד XVII, זייט 221.

גאַנצן געלעבט מיט דער רוסישער אַרבעט און געווען פאַרכאַפּט דורכן אַנוואַקסנדיקן אויפשטייג, — איצט האָט ער שוין רויִקער געריכט וועגן די ווּפּעריאָדאָווצעס, ער האָט אָבער ווייניק געגלויבט, אָדער ריכטיקער געזאָגט, אינגאַנצן ניט געגלויבט, אַז אַלעקסינסקי איז פעיִק זיך לערנען באַם לעבן, אַז באָגדאַנאָוו וועט אויפהערן צו זיין אַ מאַכיסט, און איליטש האָט טאַקע געטראָפן. מיט באָגדאַנאָוו איז אינגיכן פאָרגעקומען אַ שאַרפער קאָנפליקט: אונטער דער מאַסקע פון פּאָפּוליער דערקלערן דאָס וואָרט „אידעאָלאָגיע“, האָט ער געמאַכט אַ פּרווו דורכשלעפּן אין דער „פּראַוודאַ“ זיין אייגענע פילאָסאָפיע. געענדיקט האָט זיך עס דערמיט, וואָס באָגדאַנאָוו האָט אויפגעהערט צו רעכענען זיך פאַר אַ מיטאַרבעטער פון דער „פּראַוודאַ“.

אינעם קראָקער פּעריאָד זיינען וולאַדימיר איליטשס געדאַנקען שוין געגאַנגען אַף דער ליניע פון סאָציאַליסטישער באַוועגונג. פאַרשטייט זיך, אַז זאָגן עס קאָן מען נאָר זייער באַדינגלעך, ווייל דעמאָלט איז נאָך ניט קלאָר געווען אַפילע דער וועג פון דער סאָציאַליסטישער רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, און פונדעסטוועגן, אָן דעם קראָקער פּעריאָד פון האַלבער עמיגראַציע, ווען די אָנפירונג מיטן פּאָליטישן קאַמף פון דער דומע-פראַקציע פלעג אָנשטויסן אַף אַלע פּראָבלעמען פון ווירטשאַפטלעכן און קולטורעלן לעבן אין זייער גאַנצער קאָנקרעטקייט, אָן דעם אַלעם וואָלט שווער געווען די ערשטע צייט נאָך אָקטיאַבער באַלד ארומכאַפּן אַלע גייטיקע רינגען פון דער סאָוועטישער באַוועגונג. דער קראָקער פּעריאָד איז געווען אַן אייגנאַרטיקע „גול גרופּע“ (צוגרייטונג-קלאַס) פאַר דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. פאַרשטייט זיך, ווערעווייל זיינען די אַלע פראַגעס געווען נאָר אַן ערשטע אָנצייכענונג, זי איז אָבער געווען אַזוי לעבנהאַפטיק, אַז זי האָט נאָך אַ באַדייטונג ביז היינטיקן טאָג.

זייער פיל אויפמערקזאַמקייט האָט וולאַדימיר איליטש דעמאָלט אָפּגעגעבן די פראַגעס פון קולטור. סאָף דעקאַבער זיינען אין פּיטער פאָרגעקומען אַרעסטן און אונטערזוכונגען צווישן די שילער פון וויטמערס גימנאַזיע. פאַרשטייט זיך, אַז וויטמערס גימנאַזיע איז געווען ניט ענלעך אַף אַנדערע גימנאַזיעס. די פאַרוואַלטערן מיט דער גימנאַזיע און איר מאַן האָבן אין די 90-קער יאָר גענומען אַן אַקטיוון אָנטייל אין די ערשטע מאַרקסיסטישע קרייזלעך, אין די יאָרן 1905—1907 האָבן זיי מיט פאַרשיידענע מיטלען מיטגעהאָלפן די באָלשעוויקעס. באַ וויט=

מערן אין גימנאזיע האָט קיינער ניט פארווערט די שילער פארנעמען זיך מיט פּאָליטיק, אָרגאַניזירן קרייזלעך און אַזוי. אָט אַף דער ראָזקער גימנאזיע האָט עס די פּאָליציי געמאכט אַן אָנפאַל. וועגן דעם ארעסט פון די שילער האָט מען געמאכט אַן אָנפראַגע אין דומע. דער מיניסטער קאַסאָ האָט געגעבן דערקלערונגען: מיט א מערהייט שטימען האָט מען זיינע דערקלערונגען אנערקענט פאר ניט קיין באפרידיקנדיקע.

אינעם ארטיקל „דער שטייגנדער איינריים", וואָס ער האָט אָנגעשריבן אין 1913 יאָר פארן 3 און 4 נומער „פּראָסוועשטשעניע", אינעם צענטן קאַפּיטל, פארצייכענענדיק, אַז אין צוזאמענהאַנג מיטן ארעסטירן די שילער פון וויטמערם גימנאַזיע, האָט די מעלוכע־דומע אויסגעדריקט איר אומצוטרוי דעם בילדונג־מיניסטער קאַסאָ, שרייבט אילימש, אַז ניט נאָר דאָס דאַרף וויסן דאָס פאָלק. „דאָס פאָלק און די דעמאָקראַטיע דאַרפן וויסן די מאָטיוון פונעם אומצוטרוי, כּדי זיי זאָלן פארשטיין די סיבעס פון דער דערשיינונג, וועלכע ווערט אָנגערקענט אין דער פּאָליטיק פאר ניט נאָרמאַל און כּדי קאָנען געפינען אַן אויסוועג צום נאָרמאַלן"*. און אילימש קלייבט פאַנאַנדער די פאָרמולעס פונעם איבערגאַנג צו די אָרדנטלעכע איניאָנים, וואָס עס האָבן פאָרגעלייגט פארשיידענע פּאַרטייען. פאַנאַנדערגעקליבן די איבערגאַנג־פאָרמולע בײַ די סאָצ.־דעמאָקראַטן, שרייבט וולאַדימיר אילימש:

„ס'איז אַ סאָפעק, צי מע קאָן אַפילע דידאָזיקע פאָרמולע אַנערקענען פאר פולקום. מע מוז איר ווינטשן א מער פּאָפּוליערע, מער גענויע אויסטייטשונג, מע קאָן ניט באדויערן, וואָס עס איז אין איר ניט אָנגעוויזן די געזעצמעסיקייט פון פארנעמען זיך מיט פּאָליטיק. א. א. וו. א. ד. גל.

אָבער אונדזער קריטיקירן אַלע פאָרמולעס איז אבסאָליוט ניט געווענדעט אַף די פּראָטים פונעם רעדאַגירן, נאָר אויסשליסלעך אַף די פּאָליטישע גרונט־אידייען פון די אווטערס. א דעמאָקראט האָט געהאַרפט זאָגן דעם איקער: אַז קרייזלעך און שמועסן זיינען נאַטירלעך און דערפרייענד. דערין באַשטייט דער טאָך. יעדער אַרט פארורטיילן דאָס אריינציען אין פּאָליטיק, זאָל זיין אפילע דאָס „פריע", איז צוויעס און אָבסקוראַנטיזם. א דעמאָקראַט האָט באַדאַרפט

* לעניז, באַנד XVI, זייט 323.

דערהויבן די פראגע פון א „פאריייניקטן מיניסטעריום" ביז צו דער „מעלוכע=אָרדענונג". א דעמאָקראט האָט באדארפט פארצייכענען די „ענגסטע פאַרבינדונג", ערשטנס, מיט דער „הערשאַפט פון דער אָבראנקע=פּאָליציי" און, צווייטנס, מיט דער „הערשאַפט פונעם קלאַס, גרויסע גוטבאַזיצער פון פעאָדאַלן טיפּ אינעם עקאָנאָמישן לעבן"*. אָט אזוי האָט איליטש געלערנט צו פארבינדן קאָנקרעטע קולטור=פראגעס מיט גרויסע פּאָליטישע פּראָבלעמען.

רייִדנדיק וועגן קולטור, פלעגט איליטש שטענדיק אונטערשטרייכן דעם צוזאַמענבונד צווישן דער קולטור מיט אַלגעמיינעם פּאָליטישן און עקאָנאָמישן שטייגער.

ארויסטרעטנדיק שארף קעגן דעם לאָזונג קולטור=נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, האָט איליטש געשריבן: „קאָלזמאַן פארשיידענע נאציעס לעבן אין איין מעלוכע, זייַנען זיי פאַרבונדן מיט מיליאָנען און מיליאַרדן פעדעם פון עקאָנאָמישן, רעכטלעכן און שטייגערישן כאַראַקטער. וויאַזוי קאָן מען ארויסרייסן דעם שול=וועזן פון אָט די פארבינדונגען? קאָן מען אים דען „ארויסנעמען פון דער קאָמפּעטענץ" בא דער מעלוכע ווי עס זאָגט די קלאַסישע, לויט איר בוילעטן אונטערשטרייכן דעם אומזין, בונדישע פאָרמולירונג? אויב די עקאָנאָמיק באַהעפט די נאציעס, וואָס וווינען אין איין מעלוכע, איז דער פרווו איינמאָל פאַר אַלעמאָל צו צעטיילן זיי פארן געביט פון „קולטור"=פראגעס און באזונדערס פאר די שול=פראגעס אומגעלומפּערט און רעאקציאָנער. פארקערט, מע דארף זיך דערשלאָגן צו פארייניקן די נאציעס אינעם שול=וועזן, קעדיי אין שול זאָל צוגעגרייט ווערן דאָס, וואָס אין לעבן ווערט פארווירקלעכט. אין געגעבענעם מאָמענט זעען מיר אַ ניט גלייכבאַרעכטיקייט פון די נאציעס און אן אומגלייכקייט אין זייער אנטוויקלונג=ניוואָ: בא אזוינע באדינגונגען וועט דאָס צוטיילן דעם שול=וועזן לויט די נאציאָנאַליטעטן פאקטיש אומפאַרמיידלעך זיין אַ פאַרערגערונג פאַר די מער אָפּגעשטאַנענע נאציעס. אין אַמעריקע, אין די דאָרעמדיקע, געוועזענע שקלאַפנבאַזיצערישע שטאַטן טיילט מען נאָך ביז היינט אויס די נעגערישע קינדער אין באַזונדערע שולן, ביים אין די צאָפנדיקע שטאַטן לערנען זיך די ווייסע און די נעגערס צוזאַמען**.

---

* לענין, ווערק, ב. XVI, ז. 326.

** לענין, באנד XVII, ז. 93—92.

אין פעווראַל 1913 יאָר האָט וולאַדימיר איליטש אָנגעשריבן אַ ספּעציעלן אַרטיקל „די רוסן און די נעגערס“, וווּ ער האָט געזען צו באַווייזן, ווי אַזוי די קולטורלאָזיקייט, די קולטורעלע אָפּגעשטאַנענקייט פון איין נאַציאָנאַליטעט שטעקט אָן די קולטור פון דער צווייטער נאַציאָנאַליטעט, ווי אַזוי די קולטורעלע אָפּגעשטאַנענקייט בײַ איין קלאַס לייגט אַרויף אַ באַשטימטן שטעמפּל אף דער קולטור פונעם גאַנצן לאַנד.

זייער אינטערעסאַנט איז דאָס, וואָס וולאַדימיר איליטש האָט אין יענער צייט געזאָגט וועגן דער פּראָלעטאַרישער פּאָליטיק אינעם שולוועזן. דערווײַזנדיק קעגן דער קולטור־נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע קעגן אַרויסנעמען פון דער רעגירונגס־קאָמפּעטענץ דעם שול־וועזן, האָט ער געשריבן: „די אינטערעסן פון דער דעמאָקראַטיע בכלל, און די אינטערעסן פונעם אַרבעטער־קלאַס באַזונדערס, פאָדערן פונקט דעם הייפּעך. מע דאַרף זיך דערשלאָגן צונויפצוגיסן די קינדער פון אַלע נאַציאָנאַליטעטן אין די אײנהײטלעכע שולן פון אַ געוויסער געגנט; מע דאַרף, אַז די אַרבעטער פון אַלע נאַציאָנאַליטעטן זאָלן געמײנזאַם דורכפירן יענע פּראָלעטאַרישע פּאָליטיק אינעם שול־וועזן, וועלכע עס האָט אַזוי גוט אויסגעדריקט דער דעפּוטאַט פון די וולאַדימירער אַרבעטער סאַמאָילאָוו אין נאָמען פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־פראַקציע אין דער מעלוכע־דומע (סאַמאָילאָוו האָט געפאָדערט אָפּצוטיילן די קירך פון דער מעלוכע און די שול פון דער קירך, ער האָט געפאָדערט פולקומע וועלטלעכקייט פון דער שול)“ וולאַדימיר איליטש האָט גערעדט אויך וועגן דעם, אַז דאָס באַדינען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן אין דעם פּראַט, אַז די שילער זאָלן דערלערנען זייער קולטור וועט זיין לייכט צו אָרגאַניזירן ערשט בײַ אַ „ווירקלעכער דעמאָקראַטיע, ווען מע וועט אינגאַנצן אַרויסיאָגן דעם ביוראָקראַטיזם און די „פּערעדאָנאָוועריי“ * פון דער שול.

זומער 1913 יאָר האָט איליטש אָנגעשריבן פאַר באַדייעוון אַ פּראָיעקט פון אַ רעדע אין דומע „צו דער פראַגע וועגן דער פּאָליטיק פונעם

---

* פּערעדאָנאָוו — אַ לערער אין אַ גימנאַזיע — דער העלד פון פ. סאָלאָגובס ראָמאַן „דרײַבנער שעד“ „Мелкий бес“, אַ קלײנבירגער אף דורך און דורך, אַ מיעסער און אַ ברודיקער, אַ פאַרקריפּלטע נעשאָמע, אַ קלײנלעך־פאַרביטערטער, וואָס איז גערן זיך באַנוצן מיט יעדן צופאַל אף אונטערשטעלן יענעם אַ פּיסק, אַ ביוראָקראַט אין פּעדאַגאָגיע.

מיניסטעריום פאר פאָלקבילדונג", א רעדע, וועלכע באַדייעוו האָט געהאלטן, אָבער דער פאָרזיצער האָט אים ניט געלאָזט פארענדיקן און אָפּגענומען בא אים דאָס וואָרט.

אין דעמדאָזיקן פראָיעקט האָט איליטש געבראַכט אַ גאַנצע ריי ציפער=אָנגאַבן, וועלכע שילדערן די אומגעהייערע קולטורלאָזיקייט אין לאַנד, די נישטיקייט פון די מיטלען, וועלכע ווערן אַסיגנירט אַף פאָלקבילדונג, ער האָט דאָרט באַוויזן, וויאַזוי די פאָליטיק פון דער צאַרישער רעגירונג פארצאמט פאר ניין צענטל פון דער באפעלקערונג דעם וועג צו בילדונג. אין אָט דעם פראָיעקט האָט איליטש געשריבן „וועגן דעם צעווילדעוועטן, אומפארשעמטן, עקלהאפטן ווילקיר פון דער רעגירונג אינעם באַגיין זיך מיט די לערער". און דאָ האָט ער ווידער געבראַכט פאַרגלייכן מיט אַמעריקע. „אין אַמעריקע זיינען דאָ פראָצ. אַנאַלפאַבעטן, און צווישן די נעגערס זיינען דאָ 44 פראָצ. אַנאַלפאַבעטן. „אין דאָך זיינען די אמעריקאנישע נעגערס מער ווי דאָפלט בעסער אוועקגעשטעלט אין דער הינזיכט פון פאָלקבילדונג, איידער די רוסישע פויערים". די נעגערס זיינען אין 1900 יאָר געווען מער גראַמאָטנע, ווי די רוסישע פויערים דערפאַר, ווייל דאָס אַמעריקאַנישע פאָלק האָט מיט אַ האלבן יאָר=הונדערט פריער צעקלאפט די אמעריקאנער שקלאפנבאַזיצערס. אויך דאָס רוסישע פאָלק האָט געדארפט פארטרייבן זיין רעגירונג, קעדיי צו ווערן א קולטורעל, געבילדעט לאנד.

אין דער רעדע, וואָס איליטש האָט אָנגעשריבן פאר שאַגאָוון, האָט ער געשריבן וועגן דעם, אז נאָר דאָס איבערגעבן די פריצישע ערד די פויערים קאָן העלפן רוסלאנד ווערן א קולטורעל לאנד. אינעם ארטיקל, „וואָס קאָן מען אויפטאָן פאַר דער פאָלקסבילדונג", וואָס ער האָט אָנגעשריבן אינעם זעלביקן פעריאָד, שילדערט איליטש גענוי, ווי אַזוי ס'איז אַוועקגעשטעלט דער ביבליאָטעק=וועזן אין אַמעריקע. ער האָט געשריבן דאָרט וועגן דער נייטיקייט אַוועקצושטעלן אַזוי די אַרבעט אויך באַ אונדז. אין יוני כוידעש ווידער האָט ער אָנגעשריבן זיין אַרטיקל „דער אַרבעטער=קלאַס און דער נעאָמאַלטוזיאַניזם", ווי ער האָט אַזוי געשריבן: מיר קעמפן בעסער פאַר אונדזערע טאַטעס. אונדזערע קינדער וועלן קעמפן נאָך בעסער און ז י י וו ע ל ן ז י ג ן.

דער אַרבעטער=קלאַס קומט ניט אום, נאָר ער וואַקסט, קרעפטיקט זיך, פעסטיקט זיך, באַהעפט זיך, ווערט אויפגעקלערט און פאַרהאַרטע=

וועט אין קאַמף. מיר זיינען פּעסימיסטן בענעגייע דעם לייבייגנטום, דעם קאַפּיטאַליזם, און דער קליינער פּראָדוקציע, מיר זיינען אָבער הייסע אָפּטימיסטן בענעגייע דער אַרבעטער־באַוועגונג און אירע צילן. מיר פאַרלייגן שוין דעם פונדאַמענט פאַר דער נייער געבייִדע און אונזערע קינדער וועלן זי דערבויען" *.

ניט נאָר אַף די פראַגעס פון קולטור־בויונג פלעגט איליטש ווענדן זיין אויפמערקזאַמקייט, נאָר אויך אַף א גאַנצער ריי אַנדערע פראַגעס, וואָס האָבן א פּראַקטישע באַדייטונג אין הינזיכט פון בויען דעם סאָציאַליזם.

כאַראַקטעריסטיש גראָד פאַרן קראָקער פּעריאָד זיינען אַזיינע אַרטיקלען, ווי „איינער פון די גרעסטע ניצבויִנגעס אין דער טעכניק", ווו וולאַדימיר איליטש פאַרגלייכט די ראָל פון די גרעסטע דערפינדונגען באַם קאַפּיטאַליזם און באַם סאָציאַליזם, באַם קאַפּיטאַליזם ברענגען די דערפינדונגען צו דער באַרייכערונג פון א הייפל מיליאָנערן און פאַר די אַרבעטער צו א פאַרערגערונג פון זייער אַלגעמיינער לאַגע, צו א וווקס פון דער אַרבעטלאָזיקייט. „באַם סאָציאַליזם וועט די אָנווענדונג פון ראַמזייס מעטאָד באַפרייען די מי פון מיליאָנען באַרג־אַרבעטער א.א.וו. און וועט געבן א מעגלעכקייט מיטאַמאָל צו פאַרקירצן פאַר אַלעמען דעם אַרבעט־טאָג פון 8 שאָ, לאָמיר זאָגן, ביז 7 שאָ און עפּשער נאָך ווייניקער. דאָס „עלעקטריפיצירן" אַלע פאַבריקן און אייזנבאַנען וועט מאַכן די אַרבעט־באַדינגונגען מער היגיעניש, וועט באַפרייען מיליאָנען אַרבעטער פון רויך, שטויב און שמוץ וועט פאַרגיכערן דאָס פאַרוואַנדלען די ברודיקע, עקלהאַפטע וואַרשטאַטן אין ריינע ליכטיקע לאַבאָראַטאָריעס, וועלכע זיינען ווערט דעם מענטשן. עלעקטרישע באַלייכטונג און עלעקטרישע באַהייצונג אין יעדער שטוב וועלן באַפרייען מיליאָנען „הויז־שקלאַפנס" פון דער נייטיקייט אומצוברענגען דריי פערטל פון זייער לעבן אין טשאַד פון דער קיך.

די טעכניק פונעם קאַפּיטאַליזם וואַקסט אַריבער מיטן יעדן טאָג אַלץ מער און מער יענע געזעלשאַפטלעכע באַדינגונגען, וועלכע פאַרורטיילן די האַרעפּאַשניקעס אַף פולשטענדיקער שקלאַפעריי" **. מיט

---

* לענין, באַנד XVI, ז. 498.

** לענין, באַנד XVI, ז. 269.

17 יאָר צוריק האָט איליטש שוין געטראַכט וועגן עלעקטריפיקאַציע, וועגן אַ 7-שעה־ען אַרבעטס-טאָג, וועגן פאַבריקן-קיכן, וועגן אַנטשקלאַפן די פרויען.

דער אַרטיקל „איינע פון די מאָדישע אינדוסטריע-צווייגן" באַווייזט, אַז נאָך מיט 17 יאָר צוריק האָט איליטש שוין באַטראַכט, וואָס פאַר אַ באַדייטונג עס וועט האָבן באַם סאָציאַליזם די פאַרשפּרייטונג פונעם אווטאָמאָביל-וועזן. אינעם אַרטיקל „אייזן אין דער פויערשער ווירטשאַפט" רופט אָן איליטש דאָס אייזן — „דער אייזערנער פונדאַמענט פאַר דער קולטור פונעם לאַנד". „אַף פּלווידערן וועגן קולטור, וועגן דער אַנטוויקלונג פון די פּראָדוציר-קויכעס, וועגן אופהייבן די פויערשע ווירטשאַפט א. ד. גל.—זייענען מיר גרויסע בעריעס און גוואַלדיקע ליבהאָבערס. אָבער ווי נאָר עס האַנדלט זיך וועגן באַזייטיקן דעם שטיין, וועלכער שטערט „אופצוהייבן" די מיליאָנען פאַראָרעמטן, דערשלאָגענעם, הונגעריקן, באָרוועסן פאַרווילדעוועטן פויערטום, — דאָ דאַרט גלייך אָפּ די צונג בא אונדזערע מיליאָנערן.

די מיליאָנערן פון אונדזער אינדוסטריע גייען גיכער איין אַף טיילן זיך מיט פורישקעוויטשן מיט זייערע מיטלאַלטערלעכע פּריווילעגיעס און זיפּצן דערביי וועגן אויסלאָזן דאָס „פאַטערלאַנד" פון דער מיטלאַלטערלעכער אַנטיקולטורעלקייט *.

אָבער אַ באַזונדערן אינטערעס שטעלט מיט זיך פאָר איליטשס אַרטיקל „די אידייען פונעם פאָרגעשריטענעם קאַפּיטאַל". אין דעם דאָזיקן אַרטיקל קלייבט ער פאַנאַנדער די אידייען פונעם אַמעריקאַנער סויכער — דעם מיליאָנער פילען, וועלכער האָט זיך געסטאַרעט איינרעדן די מאַסן, אַז די אונטערנעמער דאַרפן ווערן זייערע פירער דערפאַר, ווייל זיי לערנען זיך אַלץ בעסער און בעסער צו באַנעמען די געמיינזאַמקייט פון זייערע אינטערעסן מיט די אינטערעסן פון דער מאַסע. עס וואַקסט די דעמאָקראַטיע, עס וואַקסט דער קויעך פון די מאַסן, עס שטייגט דער יאָקרעס פונעם לעבן. דער פּאַרלאַמענטאַריזם און די טעגלעכע פּרעסע, וועלכע ווערט פאַרשפּרייט אין מיליאָנען עקזעמפּליאַרן, אינפאָרמירן אַלץ גענויער די פּאָלקמאַסן. אָפּנאַרן די מאַסן, איינרעדן זיי, אַז עס איז ניטאָ קיין קעגנזעצלעכקייט אין די אינטערעסן

---

* „לעני", באַנד XVI, זייט 269.

צווישן אַרבעט און קאַפּיטאַל, גיין צוליב דעם אַפילע אויף אייניקע הויצאָעס (צוציען די אָנגעשטעלטע און די קוואַליפיצירטע אַרבעטער צו די רעוואָכים) — אָט דאָס זיינען די אידייען פונעם פאָרגעשריטענעם קאַפּיטאַל. פאַנאַנדערגעקליבן דעם מאָד פון די אידייען פונעם פאָרגעשריטענעם קאַפּיטאַל, רופט איליטש אויס: „כאָשעוואָסטער הער פּילען! צי זייט איר אינגאַנצן זיכער דערין, אַז די אַרבעטער פון דער גאַנצער וועלט זיינען שוין טאַקע אַזוינע נאַראָנים*. |

די דאָזיקע אַרטיקלען, וואָס זיינען געשריבן געוואָרן מיט 17 יאָר צוריק, באַווייזן, וועלכע פראַגעס עס האָבן דעמאָלט אינטערעסירט איליטשן פונעם שטאַנדפּונקט פון בויונג און ווי דערנאָך, בא דער ראַטנמאַכט, זיינען די דאָזיקע פראַגן שוין געווען באַקאַנטע און מע האָט נאָר באַדאַרפט דורכפירן אין לעבן דאָס, וואָס עס איז שוין לאַנג געווען דורכגעטראַכט.

נאָך אין האַרבסט 1912 יאָר האָבן מיר זיך באַקאַנט מיט ניקאָליי איוואַנאָוויטש בוכאַרינען. אויסער באַגאַצקין, מיט וועלכן מיר פלעגן זיך אָפט טרעפן, פלעג די ערשטע צייט צו אונדז אַריינגיין דער פּאָליאַק קאַזימיר טשאַפּינסקי, וואָס האָט געאַרבעט אין דער קראָקער צייטונג „נאַפּשוד“ („פאָרויס“). איז האָט דערדאָזיקער טשאַפּינסקי פלעגט אַסאַך דערציילן וועגן דעם באַרימטן קראָקער קוראָרט זאַקאָפּאַנע, וואָס פאַר א זעלטענע בערג דאָרט זיינען פאַראַן און אַז די שיינקייט פון דער נאַטור איז ניט צו באַשרייבן. און אַגעוו האָט ער דערציילט, אַז דאָרט וווינט א סאָציאַל-דעמאָקראַט אָרלאָוו, וועלכער מאָלט זייער גוט די זאַקאָפּאַנער בערג. איינגיכן נאָכדעם, ווי מיר האָבן זיך אַריבערגעצויגן פון זוועזשינעץ אין שטאָט אַריין, קוקן מיר איינמאָל אַזוי אין פענצטער און מיר זעען — עס גייט עפּעס איינער א יונג מיט א גרויסן לייוונטענעם זאַק אויפן אַקסל. ווי עס האָט זיך נאָכדעם אַרויסגעוויזן, איז עס טאַקע געווען אָרלאָוו—בוכאַרין. זיי האָבן דעמאָלט מיט איליטשן גאַנץ גענוי זיך דורכגעשמועסט. בוכאַרין האָט צו יענער צייט געוווינט אין ווין. פון דעמאָל אָן האָבן מיר זיך זייער ענג פאַרבונדן מיט ווין. אויך די טראָיאַנאָווסקיס האָבן דאָרטן גע-געוווינט. אַז מיר האָבן זיך גענומען פאַנאַנדערפרעגן בא ניקאָליי איוואַנאָוויטשן וועגן זיין מאָלעריי, האָט ער פון זיין לייוונטענעם זאַק

* לענין, באַנד XVI, זייט 528.

אַרויסגעשלעפּט אַ גאַנצע ריי פּראַכטפולע אויסגאַבעס פון בילדער פון די דײַטשע קינסטלער, וועלכע מיר האָבן זייער פלייסיק גענומען קוקן. געווען איז דאָרט בעקלין און אַ ריי אַנדערע קינסטלער.

וולאַדימיר איליטש האָט זייער ליב געהאַט בילדער. איינמאָל, געדענק איך, האָב איך זיך זייער פאַרוואונדערט, ווען איליטש האָט צוגענומען בײַ וואָראָווסקין אַ גאַנצן פּאַק איליוסטרירטע כאַראַקטעריסטיקעס פון פאַרשיידענע קינסטלער און אין די אָוונטן האָט ער שאָענלאַנג געלייענט און געקוקט די בײַגעלייגטע בילדער.

קיין קראָקע פלעגט איצט פאַרפאָרן אַסאַך אויל'עם. די כאַווײרים, וועלכע זיינען געפאָרן קיין רוסלאַנד, פלעגן פאַרפאָרן זיך צוגויפרײדן וועגן דער אַרבעט. איין צייט האָט בײַ אונדז אַ וואָכן צוויי געוווינט ניקאָליי ניקאָלייעוויטש יאַקאָוולעוו, וואַרוואַרע ניקאַלייעוונעס ברודער. ער איז געפאָרן קיין מאָסקווע אָוועקשטעלן דעם באָלשעוויסטישן „גאַש פּוט“ (אונדזער וועג) געווען איז ער אַ מויערפעסטער זיכערער באָלשעוויק. איליטש האָט מיט אים זייער פיל גערעדט. די צייטונג האָט ניקאָליי ניקאָלייעוויטש אָוועקגעשטעלט, מע האָט זי אָבער אײַנגיכן פאַרמאַכט, און ניקאָליי ניקאָלייעוויטשן אַרעסטירט. די טיפּע איז געווען גאָר אַן אײַנפאַכע: געהאָלפן אָרגאַניזירן דעם „גאַש פּוט“ האָט מאַלינאָווסקי, דער דעפּוטאַט פון מאָסקווע. מאַלינאָווסקי האָט זייער פיל דערציילט וועגן זיין אַרומפאָרן איבער מאָסקווער גובערניע, וועגן די אַרבעטער-פאַרזאַמלונגען, וואָס ער האָט דורכגעפירט. איך געדענק זיינע אַ דערציילונג וועגן דעם, ווי אַף איינער פון די פאַרזאַמלונגען איז בײַגעווען אַ גאָראָדאָוואָי, וועלכער האָט זייער אויפמערקזאַם זיך אײַנגעהערט און זיך געסטאַרעט מיט עפּעס דינען. דערציילנדיק דאָס, האָט. מאַלינאָווסקי זייער שטאַרק געלאַכט. מאַלינאָווסקי פלעגט זייער אַסאַך דערציילן וועגן זיך. אַגעוו האָט ער דערציילט אויך וועגן דעם, פאַרוואָס ער איז פרייוויליק אַוועק אַף דער רוסיש-יאַפּאַנישער מילכאָמע, ווי אַזוי בײַסן פריזיוו איז דורכגעגאַנגען אַ דעמאָנסטראַציע און ער האָט זיך ניט אײַנגעהאַלטן און האָט געהאַלטן אַ רעדע דורכן פענצטער, ווי אַזוי מע האָט אים דערפאַר אַרעסטירט און ווי נאָכדעם האָט אים דער פּאָלקאָווניק אַרויסגערופן און געזאָגט, אַז אויב ער וועט ניט אַוועקגיין אַף דער מילכאָמע אַלס אַ פרייוויליקער, וועט ער בײַ אים צעפוילט ווערן אין די טיורמעס און אין די אַרעסטאַנטן-ראָ=

טעם. קיין אַנדער אויסוועג, פלעגט זאָגן מאַלינאָווסקי, האָט ער ניט געהאַט. דערציילט האָט ער אויך, אַז דאָס ווייב זיינס איז געווען אַ גלויביקע, און אַז זי האָט זיך דערוווּסט, אַז ער איז אַן אַטעיסט, האָט זי שיר ניט גענומען זיך דאָס לעבן, אַז אויך איצט טרעפן בײַ איר נערוון־שלאָגן. דאָס גאַנצע דערציילן זיינס איז געווען עפּעס מאָדנע. אַ טייל עמעס איז אין דעם געוויס געווען, דערציילט האָט ער וועגן איבערגעלעבטע זאַכן, ער פלעגט אָבער, ווייזט אויס, ניט אַלץ דערייד: ביזן סוף, דאָס וויכטיקסטע פלעגט ער דורכלאָזן און האָט געוויס אַסאַך דערציילט ניט ריכטיק.

שפּעטער האָב איך געטראַכט — עפּשער איז די גאַנצע געשיכטע בײַסן פּריזיוו געווען טאַקע אַ ריכטיקע און, עפּשער, איז זי געווען די סיבע, פאַרוואָס נאָכן צוריקקערן זיך פון פראָנט האָט מען אים אַרויסגעשטעלט אַן אולטימאַטום: אָדער ווערן אַ פּראָוואָקאַטער, אָדער גיין אין טפיסע. די פרוי זיינע האָט טאַקע בעטעמס זייער קרענקלעך איבערגעלעבט, געפּרוווּט זיך נעמען דאָס לעבן, נאָר עפּשער איז די סיבע געווען גאָר אַן אַנדערע, עפּשער איז די סיבע געווען, וואָס זי האָט כוישעד געווען דעם מאַן, אַז ער איז אַ פּראָוואָקאַטער. אַלנפאַלס פלעגט אין מאַלינאָווסקיס דערציילונגען דער ליגן זיין איבערגעפלאָכטן מיט אַ טייל עמעס, אַזוי, אַז דאָס פלעגט צוגעבן זיין דערציילן אַ כאַראַקטער פון אַ גלויבלעכן פאַקט. לעכאַטכילע איז קיינעם אַפילע אַפן זינען ניט אַרוף, אַז מאַלינאָווסקי קאָן זיין אַ פּראָוואָקאַטער.

אויסער מאַלינאָווסקין האָט די רעגירונג זיך באַמיט צו שטעלן נאָך אַ פּראָוואָקאַטער דירעקט צו דער „פּראַווּדאַ“. דאָס איז געווען טשערנאָמאַזאָוו. געווױנט האָט ער אין פּאַריז און, אַז ער איז אָפּגעפאָרן קיין רוסלאַנד, איז ער אויך פאַרפאָרן צו אונדז אין קראָקע מיט פּיאַטניצקעס אַ בריוו, געפאָרן איז ער אַרבעטן אין דער „פּראַווּדאַ“. אונדז איז טשערנאָמאַזאָוו ניט געפעלן געוואָרן, איך האָב אים אַפילע קיין נאַכטלעגער ניט איינגעאָרדנט און ער האָט געמוזט די נאַכט אַרומשפּאַצירן איבער קראָקע. איליטש האָט צוגעגעבן דער „פּראַווּדאַ“ אַ קאָלאָסאַלע באַדייטונג, קימאַט יעדן טאָג געשיקט אַהינצו אַרטיקלען. ער האָט זייער אויפמערקזאַם גערעכנט, ווי וועלכע געלט־זאַמלונגען זיינען דורכגעפירט געוואָרן פאַר דער „פּראַווּדאַ“,

וויפל אַרטיקלען און אַף וועלכע טעמעס עס זיינען געשריבן געוואָרן א. ד. גל. אז די („פּראַוודאַ“ פלעגט אָפּדרוקן געלונגענע אַרטיקלען, פלעגט פירן אַ ריכטיקע ליניע, האָט ער זיך מוירעדיק געפרייט. איינמאָל, סאָף 1913 יאָר, האָט איליטש אַרויסגעפאָדערט פון דער „פּראַוודאַ“ די צעטלען אַבאָנענטן אַף דער „פּראַוודאַ“, און צוויי וואָכן נאָכאַנאַנד זיינען מיר צוזאַמען מיט דער מוטער מיינער געזעסן גאַנצע אָוונטן, פאַנאַנדערגעשניטן די בויגנס און אונטערגעקליבן די אַבאָנענטן לויט די שטעט און שטעטלעך. אַף נ'יין צעטל זיינען די אַבאָנענטן געווען אַרבעטער. עס פלעגט אַריינפאַלן עפּעס אַ שטעטל מיט אַסאַך אַבאָנענטן, — דו טוסט אַ קוק, ווייזט זיך אַרויס, אַז דאָרט איז פאַראַן עפּעס אַ גרויסער זאַוואָד, וועגן וועלכן איך האָב אַפילע קיין אנונג ניט געהאַט. די פאַרשפּרייטונג-מאַפּע פון דער „פּראַוודאַ“ האָט זיך באַקומען זייער אַן אינטערעסאַנטע. זי איז אָבער געווען ניט געדרוקט. טשערנאָמאַזאָוו 'האָט 'זי, ווייזט אויס, אַרויסגעוואָרפן אין קאָרב. איליטשן איז זי זייער געווען געפעלן. עס האָבן אָבער געטראָפן ערגערע פאַלן. אַמאָל, כאָטש טרעפן פלעג עס זעלטן, פלעגן פאַרפאַלן ווערן אַפילע איליטשעס אַרטיקלען. אַמאָל פלעגן זיינע אַרטיקלען פאַרהאַלטן זיך, מע פלעגט ניט דרוקן גלייך. דעמאָלט פלעגט איליטש זיין שטאַרק דענערווירט, שיקן אין „פּראַוודאַ“ צאָרנדיקע בריוו, העלפן פלעגט עס אָבער ווייניק.

ניט נאָר די, וואָס זיינען געפאָרן קיין רוסלאַנד, פלעגן אַראָפּ אין קראָקע. אויך פון רוסלאַנד פלעגט מען קומען זיך באַראַטן וועגן דער אַרבעט. אַמאָל, געדענק איך, איז געקומען ניקאָליי וואַסיליעוויטש קרילענקאָ, איינגיכן נאָך דעם, ווי אינעסע איז געווען בא אים. געקומען איז ער, קעדיי פעסטער זיך צונויפריידן וועגן דער פאַרבינדונג. איך געדענק, ווי צופרידן איליטש איז געווען פון זיין קומען. זומער 1913 יאָר זיינען געקומען גניעוויטש און האַנסקי צונויפריידן זיך וועגן אַרויסגעבן די "Вопросы Страхования„ („סטראַכיר-פראַגעס“) אינעם פאַרלאַג „פּריבאָי“. איליטש האָט דער סטראַכיר-קאַמפּאַניע צוגעגעבן אַ גרויסע באַדייטונג, ער האָט געהאַלטן, אַז די דיזאָזיקע קאַמפּאַניע וועט פאַרפעסטיקן די פאַרבינדונג מיט די מאַסן.

האַלב פעברואַל 1913 יאָר איז אין קראָקע פאָרגעקומען א באַראַטונג פון די מיטגלידער פון צ. ק.: געקומען זיינען אונדזערע דעפּוטאַטן, גע-

קומען סטאַלין. איליטש האָט געקאָנט סטאַלינען לויט דער טאַמערפאָרער קאָנפערענץ, לויטן שטאָקהאָלמער און לאָנדאָנער צוזאַמענפאָרן. דאָס מאָל האָט איליטש זייער פיל געשמועסט מיט סטאַלינען וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע, ער איז געווען זייער צופרידן, וואָס ער באַגעגנט אַ מענטשן, וועלכער אינטערעסירט זיך ערנסט מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע און קלייבט זיך אין איר גוט פאַנאַנדער.

פאַר דעם האָט סטאַלין אַ פּאָר כאָדאָשים געוווינט אין ווין, זיך פאַרנומען דאָרט מיט דער נאַציאָנאַלער פראַגע, זיך באַקענט דאָרט נאָענט מיט אונדזער ווינער אוילעם, מיט בוכאַרינען, טראָיאַנאָווסקין. נאָך דער באַראַטונג האָט איליטש געשריבן גאָרקין וועגן סטאַלינען:

„איינער אַ ווונדערלעכער גרוזינער האָט זיך דאָ באַ אונדז אַוועקגעזעצט און שרייבט אַ גרויסן אַרטיקל פאַר „פּראָסוועשטשעניע“, ער האָט צוליב דעם צונויפגעזאַמלט אַלע עסטרייכישע און אַנדערע מאַטעריאַלן“* איליטש האָט זיך דעמאָלט שטאַרק גערוּווירט איבער דער „פּראַוודאַ“, אויך סטאַלין האָט זיך גערוּווירט. מע האָט זיך צונויפגערעדט, ווי אַזוי אַוועקצושטעלן די אַרבעט. אַרויסגערופן צו דער דאָזיקער באַראַטונג האָט מען, דאַכט זיך, אויך דעם כ' טראָיאַנאָווסקי. מע האָט גערעדט וועגן „פּראָסוועשטשעניע“. וולאַדימיר איליטש האָט אַרויסגעלייגט גרויסע האָפענונגען אויף די טראָיאַנאָווסקיס. טראָיאַנאָווסקאַיאַ יעלענאַ פּיאָדאָראָוונאַ (ראָזמיראָוויטש), האָט זיך געקליבן קיין רוסלאַנד האָט מען גערעדט וועגן דער נייטיקייט אַרויסצוגעבן באַ דער „פּראַוודאַ“ אַ גאַנצע סעריע בראָשורן. פלענער זיינען געווען ברייטע.

קורץ פאַר דעם איז אונדז פון דערהיים אָנגעקומען אַ פּאָסט־פּעקל מיט פאַרשיידענע פישן — סיאָמגע, רויג, באַליק. איך האָב אַרויסגעקראָגן באַ דער מוטער אַ קולינאַר־ביכל און געמאַכט בליניעס. וולאַדימיר איליטשן, וועלכער האָט ליב געהאַט מעכאַבעד זיין געסט וואָס געשמאַקער און זעטיקער, איז געווען זייער געפעלן דער גאַנצער אופטו. צוריקפאָרנדיק זיך קיין רוסלאַנד, דעם 22־טן פעווראַל, איז סטאַלין אין פּעטערבורג אַרעסטירט געוואָרן.

ווען קיין געסט פלעגן ניט קומען, איז דאָס לעבן אונדזער אין קראָקע געגאַנגען גאַנץ איינגאַרטיק. „מיר לעבן“, ווי אין שושא, — האָב איך געשריבן צו וולאַדימיר איליטשס מוטער, — מער מיט דער פּאָסט. ביז

* לענין־זאַמלבוך 1, דריטע אויפלאַגע, זייט 142.

11 אַזייגער סטאַרען מיר זיך אַרוכשטופּן ווי עס איז די צייט. עלף אַזייגער — גייט דורך דער ערשטער בריוו-טרעגער, נאָכדעם קאָנען מיר זיך ניט דערוואַרטן אף 6 אַזייגער". צו די קראָקער ביבליאָטעקן האָט איליטש זיך שלעכט צוגעפּאַסט. ער האָט געהאַט אָנגעהויבן גליטשן זיך אף גליטשערס, איז אונטערגעקומען דער פרילינג. ערעוו פּאַסכע זייַנען מיר מיט אים אַוועק אין „וואָלסקי ליאַס" („וואָלסקער וואַלד"). אין קראָקע איז דער פרילינג א גוטער. און פריען פרילינג איז אין וואַלד געווען וונדערבאַר. די קוסטעס האָבן זיך אָנגעטאָן אין געלן צוויט, די צווייגלעך פון די ביימער האָבן זיך אָנגעגאָסן מיט פרילינגדיקן זאַפט. דער פרילינג האָט פאַרשיקערט. צוריק אָבער האָבן מיר זיך זייער לאַנג געשלעפּט ביז מיר האָבן זיך דערקליבן אין שטאָט אַריין. ביז דער היים האָט מען געמוזט די גאַנצע שטאָט א דורכגיין צופוס: קיין טראַמווייען האָבן יענעם טאָג ניט קורסירט—ס'איז געווען ערעוו פּאַסכע, און די קוכעס מיינע האָבן זיך שוין אויסגעלאָזט. דעם ווינטער 1913 יאָר האָב איך אָפּגעקרענקט, דאָס האַרץ האָט אָנגעהויבן אונטערשטיפּן, די די הענט—ציטערן, דעריקער אָבער, וואָס עס איז מיך באַפאַלן אַן אַלגעמיינע אָפּגעשוואַכטקייט. איליטש האָט געפאָדערט איך זאָל אַריינגיין צו אַ דאָקטער, בין איך אַוועק. דער דאָקטער האָט געזאָגט: אַ שווערע קרענק, די נערוון זייַנען אונטערגעריסן, דאָס האַרץ איז איבערגעבוירן — באַזעדן-קרענק, מע מוז פאָרן אין די בערג, קיין זאַקאָפּאַנע. געקומען אַהיים און דערציילט, וואָס דער דאָקטער האָט מיר געזאָגט. דעם שוסטערס פרוי, וואָס פלעגט קומען צו אונדז הייצן די אויוונס און גיין אין קלייט אַריין אייַנקויפן איז געוואָרן אופגעבראַכט: „איר זייט אַ געהווייישע? נאָר די פּריצטעס זייַנען דאָך נערווייִש, זיי שליידערן זיך מיט טעלער!" קיין טעלער פלעג איך טאַקע ניט שליידערן, צו דער אַרבעט אָבער האָב איך שוין אין אַזאַ צושטאַנד ווייניק וואָס געטויגט.

אף זומער האָבן מיר, די זינאָוויעוום און די באַגאָצקים מיט זייער באַרימטן הונט זשוליק, זיך אַריבערגעצויגן קיין פּאָראָנין, זיבן קילאָמעטער פון זאַקאָפּאַנע. זאַקאָפּאַנע אַליין איז צופיל באַזעצט געווען מיט מענטשן און ס'איז דאָרט געווען זייער טייער. פּאָראָנין — איז פּראָסטער און וועלוועלער. אַ דאַטשע האָבן מיר אָפּגעדונגען אַ געראַמע. דאָס אָרט איז געווען אַ הויכס — 700 מעטער, אַ פאָדערבאַרג פון די טאַטרען. די לופט איז געווען אַ וונדערבאַרע, כאָטש עס איז געשטאַ-

נען א שטענדיקער נעפּל און אָפּט האָט געטריפּט א קליין רעגנדל. דערפֿאַר אָבער אין דער צווישנצייט איז דער לאַנדשאַפט מיט די בערג געווען אַ פּראַכטפולער. מיר פלעגן זיך פאַרקלייבן אַפן פלאַכבאַרג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן באַ אונדזער דאַטשע, און געקוקט אַף די שניי-ווייסע באַרג-שפּיצן פון די טאַטרען. שיינע בערג. איליטש פלעגט אַמאָל צופאָרן באַנאַנד מיט באַגאָציקין קיין זאַקאָפּאַנע און דאָרטן צוזאַמען מיטן זאַקאָפּאַנער אוילעם (מיט וויגעליעוון) פלעגט ער מאַכן גרויסע עקסקורסיעס אין די בערג. שפּרייזן אין די בערג האָט איליטש זייער ליב געהאַט. מיר פערזענלעך האָבן די בערג ווייניק-וואָס געהאָלפן. איך בין אַלץ מער און מער געוואָרן אַן אינוואַליד. איליטש האָט זיך אַן אייצע געהאַלטן מיט באַגאָציקין — באַגאָציקי איז געווען א דאָקטער אַ געווראָפּאַטאָלאָג, — און איז באַשטאַנען דערויף, אז איך זאָל פאָרן אין בערן אָפּערירן זיך באַ קאָכערן. אַוועקגעפאָרן זיינען מיר האַלב יוני, אַפן וועג פאַרפאָרן קיין ווין, געווען באַ די בוכאַרינס. ניקאָליי איוואַנאָוויטשעס פרוי — נאַדיעזשדאַ מיכיילאָוונאַ — איז געלעגן צו בעט, ניקאָליי איוואַנאָוויטש האָט זיך פאַרנומען מיט דער באַלעבאַטישקייט, געשאַטן אין זופּ צוקער אַנשטאָט זאַלץ און זייער לעבהאַפט געשמועסט מיט איליטשן וועגן די פראַגעס, וואָס האָבן אינטערעסירט איליטשן, דערציילט וועגן דעם ווינער אוילעם. מיר האָבן זיך אויך געטראָפן מיט אייניקע ווינער כאַווירים, אביסל אַרומגעשפּאַצירט איבער ווין — אַן אייגנאַרטיקע איז זי, א גרויסע הויפּשטאָט. נאָר קראָקע איז זי אונדז שטאַרק געפעלן געוואָרן. אין בערן האָבן איבער אונדז גענומען שעפּטום די שקלאָווסקיס, וועלכע האָבן זיך מיט אונדז היפּש אַרומגעפירט. זיי האָבן זיך אָפּגעדונגען אַ באַזונדער שטיבל מיט אַ פרוכטגאָרטן. איליטש פלעגט שטיפן מיט די יינגערע מיידלעך, גערייצט זיך זשעגאַרקען. באַ דריי וואָכן בין איך אָפּגעלעגן אין שפּיטאָל. אַ האַלבן טאָג פלעגט איליטש אָפּזיצן באַ מיר, די איבעריקע צייט פלעגט ער פאַרברענגען אין די ביבליאָטעקן, זייער פיל געלייענט, איבערגעלייענט אַפילע אַ גאַנצע ריי מעדיצינישע ביכער וועגן דער באַזערן-קראַנקייט, פאַרשריבן אויסצוגן איבער פראַגעס, וואָס האָבן אים אינטערעסירט. פאַר דער צייט וואָס איך בין געלעגן אין שפּיטאָל, איז ער געפאָרן מיט רעפעראַטן וועגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע קיין ציוריך, זשענעווע און לאָזאַן. אַף דערזעלבער טעמע האָט ער געלייענט אַ רעפעראַט

אויך אין בערן גופע. אין בערן איז — שוין נאָך מיין ארויסגיין פֿון
שפּיטאָל — פֿאָרגעקומען א קאָנפֿערענץ פֿון די אויסלענדישע גרופּעס,
וווּ מע האָט באַהאַנדלט די זאַכלאַגע אין דער פּאַרטיי. נאָך דער אָפּע=
ראַציע וואָלט מען באַדאַרפֿט נאָך א פּאָר וואָכן פֿאַרברענגען אין א
האַלב־ליגנדיקן צושטאַנד אין בעאַטענבערג, וווּהין קאָכער האָט געשיקט,
אָבער פֿון פֿראַגין זיינען אָנגעקומען ידיעות, אַז עס זיינען פֿאַראַן
אַסאַך זייער עקסטרע איניאָגים, עס איז אָנגעקומען א טעלעגראַמע פֿון
די זינאָוויעווס און מיר האָבן זיך געלאָזן צוריק אין וועג אריין.
מיר זיינען פֿאַרפֿאָרן קיין מינכען. דאָרטן האָט דעמאָלט געוווינט
באַריס קניפּאָוויטש — דעם „פּעטערלס“, לידיאַ מיכיילאָוונאַ קניפּאָ=
וויטשעס, א פּלימעניק. וועמען איך האָבן געקאַנט פֿון קינדהייט אָן. אַז
ער איז אַלט געווען פֿיר יאָר, פֿלעגט דער בלוויגיקער באַריסקע אַרופֿ=
קריכן צו מיר אויף די קני, אַרומוויקלען די הענטלעך אַרום מיין האַלדז
און באַשטעלן: „קרופּאַ — דאָס מייסעלע מיט דעם בלייענעם סאָל=
דאַטל“ אין די יאָרן 1905—1907 איז באַריס שוין געווען אַן אַקטיווער
אָרגאַניזאַטאָר פֿון גימנאַזיסטישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע קרייזלעך. זו=
מער 1907 יאָר, נאָך דעם לאָנדאָנער צוזאַמענפֿאָר, האָט איליטש גע=
וווינט אין פֿינלאַנד בײַ די קניפּאָוויטשעס אויף א דאַטשע אין סטירסודען.
באַריס איז דעמאָלט נאָך געווען א גימנאַזיסט און האָט זייער אויפֿ=
מערקזאַם זיך צוגעהערט צו דעם, וואָס איליטש האָט גערעדט, ער האָט
געוווּסט מיט וואָס פֿאַר אַן אַכטונג און ליבע עס האָט זיך באַצויגן צו
איליטשן דער „פּעטערל“.

אין 1911 יאָר האָט מען באַריסן אַרעסטירט און שפּעטער אַרויס=
געשיקט קיין אויסלאַנד, וווּ ער האָט געלערנט אינעם מינכענער אוני=
ווערסיטעט. אין 1912 יאָר איז דערשינען זיין ערשטע ווערק „צו דער
פֿראַגע וועגן דער דיפֿערענציאַציע פֿונעם רוסישן פּויערטום“. ער האָט
די אַרבעט זיינע צוגעשיקט איליטשן. עס האָט זיך פֿאַרהיט איליטשעס
בריוו צו באַריסן — עפּעס אָנגעשריבן איז ער מיט א באַזונדערער
אויפֿמערקזאַמקייט און זאָרגזאַמקייט צום יונגן אַוטאָר. „מיט גרויס
פֿאַרגעניגן האָב איך איבערגעלייענט אייער בוך און בין געווען שטאַרק
צופֿרידן זעענדיק, אַז איר האָט זיך גענומען פֿאַר א גרויסער ערנסטער
אַרבעט. אויף אַזאַ מין אַרבעט וועט זיך זיכער איינגעבן דורכקאָנטראָ=
לירן, פֿאַרטיפֿן און פֿאַרפֿעסטיקן די מאַרקסיסטישע איבערצייגונגען“.

און ווייטער מאַכט איליטש זייער פּאָרזיכטיק אייניקע באַמערקונגען און גיט אים עטלעכע מעטאָדישע אָנווייזונגען.

אַז איך לייען ווידער אַמאָל דעמדאָזיקן בריוו, דערמאָן איך זיך איליטשס באַציונג צו די ווייניק דערפאַרענע אַוטערס. ער האָט געקוקט אין טאָך אַריין, אין גרונט און באַטראַכט, ווי אַזוי העלפן, פאַריכטן. געטאָן האָט ער עס אָבער זייער פּאָרזיכטיק, אַזוי, אַז אַן אַנדער אַוטער פלעגט ניט פאַרשטיין אַפילע, אַז מע פאַריכט אים. און העלפן אין דער אַרבעט האָט איליטש זעלטן גוט געקאָנט. ער וויל, צום ביישפּיל, איבערגעבן עמעצן אָנשרייבן אַן אַרטיקל, ער איז אָבער ניט זיכער, אַז יענער וועט אָנשרייבן ווי געהעריק, פלעגט פריער פאַרפירן מיט אים אַ ברייטן געשפּרעך אַף דערדאָזיקער טעמע, אַנטוויקלען אים זיינע געדאַנקען, פאַרינטערעסירן דעם מענטשן מיט דער טעמע, פלעגט אים דורכזאָנדירן ווי עס דאַרף צו זיין און ערשט נאָכדעם אים פאָרלייגן: „וואָלט איר עפּשער אָנגעשריבן אַן אַרטיקל אַף אָט דער טעמע?“ און דער אַוטער פלעגט אַפילע ניט באַמערקן, אַף וויפל דער געשפּרעך פאַר דעם מיט איליטשן האָט מיטגעהאָלפן באַם שרייבן, ער פלעגט ניט באַמערקן, אַז ער שטעלט אַריין אינעם אַרטיקל איליטשס ווערטלעך און אַפילע גאַנצע אויסדרוקן.

קיין מינכען האָבן מיר געוואָלט פאַרפאָרן אַף אַ פּאָר טעג, קעדיי אַ קוק טאָן, וואָס פון אים איז געוואָרן זינט 1902 יאָר, ווען מיר האָבן דאָרט געוווינט נאָר אַזוי ווי מיר האָבן זייער געאיילט, האָבן מיר זיך דאָרט אָפּגעשטעלט נאָר אַף עטלעכע שאָ — פון איין צוג ביזן צווייטן. באָריס מיט זיין פרוי זיינען געקומען אונדז באַגעגענען, און מיר האָבן אַלע פאַרבראַכט די עטלעכע שאָ אין אַ רעסטאָראַן, וועלכער איז געווען באַרימט מיט עפּעס גאָר אַ באַזונדערן מין ביר; — „Hof-Bräu“ (האָפבריי) האָט געהייסן דער רעסטאָראַן, אַף די ווענט, אַף די ביר=גלעזער — אומעטום זיינען געווען די אויסיעס „N.B.“ — „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ“ — האָב איך אַ זאָג געטאָן אין אַ שפּאַס. אין אָט דער „נאַראָדנאַיאַ וואָליאַ“ זיינען מיר אָפּגעזעסן דעם אָוונט מיט באָרי'ן. איליטש האָט געלויבט דעם מינכענער ביר מיט אַ מינע פון אַ גרויסן מייוון און ליבהאָבער. גערעדט האָבן זיי מיט באָריסן וועגן דער דיפערענציאַציע פונעם פּויערטום, מיר אַלע האָבן דערמאָנט דעם „פּעטערל“, לידיאַ מיכײַלאָווגע קניפּאָוויטש, וועלכע איז אויך געווען שווער

קראַנק מיט דער באַזעדן-קראַנקייט. אילימש האָט טאַקע גלייך אַפן אָרט איר אָנגעשריבן אַ בריוו, ווו ער רעדט זי צו זי זאָל פאָרן קיין אויסלאַנד אָפּערירן זיך בײַ קאָכערן. קיין פּאָראָנין זייַנען מיר געקומען צופאָרן אָנהייב אויגוסט דאַכט זיך דעם 6-טן אין פּאָראָנין האָט אונדז באַגעגנט דאָס געוויינלעכע פּאָראָנינער רעגנדל, ל. ב. קאַמענעוו און אַ גאַנצע רייַ נייַס, וואָס האָבן געהאַט אַ שייכעס צו רוסלאַנד.

אַפן 9-טן איז געווען באַשטימט אַ באַראַטונג פון די צ.ק.-מיטגלי-דער. די „פּראַוודאַ" האָט מען צוגעמאַכט און עס האָט אָנגעהויבן דערשייַנען די „ראַבאָטשאַיאַ פּראַוודאַ" אָבער קימאַט יעדער נומער פלעגט ארעסטירט ווערן. האָט זיך אָנגעהויבן אַ שטרייק-כוואַליע. מע האָט געשטרייקט אין פּיטער, אי ריגע, אין ניקאָלייעוו, אין באַקו. פון די דעפּוטאַטן געדענק איך נאָר מאַלינאָווסקין; מע האָט גערעדט וועגן די צייַטונגען, וועגן „ראַבאָטשאַיאַ פּראַוודאַ", וועגן אַ מאָסקווער צייַטונג, וועגן „פּראָסוועשטשעניע", וועגן דעם פאַרלאַג „פּריבאָי", וועגן דער טאַקטיק, בײַ וועלכער מע דאַרף זיך האַלטן אַף די פאָרשטיי-ענדיקע צוזאַמענפאָרן פון די קאָאָפּעראַציע-טוער און פון די אָנגע-שטעלטע און וועגן די אָרדנטלעכע פראַגעס.

קאַמענעוו האָט זיך באַזעצט בײַ אונדז אינדערהויד און אין די אָוונטן פלעגט ער מיט אילימשן זייער שפּעט זיך פאַרזיצן אין אונדזער גרויסער קיך און באַהאַנדלען די יעדיעס, וואָס קומען אָן פון רוסלאַנד.

מע האָט זיך געגרייט צו דער פּאַרטיי-קאָנפערענץ, צו דער אַזוי גערופענער „זומער-באַראַטונג". פאָרגעקומען איז זי אין פּאָראָנין פון 22-טן סענטיאַבער ביזן ערשטן אָקטיאַבער. געקומען צו דער באַראַטונג זייַנען אַלע דעפּוטאַטן, אויסער סאַמאָילאָוו, צוויי מאָסקווער וואַלמע-נער, נאָוואָזשילאָוו און באַלאַשאָוו, פון קיעוו — ראָזמיראָוויטש, פון אוראַל — סימאַ דעריאַבינאַ, פון פּיטער — שאָטמאַן און אַנד. פון „פּראָסוועשטשעניע" איז געקומען טראָיאַנאָווסקי, פון די פּאָליאַקן — גאַנעצקי און דאָמסקי און נאָך צוויי ראָזלאַמאָוועצעס (די ווירקונג פון די ראָזלאַמאָוועצעס האָט זיך דעמאָלט פאַרשפּרייט אף די ד ר גרעסטע אינדוסטריעלע ראַיאָנען — וואַרשעווער, לאָדזער, דאָמבראָווער און קאַ-לישער. אינמיטן דער קאָנפערענץ איז געקומען אינעסאַ ארמאַנד. מע דאַט זי ארעסטירט אין סענטיאַבער 1912 יאָר, און אינעסאַ איז געזעסן אַף אַ פרעמדן פּאַספּאָרט, אין זייער שווערע באַדינגונגען. דאָס האָט

אינטערגעריסן איר געזונט און בײַ איר האָבן זיך גענומען ווײַזן סימאָנים פון טובערקולאָז. אָבער די ענערגיע אירע האָט מיך אַף קיין האָר ניט געמינערט, נאָר פאַרקערט נאָך מיט דער לײַדנשאַפט האָט זי זיך באַצויגן צו אַלע פראַגעס פון פּאַרטיי־לעבן. מיר, אַלע קראַקער כאַווייִרים, האָבן זיך שטאַרק דערפרייט מיט איר קומען.

אינגאַנצן זײַנען אַף די באַראַטונג בײַגעווען 22 מאַן. מע האָט באַשלאָסן אַוועקשטעלן די פראַגע וועגן צונויפרופן אַ פּאַרטיי־צוזאַמענפאָר. פונעם פינפטן צוזאַמענפאָר אין לאָנדאָן איז שוין אַוועק זעקס יאָר. פון יענער צײַט אָן האָט זיך די לאַגע זייער פיל געענדערט. דער וווּקס פון דער אַרבעטער־באַוועגונג האָט געפאָדערט, מע זאָל צונויפרופן אַ צוזאַמענפאָר. אַף דער באַראַטונג איז געשטאַנען די פראַגע וועגן דער שטרייק־באַוועגונג, וועגן צוגרייטן אַן אַלגעמיין פּאָליטישן שטרייק, וועגן די אויפגאַבעס פון דער אַגיטאַציע, וועגן אַרויסגעבן אַ גאַנצע ריי פּאָפּולערע בראָשורן, וועגן דער נויטיקייט צו שנײַדן בײַ דער אַגיטאַציע די לאָזונגען פאַר אַ דעמאָקראַטישע רעפּובליק, פאַר קאָנפיסקירן די גוטסבאַזיצערישע ערדן, פאַר אַן אַכט־שאָיקן אַרבעטס־טאָג. מע האָט אויך באַהאַנדלט די פראַגע וויאַזוי צו פירן די אַרבעט אין די לעגאַלע געזעלשאַפטן, ווי צו פירן די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אַרבעט אין דומע. אַ באַזונדערע באַדײַטונג האָבן געהאַט די באַשלוסן וועגן דער נויטיקייט צו דערשלאָגן זיך די גלײַכבאַרעכטיקונג פון דער באָלשעוויסטישער און מענשעוויסטישער גרופּעס אינעווייניק אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פראַקציע, וועגן דער ניטדערלאָזבאַרקייט צו איבערוועגן מיט איין שטים די באָלשעוויקעס מיצאַד דעם זיבעטל, וועלכער האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט בלויז אַן אומבאַדײַטנדיקע מינדערהייט אַרבעטער. די צווייטע וויכטיקע רעזאָליוציע, וואָס מע האָט דעמלט אָנגענומען, איז איבער דער נאַציאָנאַלער פראַגע; די רעזאָליוציע האָט אינגאַנצן אָפּגעשפּיגלט וולאַדימיר איליטשס אָנשויונגען איבער דער דאָזיקער פראַגע. איך געדענק נאָך די שטרײַטן איבער דעם, וואָס זײַנען פאָרגעקומען בײַ אונדז אין דער גרויסער קיך, איך געדענק די לײַדנשאַפטלעכקייט, מיט וועלכער די דאָזיקע פראַגע האָט זיך דעבאַטירט.

דאָס מאָל האָט זיך מאַלינאָווסקי דערנערווירט ביז גאָר. באַנאַכט פלעגט ער זיך אָנטרינקען ביז שיקער, האָט געוויינט אַפן קאָל און געטײַנעט, אַז מע באַציט זיך צו אים מיט אומצוטרוי. איך געדענק, ווי=

אזוי די מאָסקווער וואָלמענער באַלאַשאָוו און נאָוואָזשילאָוו זיינען געווען אויפגעבראַכט פון זיין אופירונג. עפּעס האָבן זיי אין אַלע זיינע שטיק און דערקלערונגען דערפילט א ניט אופריכטיקייט, א פאַלשע שפּיל.

נאָך דער באַראַטונג האָבן מיר נאָך באַ צוויי וואָכן געוווינט אין פּאָראָנין, אַסאַך געשפּאַצירט, איינמאָל געגאַנגען צום „משאָרני סטאַוו". א זעלטן שיינע באַרג־אָזערע, און נאָך ערגעץ אין די בערג.

די אַרבעט־צייט האָבן מיר אַלע, אונדזער גאַנצע קראָקער גרופּע, שטאַרק זיך דערנענטערט מיט אינעסען. זי האָט אין זיך פאַרמאָגט אַסאַך לעבנס־לוסטיקייט און היציקן ברויז. אינעסען האָבן מיר געקענט פון פּאַריז, דאָרטן איז אָבער געווען א צו גרויסע קאָלאָניע, און אין קראָקע האָבן מיר אַלע געלעבט אין אַן ענגן כאַווערישן קרייז. אינעסע האָט געדונגען א צימער אינעם זעלבן הויז, וווּ עס האָט געוווינט ל. ב. קאַמעניעוו. צו אינעסען האָט זיך שטאַרק צוגעבונדן די מוטער מיינע, צו וועמען אינעסע פלעגט אָפט אַריינקומען אביסל זיך דורכשמועסן, זיצן, רויכערן. אז אינעסע פלעג אַריינקומען, פלעגט באַלד ווערן עפּעס היימלעכער און פריילעכער.

דאָס גאַנצע לעבן אונדזערס איז געווען פאַרפולט מיט פּאַרטיי־זאָרגן און מיט אַרבעט, דאָס לעבן איז געווען מער ענלעך אף א סטו־דענטיש, ווי אף א פאַמיליע־לעבן, און מיר פלעגן זיין זייער צופרידן, ווען אינעסע פלעג אַריינקומען צו אונדז. דאַסמאָל האָט זי זייער פיל דערציילט וועגן זיך, וועגן איר לעבן, וועגן אירע קינדער, באַוויזן אונדז זייערע בריוו און עפּעס א מילדע וואַרעמקייט האָט געוויט פון איר דערציילן. איך, איליטש און אינעסע פלעגן זייער פיל אַרומשפּאַצירן. זינאָוויעוו און קאַמעניעוו האָבן אונדז דערפאַר אָנגערופן די „פּאַרטיי שפּאַצירער". גיין פלעגן מיר אפן עק שטאָט, אף דער לאָנקע (לאָנקע הייסט אף פּויליש — „בלאָניע"). אינעסע האָט זיך אַפילע דערפון א פּסעוודאָנים גענומען — בלאָנינא. אינעסע איז געווען זייער א גוטער מוזיקאַנט און האָט אונדז אַלעמען איבערגערעדט, מיר זאָלן גיין אף בעטהאָווענס קאָנצערטן. זי אַליין האָט אויך זייער גוט געשפּילט בעט־האָווענס זאַכן.. באַזונדערס ליב געהאַט האָט איליטש די „פּאַטעטישע סאָנאַטע". שטענדיק פלעג ער זי בעטן שפּילן די דאָזיקע זאַך. ער האָט זייער ליב געהאַט מוזיק. שפּעטער שוין, אין דער צייט פון דער ראַטנ־

מאכט, איז ער געגאנגען צו צוהערן, ווי עפעס איינער א באריס־ טער מוזיקאנט האט געשפילט דיראזיקע סאנאטע. זייער פיל האבן מיר רעמאלט גערעדט וועגן בעלעטריסטיק. „און וואס מיר הונגערן דא בעטמעס, דאס איז און בעלעטריסטיק", — האב איך געשריבן צו וולא־ דימיר איליטשס מוטער. — וואלאדיע האט שוין קימאט אף אויסנ־ ווייניק אויסגעלערנט נאדסאנען און נעקראסאוון. א צעווארפן בענדל „אנא קארענינא" האט מען שוין דורכגעלייענט א מאל הונדערט. אונדזער בעלעטריסטיק (א נישטיקן טייל דערפון, וואס עס איז געווען אין פיטער) האבן מיר איבערגעלאזט אין פאריז, און דא איז ניט צו קריגן קיין רוסיש ביכל. אמאל לייענען מיר דורך מיט קינע א מוי־ דאע פון בוקיניסטן וועגן אוספענסקיס 28 בענדער, פושקינס 10 בענ־ דער און אנד. ווי אף צולאכעס איז וואלאדיע איצט דאפקע געווארן א פלייסיקער „בעלעטריסט". און דערצו נאך א מוירעדיקער נאציאנא־ ליסט. אף אן אויסשטעלונג פון פוילישע קינסטלער וועסטו אים מיט גוואלד ניט פארשלעפן, דערפאר אבער האט ער ערגעץ געפאקט בא באקאנטע עפעס אן אלטן ארויסגעווארפענעם קאטאלאג פון טרעטיא־ קאווער גאלעריי און ניט איינמאל אין אים זיך פארטיפט"*.

פון אנהייב און האט מען גערעכנט, אז איגעסע וועט פארבלייבן אין קראקע און וועט ארויסרופן צו זיך די קינדער פון רוסלאנד; איך בין אפילע אומגעגאנגען מיט איר זוכן א דירע. דאס לעבן אין קראקע איז אבער געווען זייער אן איינגעשלאסנס, אביסל דערמאנט און א פארשיקונג. איגעסע האט ניט געהאט ווו פאנאדערצווויקלען די ענער־ גיע, וואס האט זיך בא איר געהאט אנגעזאמלט צו יענער צייט בא־ זונדערס פיל. האט זי באשלאסן פריער באזוכן אלע אונדזערע אויס־ לענדישע גרופעס, דורכלייענען דארט א ריי רעפעראטן און נאכדעם זיך באזעצן אין פאריז, אוועקשטעלן דארט די ארבעט אין אונדזער קאמיטעט פון די אויסלענדישע ארגאניזאציעס. פאר איר אפפארן האבן מיר מיט איר זייער פיל געשמועסט וועגן דער ארבעט צווישן די פרויען. איגעסע איז שטארק געווען דערפאר, אז מע זאל ברייט אוועק־ שטעלן די פראפאגאנדע צווישן די ארבעטרנס, ארויסגעבן אין פיטער א ספעציעלן פרויען־זשורנאל פאר ארבעטערנס, און איליטש האט גע־

---

* וו. אי. לענין, „בר וו צו די קרוויווים", אויסגאבע פון „גיז" 1931 י. ז. 395—396.

שרײַבן צו אנא איליניטשנע וועגן דער נייטיקייט ארויסצוגעבן אַזאַ מין זשורנאַל. אינגיכן האָט ער טאַקע אָנגעהויבן דערשײַנען. מיט איר זײַטערדיקער טעטיקייט האָט אינעסע זייער פיל אויפגעטאָן צו אנטוויקלען די ארבעט צווישן די ארבעטערנס, ניט ווייניק קויכעס האָט זי אָפּגעגעבן אַף דעמדאָזיקן איניען.

אין יאַנוואַר 1914 יאָר איז קיין קראָקע געקומען צופאָרן מאַלינאָווסקי און צוזאַמען מיט איליטשן איז ער אַוועקגעפאָרן קיין פאַריז, און פון דאָרטן קיין בריסעל, קעדיי בײַזײַן אַפן פערטן צוזאַמענפאָר פון די סאָציאַל-דעמאָקראַטן פון לעטלאַנד, וועלכער האָט זיך געעפנט דעם 13 יאַנוואַר.

אין פאַריז האָט מאַלינאָווסקי געמאַכט — ווי איליטש האָט דערציילט זייער אַ געלונגענעם פאָרטראַג וועגן דער אַרבעט פון דער דומע-פראַקציע. איליטש האָט דורכגעלייענט אַ גרויסן אָפענעם פאָרטראַג וועגן דער נאַציאָנעלער פראַגע, איז אַרויסגעטראָטן אַף אַ מיטינג, געווידמעט דעם 9-טן יאַנוואַר און אין א גרופע פאַריזער באָלשעוויקעס איז ער ארויסגעטראָטן מיקויעך דעם, וואָס די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע ביוראָ קלייבט זיך אַרײַנמישן אין די רוסישע איניאָנים מיט קאָמפּראָמיס-צלן און וועגן קאַוטסקיס רעדע אַף דער באַראַטונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ אין דעקאַבער-כוידעש וועגן דעם, אַז די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פאַרטיי אין רוסלאַנד איז געשטאָרבן. אָט די אַרײַנמישונג מיצאַד דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ אין די רוסישע איניאָנים האָט זייער שטאַרק אויפגערעגט איליטשן, וועלכער האָט געזען, אַז דידאָזיקע אַרײַנמישונג קאָן זײַן נאָר אַ שטערונג פאַר דער אַליין וואַקסנדיקער באָלשעוויסטישער ווירקונג אין רוסלאַנד. איליטש האָט אויסגעשיקט גיויסמאַנסן א באַריכט וועגן דער זאַכלאַגע אין דער פאַרטיי. אַפן פערטן צוזאַמענפאָר פון די סאָציאַל-דעמאָקראַטן פון לעטלאַנד האָבן געזיגט די באָלשעוויקעס. אַפן צוזאַמענפאָר זײַנען בײַגעווען די כ'כ' בערזין, לאַציס, הערמאַן, און אַ גאַנצע ריי אַנדערע לעטלענדער באָלשעוויקעס. איליטש איז אַרויסגעטראָטן אַפן צוזאַמענפאָר מיט אַ רעדע און האָט גערופן די לעטן, זיי זאָלן זיך פאַרייניקן צום צענטראַל-קאָמיטעט. אין אַ בריוו צו דער מוטער האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן, אַז דידאָזיקע נעסיע קיין פאַריז האָט אים אָפּגעפרישט.

„פאַריז איז אַ שטאָט זייער ניט קיין באַקוועמע צו לעבן דאָרט, ווען מע האָט באַשיידענע געלט-מיטלען און דערצו איז זי אַ שטאָט, וואָס פאַרמאַטערט זייער. אָבער אָפּזיין דאָרט אַ קורצע צייט, באַזוכן, דורכפאָרן זיך — איז ניטאָ קיין בעסערע, קיין פרייעלעכערע שטאָט. איך האָב זיך ווי געהעריק אופגעטרייסלט“ *.

ווינטער, ווי נאָר וולאַדימיר איליטש האָט זיך צוריקגעקערט פון פאַריז, האָט מען באַשלאָסן אַוועקשיקן קאַמעניעוון קיין רוסלאַנד ער זאָל דאָרט אָנפירן מיט דער „פראַווּדאַ“ און מיט דער אַרבעט פון דער דומע-פראַקציע. סיי די צייטונג, סיי די דומע-פראַקציע האָבן זיך גענייטיקט אין הילף. נאָך קאַמעניעוון זיינען געקומען די פרוי און זיין קליין יינגל.

קאַמעניעווס יאַטל און זינאָוויעווס סטיאָפּע האָבן זייער ערנסט זיך געקריגט וועגן דעם, וואָס איז עס אַזוינס פּעטערבורג — אַ שטאָט אָדער רוסלאַנד. מע האָט זיך אָנגעהויבן גרייטן פאָרן. מיר זיינען אַלע געגאַנגען זיי באַגלייטן צום וואָקזאַל. געווען איז דאַן אַ קאַלטער ווינטער-אָוונט. גערעדט האָט מען ווייניק, און נאָר דאָס יאַטל קאַמעניעווס האָט עפּעס געטיינעט. די שטימונג בא אַלעמען איז געווען אַ געשפּאַנטע, און אָנגעשטרענגטע. עס האָט זיך געטראַכט: ווי לאַנג וועט קאַמעניעוון זיך איינגעבן דאָרטן אופהאַלטן זיך? ווען וועט עס איצט אויסקומען זעען זיך, ווען וועלן מיר שוין אויך אַמאָל פאָרן קיין רוסלאַנד? יעדערער פאַר זיך האָט געטרוימט וועגן רוסלאַנד, עס האָט געצויגן אַהין מוירעדיק. מיט פלעגט זיך אָפּט כאַלעמען די נעווסקער ראָגאַטקע (זאַמטאַווע) ריידן אַף דערדאָזיקער טעמע פלעגן מיר אויסמיידן, אָבער יעדערער פאַר זיך האָט וועגן דעם געטראַכט.

דעם 8-טן מאַרט 1914 יאָר איז אין פּיטער דערשינען דער ערשטער נומער „ראַבאָטניצאַ“ („די אַרבעטערן“) — אַ פּאָפּוליערער זשורנאַל. אַ נומער האָט געקאָסט 4 קאָפּיקעס. דער פּעטערבורגער קאָמיטעט האָט אַרויסגעלאָזן פלוג-בלעטלעך וועגן דעם פרויען-טאָג. אינעם זשורנאַל „ראַבאָטניצאַ“ האָבן געשריבן פון פאַריז אינעסע און סטאַל, פון קראָקע — לילינע און איך. דערשינען זיינען זיבן נומערן. אינעם אַכטן נומער האָט מען גערעכנט געבן אַרטיקלען אין צו-

* לעניו, „בריוו צו די קרוויים“ אויסגאַבע „גיז“ 1931 זייטן 389—400.

זאַמענהאַנג מיטן פאָרשטייענדיקן סאָציאַליסטישן פרויען-קאָנגרעס אין ווין, ער האָט שוין אָבער ניט באַוויזן צו דערשיינען — עס איז אויסגעבראָכן די מילכאָמע.

דעם פּאַרטיי-צוזאַמענפאָר האָט מען זיך געקליבן איינאָרדענען ביים אינטערנאַציאָנאַלן קאָנגרעס, וועלכער איז געווען אָנגעמערקט אַף אַווגוסט כוידעש אין ווין. מע האָט גערעדט, אַז אַ טייל אוילעם וועט קאָנען דורכפאָרן לעגאַל. נאָכדעם איז געווען אָנגעמערקט צו אָרגאַניזירן דורך די קראָקער ארבעטער-דרוקער — א מאַסאָוון איבערגיין די גרענעץ אַלס עקסקורסאַנטן.

אין מיי זיינען מיר ווידער אַריבערגעפאָרן קיין פּאָראָנין.

אַף דורכצופירן די צוגרייט-קאַמפּאַניע צום צוזאַמענפאָר זיינען אין פּיטער מאָביליזירט געוואָרן קיסעליעוו, גליעבאָוו-אַווילאָוו און אניע ניקיפאָראָווע. זיי זיינען געקומען קיין פּאָראָנין צונויפריידן זיך וועגן אַלץ מיט אילִיטשן. דעם ערשטן טאָג זיינען מיר א לאַנגע צייט געזעסן אַפן בערגל, נעבן אונדזער „דאַטשע“, און דער אוילעם האָט דערציילט וועגן דער רוסישער ארבעט. געווען איז דער אוילעם א יונגער, פול מיט ענערגיע, און אילִיטשן איז ער שטאַרק געפעלן געוואָרן. גליעבאָוו-אַווילאָוו האָט עפּעס די גאַנצע צייט זיך איבערגעוועקען מיט קיסעליעוון. אַף מאָרגן האָבן זיי דערציילט דעם סאָד. ווייזט זיך אַרויס, אַז גליעבאָוו-אַווילאָוו האָט געלערנט אין דער באָלאָנער שול, נאָר איצט איז ער אַוועק פון די וופּעריאָדאָווצעס. אילִיטש האָט געייצעט די געסט, זיי זאָלן זיך דורכשפּאַצירן אין די בערג. אַליין האָט ער זיך עפּעס ניט געפילט מיט אַלעמען, איז דער אוילעם אַוועק אַליין. נאָכדעם האָבן זיי דערציילט, ווי אַזוי און ווהין זיי זיינען אומגעקראָכן, און האָבן געלאַכט — געדראַפּעט האָבן זיי זיך אַף אַ גלייכן באַרג און די זעק האָבן זיי שטאַרק באַלעסטיקט. זיי האָבן דערציילט, ווי אַזוי זיי האָבן געטראָגן די זעק לויט דער ריי און ווען די ריי איז דערגאַנגען צו אַניען, האָבן אַלע פאַרבייגייער געלאַכט און איר געייצעט, זי זאָל שוין פאַר איין וועגס אַרופוואַלגערן אַף די אַקסלען אויך די באַגלייטער אירע.

מע האָט זיך צונויפגערעדט וועגן דעם כאַראַקטער פון דער אַגיטאַציע פארן צוזאַמענפאָר. באַקומען אַלע נייטיקע איינשטעלונגען, איז קי-

סעליעוו אוועקגעפֿאָרן אין באַלטיישן־קאַנט, און גליעבאָוו־אַווילאָוו און אַניע ניקיפֿאָראָווע — אַף אוקראַינע.

פֿון מאָסקווע איז געקומען אויך אַליע, דער געוועזענער שילער פֿון דער קאַפּריער שול, וואָס איז נאָכדעם געוואָרן אַ פּראָוואָקאַטער. איך געדענק שוין ניט, אונטער וואָס פֿאַר אַן אויסרייד איז ער דעמאָלט געקומען, נאָר גערעדט האָט זיך וועגן דעם פֿאָרשטייענדיקן צוזאַמענפֿאָר: די אָכראַנקע האָט דאָך געמוזט האָבן גענויע יעדיעס וועגן די צוגרייטונגען צום צוזאַמענפֿאָר.

אַף זומער־צייט האָט אינעסע אויסגעשריבן אירע קינדער פֿון רוסלאַנד און זיך באַזעצט באַם יאַם אין טריעסט, זי האָט געגרייט אַ פֿאָרטראַג צום אינטערנאַציאָנאַלן פֿרויען־קאָנגרעס, וועלכער האָט געזאָלט פֿאָרקומען אין ווין גלייכצייטיק מיטן קאָנגרעס פֿונעם אינטערנאַציאָנאַל. אויסגעקומען אַרבעטן איז איר אויך אַף אַ צווייטער ליניע. האַלב יוני האָט די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע ביוראָ אָנגעמערקט צונויפֿצורופֿן אין בריסעל אַ באַראַטונג פֿון עלף אָרגאַניזאַציעס פֿון דער ר.ס.ד.א.פּ. פֿון אַלע ריכטונגען און אָרגאַניזירן דאָרט אַ מיינונגאויסטויש פֿון די אַלע אָרגאַניזאַציעס, קעדיי שאַפֿן אײנהייט. עס איז אָבער געווען קלאָר, אַז דערמיט וועט זיך עס ניט באַגרענעצן, אַז די ליקווידאַטערס, די טראָצקיסטן, בונדיסטן א. אנד. וועלן אויסנוצן די געלעגנהייט אַף צו באַשרענקען די טעטיקייט פֿון די באָלשעוויקעס, בינדן זיי מיט אַ גאַנצער ריי באַשטימונגען. אין רוסלאַנד איז די באָלשעוויסטישע ווירקונג אַלץ מער געשטיגן. אין זיין ביכל „די באָלשעוויקעס, אין דער מעלוכישער דומע“ ווייזט אָן דער כ׳ באַדייעוו, אַז פֿון די 18 פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַריינען, וואָס האָבן עקזיסטירט אין פּעטערבורג זומער 1914 יאָר, איז אין די פֿאַרוואַלטונגען פֿון 14 פֿון זיי די מערהייט באַשטאַנען פֿון באָלשעוויקעס... אַף דער זייט פֿון די באָלשעוויקעס האָבן זיך געשטעלט אַלץ מער און מער פֿאַריינען, צווישן זיי אויך דער מעטאַליסטן־פֿאַריין, דער גרעסטער און מעכטיקסטער פֿון אַלע פּראָפֿעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס. פּונקט אַזאַ פֿאַרהעלטעניש האָט זיך באַמערקט אויך אין דער אַרבעטער־גרופּע. אין דער הויפּט־שטאָט זיינען אַלס באַפֿולמעכטיקטע פֿון די אַרבעטער אין די סטראַכיר־אָרגאַנען, אויסגעווײלט געוואָרן 37 באָלשעוויקעס און סאַכאַקל 7 מענשעוויקעס;

און אין די אלרוסלענדישע סטראכיר=אנשטאלטן זיינען געווען אויסגע=
וויילט 47 באָלשעוויקעס און 10 מענשעוויקעס.

די וואַלן צום אינטערנאַציאָנאַלן קאָנגרעס אין ווין זיינען געווען
זייער ברייט אָרגאַניזירט. די מערהייט אַרבעטער=אָרגאַניזאַציעס האָבן
די מאַנדאַטן אַפן אינטערנאַציאָנאַלן סאָציאַליסטישן קאָנגרעס איבער=
געגעבן די באָלשעוויקעס.

דערפאָלגרייך האָט זיך פאַנאַנדערגעוויקלט אויך די צוגרייטונג צום
פּאַרטיי=צוזאַמענפאָר. אָנגעהויבן פון פרילינג, האָבן זיך אַלע צוגרייט=
אַרבעטן, וואָס זיינען געווען פאַרבונדן מיט צונויפרופן דעם צוזאַמענ=
פאָר, קעסיידער געשטאַרקט. די אויפגאַבע, וואָס איז פאַר אונדז גע=
שטאַנען — שרייבט באַדייעוו, — אינעם פעריאָד ערעוו דעם צוזאַ=
מענפאָר, צו פאַרפעסטיקן און פאַרברייטערן די אָרטיקע פּאַרטיי=קע=
מערלעך, איז אין אַ באַדייטנדיקער מאָס געלייזט געוואָרן אַדאַנק דעם
קאָלאָסאַלן אויפשטייג פון דער רעוואָליוציאָנערער באַוועגונג אין לאַנד
אין אָט די כאַראָשים. צווישן די ארבעטער=מאַסן האָט זיך פאַרשטאַרקט
דער ווילן צו גיין אין דער פּאַרטיי, אין די פּאַרטיי=אָרגאַניזאַציעס זיי=
נען אריינגעטראָטן נייע קאַדרען רעוואָליוציאָנער=געשטימטע אַרבעטער,
די אַרבעט פון די אָנפירנדיקע פּאַרטיי=קאָלעקטיוון איז אַלץ מער געש=
טיגן באַרג=ארויף. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, איז דער פאָרשטייענדיקער
צוזאַמענפאָר און די פראַגעס, וואָס זיינען געשטאַנען אף זיין טאָגסיי=
דער געווען באַוואָרנט מיט אַ גרויסער אויפמערקזאַמקייט מיצאַד דער
פּאַרטייִשער אַרבעטער=מאַסע" *. צו באַדייעוון פלעגן אָנקומען גאַנץ
באַדייטנדיקע געלט=מיטלען, וואָס זיינען געזאַמלט געוואָרן אין פאָנד
צו אָרגאַניזירן דעם צוזאַמענפאָר. ער האָט שוין געהאַט באַקומען א
גאַנצע ריי מאַנדאַטן, רעזאָליוציעס איבער די פראַגעס, וועלכע שטייען
אַפן צוזאַמענפאָר, אָנזאָגן א. ד. גל.

כאַווער באַדייעוו גיט אַ העל בילד דערפון, ווי די לעגאַלע טעטי=
קייט האָט זיך אין דער גאַנצער אַרבעט איבערגעפלאָכטן מיט דער
אומלעגאַלער. „די זומערדיקע צייט,—שרייבט ער,—האָט פאַרלייכטערט
צו אָרגאַניזירן אומלעגאַלע פאַרזאַמלונגען אַ הינטער שטאָט אין די

* א. יע. באַדייעוו. „די באָלשעוויקעס אין דער מעלוכע דומע" אויסגאַבע „גיז"
1930 י. ז. 332—334.

וועלדער, ווו מיר זיינען געווען אין אַ געוויסער מאָס געזיכערט פון פּאָליציייִשע אָנפאַלן. אינעם פאַל, ווען מע האָט באַדאַרפט צונויפרופן מער אָדער וויניקער פאַרברייטערטע באַראַטונגען, פלעגט מען אָרגאַניזירן אין דער פאָרם פון אויסערשטאָטישע עקסקורסיעס אין נאָמען פון אַ וועלכער ניט איז אופקלער-געזעלשאַפט. אָפּגעפאָרן אַ פּאָר צענדליק וויאָרסט פון פּעטערבורג, פלעגן מיר אַוועק „אַף אַ שפּאַציר" טיף אין וואַלד, „אַרויסשטעלן דערביי אַ וואַך, וועלכע פלעגט אָנווייזן דעם וועג נאָר לויט אַ באַשטימטן פּאַראָל, און דאָרטן פלעגן פאָרקומען די פאַרזאַמלונגען... אַרום אַלע אַרבעטער-אָרגאַניזאַציעס האָט געווימלט אַ מאַסע שפּיקעס, וואָס האָבן אָפּגעגעבן אַ באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט די הויפּט-צענטערס פון דער פּאַרטיי-אַרבעט, — דער רעדאַקציע „פּראַוודאַ" און דער דירע פון אונדזער פראַקציע. באַגלייך אָבער מיט דער פאַרשטאַרקטער טעטיקייט פון דער אָכראַנקע. האָט זיך פאַרשטאַרקט אויך אונדזער קאָנספּיראַטיווע טעכניק. פאַרשטייט זיך, עס פלעגט טרעפן, אַז מע פלעגט אַרעסטירן באַזונדערע כאַווערים, אָבער קיין גרויסע דורכפאַלן זיינען ניט פאָרגעקומען" *.

אַף אַזאַ אויפן איז די ליניע, וואָס דער צ.ק. האָט גענומען, פאַנאַנדערצוּוויקלען די לעגאַלע פרעסע, צוצוגעבן איר באַשטימטע איינשטעלונגען, אַנטוויקלען די אַרבעט פון דער דומע-פראַקציע אין און אויסער דער דומע, דייטלעך אוועקשטעלן אַלע פראַגן, פאַראייניקן די לעגאַלע אַרבעט מיט דער אונטערערדישער, — אָט דידאָזיקע ליניע האָט זיך פולקום באַרעכטיקט.

דער פּרווו דורך דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ אַראָפּרייסן דידאָזיקע ליניע, טאָרמאָזירן די אַרבעט, פלעג אַרייַנברענגען איליטשן אין אַ ווילדן גרימצאָרן. ער האָט באַשלאָסן, אַז ער אַליין וועט אַף דער ברישעלער פאַראייניקונג-קאָנפערענץ ניט פאָרן. פאָרן האָט באַדאַרפט אינעסע. זי האָט גוט געקענט פראַנצויזיש (פראַנצויזיש איז געווען איר מוטער-שפּראַך), זי פלעגט זיך ניט פאַרלירן, דערצו האָט זי פאַרמאָגט אַ פעסטן כאַראַקטער. אַף איר האָט מען זיך געקאָנט פאַרלאָזן, זי וועט זיך ניט אונטערגעבן. געווינט האָט זי אין טריעסט, און איליטש האָט איר געשיקט אַהין דעם באַריכט פון צ.ק., וואָס ער האָט צונויפגע-

* א. יע. באַדייעוו. „די באָלשעוויקעס" אין דער מעלוכע־דומע אויסג. „גיז" זייט 335.

שטעלט, און אַ גאַנצע ריי אָנווייזונגען, וויאַזוי צו האַלטן זיך אין דעם אָדער יענעם פאַל. ער האָט פאָרויסגעזען און אַרומגעטראַכט יעטווידער דעטאַל. אויסער אינעסען, זיינען אין דער דעלעגאציע פון צ״ק אריין מ. פ. וולאַדימירסקי און נ. פ. פאָפאָוו. דעם באַריכט פון צ.ק. האָט פאָרגעלייענט אינעסע אַף פראַנצויזיש, ווי מע האָט זיך געדאַרפט ריכטן, האָט מען זיך דאָ ניט באַנוגנט נאָר מיט א מיינונג-אויסטויש. אין נאָמען פון דער אויספיר-ביוראָ האָט קאַוטסקי אַריינגעטראָגן א רעזאָליוציע, וואָס פאַרורטיילט די שפאַלטונג און באַהויפט, אַז קיין ראַדיקאַלע מיינונגס-פאַרשיידנהייטן זיינען ניט פאַראַן. פאַר דער רעזאָליוציע האָבן געשטימט אַלע, אויסער דער דעלעגאַציע פון צ.ק. און די לעטן, וועלכע האָבן זיך אָפגעזאָגט צו נעמען אָן אָנטייל אין דער אָפשטימונג, ניט געקוקט אַף די דראָונגען מיצאַד דעם סעקרעטאַר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ גויסמאַנס, אַז ער וועט מעלדן דעם צוזאַמענפאָר אין ווין, אַז די, וואָס האָבן זיך אָפגעזאָגט צו שטימען נעמען אַף זיך די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר אַראָפרייסן די פרוּוון צו שאַפן אַן איינהייט.

די ליקווידאַטערס, טראָצקיסטן, ווּפעריאָדאָווצעס, פלעכאַנאָווצעס און די קאַווקאַזער געגנטלעכע אָרגאַניזאַציע האָבן אַף אַ פריוואַטער באַראַטונג אין בריסעל געשלאָסן אַ „בלאָק" קעגן די באָלשעוויקעס, מיטן ציל אויסצונוצן די געשאַפענע סיטואַציע און אָנצודריקן אַף די באָלשעוויקעס.

זומער 1914 יאָר, גלייכצייטיק מיט דער בריסעלער פאַראייניקונגס-פאַרשלעפעניש, איז איליטשס אויפמערקזאַמקייט געווען אינגאַנצן פאַרנומען מיט אַן אַנדער, זייער א שווערן איניען — מיטן איניען מאַלינאָווסקי.

אַז גענעראַל דזשונקאָווסקי איז באַשטימט געוואָרן פאַר וויצע-מיניסטער פאַר אינערלעכע איניאָנים און אַז ער האָט זיך דערוווּסט וועגן מאַלינאָווסקיס פראָוואָקאַטערישער ראָל, האָט ער וועגן דעם מוידיע געווען דעם פאָרזיצער פון דער מעלוכישער דומע ראָדזיאַנקאָ און גענומען ריידן וועגן דער נייטיקייט צו ליקווידירן דעמדאָזיקן איניען, קעדיי אויסצומיידן אַ קאָלאָסאַלן פאָליטישן סקאַנדאַל.

דעם 8-טן מיי האָט מאַלינאָווסקי אָנגעגעבן ראָדזיאָנקען א מעלדונג וועגן דעם, אַז ער טרעט אַרויס פון דער צאָל דומע-מיטגלידער, און געזאָגט וועגן דעם אויך אין דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פראַקציע.

ער האָט מאָטיווירט זיין אַוועקגיין מיט סיבעס פון פערזענלעכן כאַראַקטער, ניט געזאָגט מיט וועלכע, און איז אַוועקגעפאָרן קיין אויסלאַנד. די אָרטיקע און צענטראַלע אָרגאַניזאַציעס האָבן פאַרורטיילט מאַלינאָווסקיס אַנאַרכישן דעזאָרגאַניזאַטאָרישן טאַט און האָבן אים דערפאַר אויסגעשלאָסן פון דער פאַרטיי. אָבער וואָס שייעך דער פראָוואָקאַטאָרישער אַרבעט, האָט דאָס באַשולדיקן אים דערין אויסגעזען אַזוי ווילד, אַז דער צ.ק. האָט באַשטימט אַ ספעציעלע קאָמיסיע אונטער גאַנעצקיס פאָרזיץ. אין דער קאָמיסיע זיינען אריין אויך לענין און זינאָוויעוו.

קלאַנגען וועגן מאַלינאָווסקיס פראָוואָקאַטערישער טעטיקייט האָבן זיך שוין אַרומגעטראָגן גאַנץ לאַנג. געשטאַמט האָבן זיי פון די מענשעוויסטישע קרייזן, אַן ערנסטן כשאַד אַף אים האָט געוואָרפן יעלענאַ פיאָדאָראָוונאַ ראָזמיראָוויטש, אין צוזאַמענהאַנג מיט איר ארעסט — געאַרבעט האָט זי באַ דער דומע-פראַקציע און די זשאַנדאַרמען, האָט זיך אַרויסגעוויזן, זיינען געווען באַהאַוונט אין אַזוינע דעטאַלן, וואָס אויב ניט דורך פראָוואָקאַציע, וואָלטן זיי דערפון בעשום אופן ניט געקאָנט וויסן. אייניקע יעדיעס וועגן דעם איניען מאַלינאָווסקי האָט געהאַט בוכאַרין. וולאַדימיר איליטש האָט בעשום אופן ניט געוואָלט גלויבן, אַז מאַלינאָווסקי זאָל זיין אַ פראָוואָקאַטער. איינמאָל נאָר האָט באַ אים דורכגעבליצט אַ צווייפל. איין מאָל געדענקט איך אין פראָנין, גייענדיק צוריק פון די זינאָוויעווס און ריידנדיק וועגן די קלאַנגען, וואָס טראָגן זיך אַרום, האָט זיך איליטש אָפגעשטעלט און אַ זאָג געטאָן: „און וואָס אויב עס איז טאַקע אַן עמעס“? און דאָס פּנים איז באַלד געוואָרן פול מיט אומרו. „נו וואָס רעדסטו“, — האָט איך אים געענטפערט. איליטש האָט זיך באַרויִקט און גענומען זידלען די מענשעוויקעס דערפאַר, וואָס זיי שטעלן זיך ניט אָפ פאַר קיינע מיטלען אין קאַמף קעגן די באָלשעוויקעס. מער קיינע וואַקלונגען זיינען שוין באַ אים אין דער פראַגע ניט געווען.

מיט דעם, ווי מע האָט אויסגעפאָרשט און קאָנטראָלירט אַלע קלאַנגען וועגן מאַלינאָווסקיס פראָוואָקאַטור, נאָכן באַקומען בורצעווס מעלדונג, אַז ער האַלט מאַלינאָווסקיס פראָוואָקאַטור פאַר אַן אומגלויבלעכער זאַך, אויסהערנדיק בוכאַרינען, ראָזמיראָוויטש, האָט די קאָמיסיע פונדעסטוועגן ניט געקאָנט באַשטעטיקן דעם פאַקט פון מאַלינאָווסקיס פראָוואָקאַטור.

אַ פּאַרלאָרענער, אינגאַנצן אַן אַרויסגעשלאָגענער פון דער קאָלייע, האָט זיך מאַלינאָווסקי אַרומגעדרייט אין פּאַראַניז. דער טייוול ווייס אים, וואָס ער האָט אין יענער צייט איבערגעלעבט. ווו ער איז אַהינגעקומען פון פּאַראַניז, האָט קיינער ניט געוווּסט. די פעוראַל-רעוואָלוציע האָט אים דעמאַסקירט.

נאָך דער אָקטיאַבער-רעוואָלוציע האָט ער זיך פריייוויליק אומגעקערט צוריק קיין רוסלאַנד און זיך איבערגעגעבן אין די הענט פון דער ראַטנמאַכט. לויטן אורטייל פון העכסטן טריבונאַל האָט מען אים צעשאָסן.

און דער קאַמף אין רוסלאַנד האָט זיך דערווייל אַלץ מער און מער פאַרשאַרפט. די שטרייק-באַוועגונג איז שטאַרק געשטיגן, מיט אַ באַזונדערער קראַפט האָט זיך עס אַרויסבאַוויזן אין באַקו. דער אַרבעטער-קלאַס האָט געשטיצט די באַקוער שטרייקער. פּאָליציי האָט געשאָסן אין צווישטויזנטקעפּיקן האַמוין אפן מיטינג פון די פּוטילאָווצעס. די צוזאַמענשטויסן מיט דער פּאָליציי זיינען געוואָרן אַלץ פאַרביסענער. די דעפּוטאַטן זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין פירער פונעם אופשטייענדיקן פּראָלעטאַריאַט. עס איז געגאַנגען אַ מאַסן-שטרייק.

דעם 7-טן יולי האָבן אין פּיטער געשטרייקט 130 טויזנט מאַן. דער פּראָלעטאַריאַט האָט זיך געגרייט צום שלאַכט. די שטרייק-באַוועגונג איז ניט אָפּגעשוואַכט געוואָרן, נאָר פאַרקערט, זי איז געוואַקסן, אף די גאַסן פונעם רויטן פּיטער האָט מען געבויט באַריקאַדעס.

נאָר ס'האָט אויסגעבראָכן די מילכאָמע.

דעם 1-טן אַווגוסט האָט דייטשלאַנד דערקלערט מילכאָמע רוסלאַנד, דעם 3-טן אַווגוסט — פראַנקרייך, דעם 4-טן אַווגוסט — בעלגיע, און דעמזעלבן טאָג האָט ענגלאַנד דערקלערט מילכאָמע דייטשלאַנד, דעם 6-טן אַווגוסט האָט עסטרייך-אונגאַרן דערקלערט מילכאָמע רוסלאַנד, דעם 11-טן אַווגוסט האָבן פראַנקרייך און ענגלאַנד דערקלערט מילכאָמע עסטרייך-אונגאַרן.

עס האָט זיך אָנגעהויבן די וועלט-מילכאָמע, וועלכע האָט אף אַ צייט אָפּגעשטעלט די אָנוואַקסנדיקע רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג אין רוסלאַנד, איבערגעקערט די גאַנצע וועלט און אַרויסגערופן אַ גאַנצע ריי

טיפסטע קריזיסן, אַף גאָר אַ נייעם אויפן, אַסאַך שאַרפער אַוועקגע־
שטעלט די וויכטיקסטע פּראָבלעמען פון רעוואָליוציאָנערן קאַמף, אונ־
טערגעשטראָכן די ראָליע פונעם פּראָלעטאַריאַט אַלס פירער פון אַלע
אַרבעטנדיקע, אופגעהויבן צום קאַמף נייע שיכטן האָרעפּאַשניקעס און
דעם פּראָלעטאַריאַטס ניצאָכן אַוועקגעשטעלט פאַר רוסלאַנד אַלס
פראַגע פון לעבן און טויט.

די מילכאָמע-יאָרן. — ביז דער פעוראַל־רעוואָליוציע
(1917—1914)

קראָקע
(1914 יאָר)

כאָטש מיט מילכאָמע האָט שוין געשמעקט גאַנץ לאַנג, פונדעסטוועגן, אז מע האָט די מילכאָמע דערקלערט, — האָט עס אלעמען ווי געפּלעפט. פון פּאָראָנין האָט מען זיך געדאַרפט אַרויסקלייבן, אָבער וווהין פאָרן איז נאָך געווען אינגאַנצן ניט קלאָר. ליליגע איז דעמאָלט געווען שטאַרק קראַנק, און זינאָוויעוו האָט סיי ווי סיי ניט געקאָנט זיך רירן פון אָרט. געוווינט האָבן זיי דעמאָלט אין זאַקאָפּאַנע, ווו מע האָט לייכט געקאָנט קריגן אַ דאָקטער. דעריבער האָבן מיר באַשלאָסן ביז וואַנען וואָס זיצן אין פּאָראָנין. איליטש האָט אָנגעשריבן אַ בריוו קיין קאָפּענהאַגן צו קאָבעצקין, געבעטן, ער זאָל אים אינפאָרמירן, פאַרבינדן אים מיט שטאָקהאָלם א.ד.גל. די אָרטיקע „גוראַלעס“ (די באַרג־איינוווינער) האָבן זיך געפילט אינגאַנצן דערשלאָגן, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן די מאָביליזאַציע. מיטן ווערמען אַ מילכאָמע, פאַרוואָס אַ מילכאָמע — קיינער האָט קיין זאַך ניט פאַרשטאַנען, קיין שום באַגייסטערונג האָט זיך ניט געפילט, מע איז געגאַנגען, ווי צו דער שכיטע. די באַלעבאָסטע אונדזערע, די אייגנטימערן פון דער דאַטשע, אַ פּויערטע, איז געווען אינגאַנצן דערשלאָגן פונעם אומגליק, וואָס האָט זי געטראָפן — באַ איר האָט מען צוגענומען אַף דער מילכאָמע דעם מאַן. דער קסיאָנדז אין קאָסציאָל האָט זיך געסטאַרעט אָנצוצינדן פּאַטריאָטישע געפילן. עס האָבן אָנגעהויבן זיך אַרומטראָגן פאַרשיידענע קלאַנגען, און דעם שאָבנס זעקסיאָריק יאַטל, א קינד פון אן אָרעמער פאַמיליע, וואָס פלעג די גאַנצע צייט זיך שפּילן באַ אונדז, האָט מיר דערציילט בעסאָד,

אַז די רוסישע — דאָס האָט דער קסיענדז אַזוי געזאָגט — שיטן סאַב אין ברוגעמס.

דעם 7-טן אַווגוסט איז צו אונדז אַף דער דאַטשע געקומען דער פּאָראָנינער זשאַנדאַרמען-וואַכמיסטער מיט איינעם אַ באַגלייטער — אַן אָרטיקן פּויער מיט אַ ביקס מאַכן אַן אונטערזוכונג. וואָס צו זוכן האָט דער וואַכמיסטער אַליין אויך ניט געוווּסט, ווי געהעריק, אַ זוך געטאָן אין אַלמער און געפונען ניט קיין אָנגעלאָדענעם בראַונינג, צוגענומען עטלעכע העפטן וועגן דער אַגראַר-פראַגע מיט טאַבעלעס און פאַרגעבן אייניקע ניט באַדייטנדיקע פראַגעס. דער באַגלייטער זייגער איז פאַרשעמט געזעסן אַף אַ ברעג שטול און אין אַ פאַרלעגנהייט זיך אַרומגעקוקט. דער וואַכמיסטער האָט פון אים כויזעק געמאַכט. אָנגעוויזן אַף אַ באַנקע מיט קליי און פאַרזיכערט, אַז דאָס איז אַ באָמבע. נאָכדעם האָט ער געזאָגט, אַז אַף וולאַדימיר איליטשן איז דאָ אַ מעסירע און ער וואָלט אים באַהאַרפּט טייקעף אַרעסטירן. אָבער אַזוי-ווי מאָרגן וועט סיי-ווי אויסקומען אים פירן קיין נאָווי-טאַרג (אַ דערבייאיק שטעטל, ווו עס האָט זיך געפונען די מיליטערישע מאַכט), איז זאָל שוין וולאַדימיר איליטש אַליין קומען צום צוג מאָרגן זעקס אַזייגער אינדער-פרי. ס'איז געווען קלאָר — עס שמעקט מיט אַן אַרעסט, און מילכאָמע-צייט, אַפן ערשטן פייער האָט מען זייער לייכט געקאָנט אַזוי פאַרבייגייענדיק אַוועקשיקן אַף יענער וועלט. וולאַדימיר איליטש איז אַוועקגעפאָרן צו גאַנעצקין, וועלכער האָט אויך געוווינט אין פּאָראָנין, און האָט אים דערציילט וואָס עס איז געשען. גאַנעצקי האָט טייקעף טעלעגראַפירט דעם סאָציאַל-דעמאָקראַטישן דעפּוטאַט מאַרעקן, וולאַדימיר איליטש האָט טעלעגראַפירט צו דער קראָקער פּאָליציי, וועלכע האָט אים געקענט אַלס עמיגראַנט. איליטשן האָט באַאומרויִקט, ווי אַזוי וועלן מיר באַנאַנד מיט דער מוטער מיינער איבערבלייבן אין פּאָראָנין אַליין אין אַזאַ גרויסער שטוב, האָט ער זיך צונויפגערעדט מיטן כ' טיכאָמירנאָוו, אַז ביז וואַנען וואָס זאָל ער זיך באַזעצן בײַ אונדז איבערן אויבערשטן צימער. טיכאָמירנאָוו האָט ערשט ניט לאַנג געהאַט זיך צוריקגעקערט פון אָלאָנעצקער פאַרשיקונג און די רעדאַקציע „פּראַוודאַ“ האָט אים אויסגעריכט קיין פּאָראָנין אָפּרוען, ברענגען אין אָרדענונג די נערוון. וואָס האָבן אין פאַרשיקונג זייער שטאַרק זיך צעשפּילט, און אַגעוו זאָל ער העלפן איליטשן צונויפשטעלן די ביולעטענען וועגן דער קאַמפּאַניע,

װעלכע װערט דורכגעפירט פאַר דער אַרבעטער־פּרעסע און אַג.—אַפן גרונט פון די מאַטריאַלן, װאָס זײַנען געװען געדרוקט אין דער „פּראַװדאַ“.

איך מיט איליטשן זײַנען אָפּגעזעסן די גאַנצע נאַכט, ניט געקאָנט אײַנשלאָפן, — עס איז געװען שטאַרק אומרויק אַפן האַרצן. אינדערפרי האָב איך אים באַגלייט צום װאָקזאַל און אַלײן האָב איך זיך צוריקגעקערט אין דעם גרױסן פּוסטגעװאָרענעם צימער. דעמזעלבן טאָג האָט גאַנעצקי געדונגען ערגעץ אַ פור און דערקליבן זיך אַף איר ביז נאָװי טאַרג, דערשלאָגן זיך אַז אודיענץ באַם שעף פון דער געגנט — באַם קײזערלעך־קיניגלעכן סטאַראָסטע, אופגעהױבן אַ סקאַנדאַל, דערציילט אים, אַז איליטש איז אַ מיטגליד פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ, אַ מענטש, פאַר װעמען מע װעט זיך געװיס אָנעמען. פאַר װעמעס לעבן עס װעט אויסקומען ענטפערן. נאָכדעם האָט ער זיך געזען מיטן געריכט־אויספאָרשער, אויך אים דערציילט, װער איז אַזױנס איליטש און באַקומען בא אים פאַר מיר א דערלויבעניש צו זען זיך מיט איליטשן אין טפיסע באַלד אַף מאָרגן. אַז גאַנעצקי איז צוריקגעקומען פון נאָװי טאַרג, האָבן מיר מיט אים צוזאַמען צונויפגעשטעלט אַ בריװ צום מיטגליד פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ, דעם עסטרײַכישן דעפּוטאַט סאָציאַל־דעמאָקראַט װיקטאָר אַדלער. אין נאָװי טאַרג האָב איך זיך געזען מיט איליטשן. מע האָט אונדז איבערגעלאָזט זאַלבעצװייט, אָבער איליטש האָט װייניק גערעדט — די לאַגע איז נאָך געװען זײער ניט קלאָר. די קראָקער פּאָליצײ האָט טעלעגראַפירט, אַז עס איז ניטאָ קײן שום גרונט כוישעד צו זײַן אוליאַנאָװן אין שפּיאָנאַזש. ראָסזעלבע האָט טעלעגראַפירט אויך מאַרעק פון זאַקאָפּאַנע. אײנער א באַװוסטער פּױלישער שרײַבער איז געפאָרן אין נאָװי טאָרג זיך אָנעמען פאַר איליטשן. זינאָװיעװ, װעלכער האָט געװוינט אין זאַקאָפּאַנע, אַז ער האָט זיך דערװוסט, אַז מע האָט אַרעסטירט איליטשן, איז ער טײקעף, ניט געקוקט אַפן גוס־רעגן, אװעקגעפאָרן אַפן װעלאָסיפּעד צום אַלטן נאַראָדנאָװאָליעץ—דעם פּאָליאַק ד״ר דלוסקי, װעלכער האָט געװוינט 10 קילאָמעטער װײַט פון זאַקאָפּאַנע. דלוסקי האָט טײקעף געדונגען א פאַעטאָן, איז אַװעקגעפאָרן קיין זאַקאָפּאַנע און גענומען טעלעגראַפירן, שרײַבן בריװ, איז ערגעץ געגאַן מיט עמעצן פירן אונטערהאַנדלונגען. מיר האָט מען דערלויבט באַזוכן איליטשן יעדן טאָג. גאַנצפרי מיטן זעקסאַזײ־

גערדיקן צוג פלעג איך אַרויספאָרן קיין נאָווי טאַרג, — דאָס פאָרן האָט געדויערט אַ שאָ, ביז אַ זייגער עלף פלעג איך זיך אַרומדרייען אַפן וואָקזאַל, אין פּאָסט, אפן מאַרק און דערנאָך פלעג איך זיך זען מיט וולאַדימיר איליטשן אַף אַ שאָ צייט. איליטש פלעג דערציילן וועגן זיינע שכיינים אין טפּיסע, געזעסן זיינען דאָרט אַסאַך אָרטיקע פּויערים, ווער דערפאַר, וואָס דער טערמין פונעם פּאַספּאָרט איז אויסגעגאַנגען, ווער דערפאַר, וואָס ער האָט קיין שטייערן ניט אַריינגעטראָגן, און ווער פאַר קריגן זיך מיט דער אָרטיקער מאַכט. געזעסן איז דאָרט איינער אַ פּראַנצויז, איינער אַ פּאָליאַק אַ באַאַמטער, וועלכער איז קעדיי איינצושפּאָרן געלט אַריבער די גרענעץ אַף אַ פרעמדן „פּאָלופּאַסעק“. געזעסן איז דאָרט אויך איינער אַ ציגיינער, וועלכער פלעגט דורך דער וואַנט פון טפּיסע־הויף זיך איבערופן מיטן ווייב, וואָס פלעגט צוקומען צו דער טורמע־וואַנט. איליטש האָט זיך דערמאָנט אָן זיין שושענסקער יורידישער פּראַקטיק צווישן די פּויערים, ווען ער פלעגט העלפן זיך אַרויספּלאָנטערן פון פאַרשיידענע שווערע לאַגעס, און ער האָט אויך דאָ אין טפּיסע געמאַכט איין אייגנאַרטיקע יורידישע קאָנסולטאַציע, געשריבן מעלדונגען א.ד.גל. זיינע שכיינים אין טפּיסע האָבן אים גערופן „ביטשי כלאָפּ“ („פעסטער פּויער“). דער „פעסטער פּויער“ האָט זיך ביסלעכווייז אָנגעהויבן אַקלימאַטיזירן אין דער נאָווי־טאַרגער טפּיסע און פלעגט שוין קומען אַף דער באַגעגעניש אַ מער רויִקער און מונטערער. אין אָט דער טפּיסע פאַר קרימינעלע, באַנאַכט, ווען אַלע פלעגן שוין איינשלאָפן, פלעג ער אַרומטראַכטן, וואָס דאַרף איצט טאָן די פּאַרטיי, וואָס פאַר א מאָסמיטלען מע דאַרף אָנעמען, צו פאַרוואַנדלען די וועלט־מילכאָמע אין אַן אַלוועטלעכע־שלאַכט קעגן דער בורזשואַזיע. איך פלעג איבערגעבן איליטשן אַלע יעדיעס וועגן דער מילכאָמע, וואָס מיר האָט זיך גאָר איינגעגעבן צו קריגן.

ניט איבערגעגעבן האָב איך נאָר איינס, עפּעס איין מאָל, צוריקערנדיק זיך פון וואָקזאַל, האָב איך געהערט, ווי די פּויערטעס, גייענדיק פון קאָסציאָל ריידן צווישן זיך אַפן קאָל — אַפאַנעם אומישנע, קעדיי געבן מיר אָנצוהערעניש — וועגן דעם, אַז זיי אַליין וועלן זיך קאָנען ספּראַווען מיט די שפּיאָנען. אויב די מאַכט וועט אַפילע צופעליק אַרויסלאָזן א שפּיאָן, וועלן זיי אים סיי ווי סיי אויסשטעכן די אויגן, אויסשניידן די צונג א.אַ.וו. אַ.ד.גל. קלאָר — אַז ווען מע וועט באַפרייען

איליטשן, וועט סיי ווי סיי אומעגלעך זיין צו פֿאַרבלייבן אין פֿאָראָנין.
די באַלעבאַטישקייט אונדזערע איז אינגאַנצן צעשטערט געוואָרן. די
שטוב=אַרבעטערן, וועלכע מע האָט געמוזט נעמען אַפֿן זומער איבער
מיין מוטערס קראַנקהייט און וועלכע פֿלעג דערציילן צווישן די שכיינים
פֿאַרשיידענע באָבע=מייסעס וועגן אונדז, וועגן אונדזערע פֿאַרבינדונגען
מיט רוסלאַנד, האָב איך געזען אָפּשיקן וואָס גיכער קיין קראָקע, וווהין
זי האָט געשטרעבט,—איך האָב איר אַרויסגעגעבן געלט אַפֿן וועג און
געהאָלפֿן פֿאָרויס. געהאָלפֿן הייצן דעם רוסישן אויוון און גיין אין קלייט
איינקויפֿן עסנוואַרג פֿלעג אונדז אַ שאָכנס אַ מיידעלע. די מוטער
מיינע — זי איז שוין אַלט געווען 72 יאָר — האָט זיך זייער שלעכט
געפֿילט. זי האָט געזען, אַז עפּעס איז געשען, זי האָט אָבער ניט באַ=
גומען, וואָס. כאָטש איך האָב איר געזאָגט, אַז וולאַדימיר איליטש איז
אַרעסטירט, האָט זי אָבער צייטנווייז געטייגעט, אַז וולאַדימיר איליטש
איז מאָביליזירט אַף דער מילכאָמע. אַז איך פֿלעג אַוועקפֿאָרן פֿונדער=
היים, פֿלעג זי שטאַרק זיך באַאומרויִקן, איר האָט זיך געדאַכט, אַז איך
וועל שוין ערגעץ פֿאַרשווינדן, ווי וולאַדימיר איליטש איז פֿאַרשוווּנדן.
דער שאָכן אונדזערער — טיכאָמירנאָוו — איז אַרומגעגאַנגען אַ פֿאַר=
טראַכטער, געדרויבערט, אָפּגעקליבן און איינגעלייגט די ביכער. איינמאָל
האָב איך געדאַרפֿט באַקומען עפּעס אַ צייגעניש באַ דעמזעלבן פּויער,
פֿון וועלכן דער זשאַנדאַרם האָט כוויזעק געמאַכט ביים דער אונטער=
זוכונג. איך בין געגאַנגען צו אים ערגעץ אַפֿן עק דאָרף און, זיצנדיק
באַ אים אין שטיבל, אַ טיפּיש שטיבל פֿון אַן אָרעמען פּויער — האָבן
מיר מיט אים זייער לאַנג געשמועסט וועגן דעם, וואָס פֿאַר אַ מילכאָמע
דאָס איז, ווער פֿאַר וואָס עס שלאָגט זיך, ווער איז אין דער מילכאָמע
פֿאַרינטערעסירט. נאָכדעם האָט ער מיך זייער פֿריינטלעך באַגלייט.

סאָפּקאָלסאָף האָט דער דרוק מיצאַד דעם ווינער דעפּוטאַט וויקטאָר
אַדלער און דעם לוואָווער דעפּוטאַט דיאַמאַנד, וועלכע האָבן אָרעוו גע=
וועזן פֿאַר וולאַדימיר איליטשן, געהאָלפֿן, און דעם 19=טן אויגוסט האָט
מען וולאַדימיר איליטשן באַפֿרייט פֿון טפֿיסע. לויט מיין געוווינהייט בין
איך אויך יענעם אינדערפֿרי געווען אין נאָווי טאַרג, און דאָסמאָל האָט
מען מיך אַפֿילע אַריינגעלאָזט אינווייניק אין טפֿיסע העלפֿן אים נעמען
די זאַכן, מיר האָבן געדונגען אַ פֿור און זיינען אַוועקגעפֿאָרן קיין פֿאָ=
ראָנין. דאָרט איז נאָך אויסגעקומען זיין באַ אַ וואָך צייט, ביז עס האָט

זיך אַיינגעגעבן צו באַקומען אַ דערלויבעניש אַריבערצופאָרן קיין קראָקע. אין קראָקע זיינען מיר אַוועק צו דער באַלעבאָסטע, בײַ וועלכער עס האָבן פריער געוווינט קאמעניעוו און אינגעסע. די דירע איז אפּדערהעלפט געווען פאַרנומען מיט אַ סאַניטאַרן־פונקט, פונדעסטוועגן האָט די באַלעבאָסטע אונדז אויסגעטיילט עפּעס אַ ווינקל, אַגעוו, זיינען מיר איר קנאַפּ וואָס געלעגן אין זינען, אונטער קראַסניק איז נאָרוואָס פאָרגעקומען די ערשטע שלאַכט, אין וועלכער עס האָבן אָנטייל גענומען אירע צוויי זין, וואָס זיינען אַוועק אַף דער מילכאָמע אַלס פרייוויליקע, און זי האָט ניט געוווסט וואָס מיט זיי איז געשען.

אַף מאָרגן האָבן מיר דורכן פענצטער פון האָטעל, וווהין מיר האָבן זיך אַריבערגעקליבן, צוגעקוקט אַ שווידערלעכן בילד. פון קראַסניק איז אָנגעקומען א צוג מיט געהארגעטע און פארוווּנדעטע. נאָך די טראָגבעטלעך זיינען נאָכגעלאָפן די קרויווים פון דִי, וועלכע האָבן אָנטיילגענומען אין דער שלאכט אונטער קראסניק, און פארקוקט אין די פענצטער פון די טויטע און גויסעסע, מוירע האָבנדיק, אַז אָט וועלן זיי דעריקענען זייערע קרויווים. די, וועלכע זיינען געווען לייכט פאַרוווּנדעט, האָבן זיך מיט איבערגעבונדענע קעפּ און הענט, לאנגזאם געשלעפּט פונעם וואָקזאַל צופוס. די, וואָס האָבן באַגעגנט דעם צוג, האָבן זיי געהאָלפן טראָגן די זאכן, פאָרגעלייגט זיי ביר אין קופלען, וואָס זיי האָבן גענומען אין דערבייִיקע רעסטאָראַנען, פאָרגעלייגט עסן. ניט ווילנדיק האָט זיך געטראכט: אָט, דאָס איז די, די מילכאָמע — און געווען איז עס ערשט די ערשטע שלאכט.

אין קראָקע האָט זיך איינגעגעבן גאַנץ גיך אַרויסצוקריגן אַ דערלויבעניש אַרויסצופאָרן קיין אויסלאַנד אין אַ נייטראַל לאַנד — אין דער שווייץ. מע האָט נאָך באַדאַרפט אַיינרעגולירן אייניקע איניאָנים. אַ קורצע צייט פאַר דעם איז די מוטער מייַנע געוואָרן אַ „קאַפּיטאַליסטקע" אין נאָוואָטשערקאַסק איז געשטאָרבן אירע אַ שוועסטער, אַ קלאַסנע דאַמע, און האָט איר אָפּגעשריבן איר גאַנץ פאַרמעגן — זילבערנע לעפל, איקאָנעס, איבערגעבליבענע קליידער און פיר טויזנט רובל מעזומענע, וואָס זי האָט אָפּגעשפּאָרט פאר די 30 יאָר פון איר פּעדאַגאָגישער טעטיקייט. אָט דאָס געלט איז געלעגן אין א קראָקער באַנק. קעדיי אַרויסקריגן עס פון דאַרטן האָט מען געמוזט אָנקומען צו אַ מעקלער אין ווין, וועלכער האָט גענומען פאַר דער מירכע פונקט אַ

העלפט געלט. פאַרן פאַרבליבענעם געלט האָבן מיר טאַקע דעריקער זיך דורכגעלעבט אין דער צייט פון מילכאָמע, קאַרגנדיק אַזוי, אַז אין 1917 יאָר, ווען מיר זיינען געפאָרן קיין רוסלאַנד, איז באַ אונדז נאָך איבערגעבליבן אַ קליינע סומע געלט. דאָס פאַפיר, וואָס האָט באַשטעטיקט, אַז דאָס געלט איז פאַראַן, האָט מען צוגענומען ביים אַן אונטערזוכונג אין די יולי-טעג 1917 און עס אויסגענוצט אַלס באַווייז, אַז וולאַדימיר איליטש פלעג באַקומען פון דער דייטשישער רעגירונג געלט פאַר שפּיאָנאַזש.

פון קראָקע ביז דער שווייצאַרישער גרענעץ זיינען מיר געפאָרן אַ גאַנצע וואָך. זייער לאַנג געשטאַנען אַף די סטאַנציעס, דורכלאָזנדיק מיליטער-צוגן. צוגעקוקט די שאָוויניסטישע אַגיטאַציע, וועלכע עס האָבן געפירט די מאָנאַשקעס און דער פרויען-אַקטיוו, וואָס האָט זיך גרופּירט אַרום זיי. אַף די וואָקזאַלן האָבן זיי געטיילט די סאָלדאַטן קלייניקע איקאָנעס, טפילעס א. ד. גל. איבער די וואָקזאַלן האָבן אַרומגעשפּאַצירט אויסגעפוצטע מיליטער-לייט. די וואַגאָנעס זיינען געווען איינגאַנצן באַדעקט מיט פאַרשיידענע בונטע אויפשריפטן—דירעקטיוון, וואָס מע זאָל טאָן מיט די פראַנצויזן ענגלענדער און רוסן: „Jeden Russ ein Schus!“ (יעדן רוס דערשיס). „אַף איינעם פון די רעזערוו-וועגן זיינען געשטאַנען עטלעכע וואַגאָנעס מיט פראָשעק קעגן פליי, דידאָזיקע וואַגאָנעס האָט מען אויסגעריכט ערגעץ אַפן פראָנט.

אין ווין האָבן מיר זיך אָפּגעשטעלט אַף אַ טאָג, קעדיי צו באַקומען די נייטיקע צייגענישן, איינרעגולירן דעם איניען מיטן געלט, טעלעגראַפירן קיין שווייץ צו באַקומען עמעצנס אַן אָרוועס, וואָס אָן דעם וואָלט מען אונדז ניט אַריינגעלאָזט אין דער שווייץ. גענומען אונדז אַף זיין אָרוועס האָט גרייליך דער עלסטער מיטגליד פון דער שווייצאַרישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פאַרטיי. אין ווין האָט ריאַזאַנאָוו געפירט איליטשן צו וו. אַדלערן, וועלכער האָט מיטגעהאָלפן באַפרייען איליטשן פון טפיסע. אַדלער האָט דערציילט, ווי אַזוי ער האָט גערעדט מיטן מיניסטער. יענער האָט אים געפרעגט: „איר זייט זיכער, אַז אוליאַנאָוו איז אַ סוינע דער צאַרישער רעגירונג?“ — „אָ, אָ! — האָט אים אַדלער געענטפערט, — אַסאַך אַ גרעסערער סוינע, ווי אייער עקסעלענץ“. פון ווין ביז דער שווייצאַרישער גרענעץ זיינען מיר דערפאָרן גאַנץ גיך.

בערן

(1915—1914)

דעם 5־טן סעפּטעמבער זיינען מיר ענדלעך אָנגעקומען אין דער שווייץ און זיך אַוועקגעלאָזט קיין בערן.

מיר האָבן נאָך ניט געהאַט באַשלאָסן, ווו מיר וועלן וווינען — אין זשענעווע אָדער אין בערן. איליטשן האָט געצויגן קיין זשענעווע, אַפן אַלטן אָרט, צו וועלכן ער איז געווינט געווען ווו אַמאָל האָט זיך אַזוי גוט געאַרבעט אין דער ,,Socièts de Lecture“ (לייען־געזעלשאַפט), — דאָרט איז געווען אַ גוטע רוסישע ביבליאָטעק א.ד.גל. די בערנער אָבער האָבן געטיינעט, אַז זשענעווע האָט זיך זייער שטאַרק געענדערט, אַז אַהינצו איז אָנגעפאָרן אַ מאַסע עמיגראַנטן פון אַנדערע שטעט, פון פראַנקרייך, און דאָרט איז איצט אַ מווירעדיקער עמיגראַנטישער הו־האַ. ניט באַשליסנדיק די פראַגע ענדגילטיק, האָבן מיר דערווייל געדונגען אַ צימער אין בערן.

איליטש האָט טייקעף גענומען צונויפשרייבן זיך מיט זשענעוויץ וועגן דעם. צי זיינען דאָרט פאַראַן אַזוינע, וואָס פאָרן קיין רוסלאַנד, — מע האָט זיי געדאַרפט אויסנוצן אַף צו פאַרבינדן זיך מיט רוסלאַנד, ער האָט זיך באַמיט קלאָר מאַכן, צי האָט זיך דאָרט נאָך פאַרהיט די רוסישע דרוקעריי, צו וועט מען דאָרט קאָנען אַרויסגעבן רוסישע בלעטלעך א.אַ.וו.

אַף מאָרגן נאָך אונדזער אָנקומען פון גאַליציע, האָבן זיך צונויפגעקליבן אַלע באָלשעוויקעס, וואָס זיינען נאָר געווען דעמאָלט אין בערן — שקלאָווסקי, די סאַפראָנאָווס, דער דומע־דעפּוטאַט סאַמאָילאָוו, מאָכאָוו און אַנד., און מע האָט איינגעאָרדנט אין וואַלד אַ באַראַטונג, ווו איליטש האָט אַנטוויקלט זיין שטאַנדפּונקט אַף די לויפנדיקע געשעענישן. אַלס רעזולטאַט פון דער באַראַטונג האָט מען אָנגענומען אַ רע־

זאָליוציע, אין וועלכער עס איז געגעבן געוואָרן אַ כאַראַקטעריסטיק דער קומענדיקער מילכאָמע אַלס אימפּעריאַליסטישע און רויבערישע.
די טעטיקייט פון די פירער פונעם 2-טן אינטערנאַציאָנאַל, וואָס האָבן געשטימט פאַר מילכאָמע-קרעדיטן, איז אָפּגעשאַצט געוואָרן אַלס פאַ-
ראַט קעגן דעם פּראָלעטאַריאַט. אין דער רעזאָליוציע איז געזאָגט גע-
וואָרן, אַז: „דער ארבעטער-קלאַס און די ארבעטנדיקע מאַסן פון אַלע פעלקער אין רוסלאַנד, וואָלטן געהאַלטן פאַרן קלענסטן בייז ווען די צאַרישע מאָנאַרכיע און איר מיליטער, וואָס אונטערדריקט פוילן, אוק-
ראַינע און אַ גאַנצע ריי אַנדערע פעלקער אין רוסלאַנד, זאָל ליידן אַ מאַפּאָלע". אַרויסרוקנדיק דעם לאָזונג צו פּראָפּאָגאַנדירן אין אַלע לענ-
דער אַ סאָציאַליסטישע רעוואָליוציע, אַ בירגער-קריג, אַן אָנראַכמאָנעס-
דיקן קאַמף קעגן שאָוויניזם און פּאַטריאָטיזם פון אַלע לענדער אָן אויס-
נאַם, — האָט די רעזאָליוציע גלייכצייטיק אָנגעמערקט אויך אַן אר-
בעט-פּראָגראַם פאַר רוסלאַנד: קאַמף קעגן דער מאָנאַרכיע, פריידיקן אַ רעוואָליוציע, קאַמף פאַר אַ רעפּובליק, פאַר באַפרייען די פעלקער-
שאַפטן, וועלכע זיינען אונטערדריקט דורך די גרויסרוסן, פאַר קאָנפיס-
קירן די פּריצישע ערדן און פאַר אַן אַכטשאָ:קן אַרבעט-טאָג.

די בערנער רעזאָליוציע איז, אין טאָך גענומען, געווען אַן ארויס-
רוף דער גאַנצער קאַפּיטאַליסטישער וועלט און געשריבן האָט מען
זי, פאַרשטייט זיך, ניט קעדיי זי זאָל בלייבן ערגעץ פאַרשטעקט. צו-
אַלעם ערשטן האָט מען זי פאַנאַנדערגעשיקט צו די אויסלענדישע באָל-
שעוויסטישע סעקציעס. נאָכדעם האָט סאַמאָילאָוו גענומען די מעזיס-
מיט זיך צו באַהאַנדלען זיי מיטן רוסישן טייל צ.ק. און מיט דער דומע-
פראַקציע. מע האָט דעמאָלט ניט געוווּסט, וואָס פאַר אַ פּאָזיציע זיי האָבן פאַרנומען בעשייע דער מילכאָמע. די באַציונגען מיט רוסלאַנד זיינען געווען איבערגעריסן. ערשט שפּעטער האָט מען זיך דערוווּסט, אַז דער רוסישער טייל צ.ק. און דער באָלשעוויסטישער טייל פון דער דומע-
פראַקציע האָבן גלייך גענומען אַ ריכטיקן טאָן. פאַר די פאָרגעשריטענע אַרבעטער פון אונדזער לאַנד, פאַר אונדזער פּאַרטיי-אָרגאַניזאַציע זיי-
נען די רעזאָליוציעס פון די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעסן וועגן מיל-
כאָמע געווען ניט פּאָשעט אַ שטיקל פּאַפּיר, נאָר אַן אָנווייזונג, ווי צו האַנדלען.

שוין אין די ערשטע מילכאָמע-טעג, ווען עס איז נאָרוואָס דער-

קלערט געוואָרן די מאָביליזאַציע, האָט דער פּ.ק. אַרויסגעלאָזט אַ בלעטל מיטן רוף: „אַראָפּ די מילכאָמע! מילכאָמע קעגן דער מילכאָמע“ אינעם טאָג, ווען מע האָט מאָביליזירט די זאַפּאַסנע, האָבן אַ גאַנצע ריי אונטערנעמונגען אין פּיטער געשטרייקט און עס איז געווען אַפילע אַ פּרווו צו אָרגאַניזירן אַ דעמאָנסטראַציע. אָבער די מילכאָמע האָט אַרויסגערופן אַזאַ צעווילדעוועטן שוואַרצמייעדיקן פּאַטריאָטיזם, זי האָט אַזוי פאַרשטאַרקט די מיליטערישע רעאַקציע, אַז אַסאַך אופּטאָן האָט זיך ניט איינגעגעבן. אונדזער דומע-פּראַקציע האָט געפירט אַ פעסטע קאַמף-ליניע קעגן דער מילכאָמע, פאַר פאָרזעצן דעם קאַמף קעגן דער צאַרישער הערשאַפט. דידאָזיקע פעסטקייט האָט געווירקט אַפילע אַף די מענשעוויקעס און די גאַנצע סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פראַקציע האָט אָנגענומען אַן אַלגעמיינע רעזאָליוציע, וואָס איז פאַרעפנטלעכט געוואָרן פון דער דומע-טריבונע. די רעזאָליוציע איז געווען געשריבן אין זייער פאָרזיכטיקע אויסדרוקן, אַסאַך איז אין איר ניט דערעדט, אָבער דאָך איז עס געווען אַ פּראָטעסט-רעזאָליוציע, וועלכע האָט אַרויסגערופן אופרעגונג באַ אַלע דומע-מיטגלידער. דידאָזיקע אופרעגונג איז נאָך מער אויסגעוואָקסן, ווען די סאָציאַל-דעמאָקראַטישע פּראַקציע (דערווייל נאָך אין איר גאַנצן באַשטאַנד) האָט ניט גענומען קיין אָנטייל אינעם אָפּשטימען די מילכאָמע-קרעדיטן און האָט אַלס פּראָטעסט-צייכן פאַרלאָזט דעם זיצונג-זאַל. די באָלשעוויסטישע אָרגאַניזאַציע איז אַוועק אין טיפער אונטערערד, האָט אָנגעהויבן אַרויסלאָזן בלעטלעך, וו עס זיינען געגעבן געוואָרן אָנווייזונגען, ווי אויסצונוצן די מילכאָמע אַף צו פאַרברייטערן און פאַרטיפערן דעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַן אַקטיווע פּראָפּאַגאַנדע אויך אין דער פּראָווינץ. די יעדיעס פון די ערטער האָבן דערציילט וועגן דעם, אַז דידאָזיקע פּראָפּאַגאַנדע געפינט שטיצע צווישן די רעוואָליוציאָנער-געשטימטע אַרבעטער. וועגן דעם אַלעם האָבן מיר אין אויסלאַנד זיך דערוווסט אַסאַך שפּעטער.

צווישן אונדזערע אויסלענדישע גרופּעס, וועלכע האָבן ניט איבערגעלעבט דעם רעוואָליוציאָנערן אופשטייג פון די לעצטע כאָדאָשים אין רוסלאַנד און האָבן זיך היפּש אויסגעמאַטערט אין דער עמיגראַציע, פון וואַנען אַסאַך האָבן אַזוי געוואָלט אומבאַדינגט זיך אַרויסרייסן,

האָט זיך ניט געפילט יענע פעסטקייט, וועלכע עס האָבן פאַרמאָגט אונזערע דעפוטאַטן און די רוסישע באָלשעוויסטישע אָרגאַניזאַציעס.

אין פאַריז האָט זיך אונדזער באָלשעוויסטישע גרופע אַ וואַקל געטאָן. באַטש די מערהייט אין דער גרופע האָט זיך אַרויסגעזאָגט קעגן דער מילכאָמע און קעגן וואָלאָנטיאָרישקייט, אָבער אַ טייל באַוווירים — סאַפּאָזשקאָוו (קוזנעצאָוו), קאַזאַקאָוו (ברישמאַן, סוויאַגין), מישע עדישעראָוו (דאַווידאָוו), מאָיסייעוו (איליאַ, זעפיר) און אַנד. זיינען אַוועק אַלס וואָלאָנטיאָרן (פרייוויליקע) אין דער פראַנצויזישער אַרמיי. די וואָלאָנטיאָרן — באָלשעוויקעס, מענשעוויקעס, סאָציאַל-רעוואָליוציאָנערן (אינגאַנצן באַ אַכציק מאַן) האָבן אין נאָמען פון די „רוסישע רעפובליקאַנער" אָנגענומען אַ רעזאָליוציע, וועלכע זיי האָבן פאַרעפנטלעכט אין דער פראַנצויזישער פרעסע. איידער די וואָלאָנטיאָרן זיינען אַוועק פון פאַריז, האָט פלעכאַנאָוו זיי געהאַלטן אַ באַגלייטונג-רעדע.

די מערהייט פון דער פאַריזער גרופע האָט פאַרורטיילט דאָס פרייוויליקע אַוועקגיין אַף דער מילכאָמע. אָבער אויך אין אַנדערע גרופּעס איז דער איניען געווען ניט אינגאַנצן קלאָר. וולאַדימיר איליטש האָט פאַרשטאַנען, אַז אין אַזאַ ערנסטן מאָמענט האָט גאָר אַ באַזונדערע באַדייטונג, אַז יעדער באָלשעוויק זאָל זיך אָפּגעבן אַ קלאָרן כעזשבן אין דער וויכטיקייט פון די פאָרגעקומענע געשעענישן. ס'איז געווען נייטיק אַ כאַווערישער מיינונג-אויסטויש, ס'איז ניט צוועקמעסיק געווען צו פיקסירן טייקעף אַפן אָרט יעדן ניואַנס, מע האָט געמוזט זיך צונויפרייִדן ביזן סאָף. אָט פאַרוואָס, ענטפערנדיק דעם כאַווער קאַרפּינסקי אַף זיינעם אַ בריוו, וו יענער האָט אויסגעדריקט דעם שטאַנדפונקט פון דער זשענעווער סעקציע, האָט איליטש געשריבן: „די „קריטיק" און מיין „אַנטיקריטיק" וואָלטן עפשער בעסער זיין אַ טעמע פאַר אַ שמועס?".

איליטש האָט געוווסט, אַז אין אַ כאַווערישן שמועס קאָן מען זיך בעסער צונויפרייִדן איידער דורך בריוו. אָבער די צייט איז, פאַרשטייט זיך, געווען ניט אַזאַ, אַז מע זאָל קאָנען לאַנג זיך באַגרענעצן מיט כאַווערישע שמועסן אינווייניק אינעם ענגן קרייז באָלשעוויקעס.

אָנהייב אָקטיאַבער איז געוואָרן קלאָר, אַז פלעכאַנאָוו, וועלכער האָט זיך צוריקגעקערט פון פאַריז, איז שוין אַרויסגעטראָטן אין זשענעווע און קלייבט זיך לייענען אַ רעפעראַט אין לאָזאַן.

פּלעכאַנאָווס פּאָזיציע האָט זייער שטאַרק באַאומרויִקט איליטשן. ער האָט יאָ געגלויבט און ניט געגלויבט, אַז פּלעכאַנאָוו זאָל ווערן אַ באַשיצלער. „עס גלויבט זיך מיר פאַשעט ניט. — פלעגט ער זאָגן. — דאָ האָט זיך זיכער אָפּגערופן פּלעכאַנאָווס מיליטערישע פאַרגאַנגענהייט“, — פלעגט ער פאַרטראַכטערהייט צוגעבן. דעם 10־טן אָקטיאַבער, אַז עס האָט זיך באַקומען אַ טעלעגראַמע וועגן דעם, אַז דער רעפעראַט איז באַשטימט אַף מאָרגן, אַפן 11־טן, האָט איליטש זיך אַוועקגעזעצט גרייטן צום רעפעראַט, און איך האָב זיך שוין באַמיט פאַרהיטן אים פון פאַרשיידענע אַרבעטן, צונויפרייידן זיך מיט אונדזער אוילעם — ווער וועט פאָרן פון בערן א.אַ.וו. צו יענער צייט האָבן מיר זיך שוין געהאַט פעסט באַזעצט אין בערן. אויך די זינאָוויעווס, וועלכע זיינען געקומען מיט צוויי וואָכן שפּעטער, האָבן שוין דעמאָלט געוווינט אין בערן, אויך אינעסע האָט דאָרט געוווינט.

איך האָב אַפן רעפעראַט ניט געקאָנט פאָרן, נאָכדעם אָבער האָבן אונדזערע מיר גענוי איבערגעגעבן וועגן אים. איצט, אַז איך האָב איבערגעלייענט אין די „פאַרצייכענונגען פונעם לענין־אינסטיטוט“ פּ. איליינס זיכרוינעס וועגן דעמאָזיקן רעפעראַט, און ווייסנדיק, וואָס איליטש האָט דעמאָלט איבערגעלעבט, זע איך אים, ווי אַ לעבעדיקן. גענוי דערציילט וועגן אָט דעם רעפעראַט האָט מיר אויך אינעסע. צום רעפעראַט האָט זיך צונויפגעקליבן אונדזער אוילעם פון פאַרשיידענע עקן. פון בערן — זינאָוויעוו, אינעסע, שקלאָווסקי, פון באָזש, בײַ קלאַראַן, ראָזמיראָוויטש, קרילענקאָ, בוכאַרין און די לאָזאַנער כאַווײרים.

איליטש האָט מוירע געהאַט,, אַז אים וועט זיך ניט איינגעבן זיין אַף פּלעכאַנאָווס פאָרטראַג און אַרויסזאָגן, וואָס ס'איז אים אָנגעזאָטן אַפן האַרצן, אַז די מענשעוויקעס וועלן ניט דערלאָזן אַזויפיל באָלשעוויקעס. איך שטעל זיך פאָר, ווי שטאַרק אים האָט זיך ניט געגלוסט אין דעם מאָמענט שמועסן מיטן אוילעם וועגן פאַרשיידענע איניאַנים, און דעריבער איז פאַרשטענדלעך זיין נאַיִווער אויסדרייען זיך, קעדיי צו בלייבן איינער אַליין. מיר שטעלט זיך פאָר, ווי צווישן דעם גאַנצן גערודער מיטן איבערבייסן, וואָס איז פאָרגעקומען בײַ די מאָנשאָוויטשעס, האָט איליטש זיך פאַרטיפט אין זיך, געווען אַזוי צעטראָגן, אַז עס איז אים שווער געווען אַראָפּצושלינגען אַ ביסן. פאַרשטענדלעך איז אויך דער עטוואָס אָנגעצויגענער שפּאַס וואָס ער האָט

אַ זאָג געטאָן די דערביי־קע כאַווײרים וועגן פּלעכאַנאָווס אַרייַנטריט=
וואָרט, ווו פּלעכאַנאָוו האָט דערקלערט, אַז ער האָט זיך ניט געגרייט
ארויסצוטרעטן פאַר אזא גרויסער פאַרזאַמלונג. „אָט א זשוליק“, —
האָט איליטש זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט און טייקעף זיך געגנו=
מען הערן געשפּאַנט פּלעכאַנאָווס פאָרטראַג. מיטן ערשטן טייל פאָר=
טראַג, ווו פּלעכאַנאָוו האָט גערעדט די דייטשן, איז איליטש געווען
איינשטימיק און האָט אַפילע אַפּלאָדירט פּלעכאַנאָוון. אינעם צווייטן
טייל האָט פּלעכאַנאָוו אַנטוויקלט זיין באַשיצלעדישן שטאַנדפּונקט.
דאָ איז שוין מער ניט געבליבן קיין אָרט פאר ווייטערע ספּייקעס. צום
וואָרט האָט זיך פארשריבן נאָר איין איליטש. מיט א קופּל ביר אין
דער האַנט איז ער צוגעגאַנגען צום טיש. גערעדט האָט ער געלאַסן און
רויִק און נאָר די בלאַסקייט פונעם פּאָנעם האָט אַרויסגעגעבן זיין
גרויסע אופּרעגונג. איליטש האָט גערעדט וועגן דעם, אַז די מילכאָמע,
וואָס איז אויסגעבראָכן, איז ניט קיין צופעליקייט, אַז זי איז צוגעגרייט
געוואָרן דורכן גאַנצן אַנטוויקלונג=כאַראַקטער פון דער בורזשואזער גע=
זעלשאַפט. די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעסן, — דער שטוטגאַרטער,
קאָפּענהאַגענער, דער באַזעלער — האָבן באַשטימט, וואָס פאַר אַ באַ=
ציונג עס דאַרפן האָבן סאָציאַליסטן צו דער פאָרשטייענדיקער מילכאָ=
מע. סאָציאַל=דעמאָקראַטן פילן אויס זייער פליכט נאָר דעמאָלט, ווען
זיי קעמפן קעגן שאָוויניסטישן טשאַד אינעם אייגענעם לאַנד. מע דאַרף
די אָנגעהויבענע מילכאָמע פאַרוואַנדלען אין אַן אַנטשיידנדיקן צוזאַ=
מענשטויס פונעם פּראָלעטאַריאַט מיט די הערשנדיקע קלאַסן.
איליטש האָט געהאַט אין זיין רעשוס נאָר צען מינוט. דעריבער
האָט ער אַרויסגעזאָגט נאָר דעם איקער. פּלעכאַנאָוו האָט אים מיט זיין
געוויינלעכן שאַרפזין דערווידערט. די מענשעוויקעס — געווען זיינען זיי
אַן איבערוועגנדיקע מערהייט — האָבן פּלעכאַנאָוון שטאַרק אַפּלאָדירט,
און עס האָט זיך געשאַפן אַן איינדרוק, אַז פּלעכאַנאָוו האָט געזיגט.
דעם 14=טן אָקטיאַבער, אין דריי טעג אַרום, אין דער זעלבער גע=
ביידע, ווו פּלעכאַנאָוו האָט געלייענט זיין רעפעראַט, אין Maison du
Peelpù (פּאָלק=הויז) איז געווען באַשטימט איליטשס אַ פאָרטראַג.
דער זאַל איז געווען געפּאַקט. דער פאָרטראַג האָט זיך באַקומען זייער
אַ געלונגענער, איליטש איז געווען אין אַ געהויבענער קאַמף=שטימונג.
ער האָט דאָרט אַנטוויקלט אין דער גאַנצער גרייס זיין שטאַנדפּונקט

און כאַראַקטעריזירט די מילכאָמע אַלס אימפּעריאַליסטישע. איליטש האָט אין זיין פאָרטראַג פאַרצייכנט, אַז אין רוסלאַנד איז שוין דערשינען אַ בלעטל פונעם צ״ק קעגן דער מילכאָמע, אַז אַזאַ מין בלעטל האָט אַרויסגעלאָזט אויך די קאַווקאַזער אָרגאַניזאַציע און נאָך אייניקע אַנדערע אָרגאַניזאַציעס. ער האָט אָנגעוויזן דערויף, אַז די בעסטע סאָציאַליסטישע צייטונג אין אייראָפּע איז באַ היינטיקן טאָג דער „גאָלאָס“, ווו מאַרטאָוו האָט געשריבן. „וואָס אָפטער און שטאַרקער איך בין זיך צעגאַנגען מיט מאַרטאָוון, — האָט געזאָגט איליטש, — אַלץ קאַטעגאָרישער דאַרף איך זאָגן, אַז דערדאָזיקער שרייבער טוט איצט דאָס, וואָס עס איז מעכויעוו צו טאָן א סאָציאַל-דעמאָקראַט. ער קריטיקירט זיין רעגירונג, ער דעמאַסקירט זיין בורזשואזיע, ער זידלט זיינע מיניסטאָרן“.

אין פּריוואַטע געשפּרעכן האָט איליטש ניט איינמאָל גערעדט, ווי גוט עס וואָלט געווען, ווען מאַרטאָוו גייט אינגאַנצן אריבער צו אונדז. איליטש האָט אָבער שוואַך געגלויבט, אַז מאַרטאָוו וועט זיך איינהאַלטן אַף דער פּאָזיציע, וואָס ער האָט פאַרנומען. ער האָט אים גוט געקענט און געוווסט, ווי לייכט ער גיט זיך אונטער אַ פרעמדער ווירקונג. „דאָס שרייבט ער אַזוי, קאָלזמאַן ער איז נאָך אַליין“, — פלעגט איליטש צוגעבן. איליטשס רעפעראַט האָט געהאַט אַ קאָלאָסאַלן דערפאָלג. דעמזעלבן רעפעראַט, „דער פּראָלעטאַריאַט און די מילכאָמע“ האָט ער געלייענט אויך אין זשענעווע.

אַז ער איז צוריקגעקומען פונעם רעפעראַטן-טורנע האָט איליטש געטראָפן שליאַפּניקאָווס אַ בריוו פון שטאָקהאָלם, ווו ער איז מוידיע וועגן דער רוסישער אַרבעט, וועגן וואַנדערוועלדעס טעלעגראַמע צו דער דומע-פראַקציע און וועגן דעם ענטפער, וואָס די דעפּוטאַטן, די מענשעוויקעס און באָלשעוויקעס, האָבן געגעבן וואַנדערוועלדען. עמיל וואַנדערוועלדע — דער בעלגישער דעפּוטאַט אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער ביוראָ, — האָט נאָכן דערקלערן די מילכאָמע פאַרנומען אין דער בעלגישער רעגירונג א מיניסטער-פּאָסטן. קורץ פאַר דער מילכאָמע איז ער געווען אין רוסלאַנד און האָט געזען דעם קאַמף, וואָס די אַרבעטער פון רוסלאַנד האָבן געפירט קעגן דער זעלבסטהערשונג, ער האָט אָבער ניט באַנומען די טיפקייט פון אָט דעם קאַמף. וואַנדערוועלדע האָט טעלעגראַפירט צו ביידע טיילן פון דער סאָציאַל-

דעמאָקראַטישער פֿראַקציע, זיי זאָלן מיטהעלפֿן, אַז די רוסישע רעגירונג זאָל זיך נעמען פֿירן אַן אַנטשיידנדיקע מילכאָמע קעגן דייטשלאַנד.

די מענשעוויסטישע דעפּוטאַטן, וועלכע האָבן אינעם ערשטן מאָמענט זיך געהאַט אָפּגעזאָגט צו שטימע פֿאַר די מילכאָמע-קרעדיטן, ווען זיי האָבן זיך דערוווסט, וואָס פֿאַר א פּאָזיציע עס האָט פֿאַרנומען די מערהייט סאָציאַליסטישע פּאַרטייען, האָבן זיי זיך זייער שטאַרק אַ וואַקל געטאָן, און דעריבער האָט דער ענטפֿער זייערער צו וואַנדערוועלדען געטראָגן שוין גאָר אַן אַנדער כאַראַקטער. זיי האָבן דערקלערט, אַז זיי וועלן ניט קעגנווירקן קעגן דער מילכאָמע. די באָלשעוויסטישע פֿראַקציע האָט אַוועקגעשיקט אַן ענטפֿער, ווו זי האָט אַנטשיידן אָפּגעוואָרפֿן יעטווידן געדאַנק וועגן שטיצן די מילכאָמע און וועגן אָפּשטעלן דעם קאַמף קעגן דער צאַרישער רעגירונג. אַסאַך איז אין אָט דעם ענטפֿער געבליבן ניט דערזאָגט, אָבער די גרונט-ליניע האָט די באָלשעוויסטישע פֿראַקציע גענומען אַ ריכטיקע. עס האָט זיך געפֿילט, ווי וויכטיק עס איז די פֿאַרבינדונג צווישן אויסלאַנד מיט רוסלאַנד, און אילִיטש איז נאָך שטאַרקער באַשטאַנען דערויף, אַז שליאַפּניקאָוו זאָל בלייבן אין שטאָקהאָלם, און פֿאַרפֿעסטיקן נאָך מער די פֿאַרבינדונג מיט דער דומע-פֿראַקציע און ביכלאַל מיט די רוסלענדישע כאַווייִרים. דורך שטאָקהאָלם איז עס געווען לייכטער פֿון אַלץ איינצואָרדענען.

ווי נאָר אילִיטש האָט זיך צוריקגעקערט קיין בערן פֿון קראָקע, האָט ער טייקעף אָנגעשריבן א בריוו צו קאַרפּינסקין, ווו ער האָט באַ אים אָנגעפֿרעגט, צי קאָן מען אין זשענעווע אַרויסגעבן א בלעטל. די טעזיסן, וועלכע זיינען אָנגענומען געוואָרן אין די ערשטע טעג נאָך זיין אָנקומען קיין בערן, האָט מען אין אַ כווידעש אַרום באַשלאָסן אַרויסגעבן, איבעראַרבעטנדיק עס אין דער פֿאָרם פֿון אַ מאַניפֿעסט. און אילִיטש שרייבט זיך ווידער צונויף מיט קאַרפּינסקין וועגן אַרויסגעבן עס, די בריוו שיקט ער מיט אַ געלעגנהייט און שטרענג קאָנספּיראַטיוו. צו יענער צייט איז נאָך ניט געווען קלאָר, ווי אַזוי וועט זיך באַציִען די שווייצאַרישע מאַכט צו אַזאַ מין אַנטימיליטאַריסטישער פּראָפּאַגאַנדע.

אַף מאָרגן נאָך שליאַפּניקאָווס ערשטן בריוו האָט וולאַדימיר אילִיטש געשריבן קאַרפּינסקין: טייערער ק! פּונקט ווען איך בין געווען אין זשענעווע, האָבן זיך באַקומען ד ע ר פֿ ר ײ ע נ ד י ק ע ידיעס פֿון רוסלאַנד

ס'איז אָנגעקומען אויך דער ענטפער־טעקסט פון די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן צו וואַנדערוועלדע. דעריבער האָבן מיר באַשלאָסן, אַנשטאָט אַ באַזונדערן מאַניפעסט, אַרויסלאָזן אַ צייטונג „סאָציאַל־דעמאָקראַט“, צ. אַ... צו מאַנטיק, וועלן מיר אויך צושיקן ניט קיין גרויסע אויסבעסערונגען צום מאַניפעסט און אַ געענדערטע איבערשריפט (ווייל נאָך דעם פּאַרקער מיט רוסלאַנד טרעטן מיר שוין אַרויס מער אָפיציעל) *.

סאָף אָקטיאַבער איז איליטש ווידער אַרויסגעפאָרן מיט רעפעראַטן, אַפריער קיין מאָנטרע און נאָכדעם קיין ציוריך. אין ציוריך איז אַף זיין רעפעראַט אַרויסגעטראָטן טראָצקי, וועלכער איז געווען שטאַרק אויפגעבראַכט דערפון, וואָס איליטש האָט אָנגערופן קאַוטסקין „פאַרעטער“. איליטש האָט אָבער בעקיוון פאַרשאַרפט אַלע פראַגעס, קעדיי אַריינטראָגן קלאָרקייט אין דעם, וואָס פאַר אַ פּאָזיציע יעדערער פאַרנעמט. דער קאַמף קעגן די באַשיצלער האָט זיך פאַנאַנדערגעוויקלט אין דער גאַנצער גריים.

דער קאַמף, וואָס האָט זיך געפירט, האָט ניט געטראָגן קיין אײנערלעך פאַרטייישן כאַראַקטער, ער האָט געהאַט אַ שייכעס ניט נאָר צו די רוסישע איניאָנס. דער קאַמף האָט געטראָגן אַן אינטערנאַציאָנאַלן כאַראַקטער.

„דער צווייטער אינטערנאַציאָנאַל איז געשטאָרבן, אַ באַזיגטער דורכן אָפּאָרטוניזם“, — האָט באַהויפּט וולאַדימיר איליטש. מע האָט געדאַרפט זאַמלען קויכעס פאַר אַ נייעם, פאַרן דריטן אינטערנאַציאָנאַל, אַן אָפּגערייניקטן פונעם אָפּאָרטוניזם.

אַף וואָס פאַר אַ קויכעס האָט מען זיך געקאָנט אָנשפּאַרן.

אויסער די רוסלענדישע סאָציאַל־דעמאָקראַטן האָבן ניט געשטימט פאַר די מילכאָמע־קרעדיטן נאָר די סאָציאַל־דעמאָקראַטן פון סערביע. אין דער סקופּשטשינע (אין סערבישן פּאַרלאַמענט) זיינען זיי געווען אינגאַנצן זאַלבעצווייט. אין דייטשלאַנד האָבן פאַר די מילכאָמע־קרעדיטן געשטימט אַלע, אָבער שוין דעם 10־טן סענטיאַבער האָבן קאַרל ליבקנעכט, פראַנץ מערינג, ראָזע ליוקסעמבורג און קלאַרע צעטקין צונויפגעשטעלט אַ מעלדונג, וו זיי פּראָטעסטירן קעגן דער פּאָזיציע,

---

* „לענינשער זאמלביך“ XI, זייט 107.

וואָס עס האָט פֿאַרנומען די מערהייט פֿון דער דייטשישער סאָציאַל=
דעמאָקראַטיע. פֿאַרעפֿנטלעכן די דאָזיקע מעלדונג האָט זי זיך איינ=
געגעבן ערשט סאָף אָקטיאַבער אין די שווייצערישע צייטונגען, אין דער
דייטשישער פּרעסע האָט זיך עס ניט איינגעגעבן צו טאָן. פֿון די=
דייטשישע צייטונגען האָט אין אָנהייב מילכאָמע אַ מער לינקע פּאָ=
זיציע פֿאַרנומען די „ברעמענער בירגערלעכע צייטונג", וועלכע האָט דעם
23=טן אַווגוסט דערקלערט, אַז דער „פּראָלעטאַרישער אינטערנאַציאָ=
נאַל" איז צעשטערט געוואָרן. אין פֿראַנקרייך האָט די סאָציאַליסטי=
שע פּאַרטיי מיט געדן און וואַיאַנען בעראָש זיך אַראָפּגעקייקלט ביז
עבטן שאָוויניזם. אונטן אָבער, אין דער פּאַרטייישער מאַסע, איז גע=
ווען ברייט פֿאַרשפּרייט די קעגנמילכאָמע שטימונג. פֿאַר דער בעלגי=
שער פּאַרטיי איז געווען כאַראַקטעריסטיש וואַנדערוועלדעס שטעלונג.
אין ענגלאַנד האָבן מאַקדאָנאַלד און קעיר=האַרדי פֿון דער אָפּאָרטוניס=
טישער אומאָפּהענגיקער אַרבעטער=פּאַרטיי געגעבן אַ ווידערשטאַנד
קעגן דעם שאָוויניזם היינדמאַנס און פֿון דער בריטישער סאָציאַליס=
טישער פּאַרטיי אינגאַנצן. אין די נייטראַלע לענדער זיינען געווען שטי=
מונגען קעגן דער מילכאָמע, אַמערסטן אָבער האָבן זיי געטראָגן אַ
פּאַציפֿיסטישן כאַראַקטער. רעוואָליוציאָנערער פֿון אַלע אַנדערע האָט
זיך געהאַלטן די איטאַליענישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי מיט דער צייִ=
טונג „Avanti" („פֿאָרויס") בעראָש. זי האָט געקעמפּט קעגן שאָ=
וויניזם, זי האָט דעמאַסקירט די פּניעסדיקייט פֿון די מילכאָמע=צורופֿן.
זי האָט געפֿונען שטיצע באַ אַ קאָלאָסאַלער מערהייט פֿאָרגעשריטענע
אַרבעטער. דעם 27=טן סענטיאַבער איז אין לוגאַנאָ פֿאָרגעקומען אַן אי=
טאַליעניש=שווייצאַרישע סאָציאַליסטישע קאָנפֿערענץ. צו דער קאָנפֿע=
רענץ האָבן מיר צוגעשיקט אונדזערע טעזיסן וועגן דער מילכאָמע. די
קאָנפֿערענץ האָט כאַראַקטעריזירט די מילכאָמע אַלס אימפּעריאַליס=
טישע און האָט אויפֿגעפֿאָדערט דעם אַלוועלטלעכן פּראָלעטאַריאַט צו
קעמפֿן פֿאַר שאָלעם.

אין אַלגעמיין האָבן די שטימען קעגן שאָוויניזם, די אינטערנאַציאָ=
נאַליסטישע שטימען, — דערווייל נאָך געקלונגען זייער שוואַך, אָפּגע=
זונדערט, ניט זיכער, אילִיטש האָט אָבער ניט געצווייפֿלט, אַז וואָס
ווייטער וועלן זיי ווערן אַלץ פֿעסטער. דעם גאַנצן האַרבסט איז באַ אים
געווען אַ געהויבענע קאַמף=שטימונג.

די זיכרוינגעם וועגן אַט דעם האַרבסט פלעכטן זיך באַ מיר איבער מיטן האַרבסטיקן בילד פונעם בערגנער וואַלד. דער האַרבסט איז יענץ יאָר געווען א פראַכטפולער. געוווינט האָבן מיר אין בערן אַף דיסטעלוועג — אַ קליין, רויק און שטיל געסעלע, וואָס גרענעצט מיטן בערגנער וואַלד, וועלכער ציט זיך אַף עטלעכע קילאָמעטער. אַביסל אָן אַ זייט, קעגניבער אונדז האָט געוווינט אינעסע, פינף מינוט גאַנג פון אונדז — די זינאָוויעווס, צען מינוט גאַנג — די שקלאָווסקים. שאָענלאַנג פלעגן מיר ארומבלאָנקען איבער די וואַלד=שטעגעלעך, וועלכע זיינען געווען אויסגעבעט מיטן האַרבסטיקן שטיל=שאָרכנדיקן בלעטער=פאַל. ס'ראָוו פלעגן מיר שפּאַצירן זאַלבעדריט — וולאַדימיר איליטש, איך און אינעסע. וולאַדימיר איליטש פלעגט אַנטוויקלען זיינע קאַמף=פּלענער לויט דער אינטערנאַציאָנאַלער ליניע. אינעסע האָט דאָס אַלץ גענומען זייער נאָענט צום האַרצן. אין אַט דעם קאַמף, וואָס האָט געהאַלטן אין אַנטוויקלען זיך, האָט זי אָנגעהויבן נעמען דעם סאַמע אַקטיוון אַנטייל: זי האָט געפירט די קאָרעספּאָנדענץ, איבערזעצט אַף פראַנצויזיש און ענגליש פאַרשיידענע דאָקומענטן אונדזערע, צוגעקליבן מאַטעריאַלן, גערעדט מיט מענטשן און ד. גל. אַמאָל פלעגן מיר שאָענלאַנג אָפּזיצן אַף דער זוניקער זייט באַרג, וואָס איז געווען באַוואָקסן מיט א יונג וועלדל. איליטש פלעגט אָנצייכענען קאָנספּעקטן פאַר זיינע רעדעס און אַרטיקלען, אָפּשלייפן פאַרשיידענע פאָרמולירונגען; איך האָב לויט טוסענ'ן דערלערנט די איטאַליעניש שפּראַך, אינעסע האָט גענייט עפּעס א קליידל און מיט פאַרגעניגן געוואַרעמט זיך אַף דער מילדער האַרבסטיקער זון — זי איז נאָך ניט געקומען אינגאַנצן צו זיך נאָך דער טפּיסע. אינאָוונט פלעגן אַלע זיך צונויפקלייבן באַ גריגאָרין אין צימערל (זיי זאַלבעדריט — גריגאָרי, לילינע און דאָס יאַטל זייערס סטיאָפּע האָבן געוווינט אין איין צימערל) און נאָך שפּאַסנדיק מיטן איינשלאָפנדיקן סטיאָפּע פלעגט איליטש שוין אַריינטראָגן אַ גאַנצע ריי קאָנקרעטע פאָרשלאַגן.

קורץ און פּינקטלעך זיינען פאָרמולירט געוואָרן די הויפּט=פּונקטן פון איליטשס קאַמף=ליניע אינעם בריוו צו שליאַפּניקאָוון דעם 17=טן אָקטיאַבער.

„... איצט איז קאַוטסקי ש ע ד ל ע כ ע ר פ א ר א ל ע מ ע ן. אזוי געפערלעך און פּרעך איז זיין סאָפיסטיק, וועלכע מאַסקירט זיך מיט די סאָ=

מע גלאַטיקע, צוגעקעמטע פראַזעס פון אָפּאָרטוניסטישער פּאַסקודסטווע (אין דער „Neue Zeit“). די אָפּאָרטוניסטן דאָס איז אַן אָפן בייז. דער דײַטשישער „צענטער“ מיט קאַוטסקין בעראָש — אַ בייז פאַרמאַסקירטע, אַ דיפּלאָמאַטיש-צוגעפאַרבטע, וואָס פאַרשיט די אויגן, דעם געדאַנק און דעם געוויסן בײַ די אַרבעטער — איז געפערלעכער פאַר אַלץ. אונדזער אויפגאַבע איצט איז — אומבאַדינגטער אָפּענער קאַמף קעגן דעם אינטערנאַציאָנאַלן אָפּאָרטוניזם און קעגן זײַנע מאַסקירער (קאַוטסקי). אָט דאָס טאַקע וועלן מיר טאָן אינעם צ. אָ., וועלכן מיר וועלן אַרויסגעבן אינגיכן (2 זייטלעך, מיסטאָמע). מע מוז איצט מיט אַלע קויכעס אונטערהאַלטן דעם פאַרדינטן האַס מיצאַד די פאָרגעשריטענע אַרבעטער צו דער מיעסער אויפירונג פון די דײַטשן און מאַכן פון אָט דעם האַס דעם געהעריקן פּאָליטישן אויספיר קעגן דעם אָפּאָרטוניזם און קעגן יעדן קאָמפּראָמיס מיט אים. דאָס איז אַן אינטערנאַציאָנאַלע אויפגאַבע, (ווייל די געפאַר פון אַ פוילער קאָמפּראָמיסלעכער רעזאָליוציעס לויט דער ליניע קאַוטסקי—וואַנדערוועלדע איז זייער און זייער גרויס!). ניט ריכטיק איז דער לאָזונג „פאַר שאַלעם“ — דער לאָזונג דאַרף זײַן: פאַרוואַנדלען די נאַציאָנאַלע מילכאָמע אין אַ בירגער-קריג (די דאָזיקע פאַרוואַנדלונג קאָן געדויערן לאַנג, קאָן פאָדערן און וועט פאָדערן אַ גאַנצע ריי פאָרבאַדינגונגען, אָבער די גאַנצע אַרבעט דאַרף מען פירן לויט דער ליניע דאַפּקע פון אַזאַ מין פאַרוואַנדלונג, אין אָט דעם גייסט און ריכטונג). ניט סאַבאָטירן די מילכאָמע. ניט קיין אָפּגעריסענע אינדיווידועלע אַרויסטרעטונגען, נאָר אַ מאַסן-פּראָפּאַגאַנדע (ניט נאָר צווישן די „ציווילע“), וואָס זאָל פירן צום פאַרוואַנדלען די מילכאָמע אין אַ בירגער-קריג.

אין רוסלאַנד מאַסקירט זיך דער שאָוויניזם מיט פראַזעס וועגן דער „Bella France“ („דער שיינער פראַנקרייך“) און וועגן דער אומגליקלעכער בעלגיע (און אוקראַינע? א. א. וו.) אָדער מיט דעם „פאָלק-האַס צו די דײַטשן (און צום „קייזעריזם“). דעריבער איז אונדזער אומבאַדינגטע פליכט — קעמפן קעגן די דאָזיקע סאָפיזמען. און כדי דער קאַמף זאָל גיין לויט אַ קלאָרער, דײַטלעכער ליניע, איז נייטיק אַ לאָזונג, וואָס זאָל אָט דעם קאַמף פאַראַלגעמיינערן. אָט דער לאָזונג איז: פונעם שטאַנדפּונקט פון די אינטערעסן פון די האָרעפּאַשנע מאַסן און פונעם אַרבעטער-קלאַס אין רוסלאַנד קאָן פאַר אונדז

ר ו ס ן, ניט זיין דער מינדסטער ספק, ס'איז אַבסאָליוט קיין שום צווייפל ניט, אַז דאָס קלענסטע ביין וואָלט געווען איצטער און טאַקע באַלד — אַ מאַפּאַלע פאַרן צאַריזם און דער געגעבענער מלחמה. ווייל דער צאַריזם איז הונדערט מאָל ערגער פונעם קייזעריזם. ניט סאַבאָטירן די מלחמה, נאָר קעמפן קעגן דעם שאָוויניזם און די גאַנצע אַגיטאַציע און פּראָפּאַגאַנדע אָנווענדן אף דער אינטערנאַציאָנאַלער באַהעפטונג (דערנעענטערונג, סאָלידאַריטעט, צונויפגערעדטקייט Selon les circonstances לויט די אומשטענדן) פונעם פּראָלעטאַריאַט מיטן ציל פון אַ בירגער-קריג. פעלערהאַפט וואָלט געווען אויך רופן צו אינדיווידועלע אַקטן, ווי שיסן אין די אָפיצערן א.א.וו. און דערלאָזן אַזוינע אַרגומענטן, ווי, צום ביישפּיל, מיר ווילן ניט העלפן דעם קייזעריזם. דאָס ערשטע איז — אַן אָפּנויג צום אַנאַרכיזם, דאָס צווייטע צו אָפּאָרטוניזם. מיר אָבער דאַרפן גרייטן אַ מאַסן- (אָדער אַמווייניקסטנס אַ קאָלעקטיווע) אַרויסטרעטונג אינעם מיליטער ניט נאָר פון איין נאַציע, און די ג אַ נ צ ע פּראָפּאַגאַנדיסטיש-אַגיטאַציאָנעלע אַרבעט דאַרף געפירט ווערן אין דערדאָזיקער ריכטונג. ווענדן די אַרבעט (אַן אַקשאַנעסדיקע, אַ סיסטעמאַטישע, אַ דויערנדיקע, עפּשער) אין דער ריכטונג צו פאַרוואַנדלען די נאַציאָנאַלע מלחמה אין אַ בירגער-קריג — אָט אין וואָס עס באַשטייט דער גאַנצער טאָך. דער מאָמענט פון אָט דער פאַרוואַנדלונג — דאָס איז שוין אַן אַנדער פראַגע, וואָס איז דערווייל נאָך ניט קלאָר. מע דאַרף אָט דעם מאָמענט לאָזן רייף ווערן און סיסטעמאַטיש „צווינגען אים רייף צו ווערן“.

דער לאָזונג „פאַר שאָלעם“ איז, לויט מיין מיינונג אין געגעבענעם מאָמענט„ ניט קיין ריכטיקער. דאָס איז אַ קליינבירגערלעכער, אַ גאַלאָכישער לאָזונג. דער פּראָלעטאַרישער לאָזונג דאַרף זיין: אַ בירגער-קריג.

אָביעקטיוו — פון דער ראַדיקאַלער ענדערונג אין דער לאַגע אין אייראָפּע דרינגט אַרויס אַזאַ לאָזונג, פאַר דער עפּאָכע פון מאַסן-קריג. פון דער באַזעלער רעזאָלוציע דרינגט אויך אַרויס דער דאָזיקער לאָזונג.

ניט מיר קאָנען „צוזאָגן“ אַ בירגער-קריג, ניט „דעקרעטירן“ אים, אָבער פירן אַן אַרבעט — און אַז מע וועט דאַרפן, אַפילע אַ לאַנג-דוי-

ערנדיקע — אָט אין דער ריכטונג זייגען מיר מעכויעוו. פונעם אַרטיקל אינעם צ. אָ. וועט איר זיך דערוויסן די פּראַטים“*.

אין צוויי מיט אַ האַלבן כאָדאָשים ארום נאָך דער מילכאָמע-דערקלערונג האָט זיך באַ אילייטשן שוין געהאַט אויסגעקריסטאַליזירט אַ קלאָרע, אַ דייטלעכע קאַמף-ליניע. די דאָזיקע ליניע האָט באַצייכנט זיין גאַנצע ווייטערדיקע טעטיקייט. דער אינטערנאַציאָנאַלער פאַרנעם האָט צוגעגעבן אַ נייעם טאָן אויך אילייטשס גאַנצער טעטיקייט באַם בויען די רוסישע אַרבעט, האָט איר צוגעגעבן אַ נייע קראַפט, נייע פאַרבן. אָן די לאַנגע יאָרן פריערדיקער שווערער אַרבעט איבער דער בויונג פון דער פאַרטיי, איבער דער אָרגאַניזירונג פונעם רוסלענדישן אַרבעטערקלאַס וואָלט אילייטש ניט געקאָנט אַזוי גיך און פעסט נעמען די ריכטיקע ליניע בענעגייע די נייע אויפגאַבעס, וואָס די אימפעריאַליסטישע מילכאָמע האָט אַרויסגערוקט. ווען ער וואָלט פריער ניט געשטאַנען אין דער סאַמע געדיכטעניש פונעם אינטערנאַציאָנאַלן קאַמף, וואָלט אילייטש ניט געקאָנט אַזוי פעסט פירן דעם רוסישן פּראָלעטאַריאַט צום אָקטיאַבער-ניצאָכן.

דער „סאָציאַל-דעמאָקראַט“ נומ. 33 איז דערשינען דעם 1-טן נאָיאַבער 1914 יאָר. אַפריער האָט מען אים געווען געדרוקט אינגאַנצן אין 500 עקזעמפּליאַרן, נאָכדעם האָט מען געמוזט צוגעבן נאָך 1000 עקז. דעם 14-טן נאָיאַבער האָט אילייטש מיט פרייד אָנגעזאָגט קאַרפּינסקין, אַז דער צ. אָ. איז שוין צוגעשפּעלט אין איינעם פון די פונקטן ניט ווייט פון דער גרענעץ און וועט מען אים אַריבערפּעקלען ווייטער.

דורך נענען און גראַבערן האָט זיך איינגעגעבן דעם 13-טן נאָיאַבער אָפּדרוקן דעם מאַניפעסט אין אַ פאַרקירצטער פאָרם אין דער שווייצאַרישער צייטונג „La sentinelle“ („דער וועכטער“), וואָס איז דערשינען אַף פראַנצויזיש אין נעשאַטעלער אַרבעטער-צענטער שאָ-דע-פאָן (Chaux-de Fond) אילייטש האָט טריומפירט. איבערזעצונגען פון מאַניפעסט האָבן מיר אַוועקגעשיקט אין די פראַנצויזישע, ענגלישע און דייטשישע צייטונגען.

קעדיי צו פאַנאַנדערוויקלען די פּראָפּאַגאַנדע צווישן די פראַנצויזן,

* לענין־זאמלבוך II, זייטן 194—196.

האָט וולאַדימיר איליטש זיך צונויפגעשריבן מיט קאַרפּינסקין, אַז מע זאָל אײַנאָרדענען אין זשענעווע אינעסעם א רעפעראַט אַף פראַנצויזיש. מיט שליאַפּניקאָוון האָט ער זיך צונויפגעשריבן, אַז ער זאָל אַרויסטרעטן אַפן שוועדישן קאָנגרעס. שליאַפּניקאָוו איז אַרויסגעטראָטן און זייער געלונגען. אָט אַזוי האָט זיך ביסלעכווייז פאַנאַנדערגעוויקלט די באָלשעוויסטישע „אינטערנאַציאָנאַלע אַקציע“.

וואָס שייעך די פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד איז געווען ערגער. פאַרן צ. אָ. נומער 34 האָט שליאַפּניקאָוו צוגעשיקט אַן אינטערעסאַנטן מאַטעריאַל פון פּיטער. באַגלייך אָבער דערמיט איז אויסגעקומען דרוקן אין נומ. 34 די ידיעה וועגן דעם, אַז מע האָט אַרעסטירט די 5 באָלשעוויסטישע דעפּוטאַטן. די פאַרבינדונגען מיט רוסלאַנד אין ווידעראַמאָל שוואַכער געוואָרן.

פאַנאַנדערוויקלענדיק א ליידנשאַפטלעכן קאַמף קעגן דעם 2=טן אינטערנאַציאָנאַל, וואָס האָט פאַראַטן דעם פראָלעטאַריאַטס אינטערעסן, האָט זיך איליטש גלייכצייטיק, ווי נאָר ער איז צוריקגעקומען פון בערן, זיך גענומען שרייבן פאַר גראַנאַטס ענציקלאָפּעדישן ווערטער=בוך אַן אַרטיקל „קאַרל מאַרקס“. ריידנדיק דאָרט וועגן מאַרקס לערע, האָט ער אָנגעהויבן פון באַשרייבן זיין וועלט=אָנשויונג, פון די אָפּטיילן „פילאָזאָפישער מאַטעריאַליזם“ און „דיאַלעקטיק“, און ווייטער, איבערגעבנדיק דעם אינהאַלט פון מאַרקס עקאָנאָמישער לערע, האָט ער באַלויכטן, וויאַזוי מאַרקס איז צוגעגאַנגען צו דער פראַגע וועגן סאָציאַליזם און וועגן דער טאַקטיק פונעם פראָלעטאַריאַטס קלאַסן=קאַמף.

געוויינלעך פלעגט מען מאַרקס לערע אַזוי ניט דערקלערן. באַם שרייבן די קאַפּיטלען וועגן פילאָסאָפישן מאַטעריאַליזם און דיאַליקטיק, האָט איליטש ווידעראַמאָל פלייסיק גענומען זיך איבערלייענען העגעלן און אַנד. פילאָזאָפן, און ער האָט ניט געוואָרפן די אַרבעט אַפילו נאָכדעם, ווען ער האָט שוין געהאַט געענדיקט די אַרבעט וועגן מאַרקסן. דער צוועק פון זיין אַרבעט איבער פילאָזאָפיע איז געווען — געפינען דעם מעטאָד, ווי אַזוי צו פאַרוואַנדלען די פילאָזאָפיע אין א קאָנקרעטע אָנווייזונג צו טאַט. זיינע קורצע באַמערקונגען וועגן דיאַלעקטישן צוגאַנג צו אַלע דערשיינונגען, וועלכע ער האָט געמאַכט אין 1921 יאָר ביים דער דיסקוסיע מיט טראָצקין און בוכאַרינען וועגן די פראָפעס=

יאָנעלע פאַריינען, כאַראַקטעריזירן אַמבעסטן וויפל עס האָט געגעבן איליטשן זיין ארבעט איבער פילאָזאָפיע, וואָס ער האָט אָנגעהויבן, ווען ער איז צוריקגעקומען קיין בערן און וואָס איז געווען א פאָרזעצונג דערפון, וואָס ער האָט דורכגעמאַכט אין הינזיכט פון דערלערנען פילאָזאָפיע אין די יאָרן 1908—1909, ווען ער האָט געקעמפט קעגן די מאַכיסטן.

קאַמף און לערע, לערע און וויסנשאַפטלעכע ארבעט, פלעגן בא איליטשן שטענדיק זיך איבערפלעכטן אין איין פעסטן קנופ, שטענדיק איז צווישן זיי געווען די טיפסטע, אומיטלבאַרסטע פאַרבינדונג, כאָטש אַפן ערשטן קוק האָט זיך געקאָנט אויסדוכטן, אַז דאָס איז פּאַשעט פאַראַלעלע אַרבעט.

אין אָנהייב 1915 י. איז נאָך אַלץ געפירט געוואָרן אַ פאַרשטאַרקטע אַרבעט ענגער צו באַהעפטן די אויסלענדישע באָלשעוויסטישע גרופעס. אַ באַשטימטע צונויפגערעדקייט איז שוין געווען, די צייט איז אָבער געווען אַזאַ, אַז באַהעפטקייט איז געווען נייטיקער ווי ווען עס איז פריער. ביז דער מילכאָמע האָט זיך דער צענטער פון די באָלשעוויסטישע גרופעס, דער אזויגערופענער ק. ז. אָ. (קאָמיטעט פון די אויסלענדישע אָרגאַניזאַציעס) געפונען אין פאַריז. איצט האָט מען דעם צענטער באַדאַרפט אַריבערטראָגן אין אַ נייטראַל לאַנד, אין דער שווייץ, קיין בערן, ווו עס האָט זיך געפונען אויך די רעדאַקציע פונעם צ. אָ. מע האָט געדאַרפט זיך צונויפריידן ביזן סאָף וועגן אַלץ — וועגן דער אָפשאַצונג פון דער מילכאָמע, וועגן די נייע אופגאַבעס, וועלכע האָבן זיך געשטעלט פאַר דער פּאַרטיי, וועגן דעם, ווי אזוי צו דערלייזן זיי. מע האָט געמוזט פאַרפינקטלעכן די טעטיקייט פון אַלע גרופעס. די באָזשיער (קרילענקאָ, בוכאַרין, ראָזמיראָוויטש), צום ביישפּיל, האָבן באַשלאָסן אַרויסגעבן זייערן אַן אייגענעם אויסלענדישן אָרגאַן „זוועזדאַ“ און מיט אזא אימפּעט זיך צוגעכאַפּט צו דעם דאָזיקן איניען, אז זיי האָבן זיך אַפילע ניט צונויפגערעדט מיטן צענטראַל־אָרגאַן. דערוווסט וועגן אָט דעם פּלאַן האָבן מיר זיך פון אינעסען. אָבער אַרויסגעבן אַזאַ מין אָרגאַן איז געווען גאָר ניט צוועקמעסיק. עס איז ניט געווען קיין געלט אַף אַרויסצוגעבן דעם צ. אָ. קיין מיינונג־פאַרשיידנהייטן איז דערווייל ניט געווען, זיי האָבן אָבער לייכט געקאָנט אויסוואַקסן. עפּעס א ניט פאָרזיכטיקן אויסדרוק וואָלטן די קעגנער געקאָנט אונטערכאַפּן און צע=

בלאָזן. מע האָט געמוזט גיין צוזאַמען. אַזאַ צייט איז עס געווען. סאָף פֿעוורואַל האָט מען אין בערן צונויפֿגערופֿן אַ קאָנפֿערענץ פֿון די אויסלענדישע גרופּעס. אויסער די שווייצאַרישע גרופּעס איז געווען אויך די פּאַריזער גרופּע. פֿון די פּאַריזער כאַווײרים איז געקומען גרישע בעלענקי, וועלכער האָט אויספּירלעך דערציילט וועגן די באַשיצלערישע שטימונגען, וועלכע האָבן אין אָנהייב מילכאָמע באַהערשט די פּאַריזער גרופּע. די לאָנדאָנער כאַווײרים האָבן ניט געקאָנט קומען, האָבן זיי איבערגעגעבן זייער מאַנדאַט. די באַזשיער כאַווײרים האָבן זיך לאַנג געוואַקלט — צי זיי זאָלן יאָ פֿאָרן אָדער ניט און געקומען זיינען זיי ערשט צום סאָף. צוזאַמען מיט זיי זיינען געקומען די „יאַפּאַנער“. אַזוי האָבן מיר אַ נאָמען געגעבן די כאַווײרים פֿון קיעוו פּיאַטאַקאָוו און באָש (יע. פּ. ראָזמיראָוויטשעס שוועסטער), וועלכע זיינען פֿון דער סיבירער פֿאַרשיקונג אַנטלאָפֿן דורך יאַפּאַניע און אַמעריקע. געווען איז עס אַזאַ צייט, ווען מיר פֿלעגן פֿיבערהאַפֿט זיך אָנכאַפּן אָן יעדן נייעם מיינונגס=כאַווער. די יאַפּאַנער זיינען אונדז געפֿעלן געוואָרן. זייער אָנקומען האָט געווים פֿאַרשטאַרקט אונדזערע אויסלענדישע קרעפֿטן.

אַף דער קאָנפֿערענץ האָט מען אָנגענומען אַ דייטלעכע רעזאָלוציע וועגן דער מילכאָמע, דיסקוטירט דעם לאָזונג — פֿאַראייניקטע שטאַטן פֿון אייראָפּע (קעגן וואָס איינעסע האָט באַזונדערס שטאַרק דערווידערט), אָנגעצייכנט דעם כאַראַקטער פֿאַר דער טעטיקייט פֿון די אויסלענדישע גרופּעס, די באַזשיער צייטונג האָט מען באַשלאָסן ניט אַרויסצוגעבן, מע האָט אויסגעוויילט אַ נייעם „ק. ז. אָ.“ פֿון די בערנער: שקלאָווסקי, קאַספּאַראָוו, איינעסע אַרמאַנד, ליליני, קרופּסקע.

אַפֿן טאָג=סיידער איז געשטאַנען דאָס צונויפֿזאַמלען די קרעפֿטן אין אינטערנאַציאָנאַלן מאַסשטאַב. וואָס פֿאַר אַ שווערע אַרבעט דאָס איז געווען — האָט אָנשוילעך באַוויזן די לאָנדאָנער קאָנפֿערענץ פֿון די סאָציאַליסטישע פּאַרטייען פֿון די אַנטאַנטע=מעלוכעס (ענגלאַנד, בעלגיע, פֿראַנקרייך, רוסלאַנד), וועלכע איז פֿאָרגעקומען דעם 14=טן פֿעוורואַל 1915 יאָר. צונויפֿגערופֿן אָט די קאָנפֿערענץ האָט וואַנדערוועלדע, אָבער אָרגאַניזירט האָט זי די ענגלישע אומאָפּהענגיקע אַרבעטער=פּאַרטיי מיט קעיר=גאַרדי און מאַקדאָנאַלדן בראָש. ביז דער קאָנפֿערענץ זיינען זיי געווען קעגן דער מילכאָמע, פֿאַר אַן אינטערנאַציאָנאַלע פֿאַרייניקונג. לעבאַטכילע האָט די אומאָפּהענגיקע אַרבעטער=פּאַרטיי גע=

רעכנט אײַנלאַדן דעלעגאַטן פון דײַטשלאַנד און עסטרײַך. די פראַנצויזן האָבן אָבער דערקלערט, אַז אין אַזאַ פאַל וועלן זיי ניט נעמען קיין אָנטייל אין דער קאָנפערענץ. פון ענגלאַנד זײַנען געווען 11 דעלעגאַטן, פון פראַנקרײַך — 16, פון בעלגיע — 3. פון רוסלאַנד זײַנען געווען 3 סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערן. געווען איז אַ דעלעגאַט פון מענשעוויסטישן אָרגאַניזיר־קאָמיטעט. פון אונדזערע האָט דאָרט גערעדט אַרויסטרעטן ליטווינאָוו. ס'איז לעכאַטכילע געווען קלאָר, וואָס פאַר אַ קאָנפערענץ דאָס וועט זײַן, וואָס פאַר אַ רעזולטאַטן זי וועט געבן, דעריבער האָט מען אָפּגערעדט, אַז ליטווינאָוו וועט נאָר איבערלייענען אַ דעקלאַראַציע פונעם צענטראַל־קאָמיטעט. איליטש האָט צונויפגעשטעלט פאַר ליטווינאָוון אַ פּלאַן פון דער דאָזיקער דעקלאַראַציע. דאָרט איז אַרויסגעשטעלט געווען די פאָדערונג, אַז וואַנדערוועלדע, געד און סאַמבאַ זאָלן אַרויסטרעטן פון די בורזשואַזע מיניסטאָרן־ראַטן אין בעלגיע און פראַנקרײַך און אַז אַלע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען זאָלן שטיצן די רוסישע אַרבעטער אין זייער קאַמף קעגן צאַריזם. אין דער דעקלאַראַציע האָט זיך גערעדט וועגן דעם, אַז די סאָציאַל־דעמאָקראַטן פון דײַטשלאַנד און עסטרײַך זײַנען באַגאַנגען אַ מוירעדיקן פאַרברעכן בענעגייע דעם סאָציאַליזם און דעם אינטערנאַציאָנאַל, ווען זיי האָבן וואָטירט די מילכאָמע־קרעדיטן און געשלאָסן דעם „בורגפרידן" מיט די יונקערס, גאַלאָכים און מיט דער בורזשואַזיע. אָבער די בעלגישע און פראַנצויזישע סאָציאַליסטן האָבן אויך געהאַנדלט ניט בעסער פאַר זיי. „די אַרבעטער פון רוסלאַנד שטרעקן כאַווערייש אויס די הענט צו די סאָציאַליסטן, וועלכע האַנדלען, ווי קאַרל ליבקנעכט, ווי די סאָציאַליסטן פון סערביע און איטאַליע, ווי די בריטישע כאַווײרים פון דער אומאָפּהענגיקער אַרבעטער־פּאַרטיי און אייניקע מיטגלידער פון דער בריטישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, ווי אונדזערע אַרעסטירטע כאַווײרים פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבעטער־פּאַרטיי.

אַף אָט דעם וועג רופן מיר אײַך, אויפן וועג פון סאָציאַליזם. אַראָפּ דעם שאָוויניזם, וועלכער ברענגט אום די אַרבעטער־זאַך! זאָל לעבן דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליזם!"* אָט מיט די ווערטער האָט זיך גע־

* לענין, באַנד XVIII, זײַט 123.

ענדיקט די דעקלאַראַציע. אויסער דעם צ.ק. האָט די דעקלאַראַציע אונטערגעשריבן אויך דער פאָרשטייער פון די לעטלענדישע סאָציאַל-דעמאָקראַטן בערזין. דער פאָרזיצער פון דער קאָנפערענץ האָט ניט געגעבן ליטווינאָוון די מעגלעכקייט צו דערלייענען די דעקלאַראַציע ביזן סאָף. ליטווינאָוו האָט איבערגעגעבן די דעקלאַראַציע דעם פאָרזיצער און אַליין האָט ער פאַרלאָזט די זיצונג, דערקלערנדיק, אַז די ר.ס.ד.אַ.פּ. באַטייליקט זיך ניט אין דער קאָנפערענץ. נאָך ליטווינאָווס אַוועקגיין האָט די קאָנפערענץ אָנגענומען אַ רעזאָליוציע פאַר אַ „באַפרייערישער מילכאָמע" ביזן פולקומען ניצאָכן איבער דייטשלאַנד. פאַר דעם האָבן געשטימט סיי קעיר-גאַרדי, סיי מאַקדאָנאַלד.

דערווייל איז געגאַנגען אַ צוגרייטונג צו דער אינטערנאַציאָנאַלער פרויען-קאָנפערענץ. וויכטיק איז געווען, פאַרשטייט זיך, ניט נאָר, אַז אַזאַ מין קאָנפערענץ זאָל פאָרקומען, נאָר אויך, אַז זי זאָל ניט טראָגן קיין פאַציפיסטישן כאַראַקטער און זאָל פאַרנעמען אַ באַשטימטע רעוואָליוציאָנערע פּאָזיציע. דעריבער האָט זיך געפאָדערט זייער אַ גרויסע צוגרייט-אַרבעט. דערהויפט איז די אַרבעט געפאַלן אָף אינעסן. העלפנדיק דער רעדאַקציע פון צ.אָ. מיט איבערזעצן פאַרשיידענע דאָקומענטן, נעמענדיק אַן אַקטיוון אָנטייל אינעם קאַמף קעגן דער באַשיצלערייגלייך פון סאַמע אָנהייב פון דעם קאַמף, וואָס האָט זיך פאַנאַנדערגעוויקלט, איז אינעסע אַזוי-אַרום געווען זייער גוט צוגעגרייט צו אָט דער אַרבעט. אויסער דעם האָט זי געקענט גוט שפראַכן. אינעסע שרייבט זיך דורך מיט קלאַרע צעטקין, באַלאַבאַנאָווע, קאָלאָנטיי, מיט די ענגלענדערס און פעסטיקט דערמיט די ערשטע פעדעם פון אינטערנאַציאָנאַלער פאַרבינדונג. די פעדעם זיינען נאָך דערווייל אומגעהויער שוואַך, רייסן זיך אָפט, און אינעסע הייבט ווידער אָן פון אָנהייב. אין פאַריז האָט געוווינט סטאַל, דורך איר פאַרבינדט זיך אינעסע שריפטלעך מיט די פראַנצויזישע כאַווירים. לייכטער פאַר אַלץ איז געווען פאַרבינדן זיך מיט באַלאַבאַנאָווען — געאַרבעט האָט זי אין איטאַליע, באַטייליקט זיך אין דער אַרבעט פון „אַוואַנטי". דאָס איז געווען אַ פעריאָד, ווען די איטאַליענישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי איז געווען געשטימט אַמערסטן רעוואָליוציאָנער. אין דייטשלאַנד איז די אַנטיבאַשיצלערישע שטימונג געוואַקסן. דעם 2-טן דעקאַבער האָט קאַרל ליבקנעכט געשטימט קעגן די מילכאָמע-קרעדיטן. די אינטערנאַציאָנאַלע פרויען-קאָנפערענץ

האָט צונויפגערופן קלאַרע צעטקין. געווען איז זי דער סעקרעטאַר פון דער אינטערנאַציאָנאַלער ביוראָ פון פרויען-סאָציאַליסטקעס. צוזאַמען מיט קאַרל ליבקנעכטן, ראָזע לוקסעמבורג, פ. מערינגען האָט זי געקעמפט קעגן דער שאָוויניסטישער מערהייט אין דער דייטשישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פאַרטיי. אינעסע האָט זיך מיט איר פאַרבונדן. וואָס איז שייך קאָלאָנטיי, איז זי צו יענער צייט אַוועק פון די מענשעוויקעס. אין יאַנוואַר האָט זי אָנגעשריבן וולאַדימיר איליטשן און מיר און צוגעשיקט אַ בלעטל. „געערטער און טייערער כאַווער! — האָט איר וולאַדימיר איליטש געשריבן — איך בין אייך זייער דאַנקבאַר פאַרן צוגעשיקטן בלעטל, דערווייל קאָן איך עס נאָר איבערגעבן די היגע מיטגלידער פון דער רעדאַקציע „ראַבאָטניצאַ“ („אַרבעטערן“) — זיי האָבן שוין אַוועקגעשיקט אַ בריוו צו קלאַרע צעטקין, ווייזט אויס, מיט דעמזעלבן אינהאַלט, וואָס אייערער“*. און ווייטער גייט שוין איליטש איבער צום אויפקלערן די באָלשעוויסטישע פּאָזיציע. „איר זייט, ווייזט אויס, מיטן לאָזונג פון אַ בירגער-קריג איינשטימיק ניט אײַנגאַנצן, איר גיט אים אָפּ, אַזוי צו זאָגן, אַ צווייטראַנגיק (און עפּשער אַפילע: אַ ביטנייִק) אָרט הינטער דעם לאָזונג פאַר שאָלעם. און איר שטרייכט אונטער, אַז „מיר דאַרפן אַרויסרוקן אַזאַ לאָזונג, וועלכער זאָל פאַראייניקן אַלעמען“. איך וויל זאָגן אָפן, אַז מער פון אַלץ האָב איך מוירע באַ הײַנטיקן טאָג פאַר אַזאַ מין אַהולנער פאַראייניקעריי, וועלכע איז, לויט מיין איבערצייגונג, אַמערסטן געפערלעך און אַמערסטן שעדלעך פאַרן פּראָלעטאַריאַט“**. אָפן פאָן פון איליטשס איינשטעלונג האָט אינעסע געפירט די שריפטלעכע אונטערהאַנדלונגען מיט קאָלאָנטיי וועגן דער קאָנפערענץ. זיין אָבער אַף דער קאָנפערענץ האָט זיך איר ניט איינגעגעבן.

די בערנער אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענץ איז פאָרגעקומען דעם 16—28 מאַרט. די גרעסטע און אָרגאַניזירטסטע דעלעגאַציע איז געווען די דייטשישע מיט קלאַרע צעטקין בעראָש. פונעם רוסישן צ.ק. זיינען געווען דעלעגירט אינעסע אַרמאַנד, לילינע, ראַוויטש, קרופּסקיע, ראַזמיראָוויטש. פון די פּאָליאַקן — „ראָזלאַמאָוועצעס“ — קאַמענסקע (דאָמסקע), וועלכע האָט זיך געהאַלטן צוזאַמען מיט דער דעלעגאַציע

* לענין-זאַמלבוך II, זייט. 221.

** דאָרטן, ז. 221.

פונעם צענטראַל־קאָמיטעט. פון איטאַליע איז געקומען באַלאַבאַנאָווע. לויזע טאָמאַנאָ — אַ פראַנצויזין — איז געווען זייער שטאַרק באַווירקט פון באַלאַבאַנאָווען. ריין פּאַציפיסטישע שטימונגען זיינען געווען באַ די האָלענדערנס. ראָלאַנד־האָלסט, וועלכע האָט דעמלט געהערט צום לינקן פליגל, האָט ניט געקאָנט פאָרן. איז געקומען אַ דעלעגאַציע פון טרולסטראַס פּאַרטיי, וואָס איז געווען אַף דורך און דורך אַ שאָוויניסטישע. די ענגלישע דעלעגאַטקעס האָבן געהערט צו דער אָפּאָרטוניסטישער אומאָפּהענגיקער אַרבעטער־פּאַרטיי, די שווייצאַרישע דעלעגאַטקעס האָבן געהאַט אַ פּאַציפיסטישן אָפּנויג. דערדאָזיקער אָפּנויג איז געווען דער איבערוועגנדיקער. פאַרשטייט זיך, ווען מע זאָל נעמען אין אַכט די לאַנדאָנער קאָנפערענץ, וועלכע איז פאָרגעקומען ערשט מיט אַנדערהאַלבן כאַדאָשים צוריק, — איז דאָס געווען אַ היפּשער שפּאַן פאָרויס, אַ באַדייטונג האָט געהאַט שוין דער פאַקט אַליין, וואָס אַף דער קאָנפערענץ זיינען זיך צונויפגעפאָרן סאָציאַליסטקעס פון די לענדער, וואָס האָבן צווישן זיך מילכאָמע געהאַלטן.

די דייטשקעס האָבן אין דער מערהייט זייער געהערט צו קאַרל ליבקנעכט און ראָזע ליוקסעמבורגס גרופּע. די דאָזיקע גרופּע האָט שוין געהאַט אָנגעהויבן אָפּגרענעצן זיך פון זייערע שאָוויניסטן און קעמפן קעגן זייער רעגירונג — ראָזע ליוקסעמבורג איז שוין געווען אַרעסטירט. אָבער דאָס איז געווען באַ זיך אין לאַנד. אַף דער אינטערנאַציאָנאַלער טריבונע אָבער — האָט זיך זיי אויסגעגעבן — האַרפן זיי אַרויסווייזן מאַקסימום נאָכגיביקייט, — זיי זיינען דאָך געווען אַ דעלעגאַציע פון אַ לאַנד, וואָס איז אין געגעבענעם מאָמענט געווען די זיגער אַף די פראָנטן. ווען אָט די קאָנפערענץ, וועלכע איז צונויפגערופן געוואָרן מיט אַזוינע שוועריקייטן, וואָלט זיך צעפאַלן, וואָלט די גאַנצע פאַראַנטוואָרטלעכקייט געפאַלן אַף זיי. די צעפאַלונג וואָלט דערפרייט די שאָוויניסטן פון אַלע לענדער און אין דער ערשטער ריי די סאָציאַל־פּאַטריאָטן אין דייטשלאַנד. דעריבער איז קלאָרע צעטקין געגאַנגען מיט די פּאַציפיסטן אַף האַנאָכעס, און דאָס האָט באַטייט אויסטרייבערן דעם רעוואָלוציאָנערן אינהאַלט פון די רעזאָלוציעס. אונדזער דעלעגאַציע — די דעלעגאַציע פון צ.ק. ר.ס.ד.אַ.פּ. — איז געשטאַנען אַף איליטשס שטאַנדפּונקט, וואָס איז געווען דערקלערט אינעם בריוו צו קאָלאָנטיי. געגאַנגען איז דאָ ניט אין פאַרייניקונג ביכלאַל, נאָר אין אַ פאַרייניקונג

צוליב רעוואָלוציאָנערן קאַמף קעגן דעם שאָוויניזם, פאַר אַן אומבאַשאַלעמדיקן רעוואָלוציאָנערן קאַמף פונעם פּראָלעטאַריאַט קעגן דעם הערשנדיקן קלאַס, קיין פאַרורטיילונג פונעם שאָוויניזם איז ניט געווען אין דער רעזאָלוציע, וועלכע עס האָט אויסגעאַרבעט די קאָמיסיע, וואָס איז באַשטאַנען פון דייטשקעס, ענגלענדערס און האָלענדערס. מיר זיינען אַרויסגעטראָטן מיט אונדזער אַ באַזונדערער דעקלאַראַציע. פאַרטיידיקט האָט זי אינעסע. צו פאַרטיידיקן זי איז אַרויסגעטראָטן אויך די פאַרשטייערן פון די פּאָליאַקן — קאָמענסקע. מיר זיינען געבליבן אַליין. אַלע האָבן פאַרורטיילט אונדזער „צעשפּאַלטערישע“ פּאָליטיק. דאָס לעבן האָט אָבער זייער גיך באַשטעטיקט די ריכטיקייט פון אונדזער פּאָזיציע. דער גוטינקער פּאַציפיזם פון די ענגלענדערס און האָלענדערס האָט אַף קיין איין שפּאָן ניט אַ רוק געטאָן פאָרויס די אינטערנאַציאָנאַלע אַקציע. די הויפּט־ראָל אינעם פאַרגיכערן דעם סאָף פון דער מלחמה האָט אָפּגעשפּילט דער רעוואָלוציאָנערער קאַמף און דאָס אָפּגרענעצן זיך פון די שאָוויניסטן.

מיט זיין גאַנצער לײַדנשאַפט האָט איליטש זיך אָפּגעגעבן אויף צונויפזאַמלען די קרעפטן פאַרן קאַמף אויפן אינטערנאַציאָנאַלן פראָנט. „עס איז ניט קיין אומגליק, וואָס מיר זיינען איצט געציילטע מענטשן, — האָט ער עפּעס איינמאָל אַ זאָג געטאָן, — מיט אונדז וועלן זיין מיליאָנען“. אויך אונדזער רעזאָלוציע פאַר דער בערנער פרויען־קאָנפערענץ האָט איליטש צונויפגעשטעלט, און אויפמערקזאַם נאָכגעשפּירט נאָך דער גאַנצער אַרבעט פון דער קאָנפערענץ. עס האָט זיך אָבער געפילט, ווי שווער עס איז אים צו בלייבן אין דער ראָל פון אַ מין הינטער־קוליסן אָנפירער אין אַזאַ אומגעהויער וויכטיקן ענין, וועלכער קומט פאָר דאָ טאַקע, בײַ דער זייט און אין וועלכן אים האָט זיך געוואָלט מיטן גאַנצן וועזן נעמען אַן אומיטלבאַרן אָנטייל.

פאַרגעדענקט האָט זיך מיר אַזאַ מאָמענט: איך מיט אינעסען זיצן אין שפּיטאָל בײַ אַבראַם סקאָוונאָ ווען מע האָט געמאַכט עפּעס אַן אָפּעראַציע, קומט צוגיין איליטש און הייבט אָן אײַנרעדן אינעסען, זי זאָל טייקעף גיין צו קלאַרע צעטקין איבערצייגן זי אין דער ריכטיקייט פון אונדזער פּאָזיציע, ווייל זי מוז דאָך פאַרשטיין, ווייל ניט פאַרשטיין קאָן זי ניט, אַז אין געגעבענעם מאָמענט טאָר מען זיך ניט אַראָפּקייקלען צום פּאַציפיזם, מע מוז פאַרשאַרפן אַלע פראַגעס. און איליטש

ברענגט אַלץ נייע אַרגומענטן, וועלכע מוזן איבערצייגן קלאַרע צעטקין. אינעסען האָט זיך ניט געוואָלט גיין, זי האָט געהאַלטן, אַז פֿונעם ריידן וועט זיך גאָרנישט ניט באַקומען. איליטש איז באַשטאַנען אַף זײַנס. און אַזאַ הייסע באַקאָשע האָט געקלונגען אין זײַנע ווערטער. קיין געשפּרעך צווישן אינעסען מיט קלאַרע צעטקין איז דעמאָלט ניט פֿאָרגעקומען.

דעם 17-טן אַפּריל איז אין בערן פֿאָרגעקומען די צווייטע אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפֿערענץ — אַ קאָנפֿערענץ פֿון דער סאָציאַליסטישער יוגנט. אין דער שווייץ האָט זיך צו יענער צייט קאָנצענטרירט אַ היפּשע צאָל יוגנט, פֿון פֿאַרשיידענע קעמפֿנדיקע לענדער, וועלכע האָבן ניט געוואָלט גיין אַפֿן פֿראָנט און אָנטייל נעמען אין דער אימפּעריאַליסטישער מילכאָמע. און עמיגרירט האָבן זיי אין נייטראַלן לאַנד — אין דער שווייץ. פֿאַרשטייט זיך, אַז די דאָזיקע יוגנט איז געווען געשטימט רעוואָלוציאָנער און ניט קיין צופֿעליקייט איז דאָס, וואָס באַלד נאָך דער פֿרויען-קאָנפֿערענץ איז פֿאָרגעקומען אַ קאָנפֿערענץ פֿון דער סאָציאַליסטישער יוגנט. אין נאָמען פֿון צ"ק פֿון אונדזער פּאַרטיי זײַנען אַף דער קאָנפֿערענץ אַרויסגעטראָטן אינעסע און סאַפּאַראָוו.

אין מאַרט כוידעש איז געשטאָרבן די מוטער מײַנע. געווען איז זי אַ נאָענטער באַווער, וואָס האָט מיטגעהאָלפֿן אין דער גאַנצער אַרבעט. אין רוסלאַנד ביים אַן אונטערזוכונג פֿלעגט זי אויסבאַהאַלטן אומלעגאַלע ליטעראַטור, האָט געטראָגן די באַווײַרים אין טפֿיסע עסן און אויסגעפֿילט פֿאַרשיידענע שליכעס; זי איז געוויינט צוזאַמען מיט אונדז אין סיביר און אין אויסלאַנד, געפֿירט די ווירטשאַפֿט, צוגעזען און באַוואָרנט די באַווײַרים, וואָס פֿלעגן קומען צו פֿאָרן, און די היגע באַווײַרים, וואָס פֿלעגן אַרײַנקומען צו אונדז, גענייט פּאַנצערס, אײַנגינייענדיק אומלעגאַלע ליטעראַטור, געשריבן „סקעלעטן" פֿאַר די כעמישע בריוו א.ד.גל. די באַווײַרים האָבן זי זייער ליב געהאַט. לעצטנס האָט זי געהאַט זייער אַ שווערן ווינטער. עס זײַנען איר אויסגעגאַנגען די קויכעס. געצויגן האָט זי קיין רוסלאַנד, מיר האָבן אָבער דאָרט ניט געהאַט, ווער עס זאָל זיך זאָרגן פֿאַר איר. מיט וולאַדימיר איליטשן פֿלעגט זי זיך אָפֿט קריגן, זי האָט אָבער פֿאַר אים שטענדיק געזאָרגט, וולאַדימיר איז צו איר אויך געווען זייער אויפֿמערקזאַם. איינמאָל זיצט די מוטער מײַנע זייער אומעטיק. געווען איז זי אַ גוואַלדיקע רויכערן און דאָ האָט

זי פֿאַרגעסן קויפֿן פּאַפּיראָסן, און געשען איז עס דאַפֿקע יאָנטעוו, ווען קיין טאַבעק איז געווען ניט צו קריגן אין ערגעץ. האָט עס איליטש באַמערקט. „אוי אַז אומגליק, איך וועל טייקעף קריגן", און איז אַוועק איבער די קאָפּעס זוכן פֿאַר איר פּאַפּיראָסן, געפֿונען און געבראַכט. עפּעס איינמאָל, ניט לאַנג שוין פֿאַרן טויט, זאָגט צו מיר די מוטער: „ניין, אַליין וועל איך קיין רוסלאַנד ניט פֿאָרן, איך וועל שוין פֿאָרן מיט אייך צוזאַמען". אַ צווייט מאָל האָט זי זיך פֿאַנאַנדערגערעדט וועגן רעליגיע. זי האָט זיך געהאַלטן פֿאַר אַ גלויביקער, אָבער זי איז יאָרנלאַנג ניט געגאַנגען אין קלויסטער, ניט געפֿאַסט, ניט געדאַוונט. בכלל האָט רעליגיע ניט געשפּילט קיין שום ראָליע אין איר לעבן, און זי האָט ניט ליב געהאַט צו פֿירן געשפּרעכן אויף דערדאָזיקער טעמע, און דאָ פּלוצעם טוט זי אַ זאָג: „אין דער יוגנט האָב איך געגלויבט, אַז איך האָב אָבער אָפּגעלעבט אַ לעבן, האָב איך דערזען, אַז דאָס זייַנען אַלץ נאַרישקייטן". ניט איינמאָל האָט זי אָנגעזאָגט, אַז ווען זי וועט שטאַרבן, זאָל מען זי אומבאַדינגט פֿאַרברענען. דאָס שטיבל, וווּ מיר האָבן געוווינט, איז געשטאַנען האַרט נעבן דעם בערנער וואַלד און אַז די פֿרילינגדיקע זון האָט אָנגעהויבן וואַרעמען, האָט זי אַ צי געטאָן אין וואַלד אַריין. זייַנען מיר מיט איר אַוועק, געזעסן אויף אַ בענקעלע באַ אַ האַלב שאָ און נאָכדעם האָט זי זיך קוים דערשלעפּט אַהיים. אויף מאָרגן האָט זי אָנגעהויבן גוסעסן. מיר האָבן געטאָן, ווי זי האָט אָנגעזאָגט,— מיר האָבן זי פֿאַרברענט אין בערנער קרעמאַטאָריום.

געזעסן זייַנען מיר מיט וולאַדימיר איליטשן אַ שאָ צוויי נאָכן בעסוילעם, ביז דער וועכטער האָט אונדז געבראַכט אַ בלעכן פּושקעלע מיטן נאָך וואַרעמען אַש און אָנגעוויזן, וווּ דאָס צו באַגראָבן.

אונדזער פֿאַמיליען=לעבן איז געוואָרן נאָך מער אַ סטודענטישעס. די באַלעבאָסטע פֿון דער דירע — אַ רעליגיעז=גלויביקע אַלטע — אַ פּרעסערקע — האָט אונדז געבעטן זוכן זיך אַן אַנדער דירע, ווייל זי וויל קלוימערשט, אַז באַ איר אין שטוב זאָלן וווינען גלויביקע. האָבן מיר זיך אַריבערגעצויגן אין אַ צווייטן צימער.

דעם 10=טן פֿעוראַל איז פֿאָרגעקומען דער געריכט איבער דעם פֿינפֿטל אין דומע: אַלע דעפּוטאַטן באָלשעוויקעס — פּעטראָווסקי, מוראַנאָוו, באַדאַיעוו, סאַמאָילאָוו, שאַגאָוו — און אויך ל. ב. קאַמעניעוו האָט מען פֿאַרמישפּעט צו פֿאַרשיקונג.

אײנעם אַרטיקל פֿון 24־טן מאַרץ 1915 יאָר „וואָס האָט דערוויזן דער געריכט איבער דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פראַקציע“ האָט איליטש געשריבן: „פֿאַקטן זאָגן, אַז שוין אין די ערשטע מילכאָמע־כאַראָשים האָט זיך דער באַוווסטזיניקער אַוואַנגאַרד פֿון די רוסלענדישע אַרבעטער פּראַקטיש באַהעפֿט אַרום דעם צ״ק און זײַן צענטראַלן אָרגאַן. ווי ניט אָנגענעם עס זאָל זײַן פֿאַר די אָדער יענע „פֿראַקציעס“ דעראַזיקער פֿאַקט — אָבער אָפּלײקענען קאָן מען אים ניט. די ציטירטע ווערטער אײנעם באַשולדיקונג־אַקט: „ווענדן דאָס געווער מוז מען ניט קעגן די אײגענע ברידער, די לוין־שקלאַפֿן אין די פֿרעמדע לענדער, נאָר קעגן דער רעאַקציע פֿון די בורזשואַזע רעגירונגען און די פּאַרטײען פֿון אַלע לענדער“ — אָט די ווערטער וועלן, אַדאַנק דעם געריכט, צעטראָגן און האָבן שוין צעטראָגן איבער רוסלאַנד דעם רוף צו פּראָלעטאַרישן אינטערנאַציאָנאַליזם, צו פּראָלעטאַרישער רעוואָלוציע. אַדאַנק דעם געריכט איז דער קלאַסן־לאָזונג פֿונעם אַוואַנגאַרד פֿון די רוסלענדישע אַרבעטער דערגאַנגען צו די ברייטסטע אַרבעטער־מאַסן.

דער דורכויסיקער שאָוויניזם בײַ דער בורזשואַזיע און בײַ איין טייל פֿון דער קלײנבורזשואַזיע, די וואַקלונגען בײַם צווייטן טייל און אַזאַ מין רוף מיצאַד דעם אַרבעטער־קלאַס — אָט דאָס איז דאָס פּאָליטישע, אָביעקטיווע בילד פֿון אונדזערע פּאָליטישע אײנטײלונגען. אָט לויט דעם פּאַקטישן בילד, און ניט לויט די גוטע ווונטשן פֿון די אינטעליגענטן און גרינדער פֿון פֿאַרשײדענע גרופּקעס, דאַרף מען בויען די אײגענע „אויסזיכטן“, האָפֿענונגען, לאָזונגען.

די פּראַוודיסטישע צײַטונגען און די אַרבעט פֿון „מוראַנאָווישן טיפּ“ * האָבן געשאַפֿן די אײניקייט פֿון 4 פֿינפֿטל באַוווסטזיניקע אַרבעטער אין רוסלאַנד. בײַ 40 טויזנט אַרבעטער פֿלעגן קויפֿן די „פּראַוודאַ“ און אַסאַך מער האָבן זי געלייענט. זאָל זײַן, אַז די מילכאָמע, טפֿיסע, סיביר און קאַטאָרגע וועלן זיי אין פֿינף מאָל אָדער אין צען מאָל מער צעשלאָגן. פֿאַרניכטן אָבער אָט דעם שיכט וועלן זיי ניט קאָנען. ער לעבט. ער איז דורכגעדרונגען מיט רעוואָלוציאָנערישקייט און מיט האַס צום שאָוויניזם. ער אַליין שטייט צווישן די פֿאָלקסמאַסן, און אין דער

*) מוראַנאָוו האָט אָפֿן געריכט דורכגעלייענט אַ פֿאָרטראַג וועגן דער אומלעגאַלער אַרבעט פֿון דער פֿראַקציע וועגן אויסנוצן דעם פּאַרלאַמענטאַריזם צוליב רעוואָליוציאָנערע צוועקן.

כאַמע טיפּעניש זייערער, ווי אַ פּרעדיקער פֿאַרן אינטערנאַציאָנאַליזם פֿון די אַרבעטנדיקע, עקספּלואַטירטע, אונטערדריקטע. נאָר ער אַליין איז בייגעשטאַנען באַם אַלגעמיינעם פּאַנאַדערפֿאַל. ער אַליין פֿירט די האַלב־פּראָלעטאַרישע שיכטן פֿונעם סאָציאַל־שאָוויניזם פֿון די קאַדעטן, טרודאָוויקעס, פּלעכאַנאָווס, פֿון „נאַשאַ זאַריאַ" („אונדזער אויפֿגאַנג") צום סאָציאַליזם. זיין עקזיסטענץ, זיינע אידייען, זיין אַרבעט, זיין רוף צו „די לוין־שקלאַפֿן אין אַנדערע לענדער צו ברידערן זיך" — אָט דאָס אַלץ האָט באַוויזן דער געריכט איבער דער ס"ד פֿראַקציע פֿאַר גאַנץ רוסלאַנד.

אָט מיט דעמדאָזיקן שיכט האָרף מען אַרבעטן, פֿאַר זיין אייניקייט קעגן די סאָציאַל־שאָוויניסטן האָרף מען קעמפֿן נאָר אויף דעם איינציקן וועג קאָן זיך אַנטוויקלען די רוסלענדישע אַרבעטער־באַוועגונג אין דער ריכטונג צו אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע, און ניט צו קיין נאַציאָנאַל־ליבעראַלער פֿון „אייראָפּעיִשן טיפּ" *.

דאָס לעבן האָט זייער גיך באַוויזן, ווי גערעכט עס איז געווען לענין. אילימש האָט אומפֿאַרמיידלעך געאַרבעט צו פּראָפּאַגאַנדירן די אינטערנאַציאָנאַליסטישע אידייען, אויפֿצודעקן דעם סאָציאַל־שאָוויניזם אין אַלע זיינע פֿאַרשיידנאַרטיקע פֿאָרמען.

נאָך דער מיטערם טויט איז באַ מיר געוואָרן אַ רעצידיוו פֿון דער באַזעדן־קרענק און די דאָקטוירים האָבן מיך אַוועקגעשיקט אין די בערג. לויט ציימונג־אַנגאָנסן האָט אילימש אויסגעזוכט אַ וואָלוועלן פּאַנסיאָן אין ניט קיין מאָדישער געגנט, צופֿוסנס באַם באַרג ראָטהאָרן אין סאָרענבערג, אינעם האָטעל „מאַריענטאַל", און דאָרט האָבן מיר אָפּגעלעבט דעם גאַנצן זומער.

כאַמע פֿאַרן אָפּפֿאָרן זיינען קיין בערן געקומען די „יאַבאָגער" (די כ"כ באָש און פּיאַטאָקאָוו) מיט אַ פּראָיעקט צו שאַפֿן אין אויסלאַנד אַ גראָבן אומלעגאַלן זשורנאַל, וווּ מע זאָל קאָנען געניי באַהאַנדלען די וויכטיקסטע פּראָבלעמען. דער „קאָמוניסט" האָט געזאָלט דערשיינען אונטער דער רעדאַקציע פֿונעם צ"אָ, ווהין עס האָבן געאַרבעט קאָאָפּ־טירט ווערן פּ. און ג. קיעווסקים (באָש און פּיאַטאַקאָוו). אויף דעם האָט מען זיך צונויפֿגערעדט. זומער־צייט האָט אילימש אָנגעשריבן פֿאַרן

---

* לענין, ב. XVIII, ז. 132—133.

„קאָמוניסט“ אַ גרויסן אַרטיקל „די מאַפּאָלע פֿונעם צווייטן אינטערנאַציאָנאַל“ און אין צוזאַמענהאַנג מיטן צוגרייטן די קאָנפֿערענץ פֿון די אינטערנאַציאָנאַליסטן האָט איליטש צוזאַמען מיט זינאָוויעוון זומערצייט פֿאַרטיק געמאַכט אַ בראָשור „דער סאָציאַליזם און די מילכאָמע“.

אין סאָרענבערג האָבן מיר זיך איינגעאָרדנט זייער גוט. אַרום און אַרום איז געווען וואַלד, הויכע בערג, אויבן אַפֿן ראָטהאָרן איז אַפֿילע געלעגן שניי. די פּאָסט האָט צירקולירט מיט שווייצאַרישער פּינקטלעכקייט. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אין אַזאַ מין פֿאַרוואָרפֿן באַרגהערפֿל, ווי סאָרענבערג, האָט מען געקאָנט קריגן אומזיסט פֿאַרשיידענע ביכער פֿון די ציוריכער און בערנער ביבליאָטעקן. שיקסט אַוועק אין ביבליאָטעק אַ קאַרטל מיט אַן אַדרעס און בעטס צושיקן אַזאַ און אַזאַ מין ביכל. פֿרעגט דיך קיינער גאָרנישט, בעט בײַ דיר ניט קיינע צעטלען און צייגענישן, קיינע אָרוועס, אַז דו וועסט דאָס אומקערן צוריק— פּונקט דער הייפֿעך פֿון דער ביוראָקראַטישער פֿראַנקרייך. אין צוויי טעג קריגסטו דאָס ביכל, איינגעוויקלט אין אַ פּאַפּקע, אויף אַ שטריקעלע הענגט דער נומער, פֿון איין זייט — דער אַדרעס פֿון דעם, וואָס האָט אַרויסגעפֿאָדערט דאָס בוך, און אויף דער צווייטער — דער אַדרעס פֿון דער ביבליאָטעק, וואָס שיקט דאָס ביכל. דאָס האָט געגעבן די מעגלעכקייט צו אַרבעטן אַפֿילע אינעם פֿאַרוואָרפֿנסטן העק. איליטש האָט שטאַרק געלויבט די שווייצאַרישע קולטורעלקייט. אין סאָרענבערג איז געווען זייער גוט צו אַרבעטן. אין אַ צייט אַרום איז צו אונדז אַהין געקומען איינעסע. אויפֿשטיין פֿלעגן מיר פֿרי און ביז וואַרמעס (וואַרמעס פֿלעגט מען עסן, ווי אין דער שווייץ, 12 אַזייגער), פֿלעגט יעדערער פֿון אונדז זיך פֿאַרנעמען מיט זיין אַרבעט אין אַ באַזונדער ווינקל גאָרטן. איינעסע פֿלעגט אין דיהאָזיקע שאָען אָפֿט שפּילן אַפֿן ראָיאַל, און אונטער די קלאַנגען פֿון מוזיק, וואָס האָבן זיך דערטראָגן צו אונדז, איז געווען באַזונדערס אָנגענעם צו אַרבעטן. נאָך וואַרמעס פֿלעגן מיר אַמאָל אַוועקגיין אויף אַ גאַנצן טאָג אין די בערג. איליטש האָט זייער ליב געהאַט די בערג — ליב געהאַט אין די פֿאַרנאַכטן זיך פֿאַרקלייבן אין די שפּיצן פֿון ראָטהאָרן, ווען פֿון אויבן זעט זיך אַ פּראַכטפֿול בילד און אונטער די פֿיס שפּרייט זיך אַ העל-ראָזער נעפּל, אָדער אַרומבלאָנקען איבערן שראָטענפֿלו — אַ באַרג אַזאַ, צוויי קילאָמעטער ווייט פֿון אונדז — „פֿאַרפֿלוכטע טריט“ — האָבן מיר עס אָנגערופֿן אין

אונדזער איבערזעצונג. אַף איר פלאַכן ברייטן שפּיץ האָט מען בעשום. אויפן ניט געקאָנט אַרוף — דער באַרג איז אינגאַנצן געווען באַדעקט מיט שטיינער, צעבויערטע פון די פריליגגדיקע שטראָמען. אַפן ראָשהאָרן פלעגן מיר זיך פאַרקלייבן זעלטן, כאָטש פון דאָרטן פלעגט זיך אַנטפּלעקן אַ פּראַכטפול בילד פון די אַלפּן-בערג. שלאָפן פלעגן מיר זיך לייגן ווי נאָר עס פלעגט טונקל ווערן. מיר פלעגן קלייבן אַלפּן-רויזן, יאַגעדעס, און אַלע זיינען מיר געווען גוואַלדיקע שוואָמען-קלייבער. ווייסע שוואָמען איז דאָ געווען אַ מאַסע, באַגלייך אָבער מיט זיי — אַ שקאַל פאַרשיידענע אַנדערע שוואָמען-געוויקסן און מיר פלעגן מיט אַזאַ אַזאַרט קריגן זיך באַם באַשטימען די מינים, אַז פון דער זייט האָט מען געקאָנט מיינען, אַז דאָ גייט וואָרע וועגן עפּעס אַ פּרינציפּיעלער רעזאָליוציע.

אין דייטשלאַנד האָט זיך אָנגעהויבן פאָנאַנדערפלאַקערן אַ קאַמף. אין אַפּרעל איז דערשינען דער זשורנאַל „אינטערנאַציאָנאַל", וועלכן עס האָבן געגרינדעט ראָזע לוקסעמבורג און פראַנץ מערינג, נאָר מע האָט אים טייקעף פאַרמאַכט. עס איז דערשינען יוניוסעס (ראָזע לוקסעמבורגס) אַ בראָשור „דער קריזיס פון דער דייטשישער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע". עס איז דערשינען אַן אויפרוף פון די דייטשישע לינקע סאָציאַל-דעמאָקראַטן, קאַרל ליבקנעכט האָט אָנגעשריבן „דער הויפּטפיינט איז אינעם אייגענעם לאַנד". אין אָנהייב יוני האָט קאַרל ליבקנעכט מיט דונקערן צונויפגעשטעלט „אַן אָפענעם בריוו צום צענטראַל-קאָמיטעט פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי און צו דער רייכסטאַג-פראַקציע" מיט אַ פּראָטעסט קעגן דער באַציונג פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער מערהייט צו דער מילכאָמע. דעמאָלט איז דעם „אָפענעם בריוו" האָבן אונטערגעשריבן טויזנט פּאַרטיי-פונקציאָנערן.

זעענדיק, ווי עס וואַקסט די ווירקונג פון די לינקע סאָציאַל-דעמאָקראַטן, האָט דער צענטראַל-קאָמיטעט פון דער דייטשישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי באַשלאָסן פאַרלויפן דעם וועג: פון איין זייט, האָט ער אונטער קאַוטסקיס, האַאַזעס און בערנשטיינס אונטערשריפטן אַרויסגעלאָזט אַ מאַניפעסט קעגן אַנעקסיע מיט אַ רוף צו איינהייט אין דער פּאַרטיי, און, פון דער אַנדער זייט, — איז ער אין זיין אייגענעם נאָמען און אין נאָמען פון דער רייכסטאַג-פראַקציע אַרויסגעטראָטן קעגן דער לינקער אָפּאָזיציע.

אין דער שווייץ האָט ראָבערט גרים אפן 11־טן יולי צונויפגערופן אין בערן אַ פאָרלויפיקע באַראַטונג וועגן צוגרייטן אַן אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענץ פון לינקע, אף דער באַראַטונג זיינען בייגעווען 7 מאַן (גרים, זינאָוויעוו, פּ. ב. אַקסעלראָד, וואַרסקי, וואַלעצקי, באַלאַבאַנאָווע, מאָרגאַרי). אין טאָך גענומען זיינען אויסער זינאָוויעוון אף דער באַראַטונג קיין ווירקלעך לינקע ניט געווען, און דער איינדרוק פון די אַלע רייִדערייען האָט זיך באַקומען אַזאַ, אַז קיינער פון די אָנטיילנעמער האָט גאָר ניט געמיינט ערנסט צונויפצורופן אַ קאָנפערענץ פון די לינקע.

וולאַדימיר איליטש איז געווען שטאַרק אומרויק, און האָט געהאַלטן אין איין שרייבן אין אַלע זייטן — צו זינאָוויעוון, ראַדעקן, בערזינען, קאָלאָנטיי און צו די לאָזאַנער כאַוויירים. ער האָט אַלץ געזאָרגט וועגן דעם, אַז אף דער פאָרשטייענדיקער קאָנפערענץ זאָלן זיין געזיכערט ערטער פאַר די ווירקלעך לינקע, וועגן דעם, אַז צווישן די לינקע גופא זאָל זיין מער באַהעפטקייט. צו האַלב אויגוסט האָבן שוין די באָלשעוויקעס געהאַט צונויפגעשטעלט אַ מאַניפעסט, רעזאָליוציעס, אַ פּראָיעקט פון דעקלאַראַציע, וואָס מע האָט פאַנאַנדערגעשיקט די לינקע כאַוויירים צו באַהאַנדלען. צו אָקטיאַבער איז שוין געווען איבערזעצט אין דייטש לענינס און זינאָוויעווס בראָשור „דער סאָציאַליזם און די מילכאָמע“.

די קאָנפערענץ איז פאָרגעקומען דעם 5—8 סענטיאַבער אין צימערוואַלד. געווען זיינען דאָרט דעלעגאַטן פון 11 לענדער (סאַכאַקל 38 מאַן). צו דער אַזויגערופענער צימערוואַלדער לינקער האָבן געהערט בלויז 9 מאַן (לענין, זינאָוויעוו, בערזין, העגלונד, נערמאַן, ראַדעק, באָרכאַרט און פּלאַטען, נאָך דער קאָנפערענץ איז צוגעשטאַנען אויך ראָלאַנד האָלסט). פון די רוסישע זיינען אף דער קאָנפערענץ בייגעווען אויך טראָצקי, אַקסעלראָד, י. מאַרטאָוו, נאַטאַנסאָן, טשערנאָוו, איינער אַ בונדאָווער. טראָצקי האָט צו די צימערוואַלדער לינקע ניט געהערט.

וולאַדימיר איליטש איז געפאָרן אף דער קאָנפערענץ פריער, און דעם 4־טן האָט ער אף אַ פריוואַטער באַראַטונג געלייענט אַ פאָרטראָג וועגן דעם כאַראַקטער פון דער מילכאָמע און וועגן דער טאַקטיק, וואָס די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענץ וועט דאַרפן אָנווענדן. שטרייטן זיינען געווען אַרום דער פראַגע וועגן „מאַניפעסט“. די לינקע האָבן אַריינ-

געטראָגן זייער פּראָיעקט פון א מאַניפעסט און א פּראָיעקט פון א רעזאָלוציע וועגן דער מילכאָמע און וועגן די אויפגאַבעס פון די סאָציאַלדעמאָקראַטן. די מערהייט האָט אָפּגעוואָרפן דעם פּראָיעקט פון די לינקע און אָנגענומען אסאך מער א צעפלאָסענעם און ווייניקער קעמפערישן „מאַניפעסט“.

אינעם אַרטיקל „דער ערשטער טראָט“ גיט וולאַדימיר איליטש אַן אָפּשאַצונג דער צימערוואַלדער קאָנפערענץ. די לינקע האָבן אונטערגעשריבן דעם אַלגעמיינעם מאַניפעסט. „צי האָט אונדזער צ״ק געדאַרפט אונטערשרייבן א מאַניפעסט, וועלכער ליידט אַף ניט קאָנסעקווענטקייט און פּאַכדאָנעס? — פרעגט איליטש און ער ענטפערט: — מיר מיינען, אַז יאָ. וועגן אונדזער ניט איינשטימיקייט — וועגן דער ניט איינשטימיקייט ניט נאָר פונעם צ״ק, נאָר פונעם גאַנצן לינקן אינטערנאַציאָנאַלן רעוואָלוציאָנער-מאַרקסיסטישן טייל קאָנפערענץ, — איז געזאָגט געוואָרן אָפן אי אין א באַזונדער רעזאָלוציע, אי אין א באַזונדערן מאַניפעסט-פּראָיעקט, אי אין א באַזונדערער מעלדונג וועגן די סיבעס פון שטימען פאַר א קאָמפּראָמיסלעכן מאַניפעסט. מיר האָבן אַף קיין איין האָר ניט באַהאַלטן אונדזערע אָנשויונגען, לאָזונגען, טאַקטיק. אַף דער קאָנפערענץ האָט מען צעטיילט די דייטשישע אויסגאַבע פון „דער בראָשור „דער סאָציאַליזם און די מילכאָמע“. מיר האָבן פאַרשפּרייט, מיר פאַרשפּרייטן איצט און מיר וועלן פאַרשפּרייטן אונדזערע אָנשויונגען ניט אין קיין קלענערער מאָס, ווי עס וועט פאַרשפּרייט ווערן דער מאַניפעסט. אַז אָט דער מאַניפעסט מאַכט א טריט פאָרויס צום ווירקלעכן קאַמף קעגן אָפּאָרטוניזם, צום אָפּשפּאַלטן זיך און איינרייסן מיט אים, דאָס איז א פאַקט. עס וואָלט געווען סעקטאַנטישקייט אָפּצוזאָגן זיך מאַכן אָט דעם טריט פאָרויס צוזאַמען מיט דער מינדערהייט דייטשן, פראַנצויזן, שוועדן, נאָרוועגער, שווייצער, ווען מיר פאַרהיטן סייווסיי די פולע פרייהייט און די פולע מעגלעכקייט צו קריטיקירן זייער ניט קאָנסעקווענטקייט און דערשלאָגן זיך גרעסערס“ *. אַף דער צימערוואַלדער קאָנפערענץ האָבן די לינקע אָרגאַניזירט זייער אַן אייגענע ביוראָ און ביכלאַל זיך אויסגעפורעמט אלס באַזונדערע גרופּע.

---

* לענין, באַנד XVIII, זייט 300.

כאָטש ערעוו דער צימערוואַלדער קאָנפערענץ האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן, אַז מע דאַרף די קאַוטסקיאַנער אונטערטראָגן אונדזער רעוואָליוציע-פּראָיעקט: „די האָלענדער + מיר + די לינקע דייטש! + נול; און עס איז אויך אַן בייז, שפּעטער וועט זיין ניט קיין נול, נאָר אַלע!“ פונדעסטוועגן זיינען די טעמפּן פונעם פאָרויס גיין געווען שוין צופיל לאַנגזאַמע און איליטשן איז זייער שווער געווען דערמיט זיך צו באַפרידיקן. דער אַרטיקל „דער ערשטער טראָט“ הייבט זיך טאַקע אָן מיטן אונטערשטרייכן דעם לאַנגזאַמען אַנטוויקלונג-טעמפּ פון דער רעוואָליוציאָנערער באַוועגונג: „לאַנגזאַם גייט פאָרויס די אַנטוויקלונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליסטישער באַוועגונג אין דער עפּאָכע פון אומגעהויער שווערן קריזיס, וואָס די מילכאָמע האָט אַרויסגערופן“. דעריבער איז איליטש געקומען פון דער צימערוואַלדער קאָנפערענץ אין אַ היפּשער מאָס גערוויייש.

אַף מאָרגן נאָך איליטשס קומען פון צימערוואַלד זיינען מיר אוועק אַפן ראָטהאָרן. געקלעטערט האָבן מיר מיט „אַ יאָנטעוודיקן אַפּעטיט“. ווען מיר זיינען אָבער אַרויף אינדערהויך, האָט איליטש פּלוצעם זיך אַוועקגעלייגט אַף דער ערד, עפּעס זייער ניט באַקוועם, שיר ניט אַפן שניי און איז איינגעשלאָפן. עס האָבן זיך אָנגערוקט כמאַרעס, באַלד זיינען זיי זיך צעשווומען און עס האָט זיך אַנטפּלעקט אַ פּראַכט-פול בילד פון די אַלפּן-בערג. און איליטש שלאָפט, ווי אַ געהאַרגעטער, גיט זיך אַפילע קיין ריר ניט. אַזוי איז ער אָפּגעשלאָפן איבער אַ שאָ, צימערוואַלד, ווייזט אויס, האָט אים גוט די נערוון צעטרייבערט, היפּש קויכעס בא אים אָפּגענומען.

עס האָט זיך געפאָדערט עטלעכע טעג שפּאַצירן אין די בערג און די גאַנצע סאָרענבערגער אַרומרינגלונג, אַז איליטש זאָל קומען צו-זיך. קאָלאָנטיי איז געפאָרן קיין אַמעריקע און איליטש האָט איר געשריבן וועגן דער נייטיקייט צו טאָן, וואָס נאָר מעגלעך איז אַף צו באַהעפטן די אַמעריקאַנער לינקע אינטערנאַציאָנאַליסטישע עלעמענטן. אָנהייב אָקטיאַבער האָבן מיר זיך צוריקגעקערט קיין בערן. איליטש איז געפאָרן מיט אַ רעפעראַט וועגן דער צימערוואַלדער קאָנפערענץ קיין זשענעווע, פאַרגעזעצט די שריפטלעכע פאַרבינדונג מיט קאָלאָנטיי וועגן די אַמעריקאַנער א.אַ.וו.

דער האַרבסט איז געווען אַביסל אַ דושנער. בערן איז לויטן טיפּ

א שטאָט אן אדמיניסטראַטיווע און דערצו א לערן־שטאָט. דאָרט זיינען פאַראַן אַסאַך גוטע ביבליאָטעקן, אַסאַך געלערנטע קרעפטן, אָבער דאָס לעבן איז אָפּ דורך און דורך דורכגעזאַפּט מיט עפּעס א קליינבירגערלעכן גייסט. בערן איז שטאַרק „דעמאָקראַטיש" — די פרוי פונעם העכסטן באַאמטן אין דער רעפּובליק קלאַפּט אליין אויס יעדן טאָג פונעם באַלקאָן די טעפּעכער. די דיאַזיקע טעפּעכער אָבער און די שטוביקע היימלעכקייט פאַרשלינגען די בערנער פרוי אינגאַנצן. האַרבסט־צייט האָבן מיר געהאַט געדונגען א צימער מיט עלעקטרישער באַלייכטונג און אריבערגעפירט אהין אונדזער טשעמאָדאַן, און די ביכער. דעמזעלבן טאָג זיינען צו אונדז געקומען די שקלאָווסקים, האָב איך זיי באַוויזן, ווי גוט עס ברענט די עלעקטריע. ווי נאָר די שקלאָווסקים זיינען אַרויס פון שטוב, איז די באַלעבאָסטע אריינגעלאָפן מיט א טומל, אז מאָרגן זאָלן מיר זיך אַרויסקלייבן פון דער דירע, ווייל זי וועט ניט דערלויבן, מע זאָל בא איר אין שטוב ברענען עלעקטרע באַטאָג. מיר האָבן באַשלאָסן, אַז זי איז ניט אינגאַנצן באַם זינען און טאַקע אָפּ מאָרגן אַריבערגעפּעקלט זיך אין אן אַנדער צימער, א מער באַשיידענעם, אָן עלעקטרע. אין דער שווייץ האָט אומעטום געהערשט, איז אַלמעכטיק געווען א בוילעטע אויסגעדריקטע קליינבירגערלעכקייט. עפּעס איינמאָל איז געקומען קיין בערן א רוסישע טרופּע, וועלכע האָט געשפּילט אָפּ דייטש. געשטעלט האָבן זיי ל. טאָלסטאָיס „דער לעבעדיקער מעס" („זשיוואָי טרופּ"). מיר זיינען אויך געגאַנגען, געשפּילט האָבן זיי זייער גוט. איליטשן, וועלכער האָט טיף געהאַסט יעדן מין באַלעבעסלדיקייט און באַדינגלעכקייט, האָט דיזאַזיקע פּיעסע שטאַרק צערודערט. שפּעטער האָט ער געוואָלט גיין נאָכאַמאָל קוקן דיזעלבע פאָרשטעלונג. ביכלאַל איז די פּיעסע זייער געפעלן געוואָרן די רוסישע, נאָר אויך בא שווייצער האָט זי אויסגענומען. מיט וואָס אָבער אין די פּיעסע געפעלן געווען די בערנער? — זיי האָבן שטאַרק באַדויערט פּראָטאַסאָווס פרוי, שטאַרק גענומען צום האַרצן דעם גורל אירן. „אַזא ניט־לייטישער מאַן בא איר, און מענטשן זיינען זיי דאָך געווען רייכע, מיט א נאָמען, ווי גליקלעך זיי וואָלטן געקאָנט לעבן. אומגליקלעכע ליזע!"

הארבסט 1915 זיינען מיר פלייסיקער, ווי ווען עס איז פריער, געזעסן אין די ביבליאָטעקן, אַרומגעגאַנגען ווי געוויינלעך שפּאַצירן, אָבער

דאָס אַלץ האָט ניט געקאָנט אָפּמעקן דעם געפיל פון פאַרשלאָסנקייט אין אָט דעם קליינבירגערלעכן דעמאָקראַטישן שטייג. דאָרטן ערגעץ וואַקסט און רייפט דער רעוואָליוציאָנערער קאַמף, דאָס לעבן קאָכט, אָבער דאָס אַלץ איז זייער ווייט.

אין בערן האָט מען געקאָנט אויפטאָן זייער ווייניק אין הינזיכט פון פאַרבינדן זיך אומיטלבאַר מיט די לינקע. איך געדענק, אַז אינעסע איז געפאָרן אין דער פראַנצויזישער שווייץ פאַרבינדן זיך מיט די לינקע, נען און גראַבער. זי האָט זיך בעשומויפן ניט געקאָנט דערשלאָגן צו זען זיך מיט זיי. אָט איז נען אַוועק כאַפּן פיש און אָט איז גראַבער פאַרנומען מיט שטוב=איניאָנים. „דער פאָטער איז היינט פאַרנומען, מע וואַשט בײַ אונדז גרעט, דאַרף ער עס צעהענגען" — האָט גראַבערס קליינינקע טאָכטער זייער העפלעך געענטפערט אינעסען. כאַפּן פיש, צעהענגען גרעט — איז ניט קיין שלעכטע אַרבעט, אויך איליטש פלעגט ניט איינמאָל שטיין אַף דער וואַך, אַז די מילך זאָל ניט אויסלויפן. אָבער ווען די ווענטקע און דאָס גרעט האָט געשטערט זיך דורכשמועסן וועגן דעם סאַמע וויכטיקסטן, וועגן אָרגאַניזירן די לינקע, איז דאָ שוין ניט גלאַט. דערנאָך האָט אינעסע געקראָגן אַ פרעמדן פּאַס און איז אַוועקגעפאָרן קיין פּאַריז. צוריקומענדיק פון צימערוואַלד, האָבן מערהיים און בורדעראָן געגרינדעט אין פּאַריז אַ קאָמיטעט אַף אויפצושטעלן די אינטערנאַציאָנאַלע פאַרבינדונגען. פון די באָלשעוויקעס איז אַהין אַריין אינעסע. איר איז דאָרט אויסגעקומען זייער פיל צו קעמפן פאַר דער לינקער ליניע, וועלכע האָט סאָפּקאָלסאָף געזיגט. וועגן איר אַרבעט האָט זי געגוי געשריבן וולאַדימיר איליטשן. זייער פיל האָט זי געאַרבעט אויך אין אונדזער פּאַריזער גרופּע, געטראָפן זיך מיטן מיטגליד פון אָט דער גרופּע סאַפּאָזשקאָוו, וועלכער איז פון אָנהייב מילכאָמע אַוועק אַלס פרייוויליקער אַפן פראָנט און האָט איצט, האַלטנדיק מיט די באָלשעוויקעס, אָנגעהויבן פירן אַ פּראָפּאַגאַנדע צווישן די פראַנצויזישע סאָלדאַטן.

דער כ' שקלאָווסקי האָט אָרגאַניזירט גיט קיין גרויסע כעמישע לאַבאָראַטאָריע און אונדזער אוילעם, קאַספּאַראָוו, זינאָוויעוו, האָבן דאָרט געאַרבעט, קעדיי צו פאַרדינען אַפּן לעבן. זינאָוויעוו פלעגט פאַרטראַכטערהייט קוקן אַף די טרייבלעך און קאָלבעס, וואָס האָבן זיך איצט באַוויזן אין אַלע הייזער.

אין בערן האָט מען געקאָנט אַרבעטן דעריקער טעאָרעטיש. פאַר דעם יאָר מילכאָמע זיינען זייער פיל זאַכן געוואָרן קלאָרער. זייער כאַ־ראַקטעריסטיש, צום ביישפּיל, איז די שטעלונג פון דער פראַגע וועגן פאַרייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע. אין דער דעקלאַראַציע פונעם צ"ק, וועלכע איז געווען געדרוקט אינעם צ"אָ דעם 1־טן נאָיאַבער 1914 יאָר, איז געזאָגט געוואָרן: „דער נאָענטסטער לאָזונג פון דער סאָציאַל־דע־מאָקראַטיע אין אייראָפּע דאַרף זיין שאַפן רעפּובליקאַניש פאַרייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע, דערביי איז, אין קעגנזאַץ צו דער בורזשואַזיע, וועלכע איז גרייט „צוזאָגן" אַלץ אין דער וועלט, אַבי נאָר אַריינציען דעם פּראָלעטאַריאַט אין אַלגעמיינעם שאָוויניסטישן שטראָם, וועלן די סאָציאַל־דעמאָקראַטן אויפקלערן די גאַנצע ליגנערישקייט און אומזיני־קייט פון דעמדאָזיקן לאָזונג אָן אַ רעוואָלוציאָנערן אַראָפּשלייערן די מאָנאַרכיעס אין דייטשלאַנד, עסטרייך און רוסלאַנד*. אין מאַרט, ביים דער קאָנפערענץ פון די אויסלענדישע סעקציעס, האָט שוין אָט דער לאָזונג אַרויסגערופן גרויסע שטרייטן. אינעם באַריכט וועגן דער קאָנפערענץ ווערט געזאָגט: „איבער דער פראַגע וועגן דעם לאָזונג — „פאַרייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע" האָט די דיסקוסיע אָנגענומען אַן איינזייטיק פּאָליטישן כאַראַקטער, און די פראַגע האָט מען באַשלאָסן אָפּלייגן, ביז מע וועט באַהאַנדלען אין דער פּרעסע די עקאָנאָמי־שע זייט פון אָט דער פראַגע"**.

די פראַגע וועגן דעם אימפּעריאַליזם, וועגן זיין עקאָנאָמישן טאָך, וועגן דער עקספּלואַטאַציע פון די שוואַכערע קאַפּיטאַליסטישע מעלו־כעס מיצאַד די שטאַרקערע, וועגן עקספּלואַטירן די קאָלאָניעס, — אָט די פראַגעס האָבן זיך געשטעלט אין זייער גאַנצער גרייס. דעריבער איז דער צ"אָ געקומען צו אַזאַ מין אויספיר: „פון שטאַנדפּונקט פון די עקאָנאָמישע באַדינגונגען פונעם אימפּעריאַליזם, ד. ה. פון קאַפּיטאַל־אַרויספיר און פון פאַרטיילן די וועלט דורך די „פאָרגעשריטענע" און „ציוויליזירטע" קאָלאָניאַלע מעלוכעס, זיינען פאַרייניקטע שטאַטן פון אייראָפּע באַם קאַפּיטאַליזם אָדער אוממעגלעך, אָדער רעאַקציאָנער.

* לענין, ב. XVIII, ז. 65.

** דאָרטן, זייט 124.

פֿאַרייניקטע שטאַטן פֿון אייראָפּע באַם קאַפּיטאַליזם איז דאָס זעלבע וואָס אַן אויסגלייך וועגן צוטיילן די קאָלאָניעס“*.

נאָר עפּשער האָט מען געקאָנט אַרויסשטעלן אַן אַנדער לאָזונג, דעם לאָזונג פֿאַרייניקטע שטאַטן פֿון דער וועלט? איז אָט וואָס איליטש האָט וועגן דעם געשריבן: „פֿאַרייניקטע שטאַטן פֿון דער וועלט (און ניט פֿון אייראָפּע) — דאָס איז יענע מעלוכע־פֿאָרם פֿון פֿאַרייניקונג און פֿרייהייט פֿון נאַציעס, וועלכע מיר פֿאַרבינדן מיטן סאָציאַליזם, ביז דער פֿולער ניצאָכן פֿונעם קאָמוניזם וועט ניט ברענגען צום ענדגילטיקן פֿאַרשווינדן פֿון יעדן מין דערונטער אויך דעמאָקראַטישער מעלוכע. אָבער אַלס זעלבשטענדיקער לאָזונג, איז אַ ספֿק, צי דער לאָזונג פֿאַרייניקטע שטאַטן פֿון דער וועלט וואָלט געווען ריכטיק. ערשטנס דערפֿאַר, ווייל ער גיסט זיך צונויף מיטן סאָציאַליזם; צווייטנס, דערפֿאַר, ווייל ער וואָלט געקאָנט אַרויסרופֿן אַ ניט ריכטיקע אויסטייטשונג, אַז עס איז ניט מעגלעך דער ניצאָכן פֿונעם סאָציאַליזם אין איין לאַנד און וועגן דער באַציונג פֿון אַזאַ לאַנד צו די איבעריקע“**. אָט דער אַרטיקל דעקט זייער גוט אויף איליטשס געדאַנקען־גאַנג סאָף 1915 יאָר. ס'איז קלאָר, אַז זיין געדאַנק איז געווען געווענדעט לויט דער ליניע פֿון אַלץ טיפֿערן דערלערנען די עקאָנאָמישע וואָרצלען פֿון דער וועלט־מילכאָמע, ד. ה. דעם אימפּעריאַליזם, פֿון איין זייט, און פֿון דער צווייטער — לויט דער ליניע פֿון קלאָר מאַכן די וועגן, מיט וועלכע עס וועט גיין דער וועלט־קאַמף פֿאַרן סאָציאַליזם.

איבער אָט די פּראָבלעמען האָט טאַקע איליטש געאַרבעט סאָף 1915, אָנהייב 1916 יאָר, זאַמלענדיק מאַטעריאַל פֿאַר זיין בראָשור „דער אימפּעריאַליזם אַלס העכסטע שטופֿע פֿונעם קאַפּיטאַליזם“, און נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל איבערגעלייענט מאַרקסן און ענגעלסן, קעדיי קלאָרער זיך פֿאָרשטעלן די עפּאָכע פֿון דער סאָציאַליסטישער רעוואָלוציע, אירע וועגן און איר אַנטוויקלונג.

---

* לענין באַנד XVIII, זייט 231.

** דאָרטן, ז. 232.

ציוריך

(1916 יאָר)

פון יאַנוואַר 1916 יאָר האָט וולאַדימיר איליטש זיך גענומען שרייבן פאַרן פאַרלאַג „פּאַרוס" („זעגל") אַ בראָשור וועגן אימפּעריאַליזם. דערדאָזיקער פראַגע האָט איליטש צוגעגעבן זייער אַ גרויסע באַדייטונג, ווייל ער האָט געהאַלטן, אַז ביז מע מאַכט ניט קלאָר ביזן סאַמע סאָף דער טאָך פונעם אימפּעריאַליזם סיי פון דער עקאָנאָמישער, סיי פון דער פּאָליטישער זייט זייַנער, קאָן מען ניט געבן קיין ווירקלעך טיפע אָפּשאַצונג פון דער פאָרגעקומענער מילכאָמע. דעריבער האָט ער זיך גערן גענומען פאַר דער אַרבעט. האַלב פעוראַל האָט איליטש געהאַט נייטיק צו אַרבעטן אין די ציוריכער ביבליאָטעקן און מיר זייַנען אַהין אַריבערגעפאָרן אויף אַ פּאָר וואָכן, מיר האָבן אָבער נאָכדעם געהאַלטן אין איין אָפּלייגן אונדזער צוריקקערן זיך קיין בערן, און אַזוי זייַנען מיר שוין געבליבן וווינען אין ציוריך, וואָס איז אַ ביסל לעבעדיקער ווי בערן. אין ציוריך זייַנען געווען אַסאַך אויסלענדישע רעוואָלוציאָנער־געשטימטע יוגנט, אַ גרויסער אַרבעטער־אויַלעם, די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע פּאַרטיי איז געווען מער לינקער געשטימט און דער קלייַנבירגערלעכער גייסט האָט זיך דאָ ווייניקער געשטימט.

מיר זייַנען אַוועק דינגען אַ צימער. פאַרגאַנגען צו איינער אַ פרוי פּרעלאָג, וואָס האָט גיכער דערמאָנט אַ ווינער אײדער אַ שווייצערן. דערקלערט האָט זיך עס דערמיט, וואָס זי האָט אַ לאַנגע צייט געדינט אַלס קעכערן אין עפּעס אַ ווינער האָטעל. מיר האָבן שוין געהאַט זיך איינגעאָרדנט בײַ איר. אויף מאָרגן איז אָבער קלאָר געוואָרן, אַז עס קערט זיך אום צו איר דער פריערדיקער שאָכן. עמעצער האָט אים צעשפּאָלטן דעם קאָפּ, איז ער געלעגן אַ צייט אין שפּיטאָל און איצט איז ער שוין געזונט געוואָרן. פרוי פּרעלאָג האָט אונדז געבעטן גע־

פינען זיך אַן אַנדער צימער, דערבײַ אָבער האָט זי אונדז פאָרגעלייגט זיין בײַ איר אַף קעסט פאַר זייער א קליין געצאָלט. געגעסן האָבן מיר בײַ איר אַ כּאַדאָשים צוויי, מע האָט אונדז געקאָרמעט פראָסט, נאָר זאַט. אילימשן איז געווען געפעלן, וואָס אַלץ איז דאָ צוגעגאַנגען פּאַשעט, וואָס קאַווע פלעגט מען דערלאַנגען אין אַ טעפעלע מיט אַן אָפּגעבראָכן אויערל, וואָס געגעסן האָט מען אין קיך, וואָס די געשפּרעכן זײַנען געווען פּאָשעטע — ניט וועגן עסן, ניט וועגן דעם, אַז אין אַזאַ און אַזאַ מין זופּ דאַרף מען לייגן אַזויפיל און אַזויפיל קאַרטאָפל, נאָר וועגן די פראַגעס, וועלכע האָבן אינטערעסירט פרוי פרעלאָגס קעסטניקעס. עמעס, געווען זײַנען זיי ניט קיין סאַך און דער באַשטאַנד זייער פלעגט זיך אָפט בייטן. אינגיכן האָבן מיר דערפילט, אַז מיר זײַנען אַרײַנגעפאַלן אין זייער אַן אייגנאַרטיקע סוויווע, אין דער סאַמע געדיכטעניש פון ציוריכער „דעק". איין צייט האָט בײַ דער פרוי פרעלאָג געגעסן עפּעס איינע אַ פראָסטיטוטקע, וועלכע פלעגט אָפט דערציילן וועגן איר פראָפעסיע. אָבער אַסאַך מער, ווי די פראָפעסיע אירע, האָט זי אינטערעסירט איר מוטערס געזונט און וואָס פאַר אַן אַרבעט עס וועט קריגן איר שוועסטער. עטלעכע טעג האָט דאָ געגעסן עפּעס איינע א וועכטערן און נאָך עפּעס אַנדערע קעסטניקעס. פרוי פרעלאָגס שאָכן איז געווען אַ שווייגער; פון די באַזונדערע פראַזעס אָבער האָט מען אַרויסגעזען, אַז דאָס איז קימאַט אַ קרימינעלער טיפּ. פאַר אונדז האָט זיך קיינער ניט געשעמט און, מע מוז זיך מוידע זיין, אַז אין די געשפּרעכן פון אָט דעם אוילעם האָט זיך געפילט אַסאַך מער „מענטשלעכעס", לעבעדיקס, איידער אין סמאַטעטשנע גאָרקיכן פון עפּעס א לייטישן האָטעל, ווו עס פלעגן זיך צונויפקלײַבן פאַרמעגלעכע מענטשן.

איך האָב צוגעיילט אילימשן מע זאָל איבערגיין אַף היימישע קעסט ווײַל דער אוילעם איז דאָ געווען אַזאַ, אַז מע האָט זיך זייער לייכט געקאָנט אַרײַנכאַפּן עפּעס אין א מייסע. פונדעסטוועגן זײַנען אייניקע שטריכן פונעם ציוריכער „דעק" געווען גאַנץ אינטערעסאַנט.

שפּעטער, אַז איך האָב געלייענט דזשאָן רידס זאַמלונג „די טאָכטער פון דער רעוואָליוציע", איז מיר באַזונדערס געפעלן געוואָרן דאָס, וואָס ריד שילדערט די פראָסטיטוטקעס ניט פונעם שטאַנדפונקט פון זייער פראָפעסיע אָדער פון ליבע־פראַגן, נאָר פונעם שטאַנדפונקט

פון זייערע אַנדערע אינטערעסן. געוויינלעך באַם שילדערן דעם „דעק" לייגט מען זייער ווייניק אכט אפן שטייגער.

שפּעטער שוין, אין רוסלאַנד, אַז מיר מיט איליטשן האָבן געקוקט אין קינסטלערישן טעאַטער גאָרקים „אפן דעק", — און וולאַדימיר איליטשן האָט זיך זייער שטאַרק געוואָלט א קוק טאָן דיראַזיקע פּיעסע — איז אים שטאַרק ניט געפעלן געוואָרן די „טעאַטראַלישקייט" פון דער שטעלונג, די אָפּוועזנהייט פון יענע שטייגער-דעטאַלן, וועלכע „שאַפן" ווי מע זאָגט „די מוזיק", שילדערן די סוויווע אין איר גאַנצער קאָנקרעטקייט.

שפּעטער, ווען מיר פלעגן זיך טרעפן אין גאַס מיט דער פרוי פרעלאָג, פלעגט איליטש שטענדיק פריינטלעך זי באַגריסן, און טרעפן פלעגן מיר זי זייער אָפט, ווייל באַזעצט האָבן מיר זיך ניט ווייט, אין א שמאָל געסעלע, באַם שוסטער קאַמערער אין דער פאַמיליע. דער צימער איז געווען ניט קיין באַקוועמער. אַן אַלטע פינצטערע שטוב, די געביידעס שיר ניט פונעם 16 יאָרהונדערט, דער הויף א פאַרשטונקענער. פאַר דיזעלבע געלט האָט מען געקאָנט קריגן אסאך א בעסערן צימער, מיר האָבן אָבער זייער געשעצט די באַלעבאַטים אונדזערע. געווען איז עס א רעוואָליוציאָנער געשטימטע אַרבעטער-פאַמיליע, וועלכע האָט פאַרורטיילט די אימפּעריאַליסטישע מילכאָמע. די דירע זייערע איז געווען בעעמעס א „אינטערנאַציאָנאַלע": אין צוויי צימערן האָבן געוווינט די באַלעבאַטים, אין איין צימער א דייטשישן סאָלדאַטס א בעקערס, א פרוי מיט קינדער, אין צווייטן — עפּעס איינער אַן איטאַליענער, אין דריטן צימער — עסטרייכישע אַקטיאָרן מיט א מערקווירדיקער געלער קאַץ און אין פערטן — מיר, רוסלענדער. קיין שום שאָוויניזם האָט זיך דאָ ניט געשפּירט און איינמאָל, ווען באַ דער גאַזפּליטע האָט זיך צונויפגענומען א גאַנצער פרויען-אינטערנאַציאָנאַל, האָט די פרוי קאַמערער צאָרנדיק אויסגערופן „די סאָלדאַטן דאַרפן אויסקערעווען זייערע ביקסן קעגן זייערע אייגענע רעגירונגען!". נאָכדעם האָט שוין איליטש אַפילע הערן ניט געוואָלט וועגן בייטן דעם צימער. פון דער פרוי קאַמערער האָב איך זיך זייער פיל אָפּגעלערנט: ווי אַזוי וואָלוול און גיך צוגרייטן זעטיקע וואַרמעסן און וועטשערעס. איך האָב אָבער פון איר זיך אָפּגעלערנט נאָך עפּעס. איינמאָל איז אין די צייטונגען געווען געמאָלדן, אז די שווייץ לעבט איצט איבער שווערקייטן מיטן

אריינפירן פלייש, דעריבער ווענדט זיך די רעגירונג צו די בירגער מיט אַ צורוף, זיי זאָלן צוויי מאָל אַ וואָך ניט נוצן קיין פלייש. די יאַטקעס זיינען אָבער געווען אָפן און געהאַנדלט אויך אין די „פאַרעווע“ טעג. איך האָב זיך איינגעקויפט פלייש אף וואַרעמעס, ווי אַלע טאָג, און שטייענדיק באַ דער פלימע האָב איך אַ פרעג געטאָן באַ פרוי קאַמערער, ווי אזוי קאָנטראָלירט מען עס, צי פילן אויס די בירגער דעם רוף פון דער רעגירונג — גייען דען אום קאָנטראָליאָרן איבער די הייזער? „צו וואָס דאַרף מען קאָנטראָליאָרן — האָט פרוי קאַמערער זיך פארכידעשט — וויבאלד עס איז פובליקירט, אז עס זיינען דאָ שוועריקייטן, איז וואָס פאַר אַן אַרבעטנדיקער וועט עס גיין עסן פלייש אין די „פאַרעווע“ טעג, סיידן עפעס אַ בורזשוי דאָרטן? און זעענדיק, אַז איך האָב זיך אַביסל פאַרלאָרן, האָט זי זייער העפלעך צוגעגעבן: „צו אויסלענדער קער זיך עס ניט אָן“. אָט דער פּראָלעטאַרישער באַוווסטזיניקער צוגאַנג האָט באַ אילטשן שטאַרק אויסגענומען.

דורכקוקנדיק מיינע בריוו צו שליאַפניקאָוון פאַר דעם דאָזיקן פעריאָד, האָב איך געפונען א בריוו פונעם 8=טן אפריל 1915 יאָר, דער בריוו כאַראַקטעריזירט די דעמלטיקע שטימונג אונדזערע. „טייערער פריינט, שרייב איך אים, — געקראָגן אייער בריוו פונעם דריטן אַפּרעל און ס'איז געוואָרן עטוואָס לייכטער אפן האַרצן. אַזוי פלעגט זיין שווער לייענען אייערע אופגערעגטע בריוו מיט די צוזאָגן אַוועקציפאָרן קיין אַמעריקע, מיט דער גרייטקייט צו באַשולדיקן ווער ווייסט אין וואָס. דורכשרייבן זיך איז אַ פאַסקודנע זאַך — מיספאַרשטייענישן וואַקסן ווי די שוואָמען... אינעם פאַרלאָרן געגאַנגענעם בריוו האָב איך געשריבן גענוי, פאַרוואָס מע קאָן ניט שלעפן גריגאָרין ניט קיין ריכלאַנד און ניט אין אייערע קאַנטן. ער האָט זייער גענומען צום האַרצן אייער פאָרוואורף, וואָס ער איז ניט אריבערגעפאָרן קיין שטאָקהאָלם. מע טאָר אָבער ניט רוינירן די רעדאַקציע פונעם צ.אָ. און בכלל די אויסלענדישע באַזע. מער ווי ווען עס איז האָט איצט, אין דער צייט פון דער מילכאָמע, דער צענטראַל=אָרגאַן אויסגעקעמפט ניט איין פּאָזיציע די רעדאַקציע זיינע האָט אָפּגעשפילט ניט קיין קליינע ראָליע אינעם אינטערנאַציאָנאַל. דאָס מוז מען זאָגן אָפן, אָפּוואַרפנדיק יעדע איבערגעטריבענע באַשיידנקייט. אויך דער „קאָמוניסט“ וואָלט ניט דערשינען אָן דער רעדאַקציע פונעם צ“אָ. געקאָסט האָט ער ניט ווייניק רייד זאָרגן

און אומרויִקע טעג. און נאָך מער — דער „Vorbote„ (דער אָרגאַן פון די ציטערוואַלדער לינקע). אויב מע זאָל צעשטערן די רעדאַקציע, וועט ניט זיין ווער עס זאָל פירן די אַרבעט. צוקלייבן א נייע רעדאַקציע איז גאָר ניט אַזוי גרינג. אָט האָט מען ניקאָליי איוואַנאָוויטשן געשלעפט אַף פאַרשיידענע אויפאַנים, געדערט וועגן דעם, ער זאָל אַריבערפאָרן קיין קראָקע און דערנאָך קיין בערן. און מע האָט גאָרניט געקאָנט מאכן. אפילע צוויי מענטשן זייגען אויך ווייניק, און איר ווילט איינעם צונעמען. אַז איר וועט רויִנירן די אויסלענדישע באַזע, וועט שוין ניט זיין וואָס אַריבערצופירן. ציטנווייז ווערט גריגאָרין מיעס און מאָעס דאָס לעבן אין אויסלאַנד און ער קאָן זיך קיין אָרט ניט געפינען. און איר מיט אייערע פאָרווורפן גיסט נאָך צו בוימל אין פייער, אויב מע זאָל קוקן אַף דעם איניִען פונעם שטאַנדפונקט פון נוצן פאַר דער ארבעט אינגאנצן גענומען, טאָר מען גריגאָרין ניט טשעפען. עס איז געווען געשטאנען די פראגע וועגן דעם, אז די גאַנצע רעדאַקציע זאָל אריבערפאָרן, איז אָבער ארויסגעשווומען די פראַגע וועגן געלט. די פראגע וועגן דער אינטערנאַציאָנאַלער ווירקונג, וועגן פּאָליציייִשע מייסים. קיין פראגע וועגן געלט האָט מען פאר די יאַפּאַנער אָוועקגעשטעלט אָפן, האָבן זיי געענטפערט: זיי האָבן ניט. אין שטאָקהאָלם איז דאָס לעבן פיל טייערער; דאָ אַרבעט גריגאָרי אין אַ לאַבאָראַטאָריע, עס זיינען דאָ ביבליאָטעקן, הייסט עס, אַז עס איז דאָ אַ מעגלעכקייט כאָטש עפּעס וואָס צו פאַרדינען פון ליטעראַרישער ארבעט. אין דער סאמע נאָענטסטער צוקונפט וועט אויך דאָ פאַר אונדז אַלעמען שאַרף זיך אַוועקשטעלן די פראַגע וועגן פאַרדינסטן".

„דער פאָרוורף, אַז איליטש איז צופיל פאַרטאָן אין די עמיגראַנטיאַניִאָנים, איז ניט קיין באַגרינדעטער. מיט די עמיגראַנטישע איניאָנים פאַרנעמט ער זיך אינגאַנצן ניט. עס קומט אָבער אוים צו פאַרנעמען זיך מיט די אינטערנאַציאָנאַלע איניאָנים מער ווי פריער. דאָס איז אָבער נייטיק. עמעס איז, אז ער איז איצט זייער שטארק פארנומען מיט דער „זעלבסטבאשטימונג פון די נאציעס". און לויט מיין מיינונג, אויב מע וויל אים, ווי געהעריק „אויסנוצן", דאַרף מען באַשטיין דערויף, ער זאָל אָנשרייבן א פּאָפּוליערע בראָשור אף דער טעמע. דידאָזיקע פראַגע איז באַ היינטיקן טאָג ווייניקער פאַר אַלץ און אַקאַדעמישע. דערצו איז זי זייער אַ פאַרפּלאָנטערטע אין דער אינטערנאַציאָנאַלער סצ־

ציאַל־דעמאָקראַטיע, אָבער דערפאַר טאַקע טאָר מען זי ניט אָפּרוקן אָן א זייט. היינטיקן ווינטער זיינען דאָ פאָרגעקומען דיסקוסיעס אַף דער דאָזיקער טעמע מיט ראַדעקן. מיר פערזענלעך האָבן זיי זייער פיל געגעבן" — און ווייטער האָב איך אַף עטלעכע בויגעלעך פאַפּיר איבערגעגעבן אים דעם אינהאַלט פון די דיסקוסיעס, און איליטשס שטאַנדפּונקט אַף אָט דער פראַגע.

געלעבט האָבן מיר אין ציוריך, ווי איליטש האָט זיך אויסגעדריקט אין איינעם פון זיינע בריוו אַהיים, „שטיל", אַביסל אָן זייט פון דער אָרטיקער קאָלאָניע. געאַרבעט רעגולער און אַסאַך אין די ביבליאָטעקן. יעדן טאָג נאָך וואַרמעס, צוריקגייענדיק פון דער עמיגראַנטישער גאָרקיד, פלעגט אַף אַ האַלב שאָ צו אונדז פאַרלויפן איינער דער יונגער כאַווער גרישע אוסיעוויטש, וועלכער איז אין 19־טן יאָר אומגעקומען ביים בירגער־קריג. איין צייט האָט אָנגעהויבן צו אונדז אַריינקומען אין די פרימאָרגנס זעמליאַטשקעס א פּלימעניק, וועלכער איז נאָכדעם פון הונגער אַראָפּ פון זינען. ער איז אומגעגאַנגען אַזוי אָפּגעריסן און פאַרברודיקט, אַז מע האָט אופגעהערט אים אַריינלאָזן אין די שווייצאַרישע ביבליאָטעקן. ער פלעגט זיך סטאַרען פּאַקן איליטשן איידער ער גייט אוועק אין ביבליאָטעק, טייענדיק, אַז ער מוז באַהאַנדלען מיט איליטשן אייניקע פּרינציפּיעלע פראַגעס. איליטשן האָט ער היפּש געררוון געקאָסט.

האָבן מיר אָנגעהויבן אוועקגיין פון דער היים פריער, קעדיי ביז דער ביבליאָטעק שפּאַצירן אַביסל לענגוים דער אָזערע און זיך דורכשמועסן. איליטש פלעגט דערציילן וועגן זיין אַרבעט, וועלכע ער האָט געהאַלטן אין שרייבן, און וועגן פאַרשיידענע אַנדערע זיינע געדאַנקען.

פון דער ציורוכער גרופּע פלעגן מיר אָפטער פאַר אַלץ זיך טרעפן מיט אוסיעוויטשן און כאַריטאָנאָוון. איך געדענק אויך דעם „פעטער וואַניע"—אַוודאָטיעוון, אַן אַרבעטער א מעטאַליסט, טורקינעץ, אַן אוראַלער אַרבעטער, באָיצאָוון, וועלכער האָט שפּעטער געאַרבעט אין הויפּט־פּאָליטופּקלער. איך געדענק (די פאַמיליע האָב איך שוין פאַרגעסן) איינעם אַ בולגאַרישן אַרבעטער. די מערהייט כאַווײרים פון אונדזער גרופּע האָבן געאַרבעט אַף די זאַוואָדן און געווען שטאַרק פאַרנומען. פאַרזאַמלונגען פלעגן פאָרקומען ניט זייער אָפט. דערפאַר אָבער זיינען די מיטגלידער פון אונדזער גרופּע געווען ענג פאַרבונדן מיט די ציוריכער אַרבעטער.

זיי זיינען געשטאנען אסאך נעענטער צום אָרטיקן ארבעטער=לעבן, איידער עס האָט זיך געשפּירט אין די איבעריקע שווייצאַרישע שטעט (אויסער שאָ=דע=פאָן, וווּ אונדזער גרופּע איז נאָך ענגער געווען פארבונדן מיט דער אָרטיקער ארבעטער=מאסע).

בעראָש פון דער ציוריכער=שווייצאַרישער באַוועגונג איז געשטאַנען פריץ פּלאטען; ער איז געווען דער פּארטיי=סעקרעטאר און אָנגעהערט צו דער צימערוואלדער לינקער. א זון פון אן ארבעטער, א פּראָסטער הייסער יאט, און געהאט האָט ער גרויס אווטאָריטעט בא די מאסן. צוגעשטאנען צו דער צימערוואלדער לינקער איז אויך דער רעדאקטער פון דער ציוריכער פּארטייִשער צייטונג „Volksrecht“ („פאָלקסרעכט“) גאָבס. די עמיגראַנטישע אַרבעטער=יוגנט אין ציוריך איז אַזעלכע געווען א היפּשע צאָל — מיט ווילי מיונצענבערגן בעראָש, איז געווען זייער אקטיוו און האָט היים אונטערגעהאלטן די לינקע. דאָס אלץ האָט געשאפן א געוויסע נאָענטקייט צו דער שווייצארישער ארבעטער=באוועגונג. אייניקע כאוויירים, וועלכע זיינען ניט געווען אין דער עמיגראציע, ווייזט זיך איצט אוים, אז לענין האָט געלייגט באזונדערס גרויסע האָפענונגען אף דער שווייצארישער באוועגונג און האָט געהאלטן, אז די שווייץ קאָן ווערן שיר ניט דער צענטער פון דער קומענדיקער סאָציאלער רעוואָליוציע.

דער עמעס, פארשטייט זיך, איז ניט אזוי. אין דער שווייץ איז ניט געווען קיין שטארקער ארבעטער=קלאס. די שווייץ איז דערהויפּט א לאנד פון קוראָרטן, א קליין לאנד, וואָס דערנערט זיך מיט די שיריים פון די פעטסטע קאפּיטאליסטישע לענדער. אין אלגעמיין זיינען די ארבעטער אין דער שווייץ געווען ווייניק רעוואָליוציאָנער געשטימט. דער דעמאָקראטיזם און דאָס געלונגענע לייזן די נאציאָנאלע פראגע איז נאָך פונדעסטוועגן ניט געווען קיין פּאָרבאדינג דערצו, אז די שווייץ זאָל ווערן א נעסט פאר דער סאָציאלער רעוואָליוציע.

פארשטייט זיך, אז דערפון איז נאָך ניט געדרונגען, אז אין דער שווייץ האָט מען ניט געדארפט פירן קיין אינטערנאציאָנאלע פּראָפּאגאנדע, העלפן רעוואָליוציאָניזירן די שווייצאַרישע אַרבעטער=פּאַוועגונג און די פּארטיי, ווייל אויב די שווייץ וואָלט אויך אריינגעצויגן געוואָרן אין דער מילכאָמע, וואָלט זיך דאָרט די סיטואציע זייער גיך געקאָנט ענדערן.

איליטש האָט געלייענט רעפעראַטן פאַר די שווייצאַרישע אַרבעטער און געהאַלטן אַן ענגע פאַרבינדונג מיט פּלאַטענען, נאָבסן און מיונצענבערגן. אונדזער ציוריכער גרופּע פּליוס אייניקע פּאָליאַקן (אין ציוריך האָט דעמאָלט געוווינט דער כ׳ בראָנסקי) האָבן פאַרטראַכט אײנצואָרדענען געמיינזאַמע באַראַטונגען צוזאַמען מיט דער ציוריכער שווייצערישער אָרגאַניזאַציע. האָט מען זיך אָנגעהויבן צונויפקלייבן אין ניט קיין גרויסער קאַפּע „Zum Adler“, ניט ווייט פון אונדזער וווינונג. אויף דער ערשטער פאַרזאַמלונג זיינען געקומען בא 40 מאַן. איליטש האָט גערעדט וועגן דעם לויפנדיקן מאָמענט, אוועקגעשטעלט אַלע פראַגעס אין זייער גאַנצער שאַרפקייט. כאָטש אַלע פאַרזאַמלטע זיינען געווען אינטערנאַציאָנאַליסטן, האָט די שאַרפע שטעלונג פון די פראַגן שטאַרק צעטומלט די שווייצער. איך געדענק די רעדע פון איינעם אַ פאָרשטייער פון דער שווייצאַרישער יוגנט. ער האָט גערעדט וועגן דעם, אַז אויב מע קאָן ניט אַריבער, מוז מען אַרונטער. אַ פאַקט איז, אַז די פאַרזאַמלונגען אונדזערע זיינען וואָס ווייטער אַלץ קלענער געוואָרן און אויף דער פערטער פאַרזאַמלונג זיינען געקומען נאָר די רוסן און די פּאָליאַקן. האָט מען אַביסל געשפּאַסט און מע איז זיך צוגאַנגען אַהיים. די ערשטע כאַדאָשים, וואָס מיר האָבן געוווינט אין ציוריך, האָט וולאַדימיר איליטש דעריקער געאַרבעט איבער דער בראָשור וועגן אימפּעריאַליזם. ער איז געווען שטאַרק פאַרטראָגן אין דעראָזיקער אַרבעט, געמאַכט זייער אַסאַך אויסצוגן. באַזונדערס האָבן אים אינטערעסירט די קאָלאָניעס. ער האָט צונויפגעזאַמלט זייער אַ רייכן מאַטעריאַל, איך געדענק, אַז אפילע מיך האָט ער אוועקגעזעצט איבער אייניקע איבערזעצונגען פון ענגליש וועגן עפּעס אַפריקאַנישע קאָלאָניעס. ער פלעגט דערציילן זייער אַסאַך אינטערעסאַנטע זאַכן. שפּעטער, אַז איך האָב איבערגעלייענט זיין „אימפּעריאַליזם“ האָט ער זיך מיר אויסגעוויזן אַסאַך טריקענער, איידער דאָס, וואָס ער האָט דערציילט. דאָס עקאָנאָמישע לעבן אין אייראָפּע, אַמעריקע א. ד. גל. האָט ער דערלערנט גרינטלעך. אָבער אינטערעסירט האָט אים, פאַרשטייט זיך, ניט נאָר דער עקאָנאָמישער שטייגער, נאָר אויך די פּאָליטישע פאָרמען, וועלכע האָבן אַנטשפּראָכן דעם שטייגער, די ווירקונג זייערע אויף די מאַסן. צו יולי איז די בראָשור שוין געווען פאַרענדיקט. דעם 24־30 אַפּרעל 1916 יאָר איז פאָרגעקומען די צווייטע צימערוואַלדער (די אַזוי־גערופענע קינטאַלער)

קאָנפערענץ. אכט כאָדאָשים זיינען אדורך זינט דער ערשטער קאָנפערענץ, אכט כאָדאָשים, אין וועלכע די אימפעריאליסטישע מילכאָמע האָט זיך אלץ ברייטער און ברייטער פאנאנדערגעוויקלט, אָבער דער אויסזען פון דער קינטאלער קאָנפערענץ האָט זיך ניט זייער שטארק אונטערשיידט פון דער ערשטער צימערוואלדער קאָנפערענץ. דער אוילעם איז נאָר געוואָרן אביסל ראדיקאלער. די צימערוואלדער לינקע האָט געהאט ניט קיין אכט, נאָר 12 דעלעגאטן. און די רעזאָליוציעס פון דער קאָנפערענץ זיינען געווען א געוויסער טריט פאָרויס. די קאָנפערענץ האָט קאטעגאָריש פארורטיילט די אינטערנאציאָנאלע סאָציאליסטישע ביוראָ; זי האָט אָנגענומען א רעזאָליוציע וועגן שאָלעם, ווו עס איז געזאָגט געוואָרן: „אפן באָדן פון דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט איז אומעגלעך איינצושטעלן א פעסטן שאָלעם. די באדינגונגען, וואָס זיינען נייטיק אים צו פארווירקלעכן, וועט שאפן נאָר דער סאָציאליזם. באזייטיקנדיק דאָס קאפיטאליסטישע פריוואט-אייגנטום און דערמיט גופע דאָס עקספּלואטירן די פאָלקס-מאסן דורך די פארמעגלעכע קלאסן און די נאציאָנאלע אונטערדריקונג, וועט דער סאָציאליזם באזייטיקן אויך די סיבעס, וואָס רופן ארויס מילכאָמעס. דעריבער קאָן דער קאמף פאר א פעסטן שאָלעם באשטיין אויסשליסלעך אינעם קאמף פאר פארווירקלעכן דעם סאָציאליזם“*. פאר פארשפרייטן דעם דאָזיקן מאניפעסט אין די טראנשייען האָט מען אין מיי כוידעש אין דייטשלאנד צעשאָסן 3 אָפיצירן און 32 סאָלדאטן. מער פאר אלץ האָט די דייטשישע רעגירונג מוירע געהאט פאר רעוואָליוציאָניזירן די מאסן.

אין זיינע פאָרשלאָגן דער קינטאלער קאָנפערענץ האָט דער צ.ק. רסדא״פ פארשארפט די אופמערקזאמקייט הויפטזאכלעך אף דער נייטיקייט צו רעוואָליוציאָניזירן די מאסן. דאָרט איז געזאָגט געוואָרן: „עס איז ניט גענוג דאָס, וואָס דער צימערוואלדער מאניפעסט גיט אָנצוהערעניש וועגן א רעוואָליוציע, ווען ער זאָגט, אז די ארבעטער דארפן ברענגען קאָרבאָנעס צוליב זייערע אייגענע און ניט צוליב פרעמדע אינטערעסן. מע מוז קלאָר און באשטימט אָנווייזן די מאסן דעם וועג זייערן. מע דארף, אז די מאסן זאָלן וויסן, וווהין און צוליב וואָס זיי זאָלן גיין.

* לענין, באנד XIX, [illegible], ז. 134.

עס איז קלאָר, אַז רעוואָלוציאָנערע מאַסן־אַרויסטרעטונגען ביים אַ מילכאָמע קאָנען ברענגען נאָר צום פאַרוואַנדלען די אימפּעריאַליסטישע מילכאָמע אין אַ בירגער־קריג פאַרן סאָציאַליזם, און אויסבאַהאַלטן עס פון די מאַסן איז שעדלעך. פאַרקערט, דעמאָזיקן ציל מוז מען אָנווייזן קלאָר, ווי שווער עס זאָל זיך ניט אויסווייזן אים צו דערגרייכן איצט, ווען מיר געפינען זיך ערשט אין אָנהייב וועג. עס איז נאָך ווייניק צו זאָגן דאָס, וואָס עס ווערט געזאָגט אין צימערוואַלדער מאַניפעסט, אַז „די קאַפּיטאַליסטן ליגן, ווען זיי ריידן וועגן באַשיצן דאָס פאָטערלאַנד“ אין דער געגעבענער מילכאָמע און אַז ביים רעוואָלוציאָנערן קאַמף טאָרן די אַרבעטער זיך ניט רעכענען מיטן קריג־צושטאַנד אין זייער לאַנד; מע דאַרף זאָגן אָפן דאָס, וואָס דאָ איז פאַראַן נאָר אין אָנצוהערעניש; מע דאַרף דערקלערן, אַז ניט נאָר די קאַפּיטאַליסטן, נאָר אויך די סאָציאַל־שאָוויניסטן און די קאַוטסקיאַנער ליגן, ווען זיי לאָזן אָנווענדן דעם באַגריף באַשיצן דאָס פאָטערלאַנד אין דער געגעבענער, אימפּעריאַליסטישער מילכאָמע“ — אַז רעוואָלוציאָנערע טאַטן ביים אַ מילכאָמע זיינען ניט דענקבאַר אָן אַ מאַפּאָלע־דראָונג פאַר דער „אייגענער רעגירונג און אַז יעדע מאַפּאָלע פון דער רעגירונג אין אַ רעאַקציאָנערער מילכאָמע פאַרלייכטערט די רעוואָלוציע, וואָס נאָר זי אַליין איז אומשטאַנד צו ברענגען אַ פעסטן און אַ דעמאָקראַטישן שאָלעם. מע מוז צולעצט דערקלערן די מאַסן, אַז אויב זיי אַליין וועלן ניט שאַפן קיין אומלעגאַלע אָרגאַניזאַציעס און אַ פרייע פון דער מיליטערישער צענזור, ד. ה. אַן אומלעגאַלע פרעסע, איז ניט דענקבאַר קיין ערנסטע שטיצע פאַר דעם רעוואָלוציאָנערן קאַמף, וואָס הייבט זיך אָן, עס איז ניט דענקבאַר אים צו אַנטוויקלען און קריטיקירן זיינע באַזונדערע שריט, אויסבעסערן זיינע פעלערן און סיסטעמאַטיש אים פאַרברייטערן און פאַרשאַרפן“*.

אין אָט דעם פאָרשלאָג פונעם צ.ק. איז זייער בולעט אויסגעדריקט די באַציונג פון די באָלשעוויקעס און איליטשס באַציונג צו די מאַסן — די מאַסן דאַרף מען שטענדיק זאָגן דעם גאַנצן עמעס און ביזן סאָף, אַן עמעס ניט קיין צוגעפוצטן און ניט מוירע האָבן, אַז דער דאָזיקער עמעס וועט זיי אָפּשרעקן. די באָלשעוויקעס האָבן אַלע זייערע

* לענין, באַנד XIX, זייטן 61—62.

האָפענונגען ארופגעלייגט אף די מאסן, די מאסן — און נאָר זיי — וועלן זיך דערשלאָגן דעם סאָציאליזם.

אינעם בריוו צו שליאפניקאָוון דעם 1=טן יוני האָב איך געשריבן: „מיט קינטאל איז גריגאָרי שטארק פארכאפּט. פארשטייט זיך, אורטיילן קאָן איך נאָר לויט דעם, וואָס מע גיט איבער, אָבער שוין צופיל, דאכט מיר, רייד און עס פעלט אינערלעכע אייניקייט, יענע אייניקייט, וואָס זאָל קאָנען דינען אלס גאראנטיע פאר דער פעסטקייט פונעם איניען. עס זעט זיך אָן, אז פון אונטן „שפּארט“ נאָך דערוויילנ ניט, ווי באראַיטש פלעגט זאָגן, סיידן עפּשער בא די דייטשן שפּירט זיך עס יאָ אביסל“.

דאָס דערלערנען די עקאָנאָמיק פונעם אימפּעריאליזם, דאָס אנאליזירן אלע באשטאנד=טיילן פון אָט דעם „שנעלקייט=קעסטל“, דאָס ארומכאפּן דאָס אלוועלטלעכע בילד פונעם אונטערגייענדיקן אימפּעריאליזם — אָט דער לעצטער שטופּע פונעם קאפּיטאליזם — האָט געגעבן איליטשן די מעגלעכקייט אוועקצושטעלן אף א נייעם אופן א גאנצע ריי פּאָליטישע פּראָבלעמעס, אסאך טיפער צוגיין צו דער פראגע וועגן דעם, אין וואָס פאר א פאָרמען עס וועט גיין דער קאמף פארן סאָציאליזם בכלל און אין רוסלאנד ביפראט. זייער פיל זאכן האָט איליטשן זיך געוואָלט דערטראכטן ביזן סאָף, לאָזן זיינע געדאנקען צייטיק ווערן. דעריבער האָבן מיר באשלאָסן אוועקפאָרן אין די בערג. דערצו נאָך איז עס מיר געווען נייטיק, ווייל מיין באזעדאָו=קרענק האָט בעשומויפן ניט געוואָלט זיך בארויקן. נאָר איין מיטל האָב איך געהאט קעגן איר — די בערג. זיינען מיר אף זעקס וואָכן אוועקגעפאָרן אינעם קאנטאָן סען=גאלען, ניט ווייט פון ציוריך, אין ווילדע בערג, אין אָפּרו=הויז טשודיוויזע. זייער הויך, שיר ניט בא די סאמע שניי=שפּיצן. דאָס אָפּרו=הויז איז געווען דאָס סאמע וואָלוולסטע, 2 מיט א האלבן פראנק א טאָג פאר א מענטשן. עמעס, דאָס אָפּרו=הויז איז געווען א „מילכיקס“. אינדערפרי — קאווע מיט מילך און ברויט מיט פּוטער און קעז, נאָר אָן צוקער, צו וואַרעמעס א מילכיקער זופּ, עפּעס א געקעכטס פון קעז און אף פארבייסן — ווידער מילך. 4 אזייגער — קאווע מיט מילך אין אינאָווגט ווידער מילכיקס. די ערשטע טעג האָבן מיר מאָמעש געקרעכצט פון אָט דער מילכיקער היילונג דערנאָך אָבער פלעגן מיר דעם בלויז פארפילן מיט מאלינעס און שווארצע יאגדעס, וואָס זיינען דאָ געוואָקסן אין א אומגעהייערער צאָל, דער צימער אונדזערער איז געווען א ציכ=

טיקער, מיט עלעקטרישער באַלייכטונג, אָבער אינגאַנצן אָן מעבל. אופּראַמען פּלעגט מען דאַרפֿן אַליין און פּוצן די שיך אויך אַליין. די לעצטע פֿונקציע האָט װלאַדימיר איליטש, נאָכטועענדיק די שװײַצער, געטומען אַף זיך. און יעדן פֿרימאָרגן פּלעגט ער נעמען מײַנע און זײַנע באַרגשטיװל, אָװעקגײן מיט זײ אונטערן פּאָװיט, װו אַלע פּלעגן עס טאָן, און שפּאַסנדיק מיט די איבעריקע שטיװל־פּוצער, האָט ער אַזױ פֿלײַסיק געטאָן זײַן אַרבעט, אַז אײנמאָל האָט ער אַזױ אַראָפּגעװאָרפֿן א געפּלאַכטענעם קױש מיט א גאַנצן באַרג לײדיקע ביר־פּלעשער, װאָס איז געשטאַנען בא דער זײט. דאָס האָט אַרױסגערופֿן אַלגעמײנעם געלעכטער. דער אױלעם איז דאָ געװען אַ דעמאָקראַטישער. אין אַזא אָפּרו־הױז, װו דער פּרײַז פֿון אַ מענטשן א טאָג איז 2½ פֿראַנק, פּלעגט קײן „לײטישער“ אױלעם זיך ניט באַזעצן. אין אײניקע הינזיכטן האָט דאָס אָפּרו־הױז דערמאָנט אָן דעם פֿראַנצױזישן באָנבאָן. דער אױלעם איז אָבער דאָ געװען א פּראָסטערער, א מער אָרעמער, מיט א געװיסן שװײַצאַרישן דעמאָקראַטישן הױעד. אין די אָװנטן פּלעגט דעם באַלעבאָס זון שפּילן אַף א האַרמאָניק, און די אָפּרועענדיקע פּלעגן טאַנצן. ביז אַזײגער עלף פּלעגט ניט אױפֿהערן דאָס טופּען פֿון די טאַנצנדיקע. טשודיװיזע האָט זיך געפֿונען אַכט קילאָמעטער פֿון א סטאַנציע. דער פּאַרקער איז געװען מעגלעך נאָר אַף אײזלען, דער װעג האָט זיך געצױגן מיט שמאָלינקע שטעגעלעך איבער די בערג, און אַלע פּלעגן גײן צופֿוס. קימאַט יעדן טאָג, אַרום זעקס אַזײגער אינדערפֿרי, פּלעגט אָנהײבן קלינגען דער גלאָק. דער אױלעם פּלעגט זיך צונױפֿקלײַבן באַגלײטן די אַװעקגײענדיקע און געזעגענען דערבײַ א טשיקאַװע באַגלײטונג־ליד װעגן עפּעס א קוקאַװקע. יעדער פֿערז האָט זיך געענדיקט מיט די װערטער: „קוקאַװקע, אַדיע“. װלאַדימיר איליטש, װאָס האָט ליב געהאַט א שלאָף טאָן אינדערפֿרי, פּלעגט אָנהײבן בורטשען און זיך אײַנקוטען אין קאָלדרע אַריבערן קאָפּ. דער אױלעם איז דאָ געװען ביז גאָר אַפּאָליטיש. אַפֿילע װעגן דער מילכאָמע פּלעגט דאָ קײנמאָל ניט קומען צו רײד. צװישן די אָפּרועענדיקע איז געװען אײנער א סאָלדאַט, ער האָט געהאַט שװאַכע לונגען, האָט מען אים געשיקט אָפּן כעזשבן פֿון קאַזנא הײלן זיך אין א מילך־סאַנאַטאָריע, אין דער שװײץ זאָרגט די מיליטער־מאַכט זײער שטאַרק פֿאַר אירע סאָלדאַטן (אין דער שװײץ איז ניטאָ קײן שטענדיק מיליטער, נאָר א מיליציע). דער יאַט איז געװען א גאַנץ װױלער. װלאַדימיר איליטש איז אַרום

אים ארומגעגאנגען, ווי א קאץ ארום שמאלץ, פארפירט מיט אים געשפרעכן וועגן דעם רויבערישן כאראקטער פון דער מילכאָמע. דער יאט האָט ניט דערווידערט, אָבער שטארק אָנגעגאנגען איז עס אים ניט. מע האָט געזען, אז פּאָליטישע פראגעס אינטערעסירן אים זייער ווייניק, אסאך מער אינטערעסירט אים, ווי בעסער צו פארברענגען די צייט אין טשודיוויזע.

קיין טשודיוויזע פלעג צו אונדז קיינער ניט קומען, קיינע שום רוסן האָבן דאָרט ניט געוווינט, אזוי אז מיר זיינען געווען אָפּגעריסן פון יעדער ארבעט, גאנצע טעג ארומגעבלאנקעט איבער די בערג. אין טשודיוויזע האָט איליטש אינגאנצן ניט געארבעט. שפּאצירנדיק איבער די בערג האָט ער זייער פיל גערעדט וועגן די פראגעס, וועלכע האָבן אים אינטערעסירט, וועגן דער ראָליע פון דער דעמאָקראטיע, וועגן די פּאָזיטיווע און נעגאטיווע זייטן פון דער שווייצאַרישער דעמאָקראַטיע, גערעדט אָפט איבערכאזערנדיק איין און דעם זעלבן געדאנק, נאָר מיט פאַרשיידענע אויסדריקן: מע האָט געזען, אַז דידאָזיקע פּראַגעס אינטערעסירן אים באזונדערס שטארק. די צווייטע העלפט יולי און גאנץ אווגוסט האָבן מיר אָפּגעלעבט אין די בערג. אז מיר זיינען אָפּגעפאָרן, האָט מען אונדז אויך באגלייט מיטן לידל „קוקאווקע, אדיע“. אראָפּשטייגנדיק דורכן וואלד, האָט וולאַדימיר איליטש פלוצעם דערזען ווייסע שוואָמען און, ניט געקוקט דערויף,וואָס איז געגאַנגען א רעגן, האָט ער זיך צוגעכאפּט צו זיי מיט אזא אזארט, ווי ער וואָלט ניט קיין שוואָמען געקליבן, נאָר ווערבירט צימערוואלדער לינקע. דורכגענעצט זיינען מיר געוואָרן ביזן ביין, דערפאר אָבער שוואָמען האָבן מיר אָנגעקליבן א פולן זאק. צום צוג האָבן מיר, פארשטייט זיך, שוין פארשפּעטיקט, און מע האָט געמוזט וואַרטן איבעריקע צוויי שאָ ביז עס וועט אָנקומען א צווייטער צוג.

אַז מיר זיינען געקומען קיין ציוריך האָבן מיר זיך ווידער באַזעצט באַ דעם זעלבן באַלעבאָס אַף שפּיגעלגאַס.

פאר דער צייט, וואָס מיר זיינען געווען אין טשודיוויזע האָט וולאדימיר איליטש גענוי באטראכט דעם ארבעט־פּלאן אַף דער נאָענטסטער צייט. דאָס ערשטע, דאָס וויכטיקסטע, באזונדערס פארן געגעבענעם מאָמענט, איז געווען פולע טעאָרעטישע איינשטימיקייט, איינשטעלן א דייטלעכע טעאָרעטישע ליניע. מיינונגס־פארשיידנהייטן זיינען געווען מיט

ראָזע ליוקסעמבורג, מיט ראַדעקן, מיט די האָלענדער, מיט בוכאַרינען, פּיאַטאַקאָוון און אין א געוויסער מאָס מיט קאָלאָנטיי. די שאַרפסטע מיינונגספאַרשיידנהייטן זיינען געווען מיט פּיאַטאַקאָוון (פּ. קיעווסקי), וואָס האָט אין אווגוסט אָנגעשריבן אן ארטיקל „דער פּראָלעטאַריאַט און די רעכט פון נאַציעס אף זעלבסטבאַשטימונג". איבערגעלייענט דעם ארטיקל נאָך אין מאַנוסקריפּט, האָט איליטש טייקעף זיך אוועקגעזעצט שרייבן אים אן ענטפער — א גאַנצע בראָשור „וועגן דער קאַריקאַטור אפן מאַרקסיזם" און וועגן „אימפּעריאַליסטישן עקאָנאָמיזם". די בראָשור איז אָנגעשריבן אין זייער א בייזן טאָן און טאָקע דערפאַר, ווייל צו יענער צייט האָט בא איליטשן שוין געהאַט זיך אויסגעארבעט א באַשטימטער קוק אף דער פאַרהעלטעניש צווישן דער עקאָנאָמיק און דער פּאָליטיק אין דער עפּאָכע פון קאַמף פאַרן סאָציאַליזם. דאָס ניט דערשאַצן דעם פּאָליטישן קאַמף אין דערדאָזיקער עפּאָכע האָט ער כאַראַקטעריזירט, ווי אימפּעריאַליסטישן עקאָנאָמיזם. „דער קאַפּיטאַליזם האָט געזיגט, — האָט געשריבן איליטש, — *דעריבער* דאַרף מען ניט טראַכטן איבער פּאָליטישע פראַגעס, אזוי האָבן געטיינעט די אַלטע „עקאָנאָמיסטן" אין די יאָרן 1894—1901, דערגייענדיק אזויאַרום צום פולשטענדיקן אָפּלייקענען דעם פּאָליטישן קאַמף אין רוסלאַנד: דער אימפּעריאַליזם האָט געזיגט — *דעריבער* דאַרף מען ניט טראַכטן וועגן פראַגעס פון פּאָליטישע דעמאָקראַטיע, אזוי טיינען די היינטיקע „אימפּעריאַליסטישע עקאָנאָמיסטן" *.

דאָס איגנאָרירן די ראָליע פון דער דעמאָקראַטיע אינעם קאַמף פאַרן סאָציאַליזם איז געווען ניט דערלאָזבאַר. „דער סאָציאַליזם איז אוממעגלעך אָן דער דעמאָקראַטיע איבער צוויי טיימים, — האָט וולאַדימיר איליטש געשריבן אין דער זעלבער בראָשור—ערשטנס, קאָן דער פּראָלעטאַריאַט ניט מאַכן קיין סאָציאַליסטישע רעוואָליוציע, אויב ער גרייט זיך פריער ניט צו איר דורך א קאַמף פאַר דעמאָקראַטיע. צווייטנס, קאָן דער סאָציאַליזם, וואָס האָט געזיגט, ניט איינהאַלטן זיין ניצאָכן און דערפירן די מענטשהייט דערצו, אז די מעלוכע זאָל אָפּשטאַרבן, אויב ער וועט פולקום ניט פאַרווירקלעכן די דעמאָקראַטיע"**.

* לענין, באַנד XIX, זייט 195.

** דאָרטן, זייט 233—234.

אָט די ווערטער וולאַדימיר איליטשס האָבן אינגאַנצן זיך באַרעכטיקט אַף דער רוסישער דערפאַרונג. די פעברואַל-רעוואָליוציע און דער ווייטערדיקער קאַמף פאַר דעמאָקראַטיע האָבן צוגעגרייט דעם אָקטיאַבער. דאָס אומדערמידלעכע פאַרברייטערן און פאַרפעסטיקן די ראַטן, די ראַטן-סיסטעם וועט רעאָרגאַניזירן אויך די דעמאָקראַטיע גופע, סיסטעמאַטיש פאַרטיפערנדיק דעם אינהאַלט פון דעמדאָזיקן באַגריף.

אין 1915—1916 י. האָט וולאַדימיר איליטש שוין זייער טיף געהאַט דורכגעטראַכט די פראַגע וועגן דעמאָקראַטיע; ער איז צוגעגאַנגען צו דער פראַגע פונעם שטאַנדפונקט פון בויען דעם סאָציאַליזם. נאָך אין נאָיאַבער 1915 י., דערווידערנדיק קעגן ראַדעקס (,,פאַראַבעלומס“), אַרטיקל, וואָס איז געווען געדרוקט אין דער ,,Berner Tegevacht“ אָקטיאַבער 1915 י., האָט איליטש געשריבן: באַם כאַוו. פאַראַבעלום באַקומט זיך אזוי, אַז *אין נאָמען* פון דער סאָציאַליסטישער רעוואָליוציע וואַרפט ער מיט גרינגשעצונג אָפּ די קאָנסעקווענט רעוואָליוציאָנערע פּראָגראַם אין דעמאָקראַטישן געביט. דאָס איז ניט ריכטיק. דער פּראָלעטאַריאַט קאָן ניט זיגן אנדערש, סיידן דורך דעמאָקראַטיע, ד.ה. פאַרווירקלעכנדיק פולקום די דעמאָקראַטיע און פאַרבינדנדיק מיט יעדן איינציקן טראָט פון זיין קאַמף די דעמאָקראַטישע פאָדערונגען אין דער סאַמע קאַטעגאָרישער פאָרמולירונג זייערער. אומגעלומפּערטער וואָלט געווען *אַנטקעגנשטעלן* די סאָציאַליסטישע רעוואָליוציע און דעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף קעגן דעם קאַפּיטאַליזם קעגן *איינער* פון די פּראָגעס פון דעמאָקראַטיע, אין געגעבענעם פאַל, קעגן דער נאַציאָנאַלער פראַגע. מיר דאַרפן *פאַראייניקן* דעם רעוואָליוציאָנערן קאַמף קעגן דעם קאַפּיטאַליזם מיט דער רעוואָליוציאָנערער פּראָגראַם און טאַקטיק בענעגייע צו *אַלע* דעמאָקראַטישע פאָדערונגען: אי רעפּובליק, אי מיליציע, אי באַאַמטע, אויסגעוויילטע דורכן פאָלק, אי גלייכבאַרעכטיקונג פון פרויען, אי זעלבסטבאַשטימונג פון נאַציעס א. א. וו. קאָלזמאַן עס עקזיסטירט דער קאַפּיטאַליזם, קאָנען אָט די אַלע פאָדערונגען פאַרווירקלעכט ווערן נאָר אַלס אויסנאַם און דערצו אין ניט קיין פולער, פאַרקריפּלטער פאָרם. אָנשפּאַרנדיק זיך אַף דעם דעמאָקראַטיזם, וואָס איז שוין פאַרווירקלעכט געוואָרן, דעמאַסקירנדיק די ניט פולקייט זיינע באַם קאַפּיטאַליזם, פאָדערן מיר אַראָפּצוואַרפן דעם קאַפּיטאַליזם, עקספּראָפּריירן די בורזשואַזיע, אַלס נייטיקע באַזע סיי וקעדיי צו פאַר=

גיכטן די אָרעמקייט פון די מאַסן, סיי קעדיי פולשטענדיק און אלזייטיק דורכפירן אלע דעמאָקראטישע אומענדערונגען. אייניקע פון דידאָזיקע אומענדערונגען וועט מען אָנהייבן נאָך פארן אראָפּוואַרפן די בורזשואזיע, אייניקע — אין גאַנג פון אראָפּוואַרפן, און די דריטע — נאָכדעם. די סאָציאַל-רעוואָליוציע איז ניט איין שלאַכט, נאָר אן עפּאָכע פון א גאַנצער ריי שלאַכטן לויט אלע און אלערליי פראַגעס פון די עקאָנאָמישע און דעמאָקראַטישע אומענדערונגען, וועלכע ווערן פארענדיקט נאָר מיטן עקספּראָפּריִירן די בורזשואזיע. און טאַקע אין נאָמען פון אָט דעם ענדציל דאַרפן מיר געבן א קאָנסעקווענט רעוואָליוציאָנערע פאָרמולירונג פאר יעדער פון אונדזערע דעמאָקראַטישע פאָדערונגען. עס איז פולשטענדיק דענקבאַר, אַז די אַרבעטער פון אוועלכן ניט איז באַשטימטן לאַנד וועלן אראָפּוואַרפן די בורזשואזיע נאָך איידער עס וועט פארווירקלעכט ווערן כאָטש איין קאַרדינאַלע דעמאָקראַטישע אומענדערונגען. ס'איז אָבער אינגאַנצן ניט דענקבאַר, אַז דער פּראָלעטאַריאַט, אלס היסטאָרישער קלאַס, זאָל קאָנען באַזיגן די בורזשואזיע, אויב ער וועט ניט זיין צוגעגרייט דערצו דורך א דערציונג אינעם גייסט פונעם סאַמע קאָנסעקווענטן און רעוואָליוציאָנער — אנטשיידענעם דעמאָקראַטיזם"*.

איך ברענג אזוינע לאַנגע ציטאַטעס דערפאַר, ווייל זיי דריקן העל אויס דאָס, וועגן וואָס איליטש האָט זייער אסאַך געטראַכט אין סאָף 1915 און אין 1916 י. און וואָס עס האָט אַרויפגעלייגט א באַשטימטן שטעמפּל אף זיינע שפּעטערדיקע אַרויסזאָגונגען. די מערהייט אַרטיקלען זיינע, וועלכע באַרירן די פראַגעס וועגן דער ראָליע פון דער דעמאָקראַטיע אינעם קאַמף פארן סאָציאַליזם, זיינען געוועזן געדרוקט אסאַך שפּעטער: דער אַרטיקל פון פּאַראַבעלומען — אין 1927 יאָר, די בראָשור „א קאַריקאַטור אפן מאַרקסיזם" — אין 1924 יאָר. ווייניק באַקאַנט זיינען זיי דערפאַר, ווייל געדרוקט האָבן זיי זיך אין זאַמלביכער, וועלכע דערשיינען אין ניט זייער קיין גרויסע טיראַזשן, אָבער אָן דידאָזיקע אַרטיקלען איז ניט פארשטענדלעך די גאַנצע היציקייט, וואָס וולאַדימיר איליטש האָט אַרויסגעוויזן אין די שטרייטן וועגן די רעכט פון די נאַציעס אף זעלבסטבאַשטימונג. דידאָזיקע היציקייט ווערט

*) לענין, באַנד XVIII, זייטן 324-323.

פאַרשטענדלעך, ווען מע נעמט אָט די פראַגע אין צוזאַמענהאַנג מיט איליטשס אַלגעמיינעם אָפּשאַצן פון דעמאָקראַטיזם. מע מוז זיך אָפּגעבן אַ כעזשבן דערין, אַז די באַציונג צו דער פראַגע וועגן דער זעלבסטבאַשטימונג פון די נאַציעס איז געווען פאַר איליטשן יענער פּרוּווּשטיין, אויף וועלכן עס איז קאָנטראָלירט געוואָרן דאָס קענען צוגיין ריכטיק צו די דעמאָקראַטישע פאָדערונגען ביכלאַל. אַלע שטרייטן לויט דער ליניע, סיי מיט ראָזע ליוקסעמבורג, סיי מיט ראַדעקן, סיי מיט די האָלענדער, סיי מיט קיעווסקין און סיי מיט אַ גאַנצער ריי אַנדערע באַווײַרים זײַנען פאָרגעקומען גראָד פון אָט דעם שטאַנדפּונקט. אין דער בראָשור קעגן קיעווסקין האָט ער געשריבן: „אַלע נאַציעס וועלן קומען צום סאָציאַליזם, דאָס איז אומפאַרמײַדלעך, אָבער אַלע וועלן קומען ניט גאָר אויף איין אופן, יעדע וועט אַרײַנטראָגן אייגנאַרטיקייט אין דער אָדער יענער פאָרם דעמאָקראַטיע, די אָדער יענע פאַרשיידנקייט אין דער פּראָלעטאַרישער דיקטאַטור, אין דעם אָדער יענעם טעמפּ פון די סאָציאַליסטישע אומענדערונגען פון די באַזונדערע זײַטן אינעם געזעלשאַפטלעכן לעבן. עס איז ניטאָ קיין זאַך, וואָס זאָל זײַן אָרעמער טעאָרעטיש און לעכערלעכער פּראַקטיש, ווי „אין נאָמען פונעם היסטאָרישן מאַטעריאַליזם“ מאָלן זיך די צוקונפט אין דעם היגזיכט מיט אַ מאָנאָטאָנער גרויליכער פאַרב: דאָס וואָלט געווען שמירערײַ און ניט מער“.

בויען דעם סאָציאַליזם איז ניט נאָר ווירטשאַפטלעכע בויונג, די עקאָנאָמיק — איז נאָר די באַזע פאַר דער בויונג פונעם סאָציאַליזם, דער יעסאָד, די פאָרהאַנאָכע, אָבער דער טאָך פון דער סאָציאַליסטישער בויונג איז — איבערבויען אויף אַ נײַעם אופן דאָס גאַנצע געזעלשאַפטלעכע געוועב, איבערבויען אויף דער באַזע פון סאָציאַליסטישן, רעוואָלוציאָנערן דעמאָקראַטיזם.

אָט דאָס איז אײַגנטלעך דאָס, וואָס עס האָט די גאַנצע צײַט טיפער פאַר אַלץ צעטיילט לענינען און טראָצקין. טראָצקי האָט ניט פאַרשטאַנען דעם דעמאָקראַטישן גייסט, די דעמאָקראַטישע יעסוידעס פון דער סאָציאַליסטישער בויונג, דעם פּראָצעס פון רעאָרגאַניזירן דעם גאַנצן לעבנשטייגער פון די מאַסן. דעמאָלט, אין 1916 יאָר, זײַנען שוין אין עמבריאָן געווען אויך די שפּעטערדיקע מיינונג-פאַרשיידנהייטן צווישן איליטשן מיט בוכאַרינען. אין אַ נאָטיץ „Nota Bene“,

אינעם נומ. 6 „Jugend-Interntionale“ („יוגנט אינטערנאציאָנאל“) סאָף אווגוסט האָט בוכארין אָנגעשריבן אן ארטיקל, אין וועלכן מע האָט ארויסגעזען דאָס ניט דערשאצן די ראָליע פון דער מעלוכע, דאָס ניט דערשאצן די ראָליע פון דער פּראָלעטארישער דיקטאטור. אין א נאָטיץ „דער יוגנט-אינטערנאציאָנאל“ האָט איליטש פארצייכנט אָט דעם פעלער בוכארינס. די פּראָלעטארישע דיקטאטור, וועלכע זיכערט דעם פּראָלעטאריאט אָנפירנדיקע ראָליע אינעם איבערבויען דעם גאַנצן געזעלשאַפטלעכן געוועב — אָט וואָס איליטשן האָט באַזונדערס אינטערעסירט אין דער צווייטער העלפט 1916 יאָר.

די דעמאָקראטישע פאָדערונגען גייען אריין אין דער פּראָגראם-מינימום — און אָט אינעם ערשטן בריוו צו שליאפּניקאָוון, וואָס וולאדימיר איליטש האָט אָנגעשריבן, ווען ער איז צוריק געקומען פון טשודיוויזע, זידלט ער באזאראָוון פאר זיין ארטיקל אין „לעטאָפּיס“, ווו יענער זאָגט זיך ארויס פאר אָפּשאפן די פּראָגראם-מינימום. ער שטרייט מיט בוכארינען, וועלכער דערשאצט ניט די ראָליע, פון מעלוכע, די ראָליע פון דער פּראָלעטארישער דיקטאטור און א. וו. ער איז אופגעבראכט אף קיעווסקין, וואָס יענער באנעמט ניט דעם פּראָלעטאריאטס פירנדיקע ראָליע. „באציט ניט גרינגשעצעריש, — האָט איליטש געשריבן צו שליאפּניקאָוון, — צו דער טעאָרעטישער פולער צונויפגערעדטקייט: זי איז, אף מיין וואָרט, שטארק נייטיק פאר דער ארבעט אין אזא מין שווערע צייט“.

וולאדימיר איליטש האָט זייער פלייסיק גענומען ווידעראמאָל איבערלייענען אַלץ, וואָס מארקס און ענגעלס האָבן געשריבן וועגן דער מעלוכע און געמאַכט פון דאָרטן אויסצוגן. דידאָזיקע ארבעט האָט אים באוואָפנט מיט א באזונדערס טיפן באנעמען דעם כאראקטער פון דער אָנקומענדיקער רעוואָליוציע, האָט אים געגעבן ביז גאָר אן ערנסטע צוגרייטונג צו פאַרשטיין די קאָנקרעטע אופגאַבעס פון דערהדאָזיקער רעוואָליוציע.

דעם 30-טן נאָיאבער איז פאָרגעקומען א באראטונג פון די שווייצארישע לינקע וועגן דער באציונג צו דער מילכאָמע, א. שמידט פון ווינטערטור האָט גערעדט וועגן דעם, אז מע מוז אויסנוצן די דעמאָקראטישע אָרדענונג פון דער שווייץ צוליב אַנטימיליטאַריסטישע צוועקן. אפן צווייטן טאָג האָט וולאדימיר איליטש אָנגעשריבן שמידטן

א בריוו, ווו ער לייגט אים פאָר „אוועקשטעלן אף א רעפערענדום (ד. ה. אף אלגעמיינער אָפּשטימונג ג. ק.) די פראגע אף אזא מין אויפן: פאר עקספראָפּריִרן די גרויסע קאפיטאליסטישע אונטערנעמונגען אין דער אינדוסטריע און אין דער לאנדווירטשאפט, אלס איינציקער וועג צום פולשטענדיקן באזייטיקן דעם מיליטאריזם, אָדער קעגן עקספראָפּריאציע?

אין געגעבענעם פאל וועלן מיר אין אונדזער פראקטישער פאָליטיק ריידן דאָסזעלביקע — האָט וולאדימיר איליטש געשריבן צו א. שמידטן, — וואָס מיר אלע אָנערקענען טעאָרעטיש, ד. ה. אז דאָס פולשטענדיקע באזייטיקן דעם מיליטאריזם איז דענקבאר און קאָן פארווירקלעכט ווערן, נאָר אין צוזאמענהאנג מיטן באזייטיקן דעם קאפיטאליזם“*. אינעם בריוו, וועלכער איז אָנגעשריבן אין דעקאַבער 1916 יאָר און וואָס איז פארעפנטלעכט געוואָרן ערשט מיט 15 יאָר שפּעטער, אינעם לענין־זאַמלבוך XVII, שרייבט לענין וועגן דעם: „איך מיינט עפּשער, אַז איך בין אַזוי נאַיִוו און איך גלויב, אַז דורך „איינריידן“ קאָן מען באַשליסן אַזוינע פראַגעס, ווי די פראַגע וועגן סאָציאַליסטישער רעוואָליוציע?

ניין. איך וויל נאָר געבן אַן איליוסטראציע און דערצו נאָך נאָר צו איין פריוואטער פראגע: וואָס פאר אַן ענדערונג דארף פאָרקומען אין דער גאנצער פארטיי־פראָפּאגאנדע, אויב מע זאָל וועלן מיט עכטער ערנסטקייט זיך באציען צו דער פראגע וועגן אָפּוואַרפן די באשיצונג פונעם פאָטערלאנד! דאָס איז נאָר אַן איליוסטראציע און נאָר א פריוואטע פראגע — אף מער פרעטענדיר איך אפילע ניט“ **.

די פראגן פון דיאלעקטישן צוגאנג צו אלע געשעענישן האָבן אין אָט־דעם פעריאָד אויך באזונדערס אינטערעסירט איליטשן. ער פלעגט זיך מאמעש איינבייסן אין ענגעלסעס א פראזע אין זיין קריטיק פונעם פראיעקט פון דער ערפורטער פראָגראַם: „אַזאַ מין פּאָליטיק קאָן נאָר סאָפּקאָלסאָף ברענגען די פארטיי אף א פאלשן וועג, אפן פאָדערגרונט רוקט מען ארויס אלגעמיינע, אבסטראקטע פּאָליטישע פראגן און אזוי

* „לענין־זאמלבוך“ XVII זייט 9.

** דאָרטן, זייט 123.

ארום פֿאָרדעקט מען די נאָענטסטע קאָנקרעטע פראגעס, וואָס בא די ערשטע גרויסע געשעענישן, באַם ערשטן פּאָליטישן קריזיס, שטעלן זיי זיך אליין אוועק אף דער טאָג-אָרדענונג“. ארויסשרייבנדיק אָט-דעם אבזאץ שרייבט איליטש מיט גרויסע בוכשטאבן, איינעמענדיק זיינע ווערטער אין דאָפּלטע קלאמערן; „((דאָס אבסטראקטע אפן פֿאָדערגרונט, דאָס קאָנקרעטע פארשמירן!!) Nota Bene! פּראַכטפול! דעם איקער געפאקט! NB“.

„די מארקסיסטישע דיאלעקטיק פֿאָדערט א קאָנקרעטן אנאליז פון יעדער באַזונדערער היסטאָרישע סיטואַציע באַזונדער*, — שרייבט וולאדימיר איליטש אין זיין אָפּרוף וועגן אגיוסעם בראָשור. גענומען יעדע זאך אין אלע פארבינדונגען און פארמיטלונגען האָט איליטש באַזונדערס געשטרעבט אין אָט דעם פּעריאָד. און סיי צו דער פראגע וועגן דעמאָקראטיע, סיי צו דער פראגע וועגן רעכט פון נאציעס אף זעלבסטבאשטימונג איז איליטש צוגעגאנגען פון אָט-דעם שטאנדפונקט.

הארבסט 1916 און אָנהייב 1917 האָט איליטש זיך איינגאנצן אָפּגעגעבן דער טעאָרעטישער ארבעט. ער האָט געזען אויסנוצן יעדע מינוט, וואָס די ביבליאָטעק איז נאָר געווען אָפן: געגאנגען אהינצו איז ער פונקט צו 9 אזייגער, געזעסן דאָרט ביז 12. אינדערהיים איז ער געווען פונקט 10 מינוט אף איינס (פון 12 ביז 1 איז די ביבליאָטעק געווען פארמאכט)! נאָך וואַרמעס פלעגט ער ווידער אוועקגיין אין ביבליאָטעק און זיצן דאָרט ביז 6. ארבעטן אינדערהיים איז געווען ניט באקוועם. דער צימער אונדזערער איז געווען א ליכטיקער, אָבער דער ארויסגאנג זיינער איז געווען צום הויף און דאָרט איז געשטאנען אזא מין אווער, הערשטיקט צו ווערן, ווייל אין דעם זעלבן הויף איז געווען א ווורשטפאבריק. ערשט שפּעט באנאכט פלעגן מיר קאָנען עפענען דעם פענצטער. יעדן דאָנערשטיק נאָך וואַרמעס, ווען די ביבליאָטעק איז געווען פארמאכט, פלעגן מיר מיט איליטשן אוועקגיין אפן בארג, אף ציוריכבערג. גייענדיק פון ביבליאָטעק, פלעגט איליטש געוויינלעך קויפן צוויי בלויע פּליטקעס שאָקאָלאד מיט געטריקנטע ניסלעך צו 15 סאנטים, נאָך וואַרמעס פלעגן מיר נעמען די שאָקאָלאד און ביכער און אוועקלאָזן זיך אפן בארג. דאָרט האָבן מיר שוין געהאט אונדזערן אן אָרט אין דער

---

* לעניןי באנד XIXי זייט 187.

סאמע געדיכטעניש פון וועלדל, וווהין קיין אוילעם פלעגט ניט קומען און דאָרט, ליגנדיק אפן גראָז, פלעגט איליטש זיך פארטאָן אין לייענען.

אין יענער צייט האָבן מיר שטארק געשפּאָרט אינעם פערזענלעכן געברויך. איליטש האָט זייער פלייסיק געזוכט ערגעץ צו פארדיגען — געשריבן וועגן דעם צו גראנאט, צו גאָרקין, צו די קרוויווים. איינמאָל האָט ער אפילע אנטוויקלט פאר מאריק טימאָפייעוויטשן, אנא איליניששעם מאן, א גאנצן פאנטאסטישן פלאן וועגן ארויסגעבן „א פעדאגאָגישע ענציקלאָפּעדיע“, איבער וועלכער איך וועל ארבעטן. איך האָב צו יענער צייט זייער פיל געארבעט צו דערלערנען די פראגן פון פעדאגאָגיק, זיך באקאָנט מיט דער פראקטישער אוועקשטעלונג פון די ציוריכער שולן. אנטוויקלענדיק אָט-דעם פאנטאסטישן פלאן, איז איליטש געווען אזוי פארכאפּט, אז ער האָט אפילע געשריבן וועגן דעם, אז עס איז וויכטיק, קיינער זאָל ניט אויסכאפּן דידאָזיקע אידייע.

וואָס שייעך ליטערארישע פארדינסטן איז דער איניען צוגעגאנגען זייער שוואך. דעריבער האָב איך באשלאָסן זוכן זיך ארבעט אין ציוריך. געווען איז אין ציוריך א ביוראָ פון עמיגראנטישע קאסעס, וואָס אין דער שפּיץ איז געשטאנען פעליקס יאקאָוולעוויטש קאָן. איך בין געוואָרן דער סעקרעטאר פון ביוראָ און מיטגעהאָלפן פעליקס יאקאָוולעוויטשן אין זיין ארבעט.

דער פארדינסט, עמעס, איז געווען קימאט א פאנטאזיע, דער איניען איז אָבער געווען א נייטיקער, מע האָט געדארפט העלפן די כאוויירים אונטערזוכן ארבעט, אָרגאניזירן פארשיידענע אונטערנעמונגען געבן מעדיצינישער שטיצע. געלט אין דער קאסע איז דעמאָלט געווען זייער וויניק, אזוי אז ס'איז געווען מער פראָיעקטן, ווי רעאלע הילף. איך געדענק, אז ס'איז געווען א פראָיעקט צו שאפן א סאנאטאָריע, וועלכע זאָל זיך אליין אויסהאלטן, בא די שווייצער זיינען דאָ אזוינע סאנאטאָריעס: די קראנקע פארנעמען זיך עטלעכע שאָ א טאָג מיט גערטנערייַ, סעדערייַ אָדער מיט פלעכטן בענקלעך אף דער פרייער לופט, און דאָס פארביליקט שטארק דאָס אויסהאלטן זיי. דער פראָצענט שווינדזיכטיקע צווישן דעם עמיגראנטישן אוילעם איז געווען זייער גרויס.

אָט אזוי האָבן מיר געלעבט אין ציוריך, שטיל און באשיידן, און די סיטואציע איז דערווייל געוואָרן אלץ מער רעוואָליוציאָנער. באגלייך מיט דער ארבעט אפן טעאָרעטישן געביט האָט איליטש געהאלטן פאר

העכסט וויכטיק אויסצוארבעטן א ריכטיקע טאקטישע ליניע. ער האָט
געהאלטן, אז די שפּאלטונג אין צווישנפעלקערלעכן מאסשטאב איז
שוין רייף געוואָרן, אז מע מוז איינרייסן מיטן 2-טן אינטערנאציאָנאל,
מיט דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליסטישער ביוראָ, אז מע מוז אָ=
שטענדיק צערייסן מיט קאוטסקין און קאָמפּ. און מיט די קויכעס פון
דער צימערוואלדער לינקער אָנהייבן בויען דעם דריטן אינטערנאציאָ=
נאל. אין רוסלאנד מוז מען טייקעף איינרייסן מיט משעבעידזען און
סקאָבעליעוון, מיט די אָקיסטן*, מיט אלע יענע, וועלכע, ווי טראָצקי,
פארשטייען ניט, אז איצט איז ניט דערלאָזבאר קיין שום קאָמפּראָמיס
און פארייניקעריי. מע דארף פירן א רעוואָליוציאָנערן קאמף פארן סאָ=
ציאליזם און אפּן סאמע אָנראכמאָנעסדיקן אויפן דעמאסקירן די אָפּאָר=
טוניסטן, בא וועמען די ווערטער גייען זיך פאנאנדער מיטן טאָט, וואָס
פאקטיש דינען זיי דער בורזשואזיע, זיי פאראטן די אינטערעסן פונעם
פּראָלעטאריאט. קיינמאָל, דוכט זיך מיר, איז איליטש ניט געווען אזוי
אומבעשאָלעמדיק געשטימט, ווי אין די לעצטע כאָדאָשים פון 1916
יאָר און אָנהייב 1917 י. ער איז געווען טיף איבערצייגט, אז עס דער=
גענטערט זיך די ר ע וו אָ ל י ו צ י ע.

---

*אָ. ק. — מיטגלידער פון אָרגאניזיר-קאָמיטעט,

1917

(ביז דער אָקטיאבער-רעוואָליוציע)

דעם 22 יאנוואר 1917 יאָר איז איליטש ארויסגעטראָטן אַף א יוגנט=פארזאמלונג, וואָס איז געווען אָרגאניזירט אינעם ציוריכער פאָלק=הויז, גערעדט האָט ער וועגן דער רעוואָליוציע פון 1905 יאָר. אין ציוריך איז דעמאָלט געווען א היפשע צאָל רעוואָליוציאָנער=געשטימטע יוגנט פון אנדערע לענדער — פון דייטשלאנד, איטאליע און אנד., וואָס האָט ניט געוואָלט נעמען קיין אָנטייל אין דער אימפעריאליסטישער מילכאָמע, און פאר דערדאָזיקער יוגנט האָט ולאדימיר איליטש גע=וואָלט וואָס פולער באלויכטן די דערפארונג פונעם רעוואָליוציאָנערן קאמף פון די ארבעטער, באווייזן די באדייטונג פונעם מאָסקווער אופ=שטאנד; די רעוואָליוציע פון 1905 יאָר האָט ער געהאלטן פאר א פראָ=לאָג צו דער קינפטיקער אייראָפּיישער רעוואָליוציע. עס איז אויסער יעדן צווייפל, — האָט ער געזאָגט, — אז אָט די קינפטיקע רעוואָליו=ציע וועט זיין א פראָלעטארישע רעוואָליוציע, דערצו נאָך אין א מער טיפערער באדייטונג פון אָט=דעם וואָרט: א פראָלעטארישע, א סאָציא=ליסטישע אויך לויט איר אינהאלט. אָט=די קינפטיקע רעוואָליוציע וועט באווייזן נאָך אין א גרעסערער מאָס, פון איין זייט, אז נאָר הארבע שלאכטן, ד. ה. בירגער=קריגן, קאָנען באפרייען די מענטשהייט פונעם קאפיטאליסטישן יאָך, און פון דער אנדערער זייט, אז נאָר די קלאסנ=באוווסטזיניקע פראָלעטאריער קאָנען און וועלן ארויסטרעטן אלס פירער פון דער קאָלאָסאלער מערהייט עקספּלואטירטע"*. אז די פערספּעקטיון זיינען אזעלכע, האָט איליטש קיין רעגע ניט געצווייפלט. אָבער ווי גיך עס וועט אָנקומען אָט=די קינפטיקע רעוואָליוציע, האָט ער, פאר=

---

* „ענין, באנד XIX, זייט 257".

שטייט זיך, וויסן ניט געקאָנט. „מיר עלטערע, וועלן עפשער ניט דערלעבן ביז די אנטשיידנדיקע שלאכטן פון אָט-דער אָנקומענדיקער רעוואָליוציע“*. — האָט ער מיט באהאלטענער באדויערונג פארענדיקט.

און פונדעסטוועגן האָט איליטש געטראכט נאָר וועגן אָט-דער רעוואָליוציע און צוליב איר האָט ער געארבעט. און אָט איינמאָל נאָך ווארמעס, ווען איליטש האָט זיך שוין געהאַט אויסגעקליבן גיין אין ביבליאָטעק, און איך האָב נאָרוואָס פאַרענדיקט אויפראמען דאָס געפעס, איז געקומען בראָנסקי און רופט זיך אָפּ צו אונדז: „און איר ווייסט גאָרניט?! אין רוסלאַנד איז דאָך אַ רעוואָליוציע!“ און ער האָט אונדז דערציילט, וואָס עס איז געווען געשריבן אין די עקסטרע טעלעגראַמעס. אַז בראָנסקי איז אוועק האָבן מיר זיך באלד געלאָזט גיין צו דער אָזערע. דאָרטן אונטער אַן אָפּדאך פלעגט מען אויסהענגען די צייטונגען באלד נאָך זייער דערשיינען.

איבערגעלייענט האָבן מיר די טעלעגראמעס צו עטלעכע מאָל יעדערע. אין רוסלאנד איז ווירקלעך פאָרגעקומען א רעוואָליוציע. איליטשעס געדאנק האָט גענומען האסטיקער ארבעטן. איצט געדענק איך שוין ניט, וויאזוי איז א דורך דער סאָף טאָג און די נאכט. אפמאָרגן זיינען אָנגעקומען די צווייטע רעגירונגס-טעלעגראמעס וועגן דער פעווראלער רעוואָליוציע, און איליטש שרייבט גלייך צו קאָלאָנטיי קיין שטאָקהאָלם. „*פאר קיין פאל ניט* ווידער לויטן טיפ פונעם 2-טן אינטערנאציאָנאל! *פאַר קיין פאל ניט* מיט קאַוטסקין! אומבאדינגט א *מער רעוואָליוציאָנערע* פראָגראם און טאקטיק“ און ווייטער: „...ווי *פריער* רעוואָליוציאָנערע פראָפאגאנדע, אגיטאציע און קאמף מיטן ציל פון א *אינטערנאציאָנאלער* פראָלעטארישער רעוואָליוציע און געווינען די מאכט דורך „ראטן פון אַרבעטער-דעפוטאַטן“ (און ניט דורך די קאַדעטישע זשוליקעס)“**.

די ליניע האָט איליטש טייקעף גענומען א דייטלעכע און אומקאָמפראָמיסלעכע, אָבער דעם שוווּנג פון דער רעוואָליוציע האָט ער נאָך ניט דערשפירט, ער האָט נאָך אלץ געמאָסטן לויטן שוווּנג פון דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר. דעריבער האָט ער גערעדט, אז די מאסע וויכ-

* לענין, באנד XIX, ז. 357.

** לענין, באנד XX, זייט 6—5.

טיקסטע אויפֿגאַבע פֿאַרן געגעבענעם מאָמענט איז מאַרייניקן די לעגאַלע אַרבעט מיט דער אומלעגאַלער.

אויפֿן צווייטן טאָג, אַלס ענטפֿער אויף קאָלאָנטייס טעלעגראַמע וועגן דעם, אַז עס זייַנען נייטיק דירעקטיוון, שרייַבט ער שוין אַנדערש, קאָנקרעטער, ער רעדט שוין ניט וועגן דערוואָרבן די מאַכט דורך די ראַטן פֿון אַרבעטער־דעפּוטאַטן אין דער פּערספּעקטיוו, נאָר ער רעדט שוין וועגן קאָנקרעטן צוגרייטן זיך צום פֿאַרכאַפּן די מאַכט, וועגן באַוואָפֿענען די מאַסן, וועגן קאַמף פֿאַר ברויט, פֿאַר שאָלעם און פֿרייַהייט. „אין דער ברייט! נייע שיכטן אויפֿהייבן! וועקן נייע איניציאַטיוו, נייע אָרגאַניזאַציעס אין אַלע שיכטן, און זיי דערווייזן, אַז שאָלעם וועט געבן נאָר אַ באַוואָפֿנטער ראַט פֿון אַרבעטער־דעפּוטאַטן, אויב ער וועט נעמען די מאַכט“ *. צוזאַמען מיט זינאָוויעוון האָט איליטש זיך גענומען צונויפֿשטעלן אַ רעזאָליוציע וועגן דער פֿעוראַל־רעוואָליוציע.

שוין פֿון דער ערשטער מינוט אָן, ווען עס איז אָנגעקומען די ידיעה וועגן דער פֿעוראַלער רעוואָליוציע, האָט איליטש גענומען זיך רייַסן קיין רוסלאַנד.

סיי ענגלאַנד און סיי פֿראַנקרייַך וואָלטן בעשום־אופֿן ניט דורכגעלאָזט די באָלשעוויקעס קיין רוסלאַנד. פֿאַר איליטשן איז דאָס געווען קלאָר. „מיר האָבן מורא, — שרייַבט ער צו קאָלאָנטיי, — אַז אַרויספֿאָרן פֿון דער פֿאַרפֿלוכטער שווייץ וועט זיך ניט אַזוי גיך אייַנגעבן“. און אויסרעכענענדיק דערויף, רעדט ער זיך צונויף אין די בריוו פֿונעם 16 און 17 מאַרט צו קאָלאָנטיי וועגן דעם, וויאַזוי בעסער צו רעגולירן דעם פֿאַרקער מיט פּיטער.

מע דאַרף פֿאָרן אומלעגאַל, קיין לעגאַלע וועגן איז ניטאָ, אָבער וויאַזוי? זינט עס איז אָנגעקומען די ידיעה וועגן דער רעוואָליוציע אין רוסלאַנד, האָט איליטש פֿאַרלאָרן דעם שלאָף און האָט אין די שלאָפֿלאָזע נעכט האָבן זיך געבויט די סאַמע פֿאַנטאַסטישע פּלענער. מע קאָן אַריבערפֿליען אויף אַן אַעראָפּלאַן. וועגן דעם אָבער האָט מען געקאָנט טראַכטן נאָר בײַנאַכט, אין האַלבן כאָלעם. מע האָט נאָר געדאַרפֿט אַרויסזאָגן עס אויפֿן קול, איז גלייַך קלאָר געוואָרן די ניטרעאַלקייט פֿון אָט־דעם פּלאַן, די אוממעגלעכקייט אים צו פֿאַרווירקלעכן. מע מוז קריגן

* לענין, באַנד XX, זייט 8.

א פּאַס פון עפּעס אַן אויסלענדער און דערצו פון א נייטראַל לאַנד, בעסער פאַר אַלץ פון א שוועד: א שוועד וועט ווייניקער פאַר אַלץ אַרויסרופן כשאַד. א פּאַספּאָרט פון א שוועד קאָן מען קריגן דורך די שוועדישע כאַווירים. איז אָבער דאָ א מעניע, וואָס מיר קענען נים די שפּראַך. איז עפּשער א פּאַספּאָרט פון א שטומען? קאָן מען זיך אָבער לייכט אַרויסכאַפּן מיט א וואָרט. „וועסט איינשלאָפן און אין כאָלעם דערזען מענשעוויקעס, וועסטו דאָך געווים אָנהייבן זידלען זיך: אויסוורפן! אויסוורפן! ווערט צונישט דיין גאַנצע קאָנספּיראַציע" — האָב איך געלאַכט.

פונדעסטוועגן האָט איליטש אָנגעפּרעגט גאַנגעצקין, עפּשער קאָן מען זיך אַריבערפּעקלען אַף א קאָנטראַבאַנדנעם אויפן דורך דייטשלאַנד.

דעם 18=טן מאַרט, אין אָנדענק=טאָג פון דער פּאַריזשער קאָמונע, איז איליטש געפאָרן קיין שאָ=דע=פאָן — א גרויסער שווייצאַרישער אַרבעטער=צענטער. איליטש איז אַהין געפאָרן זייער גערן. דאָרט האָט געוווינט אַבראַמאָוויטש, א יונגער כאַווער, וועלכער האָט געאַרבעט אַף איינעם פון דאָרטיקע זאַוואָדן און גענומען אַן אַקטיוון אָנטייל אין דער שווייצאַרישער אַרבעטער=באַוועגונג. וועגן דער פּאַריזער קאָמונע, וועגן דעם, וויאַזוי אָנצוווענדן איר דערפאַרונג צו רוסישער רעוואָליוציאָנערער באַוועגונג, וויאַזוי אויסצומיידן אירע פעלערן, — אָט וועגן דעם אַלעם האָט איליטש געטראַכט די לעצטע טעג, און דעריבער האָט זיך דער רעפעראַט זיינער באַקומען זייער א געלונגענער, און אַפילע איליטש אַליין איז געווען מיט אים צופרידן. אַף אונדזערע כאַווירים האָט דער רעפעראַט געמאַכט א קאָלאָסאַלן איינדרוק, די שווייצער אָבער האָבן געהאַלטן, אַז דאָס איז ווייניק רעאַל — אַפילע די שווייצאַרישע אַרבעטער=צענטערס זיינען געווען זייער ווייט פון באַנעמען די געשעענישן, וועלכע קומען פאָר אין רוסלאַנד.

דעם 19=טן מאַרט איז פאָרגעקומען א באַראַטונג פון די פּאַרישיידענע פּאָליטישע גרופּעס רוסישע עמיגראַנטן — אינטערנאַציאָנאַליסטן, וואָס האָבן געוווינט אין דער שווייץ, וועגן דעם, וויאַזוי מע זאָל זיך דורכקלייבן קיין רוסלאַנד. מאַרטאָוו האָט אַרויסגערוקט א פּראָיעקט — דערשלאָגן זיך א דורכלאָז=שיין פאַר די עמיגראַנטן דורך דייטשלאַנד אַלס אויסטויש פאַר דייטשישע און עסטרייכישע געפאַנגענע, וואָס זיינען אינטערנירט אין רוסלאַנד. אָבער קיינער איז דערויף ניט איינגעגאַנ=

גען. נאָר איין לעגין האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר אָט־דעם פּלאַן. דורכפירן אים האָט מען באַדאַרפט פּאָרזיכטיק. בעסער פאַר אַלץ וואָלט געווען אָנהייבן פירן די אונטערהאַנדלונגען לויט דער איניציאַטיוו פון דער שווייצאַרישער רעגירונג. פירן אונטערהאַנדלונגען מיט דער שווייצאַרישער רעגירונג האָט מען איבערגעגעבן גרימען. דערפון איז אָבער גאָרניט געוואָרן. אַף די טעלעגראַמעס, וואָס מע האָט אוועקגעשיקט קיין רוסלאַנד איז קיין ענטפער ניט אָנגעקומען. אילימש האָט זיך קיין אָרט ניט געקאָנט געפינען. „וואָס פאַר א מין פּייניקונג דאָס איז פאַר אונדז אַלעמען זיצן דאָ אין אַזא צייט!“ — האָט ער געשריבן גאַנעצקין קיין שטאָקהאָלם. ער האָט זיך אָבער פעסט גענומען אין די הענט.

דעם 18־טן מאַרט האָט אין פּיטער אָנגעהויבן דערשיינען די „פּראַוודא“ און אָנגעהויבן פונעם 20־טן מאַרט, האָט אילימש גענומען שרייבן אַהין „בריוו פונדערווייטנס“. אַזעלכע בריוו זיינען געווען פינף (דער ערשטער עטאַפּ פון דער ערשטער רעוואָליוציע“, „די נייע רעגירונג און דער פּראָלעטאַריאַט“, „וועגן פּראָלעטאַרישע מיליציע“ „ווי אַזוי צו דערשלאָגן זיך א שאָלעם?“ „די אויפגאַבעס פון דער רעוואָליוציאָנערער פּראָלעטאַרישער מעלוכע־אָרדענונג“). געדרוקט איז געווען נאָר דער ערשטער בריוו אינעם טאָג, ווען לענין איז געקומען קיין פּיטער. די איבעריקע זיינען געלעגן אין רעדאַקציע, און דער פינפטער איז אַפילו ניט אָפּגעשיקט געוואָרן אין „פּראַוודא“. אָנגעהויבן שרייבן האָט ער אים ערעוו אונדזער אָפּפאָרן קיין רוסלאַנד.

אין אָט־די בריוו האָט זיך באַזונדערס בולעט אָפּגעשפּיגלט דאָס, וועגן וואָס אילימש האָט געטראַכט די לעצטע צייט פאַרן אָפּפאָרן. באַזונדערס האָט זיך מיר פאַרגעדענקט דאָס, וואָס אילימש האָט דעמאָלט גערעדט וועגן מיליציע. אָט דער פראַגע איז געווידמעט דער דריטער בריוו פונדערווייטנס „וועגן פּראָלעטאַרישער מיליציע“. אָפּגעדרוקט איז דער בריוו געוואָרן ערשט נאָך אילימשס טויט, אין 1924 יאָר. אין אָט־דעם בריוו האָט אילימש אַרויסגעזאָגט זיינע געדאַנקען וועגן דער פּראָלעטאַרישער מעלוכע. דער, וואָס וויל פאַרשטיין ביזן גרונט לענינס בוך „מעלוכע און רעוואָליוציע“, מוז אומבאַדינגט דורכלייענען אָט־דעם בריוו „פונדערווייטנס“. דער גאַנצער אַרטיקל איז דורכגעדרונגען מיט אומגעהייערער קאָנקרעטקייט. וועגן א נייעם טיפּ מיליציע, וועלכע באַשטייט פון אַלע אָן אויסנאַם באַוואָפנטע בירגער, פון אַלע דערוואַקסע־

נע בירגער פון ביידע געשלעכטן, — אָט וועגן וואָס איליטש האָט געשריבן אין דעם אַרטיקל. אויסער אירע מיליטערישע פליכטן, דאַרף דידאָזיקע מיליציע פאַרווירקלעכן ריכטיק און שנעל די פאַרטיילונג פון ברויט און אַנדערע פּראָדוקטן, פאַרווירקלעכן דעם סאַניטאַרן אויפזיכט, אַכטונג געבן אַף דעם, אַז יעדע פאַמיליע זאָל האָבן ברויט, אַז יעדעס קינד זאָל האָבן אַ פלעשל גוטע מילך און, אַז קיין איין דערוואַקסענער פון אַ רייכער פאַמיליע זאָל ניט וואַגן נעמען קיין איבעריק ביסל מילך ביז עס וועלן ניט באַזאָרגט ווערן די קינדער, אַז די פּאַלאַצן און רייכע הייזער זאָלן ניט בלייבן שטיין ליידיק, נאָר זיי אַלע זאָלן אויסגענוצט ווערן אַלס היים פאַר די אָפּדאַכלאָזע און נויטבאַדערפטיקע. „ווער קאָן פאַרווירקלעכן אָט־די אַלע מאָסמיטלען, אויסער דער אַלגעמיינער פאָלקסמיליציע מיטן אומבאַדינגטן אָנטייל מיצאַד די פרויען באַגלייך מיט די מענער?“

דידאָזיקע מאָסמיטלען זיינען נאָך ניט קיין סאָציאַליזם. זיי קערן זיך אָן נאָר צו דער פאַרטיילונג פונעם געברויך, און ניט צו דער רעאָרגאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע. — האָט איליטש געשריבן אין דעם זעלבן אַרטיקל. „איצט גייט ניט אין דעם, וויאַזוי מע זאָל זיי טעאָרעטיש קוואַליפיצירן. עס וואָלט געווען דער גרעסטער פעלער, ווען מיר וואָלטן די קאָמפּליצירטע, לעבנסווייכטיקע, שנעל זיך פאַנאַנדערוויקלענדיקע פּראַקטישע אויפגאַבעס פון דער רעוואָלוציע, פרוּוון אַריינשפּאַרן אינעם פּראָקרוסטישן געלעגער פון שמאָל־פאַרשטאַנענער „טעאָריע“, אָנשטאָט דעם, מע זאָל איינזען אין דער טעאָריע פריער פאַר אַלץ און מער פאַר אַלץ אַ האַנטבוך צו טאַט*. די פּראָלעטאַרישע מיליציע וואָלט פאַרווירקלעכט די עכטע דערציִונג פון די מאַסן צום אָנטייל אין אַלע מעלוכע־איניאַנים. „אַזאַ מיליציע וואָלט אַריינגעצויגן די יוגנטלעכע אין פּאָליטישן לעבן, געלערנט זיי ניט נאָר מיט ווערטער, נאָר אויך מיט מייסים, מיט אַרבעט“**.

„אפן טאָג־סיידער שטייט איצט די אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגע, אָבער בעשומויפן ניט אינעם שאַבלאָנעם זין פון ארבעט נאָר איבער שאַבלאָנע אָרגאַניזאַציעס, נאָר אינעם זין פון צוציִען די אומדער־

* לענין, באנד XX, זייט 38—39.

** דאָרטן, ז. 38.

הערט־ברייטע מאסן פון די אונטערדריקטע קלאסן אין דער אָרגאַניזאַ־ציע און אַז אַט־די אָרגאַניזאַציע גופא זאָל פארקערפּערן די מיליטע־רישע, אַלגעמיין מעלוכישע און פאָלקווירטשאַפטלעכע אויפגאַבעס"*.

ווען דו לייענסט איצט, אין אַ סאַך יאָרן אַרום, אָט־דעם בריוו איליטשס, שטייט ער דיר פאַר די אויגן, מאַמעש, ווי אַ לעבעדיקער, — פון איין זייט, די אויסגעוויינלעכע ניכטערקייט פונעם געדאַנק, דאָס קלאָרע באַנעמען די נויטווענדיקייט פון אַן אומקאָמפּראָמיסלעכן, באַוואָפנטן קאַמף, די ניט דערלאָזבאַרקייט פון קיינע שום האַנאָכעס אין יענעם מאָמענט פון קיינע וואַקלונגען, און, פון דער אַנדערער זייט—די קאָלאָסאַלע אויפמערקזאַמקייט צו דער מאַסן־באַוועגונג, צום אָרגאַניזירן אויף אַ נייעם אויפן די ברייטסטע מאַסן, די אויפמערקזאַמקייט צו זייערע קאָנקרעטע נויטן, צום טייקעפדיקן פאַרבעסערן זייער לאַגע. אָט וועגן דעם אַלעם האָט איליטש אַ סאַך געטראַכט דעם ווינטער 1916 — 1917 יאָר, באַזונדערס די לעצטע צייט ערעוו דער פעבראַל־רעוואָ־לוציע.

די אונטערהאַנדלונגען האָבן זיך פאַרצויגן. די צייטווייליקע רע־גירונג האָט בעפּייִרעש ניט געוואָלט דורכלאָזן די אינטערנאַציאָנאַליסטן קיין רוסלאַנד, און די יעדיעס, וואָס זיינען אָנגעקומען פון רוסלאַנד, האָבן איידעס געזאָגט וועגן אייניקע וואַקלונגען צווישן די כאַווייריִם. אָט־דאָס אַליין האָט געצוואונגען צווײַלן זיך מיטן אָפּפאָרן. איליטש האָט אָוועקגעשיקט גאַנעצקין אַ טעלעגראַמע, וועלכע יענער האָט אַגעוו באַ־באַקומען ערשט דעם 25 מאַרט. „בא אונדז קומט פאָר אַן אומפאַר־שטענדלעכער אָפּהאַלט. די מענשעוויקעס פאָדערן אַ סאַנקציע פונעם ראַט פון די אַרבעטער־דעפּוטאַטן. שיקט צו טייקעף עמעצן קיין פינ־לאַנד אָדער קיין פעטראָגראַד, מע זאָל זיך צונויפריידן מיט טשכעיד־זען, אויף וויפל דאָס איז נאָר מעגלעך. געוואונטשן צו וויסן בעלעניִנס מיי־נונג**. אונטערן וואָרט בעלעניִן מיינט מען די ביוראָ פונעם צענטראַל־קאָמיטעט. דעם 18־טן מאַרט איז קיין רוסלאַנד געקומען קאָלאָנטיי און דערציילט, ווי עס האַלט מיט לעניִנס קומען קיין רוסלאַנד, עס זיינען אָנגעקומען בריוו פון גאַנעצקין. די ביוראָ פון צ"ק האָט דורך גאַנעצ־

* לענין, באַנד, XX, זייט 39.

** „לענין־זאַמלבוך" XIII, זייט 269.

קין אָפּגעגעבן א דירעקטיוו: „אוליאנאָוו מוז טייקעף קומען צופאָרן“ *. דידאָזיקע טעלעגראמע האָט גאנעצקי איבערגעטעלעגראפירט לעניגען. און וולאדימיר איליטש איז באשטאנען דערויף, מע זאָל אָנהייבן פירן אונטערהאנדלונגען דורך פריץ פּלאַטענען, א שווייצאַרישן סאָציאַליסט־אינטערנאציאָנאליסט. פּלאטען האָט מיטן דייטשישן געזאנדטן אין דער שווייץ געשלאָסן א גענויעם שריפטלעכן אָפּמאך. די הויפּט־פּונקטן זיינען געווען אזוינע: 1) עס פאָרן אלע עמיגראנטן, אומאָפּהענגיק פון זייער קוק אף דער מילכאָמע. 2) אין דעם וואגאָן, אין וועלכן עס פאָרן די עמיגראנטן, האָט קיינער קיין רעכט ניט ארייַנצוגיין אָן פּלאטענס דערלויבעניש. קיין שום קאָנטראָל ניט פון די פּאספּאָרטן און ניט פון באגאזש. 3) די אָפּפאָרנדיקע פארפליכטן זיך צו אגיטירן אין רוסלאנד פאר אָפּבייטן די דורכגעלאָזטע עמיגראנטן אף אזן אנטשפרעכיקע צאָל עסטרייכיש־דייטשישע אינטערנירטע. איליטש האָט גענומען זיך ענערגיש גרייטן צום אָפּפאָרן, צונויפגעשריבן זיך מיט בערן, זשענעווע, מיט א ריי כאוויירים. די וופּעריאָדאָוועס, מיט וועלכע איליטש האָט געפירט אונטערהאנדלונגען, האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו פאָרן. אויסגעקומען איז איבערצולאָזן צוויי נאָענטע כאוויירים שווער־קראנקע — קארל און קאספּאראָוו, וועלכע האָבן געהאלטן באם שטארבן אין דאוואָס. איליטש האָט זיי אָנגעשריבן אן אָפּשייד־גרוס.

פאר דער ציוריכער צייטונג „Volksrecht“ האָט איליטש אָנגעשריבן „וועגן די אויפגאבעס פון דער רסדא״פּ אין דער רוסישער רעוואָליוציע“, אָנגעשריבן אן „אָפּשייד־בריוו צו די שווייצארישע ארבעטער“, וועלכער האָט זיך געענדיקט מיט די ווערטער: „זאָל לעבן די פּראָלעטאַרישע רעוואָליוציע, וואָס הייבט זיך אָן אין אייראָפּע!“** אָנגעשריבן האָט איליטש א בריוו „צו די כאוויירים, וועלכע מאטערן זיך אין געפאנגענשאפט“. וו ער האָט זיי דערציילט וועגן דער פאָרגעקומענער רעוואָליוציע און וועגן דעם פאָרשטייענדיקן קאמף. ניט אָנשרייבן זיי האָט מען ניט געקאָנט. אין דער צייט, ווען מיר האָבן נאָך געוווינט אין בערן, האָט מען געהאט אָנגעהויבן און גאנץ ברייט אוועקגעשטעלט די שריפטלעכע פארבינדונג מיט די רוסישע געפאנגענע, וועלכע האָבן

---

* „לענין־זאמלבוך“ XIII, זייט 270.

** לענין, באנד XX, זייט 70.

זיך געמאטערט אין די דייטשישע לאגערם. קיין גרויסע מאטעריעלע הילף האָבן מיר זיי, פארשטייט זיך, ניט געקאָנט געבן. מיר האָבן אָבער געהאָלפן מיט וואָס מיר האָבן געקאָנט. געשריבן זיי בריוו, געשיקט ליטעראטור, און עס האָבן זיך שוין געהאט אָנגעקניפט גאנץ ענגע פארבינדונגען. נאָך אונדזער אָפּפאָרן פון בערן האָבן דיזאָזיקע ארבעט פאָרגעזעצט די סאפאראָווס. אין די געפענגעניש-לאגערם פלעגן מיר אריבערשיקן אומלעגאלע ליטעראטור, מיר האָבן אריבערגעשיקט. קאָלאָנטייס בראָשור וועגן דער מילכאָמע, וועלכע האָט געהאט א געוואלדיקן דערפאָלג, אריבערגעשיקט א גאנצע ריי בליטלעך און אנדערע.

עטלעכע כאדאָשים פאר אונדזער אָפּפאָרן זיינען געקומען קיין ציוריך צוויי געפאנגענע: איינער א וואָראָניעזשער פויער מיכאילאָוו, און דער צווייטער — אן אָדעסער ארבעטער. זיי זיינען אריבערגעשוומען די באָדענער אָזערע און אנטלאָפן פון דער דייטשישער געפאנגענשאפט. געקומען זיינען זיי צו אונדזער ציוריכער גרופע. איליטש האָט מיט זיי זייער פיל געשמועסט. באזונדערס פיל אינטערעסאנטע זאכן האָט וועגן דער דייטשער געפאנגענשאפט דערציילט מיכאליאָוו. ער האָט דערציילט, ווי מע פלעגט פון אָנהייב אָפּשיקן די געפאנגענע אוקראינער קיין גאליציע, ווי מע פלעגט צווישן זיי פירן אן אוקראינאָפילישע אגיטאציע, העצן זיי קעגן רוסלאנד. נאָכדעם האָט מען זיי אריבערגעוואָרפן קיין דייטשלאנד און אויסגענוצט אלס ארבעט-קראפט אין די רייכע פויערשע ווירטשאפטן. „ווי בא זיי איז עס אלץ גוט איינגעאָרדנט, קיין איין סקאָרינקע גייט בא זיי ניט פארלאָרן! אָט, אז איך וועל זיך אומקערן צו זיך אין דאָרף — וועל איך פונקט אזוי באלעבאטעווען!“ — האָט מיכאליאָוו געטיינעט, געשטאמט האָט ער פון די סטאראָווערן, דעריבער האָבן אים דער זיידע און די באָבע פארווערט זיך לערנען: א טייוולאָנישער שטעמפל, הייסט עס. שוין אין געפאנגענשאפט האָט ער זיך אויסגעלערנט גראמאָטע. דער זיידע מיט דער באָבען פלעגן אים אהינצו שיקן הירזש און שמאלץ, און די דייטשן האָבן געקוקט און זיך געווידעשט, ווי ער קאָכט און עסט די הירזשענע קאשע. אין ציוריך האָט מיכאליאָוו געטראָכט אָנקומען אין פאָלקס-אוניווערסיטעט און איז געווען שטארק אופגעבראכט דערפון, וואָס אין ציוריך זיינען ניטאָ קיין פאָלקס-אוניווערסיטעטן. מע האָט אים אינטערנירט. מע האָט אים

אוועקגעשטעלט גראָבן ערד, און ער האָט אַלץ באַוווּנדערט די דער־
שלאָגנקייט פון די שווייצאַרישע אַרבעט־מענטשן. „איך גיי אַזוי —
פלעגט ער דערציילן, — אין דער קאָנטאָר באַקומען געצאָלט פאר דער
אַרבעט, ערשט איך זע, ווי עס שטייען שווייצאַרישע אַרבעטער און קאָ־
נען זיך ניט באַשליסן אַריינגיין אינעווייניק, שטייען זיך בײַ דער וואַנט,
כאַפּן אַמאָל אַ קוק אין פענצטער. ס׳אַרא דערשלאָגן פאָלק דאָס איז!
און איך בין צוגעגאַנגען, גלייך אַן עפן געטאָן די טיר, און לאָז זיך
גלייך אין קאָנטאָר, — איך גיי דאָך באַקומען געלט פאַר מיין האָרע־
וואַניע!“ אָט דער פֿויער פון דער צענטראַלער שוואַרצערדישער געגנט,
וואָס האָט גאָרוואָס אויסגעלערנט גראַמאָטע, און וואָס רעדט שוין
וועגן דער דערשלאָגנקייט פון די שווייצאַרישע האָרעפּאַשניקעס האָט
אילימש זייער שטאַרק פאַראינטערעסירט. מיכאַליאָוו האָט נאָך דער־
ציילט, אַז בײַם ער איז געווען אין געפאַנגענשאַפט, פלעגט צו זיי קומען
צופאָרן אַ רוסישער גאַלעך. האָבן די סאָלדאַטן ניט געוואָלט אים
אויסהערן און אָנגעהויבן שרייען און זידלען זיך, איז צוגעגאַנגען איי־
נער אַ סאָלדאַט צום גאַלעך, אַ קוש געטאָן אים די האַנט און זיך אָפּ־
גערופן: „פאָרט פאָטערל, בעסער אוועק פונדאַנען, דאָ איז פאַר אייך
קיין אָרט ניטאָ. מיכאַליאָוו און זיינע כאַווײרים האָבן שטאַרק געבעטן,
מיר זאָלן זיי מיטנעמען מיט זיך קיין רוסלאַנד. מיר האָבן אָבער ניט
געוווסט, וואָס מיט אונדז אַליין קאָן טרעפן, — מע האָט דאָך געקאָנט
אונדז אַלעמען אַרעסטירן. נאָך אונדזער אָפּפאָרן האָט זיך מיכאַליאָוו
אַריבערגעצויגן קיין פראַנקרייך, אַפריער האָט ער געוווינט אין פאַריז,
נאָכדעם האָט ער געאַרבעט ערגעץ אויף אַ טראַקטער־זאַוואָד, שפּעטער
ערגעץ אין מיזרעך־פראַנקרייך, וווּ עס איז געווען אַסאַך פוילישע עמי־
גראַנטן, אין 1918 (אָדער אין 1919 י. איך געדענק שוין ניט גענוי)
האָט מיכאַליאָוו זיך אומגעקערט קיין רוסלאַנד. אילימש האָט זיך מיט
אים געזעגן. מיכאַליאָוו האָט דערציילט, ווי אין פאַריז האָט מען אים און
נאָך אייניקע, וואָס זיינען אַנטלאָפן פון דער דייטשישער געפאַנגענשאַפט,
אַרויסגערופן אין דער רוסישער געזאַנדשאַפט און פאָרגעלייגט זיי זאָלן
אונטערשרייבן אַן אופרוף וועגן דער נייטיקייט פאָרצוזעצן די מילכאָמע
ביזן זיגרייכן סאָף. און כאָטש געדרעט מיט די סאָלדאַטן האָבן גאָר
הויכע באַאַמטע, אויסגעפוצטע מיט אַסאַך אָרדענס, האָבן די סאָלדאַטן
פונדעסטוועגן דעם אופרוף ניט אונטערגעשריבן. „איך בין אופגעשטאַ־

נען און אזוי געזאָגט: צו דער מילכאָמע דאַרף מען מאַכן א סאָף און בין אוועק. פאמעלעך האָבן זיך ארויסגערוקט אויך די „איבעריקע“. דערציילט האָט מיכאַליאָוו, וואָס פאר אן אגיטאציע קעגן דער מילכאָמע עס האָט געפירט די יוגנט אינעם פראנצויזישן שטעטל, ווו ער האָט געוווינט. מיכאַליאָוו אליין איז שוין אפילע אין דער קלענסטער מאָס ניט געווען ענלעך אפן אמאָליקן וואָראָניעזשער פויער: אפן קאָפ — א פראנצויזישע קעפי, אף די פיס — א וויקל־שנור פון כאַקי־קאָליר, דאָס פּאָנעם ריין אויסגעגאָלט. אילימש האָט איינגעאָרדנט מיכאַליאָוון ארבעטן ערגעץ אין א זאוואָד, אָבער אלע געדאַנקען מיכאַליאָווס האָבן זיך געצויגן צום דאָרף. דאָס דאָרף זיינס איז אסאך מאָל איבערגעגאַנגען פון איין מאַכט צו דער צווייטער — פון די רויטע צו די ווייסע און ווידער צוריק. דעם מיטן דאָרף האָבן די ווייסע אינגאנצן פארברענט, גאָר זייער שטוב איז געבליבן גאנץ, און סיי די באָבע, סיי דער זיידע האָט גאָר געלעבט. מיכאַליאָוו איז פארגאנגען צו מיר אין הויפּט־פּאָליטאָפּטײל און דערציילט וועגן דעם אלעם און וועגן זיך, אז ער קלייבט זיך אהיים. „וואָס זשע פאָרט איר ניט?“ — האָב איך אים א פרעג געטאָן. „איך וואַרט ביז עס וועט מיר אָפּוואַקסן א באָרד, וויל, אז די אלטע וועלן מיך דערזען א געגאָלטן, וועלן זיי אוואַדע שטאַרבן פאר צאַר!“ הייַנטיקס יאָר האָב איך באַקומען א בריוו פון מיכאַליאָוון. ער אַרבעט ערגעץ אין מיטל־אזיע אפן טראנספּאָרט. ער שרייבט מיר, אז אין די טעג, וואָס זיינען געווען געווידמעט לעניננס אָנדענק, האָט ער דערציילט, ווי ער האָט געטראָפן אין 17־טן יאָר אילימשן אין ציוריך, אין אן ארבעטער־קלוב האָט ער דערציילט וועגן אונדזער לעבן אין רוסלאנד. אויסגעהערט האָט מען אים, שרייבט ער, מיט געוואַלדיקן אינטערעס, נאָכדעם אָבער האָט מען אָנגעהויבן צווייפלען, צי איז דאָס עמעס, דעריבער בעט ער מיך באַשטעטיקן, אז ער איז טאַקע ווירקלעך געווען בא אילימשן אין ציוריך.

מיכאַליאָוו איז געווען אַ שטיק צאַפּלדיק לעבן. פּונקט אזוי צאַפּלדיק זיינען געווען אויך די בריוו פון די געפאַנגענע, וואָס פלעגן אָנקומען אין אונדזער קאָמיסיע צו העלפן די געפאַנגענע.

און אילימש האָט ניט געקאָנט אוועקפאָרן קיין רוסלאנד, ניט אָנשרייבנדיק וועגן דעם, וואָס עס האָט אים מער פאר אלץ געערגט אין יענעם מאָמענט.

די קאַמערערס, בא וועמען מיר האָבן געוווינט אין א צימער, האָבן זיך געדונגען א וווינונג אין א נײַ הויז. אין דער נײַער, רײַנער, ליבאַוויקער דירע האָט מען אונדז אויסגעטיילט א צימער, א גרויסן און מיט אלע באַקוועמלעכקייטן, וווינען אָבער איז אונדז דאָרט אויסגעקומען ניט מער ווי א פּאָר טעג.

אַז עס איז אָנגעקומען דער בריוו פון בערן וועגן דעם, אַז פּלאַטענס אונטערהאַנדלונגען האָבן זיך פאַרענדיקט מיט דערפאָלג, אַז געבליבן איז נאָר אונטערשרייבן דעם פּראָטאָקאָל און מע וועט קאָנען אָנהייבן קלײַבן זיך אין וועג אַרײַן, האָט איליטש זיך אַזש א ריס געטאָן פונעם אָרט: „לאָמיר פאָרן מיטן ערשטן צוג". ביזן צוג איז געבליבן אינגאַנצן צוויי שעה. פאַר די צוויי שעה האָט מען געדאַרפט ליקווידירן אונדזער גאַנצע „באַלעבאַטישקייט", זיך צעזעגלען מיט דער באַלעבאָסטע, אָפּטראָגן די ביכער אין ביבליאָטעק, זיך אײַנפּאַקן און דאָס גלײַבן. „פאָר דו אַליין, און איך וועל קומען מאָרגן". איליטש איז אָבער באַשטאַנען אויף זײַנס: „ניין, לאָמיר פאָרן צוזאַמען". אין משך פון צוויי שעה איז אלץ אָפּגעטאָן געוואָרן: אײַנגעפּאַקט די ביכער, פאַרניכטעט בריוו, אָפּגעקליבן די נייטיקע קליידער, כּפּייצים, און ליקווידירט אלע עניאָנים.

מיטן ערשטן צוג, וואָס איז געגאַנגען קיין בערן, זײַנען מיר אַרויסגעפאָרן, האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אַז מיר האָבן זיך געמעגט ניט אײַלן, ווײַל געווען איז דאָס פייסעך-צײַט און איבער דעם האָט זיך דאָס אויסריכטן אונדזערע סיוויסיי פאַרהאַלטן.

אינעם בערנער פאָלקס-הויז האָבן זיך אָנגעהויבן צונויפקומען די כאַווײַרים, וואָס זײַנען געפאָרן קיין רוסלאַנד. געפאָרן זײַנען מור, די זינאָוויעווס, די אוסיעוויטשעס, אינעסע אַרמאַנד, די סאַפראָנאָווס, אָלגאַ ראַוויטש, אַבראַמאָוויטש פון שאָ-דע פאָן, גרעבעלסקע, כאַריטאָנאָוו, לינדע, ראָזענבליום, באָיצאָוו, — מיכא צכאַקאַיאַ, די מאַריענהאָפס, סאָקאָלניקאָוו. קלוימערשט אלס רוסלענדער איז מיט אונדז מיטגעפאָרן אויך ראַדעק. סאַכאַקל 30 מאַן, אויב ניט רעכענען דעם פּיריאָריקן יאַטל א זון פון א בונדיסטקע, וועלכע איז מיט אונדז מיטגעפאָרן — ראָבערט.

באַגלייט האָט אונדז פריץ פּלאַטען.

די באַשיצלער האָבן אופגעהויבן א שרעקלעכן געפילדער קעגן דעם,

וואָס די באָלשעוויקעס פאָרן דורך דייטשלאַנד. פארשטייט זיך, אז ווען די דייטשישע רעגירונג האָט געגעבן די דערלויבעניש דורכצופאָרן, איז זי ארויסגעגאנגען פון די מאָטיוון, אז א רעוואָליוציע איז דער גרעסטער אומגליק פאר א לאנד, דעריבער האָט זי געהאלטן, אז די דורכגעלאָזטע עמיגראנטן — אינטערנאציאָנאליסטן וועלן מיטהעלפן נאָך מער צו פאנאנדערוויקלען אין לאנד די רעוואָליוציע. און די באָלשעוויקעס האָבן טאַקע געהאַלטן פאר זייער פליכט פאנאַנדערצוּוויקלען אין רוסלאנד די רעוואָליוציאָנערע אגיטאציע און דער ציל פון זייער טעטיקייט איז געווען די זיגרייכע פראָלעטארישע רעוואָליוציע. זיי איז קנאפּ־וואָס אָנגעגאנגען, וואָס פאר א מיין עס האָט דערביי די בורזשואזע דייטשישע רעגירונג. זיי האָבן געוווּסט אפריער, אז די באשיצלער וועלן זיי פארווארפן מיט בלאָטע, זיי זיינען אָבער געווען זיכער, אז די מאַסן וועלן סאָפּקאָלסאָף גיין נאָך זיי. דעמאָלט, דעם 27־טן מארט, האָבן נאָר די באָלשעוויקעס ריזיקירט צו פאָרן און אין א כוידעש ארום זיינען מיטן זעלבן וועג דורך דייטשלאַנד דורכגעפאָרן העכער 200 עמיגראַנטן, צווישן זיי אויך ל. מארטאָוו און אנדערע מענשעוויקעס.

באם זעצן זיך אין צוג האָט מען בא אונדז קיין זאך ניט געפאָדערט — ניט קאָנטראָלירן די זאכן און ניט קיין פּאספּאָרטן. איליטש האָט זיך איינגאנצן איינגעשלאָסן אין זיך, אין די געדאנקען איז ער שוין געווען אין רוסלאנד. אפן וועג האָט מען ס'ראָוו גערעדט וועגן קלייניקייטן. איבערן גאנצן וואגאָן האָט זיך געטראָגן ראָבערטס פריילעכע קעלכל. ער האָט גאָר א באזונדערע סימפּאטיע געפילט צו סאָקאָלניקאָוון און מיט די פרויען האָט ער אפילע ריידן ניט געוואָלט. די דייטשן האָבן זיך געסטארעט באווייזן, אז בא זיי איז דאָ פון אלדאָסגוטס, דער קוכער פלעגט דערלאנגען זעלטן גוטע זעטיקע ווארמעסן, צו וועלכע אונדזער עמיגראנטישער אוילעם איז געווען ניט שטארק צוגעוווינט. מיר האָבן געקוקט אין די וואגאָן־פענצטער און אונדז האָט געוווּנדערט די פולשטענדיקע אָפּוועזנהייט פון דערוואקסענע מאנצבילן: נאָר פרויען, יונגטלעכע און קליינע קינדער האָט מען געקאָנט טרעפן אף די סטאנציעס, אף די פעלדער און אף די גאסן אין שטאָט. דאָסדאָזיקע בילד פלעגט זיך נאָכדעם אָפט דערמאָנען אין די ערשטע טעג נאָכן אָנקומען קיין פּיטער, ווו עס האָט, פארקערט איבערראשט די מאסע סאָלדאטן, וועלכע האָבן פארפולט אלע טראמווייען.

אפֿן בערלינער וואָקזאַל האָט מען אונדזער צוג אריבערגעפֿירט אַף
א רעזערוו=ליניע. ניט ווייט פֿון בערלין האָבן אין א באַזונדערע קופּע
זיך אריינגעזעצט עטלעכע דײַטשע סאָציאַל=דעמאָקראַטן. קיינער פֿון
אונדזערע האָט מיט זיי ניט גערעדט, נאָר איין ראָבערט האָט ארײַנ=
געקוקט צו זיי אין קופּע און האָט זיי אָנגעהויבן אויספֿרעגן אַף פֿראַנ=
צויזיש: „וואָס טוט דער קאָנדוקטאָר?“. צי האָבן די דײַטשן געענט=
פֿערט ראָבערטן, וואָס דער קאָנדוקטער טוט, ווייס איך ניט, נאָר זייערע
פֿראַגעס פֿאַרלייגן די באָלשעוויקעס האָט זיך זיי טאַקע ניט איינגעגעבן.
דעם 31 מאַרט זײַנען מיר שוין געהאַט ארײַנגעפֿאָרן קיין שוועדן. אין
שטאָקהאָלם האָבן אונדז באַגעגנט די שוועדישע סאָציאַל=דעמאָקראַטישע
דעפּוטאַטן — לינדהאַגען, קאַרלסאָן, שטרעם, טורע נערמאַן און אַנד.
אין זאַל איז געווען אויסגעהאַנגען א רויטע פֿאָן, מע האָט איינגעאָרדנט
א פֿאַרזאַמלונג. שטאָקהאָלם געדענק איך ניט גוט, די געדאַנקען
מײַנע זײַנען שוין דעמאָלט געווען אין רוסלאַנד. פֿריץ פּלאַטענען און
ראַדעקן האָט די צײַטווײַליקע רעגירונג ניט ארײַנגעלאָזט קיין רוסלאַנד.
בענעגייע די באָלשעוויקעס האָט זי עס ניט געוואַגט צו טאָן. אַף פֿי=
נישע שיפֿלעך זײַנען מיר אריבערגעפֿאָרן פֿון שוועדן קיין פֿינלאַנד. דאָ
איז שוין געווען אַלץ אייגנס, נאָענטס — די שלעכטע וואַגאָנעס פֿון
דריטן קלאַס, רוסישע סאָלדאַטן, אפֿן האַרצן איז געווען מוירעדיק גוט.
אין א ווײַלע אַרום איז שוין ראָבערט געווען אַף די הענט בא איינעם אן
עלטערן סאָלדאַט, ער האָט אים ארומגעכאַפּט מיט די הענטלעך פֿאַרן
האַלדז, עפּעס געפּלאַפּלט אַף פֿראַנצויזיש און געגעסן די קעז=פּאַסכע,
מיט וועלכער דער סאָלדאַט האָט אים מעכאַבעד געווען. אונדזעריקע
האָבן זיך צוגעכאַפּט צום פֿענצטער. אַף די פֿעראָנען פֿון די סטאַנציעס,
וואָס מיר זײַנען פֿאַרבײַגעפֿאָרן, זײַנען סאָלדאַטן געשטאַנען מענגעס=
ווײַז. אוסיעוויטש האָט זיך ארויסגערוקט אין פֿענצטער און אויסגע=
שריען: „זאָל לעבן די אַלוועלטלעכע רעוואָליוציע!“ די סאָלדאַטן האָבן
אין פֿאַרלעגנהייט זיך אומגעקוקט אַף אים. עטלעכע מאָל האָט פֿאַרבײַ
אונדז אַדורכגעמאַרשירט עפּעס איינער א בלאַסער פּאָרוטשיק, און
ווען איך מיט איליטשן זײַנען אַרײַן אין שכײַנעסדיקן לײדיקן וואַגאָן,
האָט ער זיך נעבן אים צוגעזעצט און האָט אָנגעהויבן ריידן. דער פּאָ=
רוטשיק איז געווען א באַשיצלער. איליטש האָט פֿאַרטיידיקט זײַן
שטאַנדפּונקט און איז אויך געווען שרעקלעך בלאַס. ביסלעכווײַז האָבן

סאָלדאַטן גענומען פאַרנעמען דעם וואַגאָן און אינגיכן איז ער געוואָרן פול געפּאַקט. די סאָלדאַטן האָבן זיך צעשטעלט אויף די בענק, קעדיי בעסער הערן און זען אָט-דעם, וואָס רעדט אַזוי פאַרשטענדלעך קעגן דער רויבערישער מילכאָמע. און מיט יעדער מינוט איז געשטיגן זייער אויפמערקזאַמקייט און די פּנעמער זייערע זיינען וואָס ווייטער געוואָרן אַלץ מער און מער אָנגעשטרענגט.

אין בעלאָאָסטראָוו האָבן אונדז באַגעגנט מאַריע איליגישנע, שליאַפּניקאָוו, סמאָל און אַנדערע כאַווײרים. געקומען זיינען אויך אַרבעטערנס. סמאָל האָט מיך אַלץ איינגערעדט, איך זאָל ווי זאָגן עטלעכע באַגריסונג-ווערטער. באַ מיר זיינען אָבער אַלע ווערטער ווי אויסגערונען און איך האָב זיי גאָרניט געקאָנט זאָגן. די כאַווײרים האָבן זיך געזעצט צוזאַמען מיט אונדז. איליטש האָט זיי געפרעגט, צי וועט מען אונדז באַם אָנקומען אַרעסטירן. די כאַווײרים האָבן געשמייכלט. באַלד זיינען מיר אָנגעקומען קיין פּיטער.

די פּיטערער מאַסן, די אַרבעטער, סאָלדאַטן, מאַטראָסן זיינען געקומען באַגעגענען זייער פירער. עס איז געווען אַסאַך נאָענטע כאַווײרים, צווישן זיי מיט אַ ברייטן רויטן באַנד איבערן אַקסל — טשוגורין, אַ צוהערער פון דער שול אין לאָנזשומאָ. דאָס פּאָנעם איז באַ אים נאַס פון טרערן. אַרום-און-אַרום — אַ יאַם מיט מענטשן, אַ סטיכיע.

דער, וואָס האָט ניט איבערגעלעבט קיין רעוואָליוציע, קאָן זיך אַפילע ניט פאָרשטעלן איר מאַיעסטעטישע פייערלעכע שיינקייט. רויטע פאָנען, אַ ערן-וואַך פון די קראָנשטאַטער מאַטראָסן, רעפלעקטערס פון דער פּעטראָפּאַוולאָווער פעסטונג, וועלכע באַלויכטן דעם וועג פון פינלענדישן וואָקזאַל ביז קשעסינסקעס פּאַלאַץ, פּאַנצער-אויטאָמאָבילן און לאַנגע רייען אַרבעטער און אַרבעטערנס, וועלכע באַוואַכן לענגאויס דעם וועג.

באַגעגענען אונדז אַפן פינלענדישן וואָקזאַל זיינען געקומען צופאָרן משעכיידזע און סקאָבעליעוו, אַלס אָפיציעלע פאָרשטייער פון פּעטראָגראַדער ראַט פון אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפּוטאַטן. די כאַווײרים האָבן אַריינגעפירט איליטשן אין די קייזערלעכע צימערן, ווו עס זיינען געווען משעכיידזע און סקאָבעליעוו. אַז איליטש איז אַרויס אַפן פּעראָן, איז צו אים צוגעגאַנגען איינער אַ קאַפּיטאַן און אויסגעצויגענערהייט אים אָפּגעגעבן אַ ראַפּאָרט. איליטש האָט זיך פון אומגעריכ-

שטייט פארלאָרן אף א רעגע, און האָט א כאַפּ געטאָן די האַנט צום דאָשעק. אפן פעראָן איז געשטאַנען אן ערן-קאַראַול, פאַרביי וועלכן מע האָט דורכגעפירט איליטשן און דעם גאַנצן עמיגראַנטישן אוילעם אונדזערן. נאָכדעם האָט מען אונדז אַלעמען אַריינגעזעצט אין אווטאָמאָבילן, און איליטשן האָט מען אַרופגעזעצט אף א פּאַנצער-אווטאָמאָביל און אַלעמען אָפּגעפירט אין קשעסינסקעס פּאַלאַץ. „זאָל לעבן די אַלוועלטלעכע סאָציאַלע רעוואָליוציע!“ האָט איליטש אויסגעשריען צום פילטויזנטקעפּיקן האַמוין, וואָס האָט אים אַרומגערינגלט.

דעם אָנהייב פון דערדאָזיקער רעוואָליוציע האָט שוין איליטש געשפּירט מיט אַלע זיינע כושים.

געבראַכט האָט מען אונדז אין קשעסינסקעס פּאַלאַץ, ווו עס האָט זיך דעמאָלט געפונען דער צ.ק. און דער פּעטראָגראַדער קאָמיטעט. אינדערהויך האָט מען איינגעאָרדנט א כאַוועריש גלעזל טיי, די פּיטערער כאַווײרים האָבן געוואָלט אָרגאַניזירן באַגריסונגס-רעדעס, איליטש האָט אָבער אַריבערגעפירט דעם געשפּרעך אף דעם, וואָס אים האָט מער פאַר אַלץ אינטערעסירט, ער האָט באַלד גענומען ריידן וועגן דער טאַקטיק, באַ וועלכער מע דאַרף זיך האַלטן. אַרום קשעסינסקעס פּאַלאַץ זיינען געשטאַנען האַמוינים אַרבעטער און סאָלדאַטן. איליטשן איז אויסגעקומען אַרויסטרעטן פונעם באַלקאָן. די איינדרוקן פון דער באַגעגעניש, פון אָט דער אופגעברויזטער רעוואָליוציאָנערער סטיכיע האָבן אַלץ פאַרשטעלט.

נאָכדעם זיינען מיר אַוועקגעפאָרן אַהיים, צו אונדזעריקע, צו אַנע איליינישנען און מאַרק טימאָפּייעוויטשן. מאַריע איליינישנע האָט געוווינט צוזאַמען מיט זיי. געוווינט האָבן זיי אף דער פּעטראָגראַדער זייט, אף שיראָקע גאַס. אונדז האָט מען אויסגעטיילט א באַזונדערן צימער. גאָרא, דאָס יאַטל, וואָס האָט זיך אופגעצויגן באַ אַנע איליינישנען, האָט לעקאָוועד אונדזער קומען אויסגעהאַנגען איבער בייִדע בעטן א לאָזונג „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, פאַראייניקט זיך!“ יענע נאַכט האָבן מיר קימאַט ווי ניט גערעדט מיט איליטשן — עס איז דאָך ניט געווען קיין ווערטער אף אויסצודריקן דאָס איבערגעלעבטע, אָבער אויך אָן רייד איז אַלץ געווען פאַרשטענדלעך.

די צייט דעמאָלט איז געווען אַזאַ, אַז מע האָט קיין איין רעגע ניט

געטאָרט פארלירן. אילימש האָט נאָך ניט באוויזן אויפשטיין, זיינען שוין כאווײרים נאָך אים געקומען צו פאָרן. אילימש און זינאָוויעוו זיינען אוועקגעפאָרן אין אויספיר-קאָמיטעט פון פעטראָגראדער ראט, קעדיי אָפּגעבן דאָרט א באריכט וועגן דעם דורכפאָרן דורך דייטשלאנד. פון דאָרטן איז ער אָוועקגעפאָרן אף אָ באראַטונג פון די באָלשעוויקעס—מיטגלידער פון דער אלרוסלענדישער קאָנפערענץ פון די ראָטן פון אַרבעטערשע און סאָלדאטישע דעפוטאטן. פאָרגעקומען איז די באראטונג אינעם טאווּרישן פאלאץ, ערגעץ אינדערהויך. אין א צענדליק טעזיסן האָט אילימש ארויסגעזאָגט זיין קוק אף דעם, וואָס מע דארף איצט טאָן. און דידאָזיקע טעזיסן האָט ער אָפּגעשאצט די זאכלאגע, קלאָר און דייטלעך אָנגעמערקט די צילן, צו וועלכע מע דארף שטרעבן, און אויך די וועגן, מיט וועלכע מע דארף גיין, קעדיי צו דערשלאָגן זיך דידאָזיקע צילן. דער אוילעם אונדזוערער האָט אין ערשטן מאָמענט אביסל זיך פארלאָרן. אסאך האָט זיך אויסגעוויזן, אז שוין צו שארף שטעלט איצט אילימש די פראגע, אז ריידן וועגן א סאָציאלער רעוואָליוציע איז נאָך צו פרי.

אין דעמזעלבן הויז אונטן איז פאָרגעקומען א זיצונג פון די מענשעוויקעס. איז געקומען פון דאָרטן א כאווער איז באשטאנען אף דעם, אז אילימש זאָל דעמזעלבן באריכט מאכן אף אן אלגעמיינער פארזאמלונג פון מענשעוויסטישע און באָלשעוויסטישע דעלעגאטן צוזאמען. די באָלשעוויסטישע פארזאמלונג האָט באשטימט, אז אילימש זאָל איבערכאזערן דעמזעלבן באריכט אף דער אלגעמיינער פארזאמלונג פון אלע סאָציאל-דעמאָקראטן, און אילימש האָט אזוי געטאָן. די פארזאמלונג איז פאָרגעקומען אונטן, אין גרויסן זאל פון טאווּרישן פאלאץ, און איך געדענק, אז דאָס ערשטע, וואָס מיר האָט זיך א וואָרף געטאָן אין די אויגן, איז געווען גאָלדענבערג (מעשקאָווסקי), וועלכער איז געזעסן אין פרעזידיום. ביים דער רעוואָליוציע אין 1905 יאָר איז דאָס געווען א פעסטער באָלשעוויק, איינער פון די סאמע נאָענטע כאווײרים אין קאמף. איצט איז ער אוועק נאָך פלעכאנאָוון און געוואָרן א באשיצלער. גערעדט האָט לענין בא צוויי שאָ. קעגן אים איז ארויסגעטראָטן גאָלדענבערג און ארויסגעטראָטן איז ער אומגעהייער שארף, גערעדט וועגן דעם, אז לענין איז דער, וועלכער האָט אויפגעהויבן די פאָן פון בירגערקריג אינוויניק אין דער רעוואָליוציאָנערער דעמאָקראטיע. מע האָט באשיימפערלעך געזען, ווי ווייט די וועגן זיינען זיך צעגאנגען. פארגע=

דענקט האָט זיך מיר נאָך קאָלאָנטייס רעדע, — זי האָט זייער הייס פארטיידיקט לענינס טעזיסן,

פלעכאנאָוו אין זיין צייטונג „יעדינסטוואָ“ („איינהייט“) האָט אָנגערופן לענינס טעזיסן „רייד פון היץ“.

לענינס טעזיסן זיינען אין דריי טעג ארום, דעם 7־טן אפריל, געווען אָפּגעדרוקט אין דער „פּראווּדא“. אף מאָרגן איז אין „פּראווּדא“ דערשינען קאמעניעווס אן ארטיקל „אונדזערע מיינונג־פארשיידנהייטן“, ווו ער גרענעצט זיך אָפּ פון די ראָזיקע טעזיסן. אין קאמעניעווס ארטיקל ווערט אָנגעוויזן, אז לענינס טעזיסן דריקן אויס נאָר זיין פערזענלעכע מיינונג, אז סיי די „פּראווּדא“ סיי די ביוראָ פון צ.ק. זייגען מיט אים ניט איינשטימיק. די באָלשעוויסטישע דעלעגאטן אף דער באראטונג, אף וועלכער עס איז ארויסגעטראָטן לענין מיט זיינע טעזיסן, האָבן, הייסט עס, אָט־די טעזיסן זיינע ניט אָנגענומען, אז אָנגענומען האָבן זיי נאָר די טעזיסן פון ביוראָ פון צ.ק. קאמעניעוו האָט דערקלערט, אז די „פּראווּדא“ בלייבט אף אירע פריערדיקע פּאָזיציעס.

עס האָט זיך אָנגעהויבן א קאמף אינעווייניק אין דער באָלשעוויסטישער אָרגאניזאציע. געדויערט האָט ער אָבער ניט לאנג. אין א וואָך ארום איז פאָרגעקומען אן אלשטאָטישע קאָנפערענץ פון די פעטראָגראדער באָלשעוויקעס, אף וועלכער איליטשס שטאנדפונקט האָט געזיגט די קאָנפערענץ האָט געדויערט אכט טעג. (פונעם 14 ביזן 22 אפרעל). אין אָט־די טעג זייגען פאָרגעקומען א גאנצע ריי וויכטיקע געשעענישן, וועלכע האָבן באוויזן, ווי ווייט לענין איז געווען גערעכט.

דעם 7־טן אפרעל — דעמזעלבן טאָג, ווען עס האָבן זיך באוויזן לענינס טעזיסן — האָט נאָך דער אויספיר־קאמיטעט פון פעטראָגראדער ראט געשטימט פאר דער „פרייהייט־האלוואָע“.

אין די בורזשואזע צייטונגען און אין באשיצלערישע צייטונגען האָט זיך אָנגעהויבן א ווילדע העצע קעגן לענינען און די באָלשעוויקעס. מיט קאמעניעווס דערקלערונג האָט זיך קיינער ניט גערעכנט, אלע האָבן גע־ווּסט, אז אינעווייניק אין דער באָלשעוויסטישער אָרגאניזאציע וועט זיין לענינס שטאנדפונקט. די העצע קעגן לענינען האָט מיטגעהאָלפן זייער שנעל צו פּאָפּוליאריזירן לענינס טעזיסן. די מילכאָמע האָט לענין קוואליפיצירט ווי אן אימפעריאליסטישע, א רויבערישע, און אלע האָבן דערזען, אז ער איז טאָקע בעעמעס פאר א שאָלעם. דאָס האָט

זייער שטאַרק געענגט די מאַטראָסן, סאָלדאַטן און אַלע די, פאַר וועמען די מילכאָמע איז געווען אַ פראַגע פון לעבן און טויט. דעם 10־טן אפרעל איז לענין אַרויסגעטראָטן פאַר איזמײלאָווער פאָלק, דעם 15־טן אפרעל האָט אָנגעהויבן דערשיינען די „סאָלדאַטסקאַיאַ פראַוודאַ“, און דעם 16־טן אפרעל האָבן שוין די פעטראָגראַדער סאָלדאַטן און מאַטראָסן אָרגאַניזירט אַ פראָטעסט־דעמאָנסטראַציע קעגן דער העצע, וואָס ווערט געפירט קעגן לענינען און די באָלשעוויקעס.

דעם 18־טן אפרעל (דעם 1־טן מיי) זיינען איבער גאַנץ רוסלאַנד פאָרגעקומען גראַנדיעזע ערשטמייַקע דעמאָנסטראַציעס.

און דעמזעלבן 18־טן אפרעל האָט מיליוקאָוו, דער מיניסטער פאַר אויסלענדישע איניאָנים, אין נאָמען פון דער ציטוויליקער רעגירונג אַרויסגעגעבן אַ נאָטע, וו עס איז געזאָגט געוואָרן, אַז זי וועט פירן די מילכאָמע ביזן זיגרייכן סאָף און אַז זי האַלט פאַר נייטיק אויסצופילן אַלע פאַרפליכטונגען פאַר די פאַרבינדעטע. וואָס־זשע האָבן געטאָן די באָלשעוויקעס? זיי האָבן דערקלערט אין דער פרעסע דעם טאָך פון די פאַרפליכטונגען. זיי האָבן אָנגעוויזן, אַז די ציטווילִיקע רעגירונג זאָגט צו די פאַרבינדעטע אויסצופילן יענע פאַרפליכטונגען, וואָס עס האָט אויף זיך גענומען ניקאָלייס רעגירונג און די גאַנצע צאַרישע באַנדע. זיי האָבן אָנגעוויזן, פאַר וועמען, אייגנטלעך, זיינען אָט־די פאַרפליכטונגען, אַז דאָס זיינען פאַרפליכטונגען פאַר דער בורזשואַזיע.

און אָט, אַז פאַר די מאַסן איז דאָס אַלץ געוואָרן קלאָר, זיינען זיי אַרויס אויף דער גאַס. דעם 21־טן אפרעל האָבן די מאַסן אָרגאַניזירט אַ גרויסע דעמאָנסטראַציע אויף נעווסקע. אויף דעמזעלבן נעווסקע האָבן איינגעאָרדנט אַ דעמאָנסטראַציע אויך די אָנהענגער פון דער ציטוויליקער רעגירונג.

דיראַזיקע געשעענישן האָבן באַהעפט די באָלשעוויקעס. די רעזאָליוציעס פון דער פעטראָגראַדער באָלשעוויסטישער אָרגאַניזאַציע זיינען שוין אָנגענומען געוואָרן אין לענינס גייסט.

דעם 21 און 22 אפרעל האָט דער צ.ק. אָנגענומען רעזאָליוציעס, וועלכע ווייזן קלאָר אָן אויף דער נייטיקייט צו דעמאַסקירן די ציטוויליקע רעגירונג, וועלכע האָט פאַרוויילט די קאָמפּראָמיסלִיכע טאַקטיק פון פעטראָגראַדער ראַט. גערופן צו איבערוויילן די אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפוטאַטן, גערופן צו פאַרשטאַרקן די ראַטן, צו פירן אַ

ברייטע אופקלער=ארבעט, אין דערזעלבער צייט אָבער האָבן זיי אָנגע=
וויזן אף דער ניטרעכטצייטיקייט פון די פּרוּוון טייקעף אראָפּצוואַרפן
די צייטווייליקע רעגירונג.

צום מאָמענט, ווען עס האָט זיך געעפנט די אלרוסלענדישע קאָנ=
פערענץ (דעם 24 אַפּריל). דריי וואָכן נאָכן פאַרעפנטלעכן לעניִנס טע=
זיסן, איז שוין בא די באָלשעוויקעס געווען דערגרייכט פולשטענדיקע
איינהייט.

נאָך אונדזער קומען קיין פּיטער פלעג איך ווייניקער זען איליטשן
— געארבעט האָט ער אין צ.ק., אין „פּראַוודאַ“, ארומגעפאָרן אף
פארשיידענע פארזאמלונגען. איך בין אוועק ארבעטן אין סעקרעטאַ=
ריאַט פון צ.ק., וואָס האָט זיך געפונען אין קשעסינסקעס פּאַלאַץ. די אַר=
בעט אין סעקרעטאַריאַט איז אָבער געווען ניט ענלעך אף דער סעקרע=
טאַרישער אַרבעט אין אויסלאַנד, אָדער אַף דער סעקרעטאַרישער אַרבעט
אין די יאָרן 1905=1907, ווען ס'איז אויסגעקומען לויט איליטשס די=
רעקטיוון פירן א גאַנץ ברייטע זעלבשטענדיקע ארבעט. סעקרעטאַר איז
געווען סטאַסאָווע, זי האָט שוין געהאַט טעכנישע טוער, איך פלעג זיך
צונויפריידן מיט די טוער, וואָס פלעגן קומען, אָבער מיט דער אָרטיקער
ארבעט בין איך נאָך דעמאָלט ווייניק=וואָס געווען באַקאַנט. אָפט פלעגן
קומען די מיטגלידער פון צ.ק., אָפטער פאַר אַלעמען סווערדלאָוו. אינ=
פאָרמירט ווי געהעריק בין איך ניט געווען. דאָס, וואָס איך האָב ניט
געהאַט קיין באַשטימטע פונקציעס, האָט מיך שטאַרק געערגערט. דער=
פאַר אָבער האָב איך מיט געוואַלדיקער דורשט איינגעזאַפּט אין זיך
דאָס ארומיקע לעבן. די גאַסן האָבן דעמאָלט פאָרגעשטעלט זייער אַן
אינטערעסאַנט בילד: אומעטום האָבן זיך געקליבן הייפלעך מענטשן,
אומעטום אָט אין די הייפלעך האָט מען היים דיסקוטירט וועגן דעם
לויפנדיקן מאָמענט, וועגן אַלע געשעענישן. גייסט צו צו אן אוילעם און
הערסט זיך איין. פון שיראָקע צו קשעסינסקעס הויז בין איך איינמאָל
געגאַנגען גאַנצע דריי שאָ — אַזוי אינטערעסאַנט איז געווען אָט דאָס
מיטינגעווען אף דער גאַס. קעגן אונדזער הויז איז געווען א הויף —
עפנסטו אמאָל אוף באַנאַכט דאָס פענצטער און הערסט די הייסע
שטרייטן. זיצט א סאָלדאַט, נעבן אים איז שטענדיק עמעצער דאָ —
שטוב=ארבעטערנס, קעכנס פון די שכייניש הויפן און א היפּשע צאָל
יונגוואַרג. אייגס אזייגער באַנאַכט דערטראָגן זיך נאָך באַזונדערע, אָפּ=

גערייסענע ווערטער: באָלשעוויקעס... מענשעוויקעס. דריי באַנאַכט: מיליוקאָוו... באָלשעוויקעס... און פינף אַזייגער — ווידער דאָסזעלבע, פּאָליטיק, מיטינגערײַ. די פּיטערער ווייסע נעכט דערמאָנען מיר איצט שטענדיק אָן די דיזאָזיקע נאַכט-מיטינגען.

אין סעקרעטאַריאַט פונעם צ.ק. איז אויסגעקומען טרעפן זייער אָפט אוילעם, דאָרטן גופא אינעם קשעסינסקי-הויז האָט זיך געפונען אויך דער פּ.ק., די מיליטערישע אָרגאַניזאַציע און די „סאָלדאַטסקאַיאַ פּראַוודאַ“. אַמאָל פלעג איך גיין אַף די זיצונגען פון פּ.ק., האָב געענטער דערקאָנט דעם אוילעם, נאָכגעשפּירט נאָך דער אַרבעט פונעם פּעטראָגראַדער קאָמיטעט. שטאַרק אינטערעסירט האָט מיך אויך די אַרבעטער-יוגנט. די באַוועגונג האָט פאַרכאַפּט די יוגנט. געווען זיינען צווישן זיי אָנהענגער פון פאַרשיידענע ריכטונגען — פון די באָלשעוויקעס, מענשעוויקעס, עסערן און אַנאַרכיסטן. די אָרגאַניזאַציע האָט אַרומגעכאַפּט בא 50 טויזנט יוגנטלעכע, די ערשטע צייט אָבער איז די אָרגאַניזאַציע געווען אין אַ היפּשער מאָס פאַרוואָרלאָזט. האָב איך אָנגעהויבן פירן צווישן זיי עפּעס אַן אַרבעט. פּונקט דער הייפער צו אָט-דער יוגנט האָבן מיט זיך פאָרגעשטעלט די שילער פון די עלטערע גרופּעס אין די מיטלשולן. אָפט פלעגן זיי מאַכנעסווייז קומען צו קשעסינסקיס הויז און אויסשרייען פאַרשיידענע זידלערייען קעגן די באָלשעוויקעס. מע האָט באַשיימפּערלעך געזען, אַז מע באַאַרבעט זיי ווי עס דאַרף צו זיין.

אינגיכן נאָך אונדזער אָנקומען — די דאַטע געדענק איך ניט גענוי — בין איך געווען אַף אַ לערער-צוזאַמענפאָר. אוילעם איז דאָרט געווען אַ יאַם. די לערערשאַפט איז געווען אינגאַנצן אונטער דער ווירקונג פון די עסערן. אַף דעם צוזאַמענפאָר זיינען אַרויסגעטראָטן אָנגעזעענע באַשיצלער. דעם טאָג, ווען איך בין דאָרט געווען, אינדערפרי, נאָך פאַר מיין קומען, איז אַרויסגעטראָטן אַלעקסינסקי. סאָציאַל-דעמאָקראַטן — באָלשעוויקעס און מענשעוויקעס — אינטערנאַציאָנאַליסטן זיינען דאָרט געווען אַ מאַן 15-20. זיי האָבן זיך אַלע פאַרזאַמלט אין אַ באַזונדער צימערל און באַהאַנדלט די פראַגע וועגן דעם, פאַר וואָס פאַר אַ שול מע וועט דאַרפן קעמפן. פיל פון די ביי-וועזנדע האָבן נאָכדעם געאַרבעט אין די ראַיאָנע דומעס. די לערער-מאַסע איז געווען ערנסט אָנגעשטעקט מיטן שאָוויניסטישן משאד.

איך האָב געהערט איליטשעס ביידע אַרויסטרעטונגען דעם 4-טן אַפּ-

רעל, געהערט זיינע ארויסטרעטונגען אָף דער פּעטראָגראדער קאָנפערענץ.

דעם 18=טן אפרעל (1=טן מיי) האָט איליטש אָנטייל גענומען אין דער ערשטמייסקער דעמאָנסטראציע. ארויסגעטראָטן איז ער אָף דער אָכטע און אפן מארס=פעלד. דידאָזיקע ארויסטרעטונגען זיינע האָב איך ניט געהערט. איך בין א גאנצן טאָג אָפגעלעגן אין בעט. אז איליטש איז צוריק געקומען, האָט מיך איבערראשט זיין אופגערעגט פּאָנעם. אז מיר האָבן געוווינט אין אויסלאנד, פלעגן מיר יעדעס יאָר גיין אף מאיאָווקעס, אָבער איין זאך איז א מאיאָווקע מיט א דערלויבעניש פון דער פּאָליציי, און גאָר אן אנדער זאך איז ווען עס פראוועט א מאיאָווקע דאָס רעוואָליוציאָנערע פאָלק, וואָס האָט פארניכטעט דעם צאריזם.

דעם 21=טן אפרעל האָב איך געדארפט זיך באגעגענען מיט איליטשן בא דאנסקען. מע האָט מיר געגעבן אן אדרעס: אלט=נעווסקי, 3. און איך בין גאנץ נעווסקי דורכגעגאנגען צופוס. פון הינטער נעווסקער זאסטאווע האָט מארשירט א גרויסע ארבעטער=דעמאָנסטראציע. דער ארבעטער=אוילעם, וואָס האָט פארפלייצט די טראָטוארן, האָט זיי באגריסט „קום!“—האָט געשריען איין יונגע ארבעטערן צו דער צווייטער ארבעטערן, וועלכע איז געשטאַנען אפן טראָטואר. „קום, א גאנצע נאכט וועלן מיר ארומגיין!“ אקעגן דער ארבעטער=דעמאָנסטראציע האָט זיך באוועגט א צווייטער האמוין אין שטייפע היט און אין דאמען=היטעלעך, פונקט אזוינע שטייפע היט און דאמען=היטעלעך האָבן זיי באגריסט פונעם טראָטואר. נעענטער צו נעווסקער זאסטאווע איז דער ארבעטער=אוילעם געווען גרעסער און נעענטער צו מאָרסקאיא, באם פּאָליצייישן בריק, איז שוין געווען א פארפלייצעניש פון שטייפע היט און דאמען=היטעלעך. צווישן אָט=דעם אוילעם האָט מען פון מויל צו מויל איבערגעגעבן די מייסע, ווי אזוי לענין האָט מיט דייטשישן גאָלד אונטערגעקויפט די ארבעטער, וואָס זיינען איצט אלע פאר אים. „שלאָגן דארפן מען אים, אָט=דעם לענינען!“ האָט אויסגעשריען איינע א פיין אָנגעטאָנענע פרייל. „אויסראָטן דארף מען זיי אָט=די אויסוואורפן אלעמען ביז איינעם!“ — האָט זיך שטארק געקאָכט עפעס איינער אין א שטייפער הוט. קלאס קעגן קלאס! דער ארבעטער=קלאס איז געווען פאר לענינען.

פונעם 24=טן ביזן 29=טן אפרעל איז פאָרגעקומען די אלרוסלענדי=
שע אפרעל=קאָנפערענץ, וועלכע האָט ענדגילטיק פאראייניקט אַלע באָל=
שעוויקעס: בייגעוועזן זיינען אַף איר 151 דעלעגאטן, מע האָט אויסגע=
וויילט א נייעם צ.ק., מע האָט באהאנדלט זייער וויכטיקע פראגעס —
וועגן דעם לויפנדיקן מאָמענט, וועגן דער מילכאָמע, וועגן דער אגראר=
פראגע און וועגן דער פארטיי=פּראָגראם.

באזונדערס האָט זיך מיר פארגעדענקט איליטשס רעדע וועגן דעם
לויפנדיקן מאָמענט.

אין דערדאָזיקער רעדע איז עפּעס באזונדערס בוילעט ארויסגעט=
ראָטן איליטשס באַציונג צו די מאסן, ווי אופמערקזאַם ער קוקט זיך
צו צו דעם, מיט וואָס די מאסן עטעמען און וואָס זיי לעבן איבער. „עס
איז אויסער יעדן צווייפל, אז דער פּראָלעטאריאט און דער האלב=פּראָ=
לעטאריאט זיינען ניט פארינטערעסירט אין דער מילכאָמע, אלס קלאס.
זיי גייען נאָר אונטער דער ווירקונג פון טראדיציעס און גענארעריי. זיי
האָבן נאָך ניט קיין פּאָליטישע דערפארונג. פונדאנען שטאמט אונדזער
אופגאבע — דויערנדיקע אופקלערונג. מיר מאכן ניט אפילע די מינ=
דעסטע פּרינציפּיעלע האנאָכעס, מיר קאָנען אָבער ניט צוגיין צו זיי, ווי
צו סאָציאל=שאָוויניסטן. דידאָזיקע עלעמענטן פון דער באפעלקערונג
זיינען קיינמאָל סאָציאליסטיש ניט געווען, זיי האָבן ניט קיין שום באַ=
גריף וועגן סאָציאליזם, זיי וואכן ערשט אוף צום פּאָליטישן לעבן. אָבער
דער באוווסטזיין זייערער וואקסט און ברייטערט זיך מיט אויסערגע=
וויינלעכער שנעלקייט. צו זיי דארף מען קאָנען צוגיין מיט דערקלערונ=
גען, און דאָס איז איצט די שווערסטע אופגאבע, באזונדערס פאר א
פּאַרטיי, וועלכע האָט זיך נאָך נעכטן ערשט געפונען אין אונטערערד“*.

„פילע, דערין אויך מיר פערזענלעך,—האָט איליטש געזאָגט אין
אָט=דער רעדע זיינער„ — איז אויסגעקומען ארויסצוטרעטן, באזונדערס
פאר סאָלדאטן, און איך מיין, אז ווען מע זאָל אלץ דערקלערן פונעם
קלאסן=שטאנדפונקט, איז מער פאר אלץ זיי ניט קלאָר אין אונדזער
פּאָזיציע, וויאזוי אייגנטלעך ווילן מיר פארענדיקן מיט דער מילכאָמע,
וויאזוי האלטן מיר פאר מעגלעך זי צו פארענדיקן. צווישן די ברייטע
מאסן איז דאָ א מאסע מיספארשטייעניש, א פולשטענדיק ניט פאר=

* לענין, באנד, XX זייט 246—245.

שטיין אונדזער פּאָזיציע, דעריבער טאַקע דאַרפֿן מיר דאָ זיין אַמערסטן פּאָפּולער" *.

„ווען מיר טרעטן אַרויס פֿאַר די מאַסן, מוז מען זיי געבן קאָנקרעטע ענטפֿערס" *.

ניט נאָר צווישן דעם פּראָלעטאַריאַט, נאָר אויך צווישן די ברייטע שיכטן קליינבירגער דאַרף מען קאָנען פֿירן אַן אויפֿקלער־אַרבעט, — פֿלעגט זאָגן איליטש.

ריידנדיק וועגן קאָנטראָל, האָט וולאַדימיר איליטש געזאָגט: „קעדיי צו קאָנען קאָנטראָלירן, מוז מען האָבן מאַכט. אויב דאָס איז ניט פֿאַרשטענדלעך פֿאַר דער ברייטער מאַסע פֿונעם קליינבירגערלעכן בלאָק, דאַרף מען האָבן געדולד צו דערקלערן אים דאָס, אָבער פֿאַר קיין פֿאַל ניט זאָגן אים ניט עמעס" ***. קיין שום דעמאַגאָגיע האָט איליטש ניט דערלאָזט, און דאָס האָבן געפֿילט די סאָלדאַטן, דאָס האָבן געפֿילט די פּויערים, וועלכע פֿלעגן מיט אים ריידן. צוטרוי געווינט מען אָבער ניט מיט איין קלאַפּ. אין אַזאַ הייסע צייט האָט איליטש פֿאַרהיט זיין געוויינלעכע ניכטערקייט פֿון געדאַנק: „מיר זיינען איצט אַ מינדערהייט, די מאַסן געטרויען אונדז דערווייל ניט. וועלן מיר קאָנען וואַרטן: ווי די רעגירונג וועט זיך נעמען אַרויסווייזן פֿאַר זיי, וועלן זיי אַריבערגיין אויף אונדזער זייט" ****. ניט ווייניק געשפּרעכן האָט איליטש געהאַט מיט די סאָלדאַטן און מיט פּויערים, ניט ווייניק האָט ער שוין דעמלט געזען צוטרוי. ער האָט אָבער ניט געשאַפֿן קיינע אילוזיעס. „ס'איז ניטאָ קיין מער געפֿערלעכער פֿעלער, ווי בויען די טאַקטיק אויף סוביעקטיווע פֿאַרלאַנגען דאָרט, וווּ עס איז נייטיק אָרגאַניזירטקייט. זאָגן, אַז פֿאַר אונדז איז די מערהייט — טאָר מען ניט. אין געגעבענעם פֿאַל איז נייטיק אומצוטרוי, אומצוטרוי און ווידעראַמאָל אומצוטרוי. באַזירן דערויף די פּראָלעטאַרישע טאַקטיק, הייסט אַוועקהאַרגענען זי" *****.

צום סאָף פֿון זיין רעדע וועגן דעם לויפֿנדיקן מאָמענט האָט איליטש געזאָגט: „די רוסישע רעוואָליוציע האָט געשאַפֿן די ראַטן. אין קיין איין בורזשואַזן לאַנד אויף דער גאַנצער וועלט זיינען אַזעלכע מעלוכע־אַנשטאַלטן ניטאָ און קאָנען ניט זיין, און קיין איין סאָציאַ־

* לענין, באַנד XX, זייט 243. ** דאָרטן, זייט 247. *** דאָרטן, זייט 242.
**** דאָרטן, זייט 243. ***** דאָרטן, זייט 246

ליסטישע רעוואָליוציע קאָן ניט אָפּערירן מיט קיין שום מאַכט, אויסער דערדאָזיקער. די ראַטן פון די אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפּוטאַטן דאַרפן נעמען די מאַכט ניט קעדיי צו שאַפן אַ געוויינלעכע בורזשואַזע רעפּובליק אָדער פאַרן אומיטלבאַרן איבערגאַנג צום סאָציאַליזם. דאָס קאָן ניט זיין. צוליב וואָס-זשע? זיי דאַרפן נעמען די מאַכט קעדיי צו מאַכן די ערשטע קאָנקרעטע שריט צו אָט דעם איבערגאַנג, טריט, וועלכע מע קאָן און מע דאַרף מאַכן. אין דער הינזיכט איז פּאַכעד — דער ערגסטער סוינע. פאַר די מאַסן דאַרף מען פּריידיקן, אַז דידאָזיקע שריט מוז מען מאַכן טייקעף, אַנדערש וועט די מאַכט פון די ראַטן פון די אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפּוטאַטן ניט האָבן קיין שום זין און וועט קיין זאַך ניט געבן דעם פאָלק" *.

און ווייטער רעדט איליטש וועגן די דירעקטע אויפגאַבן, וואָס שטייען פאַר די ראַטן. „מע דאַרף אָפּשאַפן דאָס פּריוואַט-אייגנטום אַף ערד. דאָס איז יענע אויפגאַבע, וועלכע שטייט פאַר אונדז דערפאַר, ווייל די מערהייט פאָלק איז פאַר דעם. צוליב דעם דאַרפן מיר די ראַטן. דורכפירן דאָסדאָזיקע מאָסמיטל מיט די אַלטע מעלוכע-באַאַמטע איז אומעגלעך" **.

פאַרענדיקט די רעדע האָט איליטש מיט אַ ביישפּיל, וועלכער שילדערט, וואָס הייסט דעראָבערן די מאַכט אַף די ערטער. „צולעצט וועל איך זיך פאַרופן אַף איינער אַ רעדע, וועלכע האָט אַף מיר געמאַכט דעם גרעסטן איינדרוק. איינער אַ קוילנגרעבער האָט געהאַלטן אַ זעלטענע רעדע. ניט באַנוצנדיק קיין איין געכאַזערט וואָרט פונעם ביכל, האָט ער דערציילט, וויאַזוי זיי האָבן געמאַכט די רעוואָליוציע. באַ זיי איז געשטאַנען די פראַגע ניט וועגן דעם, צי וועט באַ זיי זיין אַ פּרעזידענט, אים האָט אינטערעסירט גאָר אַן אַנדער פראַגע: — אַז זיי האָבן צוגענומען די קוילנגרובנס, האָט מען געדאַרפט באַוואַכן די קאַנאַטן, קעדיי די פּראָדוקציע זאָל זיך ניט אָפּשטעלן. נאָכדעם האָט זיך געשטעלט די פראַגע וועגן ברויט, וואָס זיי האָבן ניט געהאַט, און זיי האָבן זיך אויך צונויפגערעדט, וויאַזוי אים צו קריגן. אָט דאָס איז אַן עכטע פּראָגראַם פון דער רעוואָליוציע, און ניט קיין אויסגעלייענטע

* לענין, ווערק, ב. XX, ז. 250

** דאָרטן, ז. 250.

פונעם ביכל. אָט דאָס הייסטווירקלעך פאַרכאַפּן די מאַכט אַף די־ערטער״ *.

זינאַידאַ פּאַוולאָוונאַ קרזשיזשאַנאָווסקאַיאַ האָט דערנאָך דערמאָנט, ווי איך האָב איר דערציילט וועגן אָט דעם קוילנגרעבערס רעדע און זי האָט דערביי צוגעגעבן: „איצט איז דער איקער, זיי זאָלן האָבן זייערע אייגענע אינזשעניערן. וולאַדימיר איליטש האָלט, אַ זעם וואָלט זייער גוט געווען, ווען גלעב זאָל פאָרן אהינצו".

אַף דער קאָנפערענץ האָבן מיר באַגעגנט אַסאַך באַקאַנטן אויך עס. פאַרגעדענקט האָט זיך מיר, צווישן אַנדערע, די באַגעגעניש מיט פּריסיאַגינען, אַ צוהערער פון דער לאָנזשיומאָער שול. עס האָט זיך פאַרגעדענקט, וויאַזוי ער האָט געהערט איליטשס רעדע און ווי די אויגן האָבן בײַ אים געפינקלט. איצט איז שוין פּריסיאַגין טויט. אין 1918 יאָר האָבן אים די ווייסע אַף אוראַל צעשאָסן.

אָנהייב מיי, 1917 יאָר, האָט איליטש געמאַכט אַן עסקיז פון ענדערונגען אין דער פּאַרטיי־פּראָגראַם. די אימפּעריאַליסטישע מילכאָמע און די רעוואָלוציע האָבן געוואַלדיק איבערגעאַנדערשט דעם גאַנצן שטייגער און עס האָט זיך געפאָדערט אַ גאַנצע ריי נייע אָפּשאַצונגען, נייע צוגענג — די פריערדיקע פּראָגראַם איז שרעקלעך פאַרעלטערט געוואָרן.

זיין גאַנצער עסקיז פון דער נייער פּראָגראַם־מינימום איז געווען דורכגעדרונגען מיט דער שטרעבונג צו פאַרבעסערן, אופהייבן דעם לעבנס־ניוואָ פון די מאַסן, לאָזן פריי זיך אַנטוויקלען זייער זעלבסטטעטיקייט.

די אַרבעט מיינע אין סעקרעטאַריאַט האָט מיך וואָס ווייטער אַלץ מער באַלעסטיקט. געוואָלט האָט זיך מיר גיין אַף אומיטלבאַרער מאַסן־אַרבעט, עס האָט זיך אויך געוואָלט אָפטער זען איליטשן, פאַר וועמען איך בין געוואָרן אַלץ מער און מער אומרויק. מע האָט קעגן אים געהעצט וואָס ווייטער, אַלץ שטאַרקער. גייסט איבער פּעטערבורגער זייט און הערסט ווי עפּעס באַלעבאָסטעס דאָרטן טייענען: „וואָס זאָל מען פאָרט טאָן מיט אָט דעם לענינען, וואָס איז געקומען פון דייטשלאַנד? אין אַ ברונעם אים דערטרינקען, צי וואָס?" עס איז, פאַרשטייט זיך,

---

* לענין, ווערק ב. XX, ז. 305.

געווען קלאָר, פונוואַנען עס שטאַמען אַט די אַלע רייד וועגן אונטערגעקויפטקייט, וועגן פאַראַט, אָבער אויסהערן זיי איז קיין גרויסער פאַרגעניגן ניט געווען. איין זאַך איז, ווען עס ריידן בורזשויען, נאָר אַן אַנדער זאַך איז אָבער, ווען אַזוי ריידן מאַסן. פאַר דער „סאָלדאַטסקאַיאַ פראַוודאַ“ האָב איך אָנגעשריבן וועגן דעם, ווער איז אַזוינס לענין. אָנגערופן האָב איך דעם אַרטיקל „אַ בלעטל פון דער פאַרטיי-געשיכטע“. וולאַדימיר איליטש האָט דורכגעקוקט דעם מאַנוסקריפט, אַריינגעטראָגן אייניקע אויסבעסערונגען, און געדרוקט איז ער געווען אינעם נומער 21 פון דער „סאָלדאַטסקאַיאַ פראַוודאַ“, דעם 13 מיי 1917 י.

אַז וולאַדימיר איליטש פלעגט זיך אומקערן אַהיים אַן אויסגעמאַטערטער, פלעגט בײַ מיר די צונג זיך ניט קערן פרעגן אים וועגן דער אַרבעט. אָבער סיי אים, סיי מיר האָט זיך געוואָלט דורכריידן, ווי אַמאָל, שפאַצירנדיק. און מיר פלעגן אַמאָל, עמעס, זייער זעלטן, גיין שפאַצירן איבער די שטילערע געסלעך פון פעטראָגראַדער זייט. איין מאָל, געדענק איך, האָבן מיר דורכגעמאַכט אַזאַ מין שפאַציר צוזאַמען מיט די כאַווײרים שאומיאַן און יענוקידזע. שאומיאַן האָט דעמלט איבערגעגעבן איליטשן די רויטע זשעטאָנען, וואָס די זין זיינע האָבן אים אָנגעזאָגט, ער זאָל אָפגעבן איליטשן. איליטש האָט געשמייכלט. איינמאָל זיינען מיר געגאַנגען שפאַצירן צוזאַמען מיט מאַריע אילינישנען אַף איינעם פון די אינדזלען, דאָרט איז אָבער אַ גרויסער אוילעם און עס האָט זיך ניט איינגעגעבן אָפרוען.

פארקריצט אין זיקאָרן האָט זיך מיר איליטשס ארויסטרעטונג אַפן ערשטן אַלרוסלענדישן צוזאַמענפאָר פון די ראַטן פון אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפוטאַטן. דער צוזאַמענפאָר איז פאָרגעקומען אין קאַדעטן-קאָרפוס אַף דער ערשטער ליניע פונעם וואַסיליעווער אינדזל. געגאַנגען איז מען דורך לאַנגע קאָרידאָרן, אין די קלאַסן איז געווען איינגעאָרדנט אַ צוזאַמענוווינונג פאַר די דעלעגאַטן. אין זאַל, וואָס איז געווען פול געפאַקט מיט מענטשן, זיינען די באָלשעוויקעס געזעסן ניט קיין גרויסע גרופּע אין הינטערגרונט. לענינס רעדע האָבן אַפּלאָדירט נאָר די באָלשעוויקעס אַליין, געווען איז אָבער אויסער יעדן סאָפעק, אַז געמאַכט האָט זי אַ שטאַרקן איינדרוק. עמעצער האָט נאָכדעם דערציילט, אַז נאָך אַט דער רעדע איז קערענסקי דריי שאָ אָפגעלעגן אָן באַוווסטזיין. אַף וויפל דאָס איז עמעס, ווייס איך ניט.

אין יוני זיינען פאָרגעקומען די וואַלן אין די ראַיאָנע דומעס. איך בין געגאַנגען קוקן, וויאַזוי עס גייט דורך די פּאָרוואַל-קאַמפּאַניע אַפן וואַסיליעווער אינדזל. די גאַסן זיינען געווען פאַרפלייצט מיט אַרבעטער-אוילעם. ס׳ראַוו זיינען עס געווען אַרבעטער פונעם טרויבן-זאַוואָד. געווען אַסאַך אַרבעטערס פון לאַפערמס פאַבריק. לאַפערמס פאַבריק האָט געשטימט פאַר די עסערן. אומעטום האָט מען היים דיסקוטירט, באַהאַנדלט האָט מען ניט די קאַנדידאַטן, ניט קיין פּערזאָנען, נאָר די טעטיקייט פון די פּאַרטייען. פאַרוואָס עס איז די אָדער יענע פּאַרטיי דערמאָנט האָבן מיר זיך דאַן די ראַיאָנע וואַלן אין פּאַריז. דאָרטן האָט איבעראַשט די אָפּוועזנהייט פון פּאָליטישער אָפּשאַצונג און די איבערוועגנדיקע מאַסע פּערזענלעכע בעזשבוינעס, וואָס מע האָט אַריינגעבראַכט אין די וואַלן. דאָ איז געווען פּונקט דער הייפּעך. עס האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן, אַף וויפל די מאַסן זיינען אויסגעוואַקסן פּאָליטיש אין פאַרגלייך מיט די יאָרן 1905—1907. מע האָט געזען, אַז אַלע לייענען צייטונגען און פון פאַרשיידענע ריכטונגען. אין איינער א גרופּע האָט מען גערעדט וועגן דעם, צי איז מעגלעך בא אונדז באַנאַפּאַרטיזם. צווישן דעם אוילעם האָט ארומגעשמייעט איינע אַ שפּיקאַרטיקע פיגור פון קליינעם וווקס, וועלכע האָט אויסגעזען באַזונדערס פרעמד צווישן אָט דעם האַמוין אַרבעטער, וואָס זיינען אַזוי אויסגעוואַקסן די לעצטע יאָרן.

די רעוואָליוציאָנערע שטימונג בא די מאַסן איז וואָס וויטער אַלץ מער געשטיגן.

אַפן 10-טן יוני האָבן די באָלשעוויקעס באַשטימט אַ דעמאָנסטראַציע. דער ראַטן-צוזאַמענפאָר האָט זי פאַרווערט און האָט באַשלאָסן, אַז דריי טעג דאַרפן קיינע דעמאָנסטראַציעס ניט פאָרקומען. איליטש איז באַשטאַנען דערוף, אַז די באַשטימונג פונעם פּ.ק. וועגן אָרגאַניזירן די דעמאָנסטראַציע זאָל אָפּגעשאַפט ווערן; ער האָט געהאַלטן, אַז וויבאַלד מיר אָנערקענען די מאַכט פון די ראַטן, מוז מען זיך אונטערוואַרפן די באַשלוסן פונעם צוזאַמענפאָר, קעדיי ניט געבן די קעגנער אַ געווער אין די הענט. אָבער אונטערן דרוק פון די מאַסן איז דער צוזאַמענפאָר געווען געצוווּנגען נאָכצוגעבן און האָט באַשטימט אַפן 18-טן יוני זיינע אַן אייגענע דעמאָנסטראַציע. ער האָט זיך אָבער אַליין ניט געריכט דערויף, וואָס עס איז נאָכדעם פאָרגעקומען. אין דער דע-

מאָנסטראַציע האָבן אָנטייל גענומען באַ 400 טויזנט אַרבעטער און סאָלדאַטן, 90 פּראָצענט פאָנען און פּלאַקאַטן זיינען געווען מיט די לאָזונגען פונעם באָלשעוויסטישן צ.ק. „די גאַנצע מאַכט די ראַטן!" „אַראָפּ די 10 מיניסטאָרן־קאַפּיטאַליסטן!" פאַר צוטרוי צו דער צייטווייליקער רעגירונג זיינען געווען אינגאַנצן 3 פּלאַקאַטן (איינער האָט געהערט דעם „בונד", דער צווייטער — דער פּלעכאַנאָווישער „איינהייט" און דער דריטער — אַ קאָזאַקישן פּאָלק). איליטש האָט כאַראַקטעריזירט דעם 18־טן יוני, ווי איינעם פון די איבערבראָך־טעג. „די דעמאָנסטראַציע דעם 18 יוני — האָט ער געשריבן, — איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ דעמאָנסטראַציע פון די קויכעס און פון דער פּאָליטיק פונעם רעוואָליוציאָנערן פּראָלעטאַריאַט, וועלכער ווייזט אָן די ריכטונג פאַר דער רעוואָליוציע, וועלכער ווייזט אָן דעם אַרויסגאַנג פונעם טעמפּן ווינקל. דערין באַשטייט די ריזיקע היסטאָרישע באַדייטונג פון דער זונטיקדיקער דעמאָנסטראַציע, דערין באַשטייט איר פּרינציפּיעלער אונטערשייד פון די דעמאָנסטראַציעס באַ דער לעווייע פון די רעוואָליוציע־קאָרבאָנעס און אינעם טאָג פונעם ערשטן מיי. דעמלט איז עס געווען אַן אַלגעמיינע באַערונג פונעם ערשטן ניצחון פון דער רעוואָליוציע און פון אירע העלדן, אַ בליק, וואָס דאָס פאָלק האָט געוואָרפן צוריק, אָפּן ערשטן עטאַפּ צו פרייהייט, וועלכן עס האָט דורכגעמאַכט אַמגיכסטן און אַמערסטן דערפאָלגרייך. דער ערשטער מיי איז געווען אַ יאָנטעוו פון ווונטשן און האָפענונגען, וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט דער געשיכטע פון דער אַלוועלטלעכער אַרבעטער־באַוועגונג, מיט אירע אידעאַלן פון פרידן און סאָציאַליזם.

ניט די, ניט יענע דעמאָנסטראַציע האָבן זיך ניט געשטעלט פאַר קיין ציל אָנצוּווייזן די ריכטונג פאַר דער רעוואָליוציעס ווייטערדיקן גאַנג און האָבן עס ניט געקאָנט אָנווייזן.. ניט די און ניט יענע האָבן ניט געשטעלט פאַר די מאַסן און אין נאָמען פון די מאַסן קיינע באַשטימטע, קאָנקרעטע ברענענדיקע טאָג־פראַגעס וועגן דעם, ווהין און וויאַזוי עס דאַרף איצט גיין די רעוואָליוציע.

אין דעם זין איז דעם 18־טן יוני געווען די ערשטע פּאָליטישע דעמאָנסטראַציע פון טאַט, אַ דערקלערונג ניט אינעם ביכל אָדער אין צייטונג, נאָר אַף דער גאַס, ניט דורך פירער, נאָר דורך די מאַסן, אַ דערקלערונג דערפון, וויאַזוי פאַרשיידענע קלאַסן האַנדלען, ווילן און

װעלן האַנדלען, קעדײ צו פירן די רעװאָליוציע װײטער. די בורזשואַזיע האָט זיך אױסבאַהאַלטן...“*.

די װאַלן אין די ראַיאָנע ראַטן האָבן זיך פאַרענדיקט. איך בין אַדורך אין װיבאָרגער ראַיאָן. אין װיבאָרגער ראַיאָן זײנען אַדורך דערהױפּט באָלשעװיקעס און אַ קלײנע צאָל מענשעװיקעס־אינטערנאַציאָנאַליסטן, װאָס האָבן אפילע ניט אָנגעהױבן אַרבעטן. אין דער ראַיאָנער אופּראַװע האָבן געאַרבעט אױסשליסלעך באָלשעװיקעס: ל. מ. מיכײלאָװ, קוטשמענקאָ, טשוגורין, נאָך אײנער אַ כאַװער און איך. אונדזער אופּראַװע האָט זיך געפונען פון אָנהײב אין אײן געבײדע מיטן ראַיאָנעם פּאַרטײ־קאָמיטעט, װו סעקרעטאַר איז געװען זשעניע יעגאָראָװע. אױך לאַציס האָט דאָרטן געאַרבעט. צװישן דער אַרבעט פון אונדזער אופּראַװע און דער פּאַרטײ־אָרגאַניזאַציע איז געװען די סאַמע ענגסטע פאַרבינדונג. די אַרבעט אינעם װיבאָרגער ראַיאָן האָט מיר זײער פיל געגעבן — דאָס איז געװען אַ גוטע שול פון פּאַרטײיִשער און סאָװעטישער אַרבעט. פאַר מיר, װאָס האָט אַזױפיל יאָרן אָפּגעלעבט אין דער עמיגראַציע װאָס האָט זיך קײנמאָל ניט באַשלאָסן אַרױסטרעטן אפילע אַף ניט קײן גרױסע פאַרזאַמלונגען, װאָס האָט קײנמאָל ביז דעמאָלט ניט אָנגעשריבן קײן אײן שורע אין דער „פּראַװדאַ“, איז אַזאַ שול געװען שטאַרק נײטיק.

דער װיבאָרגער ראַיאָן האָט פאַרמאָגט אַ פעסטן באָלשעװיסטישן אַקטיװ. די באָלשעװיקעס האָבן געהאַט גרױס צוטרױ בײַ די אַרבעטערמאַסן. אינגיכן נאָך דעם, װי איך האָב אָנגעהױבן אַרבעטן, איז מיר אױסגעקומען איבערנעמען די אַרבעט אין דער װיבאָרגער אָפּטײלונג פון דער קאָמיסיע צו שטיצן די סאָלדאַטקעס. די אַרבעט האָב איך איבערגענומען בײַ מײנער אַן אַלטער באַקאַנטער, מיט װעלכער מיר האָבן אַמאָל צוזאַמען געלערנט אין אײן גימנאַזיע און שפּעטער צוזאַמען אָנגעפירט מיט דער זונטיק־שול. אין די ערשטע אַנטװיקלונג־יאָרן פון דער אַרבעטער־באַװעגונג איז זי געװען אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטקע — דאָס איז געװען נינע אַלעקסאַנדראָװנע גערד, סטרוװעס פרױ. איצט זײנען מיר געשטאַנען גאָר אַף פאַרשײדענע פּאָליטישע פּאָזיציעס. איבערגעבנדיק מיר די אינײאָנים, האָט זי געזאָגט: „אונדז געטרױען ניט

---

* לענין, באַנד XX, ז. 248—249.

די סאָלדאַטקעס. וואָס מיר זאָלן ניט טאָן פאַר זיי, זיינען זיי אַלץ ניט צופרידן; זיי גלויבן נאָר די באָלשעוויקעס. נו, מיילע, „נעמט די אַרבעט אין אייערע הענט, עפּשער וועט איר מאַכן בעסער!". מיר האָבן ניט מוירע געהאַט נעמען זיך פאַר דער אַרבעט, מיר האָבן געהאַלטן, אַז צוזאַמען מיט די אַרבעטער, שטיצנדיק זיך אַף זייער זעלבסטעטיקייט, וועט זיך אונדז איינגעבן פאַנאַנדערוויקלען אַ פאַרצווייגטע טעטיקייט.

די אַרבעטער=מאַסן האָבן אַרויסגעוויזן אַ קאָלאָסאַלע אַקטיוויקייט ניט נאָר אַפן פּאָליטישן געביט, נאָר אויך אַפן געביט פון קולטור. גאָר איינגיכן האָט זיך בא אונדז אָרגאַניזירט אַ ראַט פאַר פאָלק=בילדונג, וווהין עס זיינען אַריין פאָרשטייער פון אַלע פאַבריקן און זאַוואָדן אין וויבאָרגער ראַיאָן. פון די פאָרשטייער פון די זאַוואָדן געדענק איך פו=רישעוון, קאַיוראָוון, יורקינען און גאָרדיענקאָ. יעדע וואָך פלעגט מען זיך פאַרזאַמלען און באַהאַנדלען אַלע פּראַקטישע מאָסמיטלען. ווען עס האָט זיך געשטעלט די פראַגע וועגן דער נייטיקייט פון אַלגעמיינער אָנפאַנג=בילדונג, האָבן די זאַוואָדן מיט די קויכעס פון די אַרבעטער גופע זייער שנעל דורכגעפירט אַ דיסקאָנט פון די אַנאַלפאַבעטן אַף די זאַוואָדן. די פאַבריקאַנטן האָט מען אַרויסגעשטעלט אַ פאָדערונג, זיי זאָלן אויסטיילן געביידעס פאַר שולן, און ווען איינער אַ פאַבריקאַנט האָט זיך אָפּגעזאָגט צו געבן אַזאַ געביידע, האָבן די אַרבעטער אופגע=הויבן אַ גוואַלדיקן סקאַנדאַל, זיי האָבן קלאָר געמאַכט, אַז איינע פון די געביידעס בא דער פאַבריק איז פאַרנומען מיט „שלאָגלער" (סאָל=דאַטן פון די באַזונדערס שאָוויניסטיש געשטימטע באַטאַליאָנען); גע=ענדיקט האָט זיך עס דערמיט, אַז דער פאַבריקאַנט האָט געמוזט דינגען אַ געביידע פאַר אַ שול. אַ ספּעציעלער אַרבעטער=קאָנטראָל איז געווען אַוועקגעשטעלט קעדיי אַכטונג צו געבן אַפן באַזוך פון די לימודים און אַפן אונטעריכט. ניט ווייט פון דער אופּראַווע איז איינגעשטאַנען דער [illegible]יער=פאָלק. פון אָנהייב האָט ער זיך גערעכנט פאַר זייער זיכערן, די „זיכערקייט" זיינע איז אָבער זייער גיך אויסגערונען. ווי נאָר מע האָט אַוועקגעשטעלט דעם פאָלק אַף דער וויבאָרגער זייט, האָט מען צווישן די סאָלדאַטן אופגעהויבן פירן אַן אַגיטאַציע. די ערשטע אַגיטאַטערס פאַר די באָלשעוויקעס זיינען געווען גראַדע די פאַרקוי=פערנס פון יאַדערן, קוואַס א.ד.גל. צווישן זיי זיינען געווען ניט ווייניק סאָלדאַטקעס. די אַרבעטערנס פון וויבאָרגער ראַיאָן זיינען שוין געווען

ניט ענלעך אַף יענע אַרבעטערנס, וועלכע איך האָב געקענט אין די 90=ער יאָרן און אפילע אין דער רעוואָליוציע פון 1905 יאָר. אַלע זיינען זיי געווען פיין אָנגעטאָן, אַרויסגעטראָטן אַקטיוו אַף פאַרזאַמלונגען און זיינען געווען פּאָליטיש באַוווסטזיניק. איינע אַן אַרבעטערן האָט מיר דערציילט: „דער מאַן מיינער איז אַפן פראָנט. ביז איצט האָבן מיר מיט אים געלעבט גוט, ווי וועט זיין איצטער, אַז ער וועט צוריק קומען פון פראָנט, ווייס איך ניט. איך בין איצט פאַר די באָלשעוויקעס, איך גיי מיט זיי, און ווי איז זיין מיינונג דאָרטן אַפן פראָנט, ווייס איך ניט... צי האָט ער פאַרשטאַנען, צי האָט ער שוין געזען, אַז גיין דאַרף מען נאָר מיט די באָלשעוויקעס. איך טראַכט מיר אָפט באַנאַכט — און ווי אַז ער האָט נאָך ניט פאַרשטאַנען... איך ווייס נאָך ניט, צי וועל איך זיך דערוואַרטן, עפשער וועט מען אים דאָרט דערהאַרגענען און איך, איך שפּיי שוין אויך מיט בלוט און פאָר איצט אין שפּיטאָל“. שאַרף פאַרקריצט האָט זיך מיר אין זיקאָרן איר בלאַס, אויסגעצערט פּאָנעם מיט די רויטע פלעקן אף די באַקן, איר באומרויִקן זיך וועגן דעם, עס זאָל איר ניט אויסקומען פאַנאַנדערגיין זיך מיטן מאַן איבער די פאַרשיידענע מיינונגען. אָבער אין דער קולטור=אַרבעט זיינען פונ=דעסטוועגן געגאַנגען פאָרויס ניט די ארבעטערנס, נאָר די ארבעטער זיי פלעגן אַריינדרינגען אין יעדער זאַך. דער כאַוועך גאָרדיענקאָ, צום ביישפּיל, האָט זיך זייער גוט געייסעקט מיט די קינדער=גערטנער. דער כאַוועך קוקלין האָט זייער אופמערקזאַם נאָכגעשפּירט נאָך דער אַרבעט פון דער יוגנט.

איך האָב זיך אויך אָפּגעגעבן שטאַרק מיט דער אַרבעט צווישן דער יוגנט. די יוגנט, וועלכע האָט זיך גרופּירט אינעם פאַריין „ליכט און וויסן“, האָט זיך אויסגעאַרבעט אירע אַן אייגענע פּראָגראַם. צווישן די יאַטן זיינען געווען באָלשעוויקעס, מענשעוויקעס, אַנאַרכיסטן און אומ=פּאַרטייישע. די פּראָגראַם איז געווען ביז גאָר אַ נאַיווע און אַ פּרימי=טיווע, אָבער דעבאַטן ארום איר זיינען געווען זייער אינטערעסאַנט. איינער פון די פּונקטן אין דער פּראָגראַם, צום ביישפּיל, האָט גערעדט וועגן דעם, אַז אַלע מוזן זיך אויסלערנען נייען. דעמלט רופט זיך אָפּ איינער אַ יאַט אַ באָלשעוויק: „צוליב וואָס=זשע דאַרפן אַלע זיך לערנען נייען? מיילע, מיידלעך פאַרשטיי איך, אָניט וועלן זיי ניט קאָנען צונייען אַ קנעפּל צו דעם מאַנס הויזן, אָבער צוליב וואָס דאַרפן זיך לערנען

„אַלע?!" דיראָזיקע באַמערקונג האָט אַרויסגערופֿן אַ שטורעם דערווידערונגען. ניט נאָר די מיידלעך, נאָר אויך אַלע יאַטן זיינען געוואָרן אויסער זיך און זיינען אופֿגעשפּרונגען פֿון די ערטער — „קנעפּלעך צו די הויזן דאַרף דאָס ווייב צונייען? ניט אַנדערש, סיידן דו ביסט פֿונעם זינען אַראָפּ! די אַלטע פֿרויען־פֿאַרשקלאַפֿטקייט האַלסטו אונטער? דאָס ווייב איז דעם מאַנס אַ כאַווער, און ניט קיין דינסט!" דער אַוטער פֿונעם פֿאַרשלאַג, אַז נאָר די פֿרויען דאַרפֿן זיך לערנען נייען, האָט זיך געמוזט אונטערגעבן. מיר געדענקט זיך אַ געשפּרעך מיט אַ צווייטן יאַט, וועלכער האָט זייער הייס פֿאַרטיידיקט די באָלשעוויקעס, מיט מוראַשאָוו. איך פֿרעג בײַ אים: „פֿאַרוואָס טרעט איר ניט אַריין אין דער באָלשעוויסטישער אָרגאַניזאַציע?" — „זעט איר, — האָט ער מיר געענטפֿערט, — עטלעכע אונדזערע יוגנטלעכע זיינען שוין געווען אין דער אָרגאַניזאַציע. פֿאַרוואָס זשע זיינען מיר אַהין געגאַנגען? מיינט איר אַוואַדע דערפֿאַר, ווייל מיר האָבן פֿאַרשטאַנען, אַז די באָלשעוויקעס זיינען גערעכט? ניין, געגאַנגען זיינען מיר נאָר דערפֿאַר, ווייל די באָלשעוויקעס פֿלעגן געבן זייערע מיטגלידער רעוואָלווערן! אַזוי טויג אָבער ניט. גיין דאַרף מען באַוווסטזיניק; האָב איך אומגעקערט דעם בילעט מיינעם ביז איך וועל זיך ניט פֿאַנאַנדערקלייבן, ווי געהעריק איז". זאָגן דאַרף מען אָבער, אַז אין „ליכט און וויסן" זיינען פֿונדעסטוועגן אַריין יאַטן, וועלכע זיינען געווען געשטימטע רעוואָליוציאָנער, יאַטן, וועלכע וואָלטן שוין אין זייער אייגענער סוויווע בעשומויפֿן ניט געדולדעט קיין רעכטע אַרויסזאָגונגען. דער אוילעם איז געווען אַן אַקטיווער, אָפֿט אַרויסגעטראָטן בײַ זיך אַף די זאַוואָדן און אַף די אייגענע פֿאַרזאַמלונגען, אָבער נאָך פֿול מיט צוטרוי. קעגן אָט דער צוטרויִלעכקייט איז שטאַרק אויסגעקומען צו קעמפֿן.

אַסאַך איז אויסגעקומען אַרבעטן צווישן די פֿרויען. איך האָב פֿאַרגעסן מיין פֿריערדיקע שעמעוודיקייט און פֿלעג אַרויסטרעטן אומעטום, ווו מע האָט נאָר געדאַרפֿט.

מיט לייב און לעבן האָב איך זיך אַריינגעטאָן אין דער אַרבעט, עס האָט זיך שטאַרק געוואָלט אַריינציען די מאַסן דורכויס אין דער געזעלשאַפֿטלעכער אַרבעט, מעגלעך מאַכן צו פֿאַרווירקלעכן יענע „פֿאָלקמיליציע", וועגן וועלכער איליטש האָט דעמלט געשטעלט די פֿראַגע.

אַז איך האָב גענומען אַרבעטן אינעם וויבאָרגער ראַיאָן, האָב איך

זיך נאָך זעלטענער אָנגעהויבן זען מיט אילימש, און די צייט איז געווען
אַ שאַרפע, דער קאַמף האָט זיך צעפלאַקערט. דער 18=טער יוני איז
געווען ניט נאָר אַ טאָג, ווען עס האָבן דעמאָנסטרירט 400 טויזנט
אַרבעטער און סאָלדאַטן אונטער די באָלשעוויסטישע לאָזונגען, דער
18=טער יוני איז געווען דער טאָג, ווען די צייטווייליקע רעגירונג האָט,
נאָך דריי כאַדאָשים וואַקלעניש, אונטערן דרוק פון די פאַרבינדעטע,
אָנגעהויבן א נייעם אָנגריף אפן פראָנט. די באָלשעוויקעס האָבן שוין
גענומען אַרויסטרעטן אין דער פרעסע און אַף פאַרזאַמלונגען. די צייט=
ווייליקע רעגירונג האָט דערפילט, אַז זי פאַרלירט דעם באָדן פון אונ=
טער די פיס. דעם 28=טן יוני האָט זיך אָנגעהויבן די מאַפּאָלע פון דער
רוסישער ארמיי אפן פראָנט; און דאָס האָט שטאַרק אופגערעגט דאָס
מיליטער.

סאָף יוני איז אילימש צוזאַמען מיט מאַריע איליגישנען אַוועקגע=
פאַרן אַף עטלעכע טעג אָפרוען צו די באַנטש=ברויעוויטשעס אין דאָרף
נייוואָלאַ נעבן דער סטאַנציע מוסטאַמיאַקי (ניט ווייט פון פּיטער). פאַר
דער צייט האָבן אין פּעטראָגראַד אויסגעבראָכן אַזוינע געשעענישן:
דער קוילנוואַרפער=פאָלק, וואָס איז געשטאַנען אַף וויבאָרגער זייט, האָט
באַשלאָסן אופהייבן אַ באַוואָפנטן אופשטאַנד. מיט צוויי טעג פאַר דעם
האָט אונדזער אופקלער=קאָמיסיע זיך צונויפגערעדט מיט דער קולט=
אופקלער=קאָמיסיע פונעם קוילנוואַרפער=פאָלק, אַז מע זאָל זיך פאַר=
זאַמלען מאָנטיק, קעדיי צו באַהאַנדלען געמיינזאַם אייניקע פראַגן פון
דער קולטור=אַרבעט. קיינער, פאַרשטייט זיך, פונעם קוילנוואַרפער=פאָלק
איז אַף דער זיצונג ניט געקומען, דער פאָלק איז אינגאַנצן אַוועק. האָב
איך זיך געלאָזט אין קשעסינסקים הויז. אפן סאַמסאָניעווער פּראָספּעקט
האָב איך דעריאָגט די קוילנוואַרפער. אין פעסטע רייען האָבן מאַרשירט
די סאָלדאַטן. אין זיקאָרן איז מיר פאַרבליבן אַזאַ מין בילד: פונעם
טראָטואַר איז אראָפּ אַן אַלטער אַרבעטער און, גייענדיק אקעגן די
מאַרשירנדיקע סאָלדאַטן, האָט ער זיך טיף פאַרנויגט פאַר זיי און הויך
אַ זאָג געטאָן: „זעט=זשע ברידערלעך, איר זאָלט זיין פאַרן אַרבעט=
פאָלק!“ אין קשעסינסקים פּאַלעץ, פון די כאַווייירים, וועלכע איך האָב
געטראָפן אין דער געביידע פון צ"ק, געדענק איך סטאַלינען און לאַשע=
וויטשן. דער פאָלק האָט זיך אָפּגעשטעלט נעבן באַלקאָן פונעם פּאַלעץ,
סאַליוטירט און אַוועקגעמאַרשירט ווייטער. נאָכדעם זיינען צו דער גע=

ביידע פון צ.ק. צוגעגאַנגען אַנדערע צוויי פאָלקן און נאָך זיי — אַ גרויסע אַרבעטער=דעמאָנסטראַציע. אינאָוונט האָט מען אַוועקגעשיקט איינעם א כאַווער קיין מוסטאמיאַקי נאָך אילימשן. דער צענטראַל=קאָ=מיטעט האָט געוואָרפן אַ לאָזונג צו פאַרוואַנדלען די דעמאָנסטראַציע אין אַ פרידלעכע, און דער קוילנוואַרפער=פאָלק האָט שוין דערווייל אָנגעהויבן בויען בא זיך באַריקאַדעס. איך געדענק, ווי דער כאַווער לאַשעוויטש, וועלכער האָט געפירט אַן ארבעט אין אָט דעם פאָלק, איז לאַנג געלעגן אין דער וויבאָרגער אופּראַווע אַפן דיוואַן און געקוקט אַף דער סטעליע, איידער ער האָט באַדאַרפט גיין איינריידן די סאָלדאַטן פונעם קוילנוואַרפער=פאָלק, זיי זאָלן אָפּשטעלן די אַרויסטרעטונג. שווערלעך איז עס אים געווען צו טאָן. אזוי האָט אָבער באַשטימט דער צענטראַל=קאָמיטעט. די זאַוואָדן און פאַבריקן האָבן געשטרייקט. פון קראָנשטאַט זיינען געקומען מאַטראָסן. אַ גרויסע דעמאָנסטראַציע פון באַוואָפנטע אַרבעטער און סאָלדאַטן איז געגאַנגען צום טאַווּרישן פּאַ=לאַץ. אילימש איז אַרויסגעטראָטן פונעם באַלקאָן פון קשעסינסקיס פּאַלאַץ. דער צענטראַל=קאָמיטעט האָט אַרויסגעלאָזן אן אויפרוף אָפּצו=שטעלן די דעמאָנסטראַציע. די צייטווייליקע רעגירונג האָט אַרויסגע=רופן יונקערס און קאָזאַקן. אַף סאַדאָווע גאַס האָט מען גענומען שיסן אין די דעמאָנסטראַנטן. יענע נאַכט האָט מען איינגעאָרדנט אילימשן אַ נאַכטלעגער בא די סולימאָווס (אַף פעטערבורגער זייט). דאָס סאַמע זיכערסטע אָרט, וווּ מע האָט געקאָנט בעסער אויסבאַהאַלטן אילימשן, איז געווען אַף דער וויבאָרגער זייט. עס איז געווען באַשלאָסן, אַז ער וועט זיך געפינען באַם אַרבעטער קאַיוראָוו. בין איך פאַרגאַנגען נאָך אילימשן צו די סולימאָווס און מיר זיינען מיט אים אַוועק אַף דער וויבאָרגער זייט. געגאַנגען זיינען מיר פאַרביי דעם מאָסקווער פאָלק איבערן בולוואַר. אַפן בולוואַר איז געזעסן קאַיוראָוו. דערזען אונדז האָט ער זיך אויפגעהויבן און איז אַוועק עטוואָס פאָרויס, נאָך אים איז נאָכ=געגאַנגען אילימש, און איך בין אַוועק אָן א זייט. די יונקערס האָבן צעגראָמירט די רעדאַקציע „פראַוודאַ“. באַטאָג איז פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג פון פ.ק. אינעם וועכטער=ביידל פון רענאָ זאַוואָד, אילימש איז דאָרט אויך בייגעווען. באַהאַנדלט האָט מען די פראַגע וועגן אַז אַלגעמיינעם שטרייק און מע האָט באַשלאָסן קיין אַלגעמיינעם שטרייק ניט אָרגאַניזירן. פון דאָרטן איז אילימש אַוועק צו דער כאַווערטע

באַפּאַנאָווע, אין לעסנאָיע, ווו ער האָט געזאָלט זיך טרעפֿן מיט אייניקע מיטגלידער פֿון צ.ק. יענעם טאָג האָט מען די אַרבעטער־באַוועגונג דערשטיקט.

אַלעקסינסקי, דער געוועזענער מיטגליד פֿון דער 2־טער דומע, דעפּוטאַט פֿון די פּעטראָגראַדער אַרבעטער, דער וופּעריאָדאָוועץ, אַמאָל אַ באַקאַנטער כוואַר לויט דער אַרבעט, און פּאַנקראַטאָוו, דער מיטגליד פֿון עסערישער פּאַרטיי, אַן אַלטער שליסלבורגער, — אָט זיי ביידע האָבן אַרויסגעלאָזן אַ העצע־קלאָג וועגן דעם, אַז לויט די יעדיעס, וועלכע זיי פֿאַרמאָגן קלוימערשט, איז לענין — אַ דייטשישער שפּיאָן. מיט דערדאָזיקער העצע האָבן זיי גערעכנט פּאַראַליזירן לענינס ווירקונג און אויטאָריטעט. דעם 6 יולי האָט די צייטווייליקע רעגירונג אָנגענומען אַ באַשלוס צו אַרעסטירן לענינען, זינאָוויעוון און קאַמעניעוון. דער קשעסינסקי־פּאַלאַץ איז פֿאַרנומען געוואָרן מיט רעגירונג־מיליטער. פֿון קאַיוראָוון האָט איליטש זיך איבערגעצויגן צו אַלילויעוון, ווו זינאָוויעוו האָט זיך אויך אויסבאַהאַלטן. קאַיוראָוו האָט געהאַט אַ זון אַן אַנאַרכיסט. יונגט האָט זיך דאָרט געפֿאָרעט מיט באָמבעס, האָט עס ניט שטאַרק געפּאַסט פֿאַר אַ קאָנספּיראַטיווער דירע.

דעם 7־טן זיינען מיר מיט מאַריע איליניטשנען געווען בײַ איליטשן בײַ די אַלילויעווס אין דירע. בײַ איליטשן איז גראָד דעמאָלט געווען אַ מאָמענט פֿון וואַקלונגען. ער האָט געבראַכט אַרגומענטן דערפֿאַר, אַז מע דאַרף זיך מעלדן צום געריכט. מאַריע איליניטשנע האָט שטאַרק דערווידערט קעגן דעם. „מיר מיט גריגאָרין האָבן באַשלאָסן זיך מעלדן, גיי זאָג וועגן דעם קאַמעניעוון" — האָט איליטש זיך אָפּגערופֿן צו מיר. קאַמעניעוו האָט געוווינט דערבײַ, אין אַ צווייטער דירע. האָב איך זיך אָנגעהויבן אײַלן. „לאָמיר זיך צעזעגענען, עפּשער וועלן מיר זיך שוין מער ניט זען". האָבן מיר זיך אַרומגענומען. איך בין אַוועק צו קאַמעניעוון און איבערגעגעבן אים איליטשס ווערטער. אינאָוונט האָט דער כאַווער סטאַלין און אַנדערע כאַווײרים איבערצייגט איליטשן, ער זאָל ניט גיין צום געריכט און דערמיט האָט מען אים געראַטעוועט דאָס לעבן. אינאָוונט איז בײַ אונדז אויף שיראָקער גאַס פֿאָרגעקומען אַן אונטערזוכונג. געזוכט האָט מען נאָר בײַ אונדז אין צימער. געקומען איז עמעס איינער אַ פּאָלקאָווניק און נאָך איינער אַ מיליטער־מאַן אין אַ שינעל אויף אַ ווייסן אונטערשלאַק. צוגענומען האָבן זיי פֿון טיש עטלעכע

צעטעלעך און אייניקע פון מײַנע דאָקומענטן. זײ האָבן מיך אַ פרעג געטאָן, צי ווײס איך ניט, ווו קאָן ערגעץ זײַן איליטש, און דערפון האָב איך פאַרשטאַנען, אַז ער האָט זיך ניט געמאָלדן. אַפּמאָרגן אינדערפרי בין איך אַוועק צום כאַווער סמילגאַ, וועלכער האָט אויך געוווינט אַף דערזעלבער שיראָקע גאַס. געטראָפן האָב איך דאָרטן די סאַוויירים סטאַלין און מאַלאַטאָוו און זיך דערוווסט פון זײ, אַז איליטש און זינאָוויעוו האָבן באַשלאָסן זיך אויסבאַהאַלטן.

אין אַ טאָג אַרום, דעם 9-טן, האָט זיך צו אונדז אַרײַנגעוואַלגערט אַ גאַנצע כעווראַ יונקערס. זײ האָבן זאָרגזאַם אונטערזוכט די גאַנצע שטוב. אַנע איליגישנעם מאַן, מאַרק טימאָפײעוויטש יעליזאַראָוו, האָבן זײ אָנגענומען פאַר איליטשן. זײ האָבן גענומען אויספרעגן זיך בײַ מיר, צי דאָס איז ער. די יעליזאַראָווס האָבן דעמלט געהאַט אַ שטוב-אַרבעטערן — אַ דאָרפיש מײדל אַנושקע. געווען איז זי ערגעץ פון אַ פאַרוואָרפן דערפל און קיין שום פאָרשטעלונג וועגן אַלץ, וואָס עס טוט זיך אַרום, האָט זי ניט געהאַט. זי האָט נאָר שטאַרק כײשעק געהאַט אויסלערנען זיך לייענען און שרײַבן און יעדע פרײַע מינוט פלעגט זי זיך אַ כאַפּ טאָן פאַרן אַלעפבייז. דאָס לערנען פלעגט איר אָבער אָנקומען זײער שווער: „ס'אַזאַ דאָרפישער פלאָקן איך בין!" — פלעגט זי אָפט אויסשרײַען מיט צאַר. איך האָב זיך באַמיט איר העלפן זיך אויסלערנען לייענען, דערצו האָב איך איר דערקלערט, וועלכע פאַרטייען עס זײַנען דאָ, איבער וואָס עס קומט פאַר די מילכאָמע א.א.וו. וועגן לעגינען האָט זי קיין שום באַגריף ניט געהאַט. דעם 8-טן בין איך אינדערהיים ניט געווען; אונדזערע האָבן נאָכדעם דערציילט, אַז צו אונדזער שטוב איז צוגעפאָרן עפּעס אַן אויטאָמאָביל און געמאַכט אַ פײַנטלעכע דעמאָנסטראַציע. פלוצעם לויפט אַרײַן אַנושקע און שרײַט אויס: „עפּעס אָלעגינס זײַנען דאָרט געקומען צופאָרן!" בײַם דער אונטערזוכונג האָבן די יונקערס גענומען זיך פאַנאַנדערפרעגן בײַ איר, אָנווײַזנדיק אַף מאַרק טימאָפייעוויטשן, וויאַזוי מע רופט אים? האָט זי ניט געוווסט. האָבן זײ באַשלאָסן, אַז דאָס באַהאַלט זי אים און וויל ניט אויסזאָגן. נאָכדעם זײַנען זײ אַרײַן צו איר אין קיך און גענומען זוכן אונטערן בעט, צי האָט זיך דאָרט עמעצער ניט באַהאַלטן. אַנושקע איז געוואָרן אויסער זיך און האָט זײ אַ זאָג געטאָן: „מוט אַקאָרשט אַ זוד אין בראָט-אויוון, עפּשער זיצט דאָרטן עמעצער". פאַרנומען האָבן זײ דרייען-מיך, מאַרק טימאָ-

פּייעווימש און אַנושקען און אָפּגעפירט אין גענעראַל=שטאַב. פּאַנאַנ=דערגעזעצט האָט מען אונדז אָפּגערוקט איינעם פון דעם אַנדערן און געבן יעדן איינעם פון אונדז אַוועקגעשטעלט אַ סאָלדאַט מיט אַ ביקס. פּלוצעם האָט זיך אהער ארייננעריסן אַ צעווילדעוועטע באַנדע אָפּיצירן און זיך געקליבן אַרופוואַרפן אַף אונדז. איז אָבער אַריין יענער פּאָלקאָווניק, וואָס האָט דאָס ערשטע מאָל געמאַכט באַ אונדז די אונטערזוכונג, אַ קוק געטאָן אַף אונדז און אַ זאָג געטאָן צו די אָפּיצירן: „דאָס זיינען ניט די, וועלכע זיינען אונדז נייטיק“. ווען איליטש וואָלט דאָ אַף אונדזער אָרט געווען, וואָלטן זיי אים אַף שטיקער צעריסן. אונדז האָט מען אָפּגעלאָזן. מארק טימאָפּייעוויטש האָט גענומען פּאָדערן, מע זאָל אונדז געבן אַן אַוטאָמאָביל צו פּאָרן אַהיים. דער פּאָלקאָווניק האָט צוגעזאָגט און איז אַוועק. קיינער, פאַרשטייט זיך, האָט אונדז קיין אַוטאָמאָביל ניט געגעבן. האָבן מיר געדונגען אַ פורל. די בריקן אָבער זיינען געווען צעגומען און אַהיים האָבן מיר זיך דערקליבן ערשט אינדערפרי. זייער לאַנג געקלאַפּט אין טיר און שוין אַפילע געהאַט זיך דערשראָקן, צי איז עפּעס ניט געשען דאָ דערווייל מיט אונדזעריקע. סאָפּקאָלסאָף האָט מען אונדז געעפנט.

געווען איז באַ אונדזעריקע אַן אונטערזוכונג אויך אַ דריט מאָל. איך בין דאַן ניט געווען אינדערהיים. געווען באַ זיך אין ראַיאָן. איך קום אַהיים, ערשט דער אַריינגאַנג איז פאַרנומען מיט סאָלדאַטן, די גאַנצע גאַס איז פאַרפלייצט מיט מענטשן. בין איך געשטאַנען אַ ווײַלע און אַוועק צוריק אין ראַיאָן — אַלציינס, וואָס וועל איך זיי העלפן? געקומען זיך צושלעפּן אין ראַיאָן שפּעט, קיינער איז שוין דאָרט ניט געווען, אויסער דער וועכטערן. אין אַ שטיקל צייט אַרום איז געקומען סלוצקי — אַ כאַוועך, וועלכער איז ניט לאַנג געקומען פון אַמעריקע צוזאַמען מיט וואָלאָדאַרסקין, מעלניטשאַנסקין און אַנדערע. שפּעטער איז ער אומגעקומען אַפן דאָרעם=פראָנט, ער האָט זיך נאָר=וואָס געהאַט אַרויסגעדרייט פון אונטער אַרעסט און האָט מיך גענומען שטאַרק איינריידן, איך זאָל ניט גיין אַ היים, נאָר שיקן פריער עמעצן זיך דערוויסן, וואָס עס הערט זיך דאָרט. זיינען מיר מיט אים אַוועק זוכן ערגעץ אַן אָרט, וווּ איבערצונעכטיקן. קיין אַדרעסן פון כאַווײרים האָבן מיר ניט געוווסט, האָבן מיר אַהיפשע צייט זיך אַרומגעשלעפּט איבערן ראַיאָן, ביז מיר האָבן זיך דערשלאָגן צו פּאָפּאַנאָוועו — אַ כאַווערטע לויט

דער אַרבעט איגעם ראַיאָן, וועלכע האָט אונדז טאַקע אײַנגעאָרדנט. אינדערפרי האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז קיינער פון אונדזערע איז ניט אַרעסטירט און די אונטערזוכונג האָט מען דאָסמאָל אויך געמאַכט לײַטישער, ווי די פריערדיקע.

איליטש צוזאַמען מיט זינאָוויעוון האָבן זיך אויסבאַהאַלטן באַם אַלטן אונטערערדישן טוער, באַם אַרבעטער פון סעסטראָרעצקער זאַוואָד יעמעליאַנאָוו, אַף דער סטאַנציע ראַזליוו, ניט ווײַט פון סעסטראָרעצק. באַ איליטשן איז ביזן סאַמע לעצטן טאָג פאַרבליבן צו יעמעליאַנאָוון און צו זײַן פאַמיליע זייער אַ וואַרעמע באַציונג.

איך האָב אָנגעהויבן פאַרברענגען די גאַנצע צײַט אין וויבאָרגער ראַיאָן. אין די יולי-טעג האָט שטאַרק איבעראַשט דער אונטערשייד צווישן די קליינבירגערלעכע שטימונגען און די שטימונגען באַ די אַרבעטער. אין די טראַמווייען, אַף די גאַסן האָט פון אַלע ווינקלען געשפאַרט דער צאָרן פונעם קליינבירגערלעכן באַלעבאָס. איז מען אָבער אַריבער דעם הילצערנעם בריק, וועלכער פירט צו דער וויבאָרגער זײַט, האָט מען באַלד דערפילט, אַז מע איז אַריבער אין גאָר אַן אַנדער וועלט. אַרבעט איז געווען אַריבערן קאָפ. דורך דעם כאַווער זאָף און אַנדערע כאַווײרים, וועלכע זײַנען געווען פאַרבונדן מיטן כאַווער יעמעליאַנאָוון, פלעג איך באַקומען צעטלעך פון איליטשן מיט פאַרשיידענע שליכעסן. די רעאַקציע איז געוואַקסן. דעם 9-טן יולי האָט די פאַראייניקטע זיצונג פון א.צ.א.ק און פון אויספירקאָם פונעם ראַט פון די אַרבעטערשע און פויערשע דעפוטאַטן דערקלערט די צײַטווײַליקע רעגירונג אַלס „רעגירונג צו ראַטעווען די רעוואָליוציע“; אין דעמזעלבן טאָג טאַקע האָט זיך אָנגעהויבן דאָס „ראַטעווען“. דעמזעלבן טאָג האָט מען אַרעסטירט קאַמעניעוון, דעם 12-טן יולי איז אָפגעגעבן געוואָרן אַ באַפעל אײַנצופירן אַפן פראָנט טויט-שטראָף. דעם 15-טן יולי האָט מען פאַרמאַכט די „פראַוודאַ“ און די „אָקאָפנאַיאַ פראַוודאַ“ און אָפגעגעבן אַ באַפעל, וואָס האָט פאַרווערט צו אָרגאַניזירן מיטינגען אַפן פראָנט, אין העלסינגפאָרס האָט מען געמאַכט אַרעסטן צווישן די באָלשעוויקעס און פאַרמאַכט די דאָרטיקע באָלשעוויסטישע צײַטונג „וואָלנאַ“ („כוואַליע“). דעם 18-טן יולי האָט מען פאַנאַנדערגעיאָגט דעם פינלענדישן סיים, און דער גענעראַל קאָרנילאָוו איז יענעם טאָג

באַשטימט געוואָרן אַלס העכסטער קאָמאַנדיר פֿון דער אַרמיי. דעם 22=טן יולי האָט מען אַרעסטירט טראָצקין און לונאַטשאַרסקין.

אינגיכן נאָך די יולי=טעג האָט קערענסקי צוגעטראַכט אַ מיטל, דורך וועלכן ער האָט געמיינט אופֿהייבן די דיסציפּלין אינעם מיליטער; ער האָט באַשלאָסן, אַז דעם קוילנוואַרפֿער=פֿאָלק, וועלכער האָט אָנגעהויבן די אַרויסטרעטונג אין די יולי=טעג, דאַרף מען אַרויספֿירן און אַנטוואָפֿענען אַפֿן פּלאַץ און עפֿנטלעך שטעמפּלען אים מיט שאַנד. איך האָב געזען, ווי דער אַנטוואָפֿנטער פֿאָלק איז געגאַנגען צום פּלאַץ. די אַנטוואָפֿנטע סאָלדאַטן האָבן געפֿירט די פֿערד זייערע פֿאַרן צוים און אַזויפֿיל צאָרן האָט געברענט אין זייערע בליקן, אַזויפֿיל האַס האָט זיך געפֿילט אינעם גאַנצן לאַנגזאַמען גאַנג זייערן, אַז ס'איז קלאָר געווען, אַז צו קיין גרעסערער נאַרישקייט האָט שוין קערענסקי ניט געקאָנט זיך דערטראַכטן. און ווירקלעך, אין אָקטיאַבער איז דער דאָזיקער פֿאָלק מיט עמעסער מעסירעסנעפֿעש געגאַנגען פֿאַר די באָלשעוויקעס, באַוואַכט איליטשן אין סמאָלני.

די באָלשעוויסטישע פּאַרטיי איז טאַקע אַריבער אַף אַ האַלבלעגאַלן צושטאַנד. זי איז אָבער געוואַקסן און זיך געפֿעסטיקט; צום מאָמענט פֿון עפֿענען דעם פּאַרטיי=צוזאַמענפֿאָר, דעם 26=טן יולי, האָט זי שוין געציילט אין אירע רייען 177 טויזנט מאַן, אין צוויי מאָל מער, איידער מיט דריי כאָדאָשים צוריק, בא דער אַלרוסלענדישער אַפּרעל=קאָנפֿערענץ פֿון די באָלשעוויקעס. דער וווּקס פֿון דער באָלשעוויסטישער ווירקונג, באַזונדערס צווישן מיליטער, איז געווען אויסער יעדן צווייפֿל. דער 6 צוזאַמענפֿאָר האָט נאָך פֿעסטער באַהאָפֿטן די באָלשעוויסטישע קויכעס. אינעם אופֿרוף, וואָס איז אַרויסגעלאָזן געוואָרן אין נאָמען פֿון 6=טן צוזאַמענפֿאָר, האָט זיך גערעדט וועגן דער קאָנטר=רעוואָליוציאָנערער פּאָזיציע, וואָס די צייטווייליקע רעגירונג האָט פֿאַרנומען. „עס גרייט זיך אַן אַלוועלטלעכע רעוואָליוציע, אַ געראַנגל פֿון קלאַסן, — איז געזאָגט געוואָרן אינעם אופֿרוף! — און אַט דעם געראַנגל גייט אונדזער פּאַרטיי מיט צעוויקלטע פֿאָנען. זי האָט זיי פֿעסט געהאַלטן אין אירע הענט, זי האָט זיי ניט פֿאַרגוייגט פֿאַר די געוואַלט=טוער, פֿאַרעטער און בייזע העצער, פֿאַר די, וואָס האָבן פֿאַראַטן די רעוואָליוציע און זיך געשטעלט צו דינסט דעם קאַפּיטאַל. זי וועט אויך ווייטער האַלטן הויך די פֿאָנען, קעמפֿנדיק פֿאַרן סאָציאַליזם, פֿאַר

ברידערשאַפט צווישן פעלקער, ווייל זי ווייס — עס קומט אָן אַ נייע באַוועגונג און עס דערנענטערט זיך די טויט־שאָ פאַר דער אַלטער וועלט“.

דעם 25 אויגוסט האָט זיך אָנגעהויבן דער מאַרש פון די קאָרנילאָווצעס אַף פעטראָגראַד. די אַרבעטער פון פּיטער און, אין דער ערשטער ריי, פון וויבאָרגער ראַיאָן האָבן זיך, פאַרשטייט זיך, אַ וואָרף געטאָן פאַרטיידיקן פעטראָגראַד. אַנטקעגן די אָטריאַדן פון קאָרנילאָווס מיליטער, דער אַזויגערופענער „ווילדער דיוויזיע“, זיינען אַוועקגעשיקט געוואָרן אונדזערע אַגיטאַטערס. גאָר איינגיכן האָט זיך קאָרנילאָווס מיליטער דעמאָראַליזירט. קיין עכטער אָנגריף האָט זיך שוין ניט באַקומען. דער גענעראַל קרימאָוו, וועלכער האָט געפירט דעם קאָרפּוס אַף לעניגראַד, האָט זיך דערשאָסן. מיר האָט זיך פאַרגעדענקט די פיגור פון איינעם אונדזערן אַ וויבאָרגער אַרבעטער — אַ יונגן יאַט. געאַרבעט האָט ער לויט דער ליניע פון ליקווידירן די אַמעראַצעס. און אַפן פראָנט איז ער אַוועק צווישן די ערשטע. איז אָט געדענק איך, אַז ווען ער האָט זיך צוריקגעקערט פון פראָנט, איז ער נאָך מיט דער ביקס אַפן אַקסל געקומען צולויפן אין דער ראַיאָנער דומע. אין דער אַרבעטער־שול האָט דעמלט פונקט אויסגעפעלט קרייד. פליט אַריין דערדאָזיקער יאַט, דאָס פּנים זיינס עטעמט נאָך מיט קאַמף־לוסט, כאַפּט אַראָפּ פון זיך די ביקס, שטעלט זי אַוועק אין ווינקל און הייבט אָן היציק ריידן וועגן קרייד, וועגן שרייב־ברעטער. אין וויבאָרגער ראַיאָן איז יעדן טאָג אויסגעקומען צו זען, ווי ענג עס בינדט זיך בײַ די אַרבעטער זייער רעוואָליוציאָנערער קאַמף מיטן קאַמף פאַר באַהערשן די וויסנשאַפט, די קולטור.

לעבן ווייטער אינעם ביידל אַף דער סטאַנציע ראַזליוו, ווו איליטש האָט זיך אויסבאַהאַלטן, איז געוואָרן אומעגלעך. עס האָט זיך אָנגעהויבן דער האַרבסט, און איליטש האָט באַשלאָסן זיך אריבערקלייבן קיין פינלאַנד. דאָרטן האָט ער גערעכנט אָנשרייבן די אַרבעט, וואָס ער האָט פאַרטראַכט: „מעלוכע און רעוואָליוציע“. צו דער אַרבעט האָט ער שוין געהאַט זייער פיל אויסצוגן, ער האָט זי שוין געהאַט אַרומגעטראַכט פון אַלע זייטן. אין פינלאַנד איז אויך באַקוועמער געווען נאָכצושפּירן נאָך די צייטונגען. נ. א. יעמעליאַנאָוו האָט פאַר אים געקראָגן אַ פּאַספּאָרט פון אַ סעסטראָרעצקער אַרבעטער. מע האָט

אילִיטשן אָנגעטאָן אַ פאַריק און עטוואָס פאַרגרימירט. דמיטרי איליטש לעשטשענקאָ, אַן אַלטער פאַרטיי־כאַווער זינט פון די יאָרן 1905—1907, דער געוועזענער סעקרעטאַר פון אונדזערע באָלשעוויסטישע צייטונגען, בײַ וועמען איליטש פלעגט יענע צייטן זייער אָפט נעכטיקן, — איצט איז ער געווען מיין געהילף אין דער קולטאַרבעט אין וויבאָרגער ראַיאָן, — אָט דער כאַווער לעשטשענקאָ איז צוגעפאָרן קיין ראַזליוו, האָט פאָטאָגראַפירט איליטשן (צום פאַספאָרט האָט מען געמוזט צולייגן אַ פאָטאָגראַפיש בילד). דער כאַווער יאַלאַווא, אַ פינלענדישער כאַווער, וועלכער האָט געדינט אַלס מאַשיניסט אַף דער פינלענדישער אײַזנבאַן, — גוט געקענט האָבן אים די כאַווײרים שאָטמאַן און ראַכיאַ, — האָט זיך אונטערגענומען איבערפירן איליטשן אַלס זײַנעם אַ קאָטשעגאַר. און אַזוי איז טאַקע געווען. די פאַרבינדונגען מיט איליטשן האָבן זיך אויך געפירט דורך דעם כ׳ יאַלאַוואַ, און איך בין נאָכדעם ניט איינמאָל פאַרגאַנגען צו אים נאָך איליטשס בריוו. דער כ׳ יאַלאַוואַ האָט אויך געוווינט אין וויבאָרגער ראַיאָן. אַז איליטש האָט זיך אײַנגעאָרדנט אין העלסינגפאָרס, האָט ער צוגעשיקט אַ כעמישן בריוו, אין וועלכן ער האָט גערופן קומען צו אים, אָנגעוויזן דעם אַדרעס און אויסגעמאָלט אַפילע אַ פלאַן, וויאַזוי דורכצוגיין, גאָרניט פרעגנדיק קיינעם. ווען איך האָב אָבער געוואַרעמט דעם בריוו איבערן לאָמפ, האָט אָפגעברענט אַ ברעג פונעם פלאַן. די יעמעליאַנאָווס האָבן מיר געקראָגן אַ פאַס פון אַ סעסטראָרעצקער אַלטער אַרבעטערין. האָב איך זיך אַרומגעבונדן מיט אַ טוך און בין אַוועקגעפאָרן קיין ראַזליוו צו די יעמעליאַנאָווס, און זיי האָבן מיר איבערגעפירט איבער דער גרענעץ. פאַר די, וואָס וווינען בײַם גרענעץ, איז געווען גענוג צו האָבן אַ פאַספאָרט אַף איבערצוגיין די גרענעץ. דורכגעקוקט מיין פאַספאָרט האָט עפעס איינער אַן אָפיצער. פון דער גרענעץ האָט מען געדאַרפט גיין אַ וויאָרסט 5 מיטן וואַלד ביז דער ניט גרויסער סטאַנציע אָלילאַ, ווו איך האָב געזאָלט זיך זעצן אין אַ סאָלדאַטישן צוג. אַלץ איז דורך זייער גלאַט, און נאָר דער אָפגעסמאַליעטער ברעג פונעם פלאַן האָט אַביסל אונטערגעפירט — אַ לאַנגע צייט האָב איך אַרומגעבלאָנקעט, ביז איך האָב זיך אַרופגעשלאָגן אַף דער גאַס, וואָס איך האָב באַדאַרפט. איליטש האָט זיך זייער דערפרייט, ווען ער האָט מיך דערזען. מע האָט בעשיימפערלעך געזען, ווי פאַרבענקט ער האָט זיך, זיצנדיק אין אונ־

מערדערה, אין דער צייט, ווען עס איז אזוי נייטיק צו זיין אין צענטער פון דער קאמף־צוגרייטונג. איך האב אים דערציילט וועגן אלץ, וואס איך האב נאר געוווסט. אפגעזעסן אין העלסינגפארס בין איך א פאר טעג. איליטשן האט זיך אומבאדינגט געוואלט גיין מיך באגלייטן צום וואקזאל און ער האט מיך אפגעפירט ביזן לעצטן קער־פונקט. אפגע־רעדט האבן מיר, אז איך וועל קומען נאכאמאל.

דאס צווייטע מאל בין איך געווען בא איליטשן אין א צווי וואכן ארום. עפעס האב איך פארשפעטיקט און באשלאסן ניט פארן צו די יעמעליאנאווס און גיין אליין ביז דער סטאנציע אלילא. אין וואלד גייענדיק האט שוין גענומען ווערן טונקעלער — טיפער הארבסט האט זיך אנגערוקט, נאכדעם איז אופגעגאנגען די לעוואנע. די פיס האבן אנגעהויבן זינקען אינעם זאמד און מיר האט זיך אויסגעגעבן, אז איך האב זיך אראפגעשלאגן פון וועג. האב איך זיך גענומען איילן. געקומען קיין אלילא, ערשט דער צוג איז ניטא. געקומען איז ער ערשט אין א האלבע שא ארום. דער וואגאן איז געווען פול געפאקט מיט מאטראסן און סאלדאטן. געווען איז אזוי ענג, אז דעם גאנצן וועג איז מיר אויס־געקומען שטיין. די סאלדאטן האבן גערעדט אפן וועגן אן אופשטאנד. אלע געשפרעכן האבן זיך געפירט נאר וועגן פאליטיק. און דער גאנצער וואגאן האט מיט זיך פארגעשטעלט א דורכויסיקן ביז גאר אופגערעגטן מיטינג. קיינער פון די זייטיקע איז אין וואגאן ניט אריין, לעבאטכילע איז געהאט אריינגעגאנגען איינער א ציווילער. אז ער האט אבער דער־הערט, אז. א סאלדאט דערציילט, וויאזוי זיי האבן אין וויבארג געווארפן אין טייך אפיצערן, איז ער באלד אף דער ערשטער סטאנציע ניט גע־ווארן. אף מיר האט קיינער קיין אכט ניט געלייגט. אז איך האב איי־בערגעגעבן איליטשן די סאלדאטישע געשפרעכן, איז זיין פאנעם באלד געווארן ערנסט פארטראכט און נאכדעם — וועגן וואס איך האב ניט גערעדט מיט אים, איז דידאזיקע פארטראכטקייט שוין מער ניט אראפ בא אים פון פאנעם. מע האט בעפייעש געזען, אז ריידן רעדט ער וועגן איינס און טראכטן טראכט ער וועגן גאר עפעס אנדערש, וועגן דעם אופשטאנד, וועגן דעם, וויאזוי אים צוצוגרייטן.

דעם 13—14 סעפטיאבער שרייבט שוין וולאדימיר איליטש אין צ.ק. דעם בריוו „דער מארקסיזם און דער אופשטאנד“. סאף סענטיא־בער האט ער זיך אריבערגעקליבן צוריק פון העלסינגפארס קיין ווי־

באַרג, כדיי צו זיין נעענטער צו פּיטער; פון וויבאָרג שרייבט ער אַ בריוו צו סמילגען קיין העלסינגפאָרס (סמילגע איז דעמלט געווען דער פאָרזיצער פונעם געגנט-קאָמיטעט פון דער אַרמיי און פלאָט און פון די פינלענדישע אַרבעטער) וועגן דעם, אַז די גאַנצע אופמערקזאַמקייט דאַרף מען ווענדן אַף דער מיליטערישער צוגרייטונג אין די פינלענדישע טיילן פון דער אַרמיי און פלאָט צום פאָרשטייענדיקן אַראָפּוואַרפן קערענסקין. וועגן דעם, וויאַזוי מע דאַרף איבערבויען דעם גאַנצן מעלוכע-אַפּאַראַט, וויאַזוי מע דאַרף אָרגאַניזירן אַף אַ נייעם אופן די מאַסן, וויאַזוי איבערצוּוועבן פונדאָסניי דאָס גאַנצע געזעלשאַפטלעכע „געוועב“, ווי אילייטש פלעגט זיך אויסדריקן,— אַט וועגן דעם אַלעם האָט אילייטש אומדערמידלעך געטראַכט און וועגן דעם האָט ער געשריבן אינעם אַרטיקל „צי וועלן די באָלשעוויקעס קאָנען איינהאַלטן די מעלוכע-מאַכט?“, געשריבן אינעם אופרוף צו די פויערים און סאָלדאַטן און אינעם בריוו צו דער פּיטערער שטאָט-קאָנפערענץ אַף דורכצולייענען עס אַף אַ פאַרמאַכטער זיצונג. דאָרט האָט ער שוין געהאַט אָנגעוויזן קאָנקרעטע מאָסמיטלען, וועלכע מע מוז אָננעמען, כדיי צו נעמען די מאַכט. וועגן דעמזעלבן האָט ער געשריבן אויך צו די מיטגלידער פון צ.ק., מ.ק., פּ.ק. און צו די באָלשעוויקעס— מיטגלידער פון פּיטערער און מאָסקווער ראַטן.

דעם 7-טן אָקטיאַבער האָט אילייטש זיך אריבערגעצויגן פון וויבאָרג קיין פּיטער. עס איז געווען באַשלאָסן אָפּהיטן אין אַלץ פולשטענדיקע קאָנספּיראַציע: ניט זאָגן זיין אַדרעס, ווו ער וועט זיך אויסבאַהאַלטן, אַפילע די מיטגלידער פון צענטראַל-קאָמיטעט. איינגעאָרדנט האָבן מיר אים אַף וויבאָרגער זייט, אַפן ראָג פון לעסנאָי פּראָספּעקט, אין אַ גרויס הויז, ווו עס האָבן געוווינט קימאַט אויסשליסלעך אַרבעטער, בא מאַרגאַריטע וואַסיליעוונע פאָפאַנאָווע. די דירע איז געווען זייער אַ באַקוועמע דערמיט, וואָס צוליב זומער איז דאָרט קיינער ניט געווען, אַפילע קיין שטוב-אַרבעטערן, און מאַרגאַריטע וואַסיליעוונע אַליין איז געווען אַן איבערגעגעבענע באָלשעוויטשקע, וועלכע איז גערן אַרומגעלאָפן לויט אילייטשס פאַרשיידענע שליכעסן. אין דריי טעג אַרום, דעם 10-טן אָקטיאַבער, האָט אילייטש אָנטיילגענומען אין דער זיצונג פונעם צ.ק. בא סוכאַנאָוון אין דירע, ווו מע האָט אָנגענומען די רעזאָליוציע וועגן אַ באַוואָפנטן אויפשטאַנד. צען מיטגלידער פון צ.ק. (לענין, סווערדלאָוו

סטאַלין, דזערזשינסקי, טראָצקי, אוריצקי, קאָלאָנטײַ, בובנאָוו, סאָקאָלניקאָוו און לאָמאָוו) האָבן געשטימט פאַר אַ באַוואָפנטן אופשטאַנד. זינאָוויעוו און קאַמענעוו — קעגן.

דעם 15־טן אָקטיאַבער איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער פעטראָגראַדער אָרגאַניזאַציע. פאָרגעקומען איז זי אין סמאָלנע (אָט דער פאַקט אַליין איז שוין גענוג באַווײַזלעך); געווען זײַנען דאָרט דעלעגאַטן פון די ראַיאָנען (פון ווײַבאָרגער ראַיאָן — 8 מאַן). איך געדענק, אַז פאַר אַ באַוואָפנטן אופשטאַנד איז אַרויסגעטראָטן דזערזשינסקי, קעגן — טשודנאָווסקי. טשודנאָווסקי איז געווען פאַרוווּנדעט אַפן פראָנט און די האַנט איז בײַ אים נאָך געווען אונטערגעבונדן. מיט גרויס אופרעגונג האָט ער אופגעוויזן, אַז מיר טאָרן זיך ניט אײַלן, אַז מיר וועלן געווים האָבן אַ מאַפּאָלע. ניטאָ קיין לײַכטערע זאַך, ווי שטאַרבן פאַר דער רעוואָלוציע. אויב אָבער מיר וועלן זיך לאָזן צעשיסן, וועלן מיר דערמיט נאָר אָנטאָן שאָדן דער רעוואָלוציע". טשודנאָווסקי האָט טאַקע ווירקלעך אָפּגעגעבן דאָס לעבן פאַר דער רעוואָלוציע — ער איז אומגעקומען אין דער צײַט פון בירגער־קריג. קיין פראַזיאָר איז ער ניט געווען, אָבער דער שטאַנדפּונקט זײַנער איז אַף דורך און דורך געווען אַ פעלערהאַפטער. די איבעריקע אַרויסטרעטונגען געדענק איך שוין ניט. בײַם אָפּשטימען האָט די איבערוויגנדיקע מערהייט געשטימט פאַר אַ טייקעפדיקער אויסטרעטונג. דער גאַנצער ווײַבאָרגער ראַיאָן האָט געשטימט פאַר אַן אופשטאַנד.

אַף מאָרגן, דעם 16־טן אָקטיאַבער, איז אין דער דומע פון לעסנאָיער אונטער־ראַיאָן פאָרגעקומען אַ פאַרברייטערטע זיצונג פון צ.ק., אין וועלכער עס האָבן זיך, אויסער די מיטגלידער פונעם צ"ק, באַטייליקט אויך מיטגלידער פון אויספירקאָם, פון פעטראָגראַדער קאָמיטעט, פון דער מיליטערישער אָרגאַניזאַציע, פון פעטראָגראַדער ראַט פון די פראָפעסיאָנעלע פאַרייגען, פון זאַוואָדישע און פאַבריקישע קאָמיטעטן, פון די אײַזנבאַנער און פון פעטראָגראַדער קרײַז־קאָמיטעט. אַף דער דאָזיקער פאַרזאַמלונג האָבן זיך באַהאַנדלט צוויי ליניעס: פון דער מערהייט — יענע, וועלכע זײַנען געווען פאַר אַ טייקעפדיקן אופשטאַנד, און פון דער מינדערהייט — די, וועלכע זײַנען געווען קעגן אַ טייקעפדיקן אופשטאַנד. פאַר לענינס רעזאָלוציע האָט געשטימט די איבערוויגנדיקע מערהייט — 19 שטימען, 2 האָבן געשטימט קעגן, 4 האָבן

זיך אינגאנצן אָפּגעהאלטן. די פראַגע אז געווען געלייזט. אף א פּאַר־מאָכטער זיצונג פון צ.ק. האָט מען אויסגעקליבן אַ מיליטעריש־רעוואָלוציאָנערן צענטער.

צו אילימשן פלעגט גיין אַ מינימאַלסטע צאָל באַזוכער. איך פלעג גיין, מאַריע איליניטשנע איז געווען און איינמאָל איז געווען דער כאַווער ראַכיאַ. איינמאָל, געדענק איך, איז געווען אַזאַ מין סצענע. פּאָפּאַנאָווען האָט אילימש ערגעץ אוועקגעשיקט וועגן אַן איניען; אָפּגערעדט איז געווען, אַז ער אַליין זאָל קיינעם די טיר ניט עפענען און אַפילע זיך ניט אָפּרופן אפן קלינגען בא דער טיר. איך פלעג קלאַפּן מיט א באַשטימט־אָפּגערעדטן קלאַפּ. פּאָפּאַנאָווע האָט געהאַט א שוועסטערקינד, וועלכער האָט זיך געלערנט אין א מיליטערישן לערן־אַנשטאַלט. קום איך איינמאָל איבערנאַכט און זע, אַז עס שטייט אָט דער יאַט אף די טרעפּ און איז עפּעס שטאַרק פאַרלאָרן. דערזען מיך, רופט ער זיך אָפּ: „איך ווייסט, צו מאַרגאַריטען אין דירע האָט זיך עמעצער פאַרקליבן“. „וואַס הייסט פאַרקליבן?“ „יאָ, איר פאַרשטייט, איך קום צוגיין און ניט קלינגען, ענטפערט מיר עפּעס א מאַנצבילשע שטים; נאָכדעם האָב איך זייער לאַנג געקלונגען און קיינער ענטפערט שוין ניט“. דעם יאַט האָב איך עפּעס צוגעטראַכט א ליגן, אַז מאַרגאַריטע איז גאָר איצטער אף א פאַרזאַמלונג און אַז די מאַנצבילשע שטים האָט זיך אים גאָר אויסגערוכט. אָבער באַרויִקט האָב איך זיך ערשט דעמלט, ווען ער האָט זיך ארופגעזעצט אף א טראַמוויי און איז אוועקגעפאָרן. נאָכדעם האָב איך זיך צוריקגעקערט, אָנגעקלאַפּט מיט אונדזער אָפּגערעדטן קלאַפּ און, אילימש האָט מיר געעפנט די טיר, האָב איך אים געגומען זידלען.

„דער יאַט האָט דאָך געקאָנט מאַכן אַ טומל און צונויפרופן אוילעם“.

„איך האָב געמיינט, אַז עפּעס דרינגענדיקס“, — האָט זיך אילימש פאַרענטפערט. אויך איך בין די גאַנצע צייט ארומגעגאַנגען לויט אילימשס שליכעסן. דעם 24־טן אָקטיאַבער האָט ער אָנגעשריבן אין צ.ק. אַ בריוו וועגן דעם, אַז מע דאַרף געמען די מאַכט טייקעף, היינט. מיט דעמדאָזיקן בריוו האָט ער אַוועקגעשיקט מאַרגאַריטען, ער האָט זיך אָבער ניט דערוואַרט, ביז זי וועט זיך אומקערן צוריק, אָנגעטאָן דעם פּאַריק און איז אַוועק אין סמאָלני. קיין רעגע האָט מען ניט געטאָרט פאַרלירן. אפן וועג האָט ער באַגעגנט מאַרגאַריטען און איר איבערגעגעבן, אַז ער גייט אין סמאָלני און זי זאָל אַף אים ניט וואַרטן.

דער וויבאָרגער ראַיאָן האָט זיך געגרייט צום אופשטאַנד. אין דער געביידע פון וויבאָרגער אופראַווע זיינען געזעסן 50 אַרבעטערנס און אַ פרוי — אַ דאָקטערן האָט זיי אַ גאַנצע נאַכט געלערנט, וויאַזוי צו איבערבינדן פאַרווונדעטע. אין דער געביידע פונעם ראַיאָנעם קאָמיטעט האָט מען באַוואָפנט אַרבעטער, איין גרופּע נאָך דער אַנדערער זיינען זיי געקומען אין קאָמיטעט און באַקומען געווער. אין וויבאָרגער ראַיאָן איז אָבער ניט געווען וועמען צו דערשטיקן — אַרעסטירט האָט מען נאָר עפּעס איינעם אַ פּאָלקאָווניק און עטלעכע יונקערס, וועלכע זיינען געקומען אין אַרבעטער=קלוב טרינקען טיי. באַנאַכט זיינען מיר מיט זשעניע יעגאָריעווען געפאָרן אַף אַ לאַסט=אַוטאָמאָביל קיין סמאָלני, זיך דערוויסן, ווי גייט עס דאָרט.

אינדערפרי דעם 25=טן (דעם 7=טן נאָיאַבער) 1917 יאָר איז די צייטווייליקע רעגירונג שוין געווען אַראָפּגעשליידערט. די מעלוכע=מאַכט איז אַריבער צום מיליטעריש=רעוואָלוציאָנערן קאָמיטעט — צום אָרגאַן פון פּעטראָגראַדער ראַט, וועלכער איז געשטאַנען בעראָש פונעם פּעטראָגראַדער פּראָלעטאַריאַט און פונעם גאַרניזאָן. דעמזעלבן טאָג האָט דער מיליטעריש=רעוואָלוציאָנערער ראַט איבערגעגעבן די מאַכט דעם 2=טן אַלרוסלענדישן צוזאַמענפאָר פון די ראַטן פון די אַרבעטערשע און סאָלדאַטישע דעפּוטאַטן. עס האָט זיך אָרגאַניזירט אַן אַרבעטער=פּויערשע רעגירונג, עס האָט זיך אָרגאַניזירט אַ ראַט פון פאָלקס=קאָמיסאַרן, און אַלס פאָרזיצער זיינער איז באַשטימט געוואָרן לענין.

Сдано в производство 22/VII—32 г. Подписано к печати 29/VIII—32 г.
Формат бумаги 72×105 1/32. 7 3/4 печ. л. 72000 п. зн. в л. „Эмес“ 127.
Уп. Главлита В—33411. Тираж 5000.
Редактор Л. Гольдберг. Техредактор И. Тененбаум.

Тип. изд-ва „Эмес“, Москва, Покровка, 9. Зак. № 649.